

De effectenbeurs van Parijs: organisatie

<https://hdl.handle.net/1874/254542>

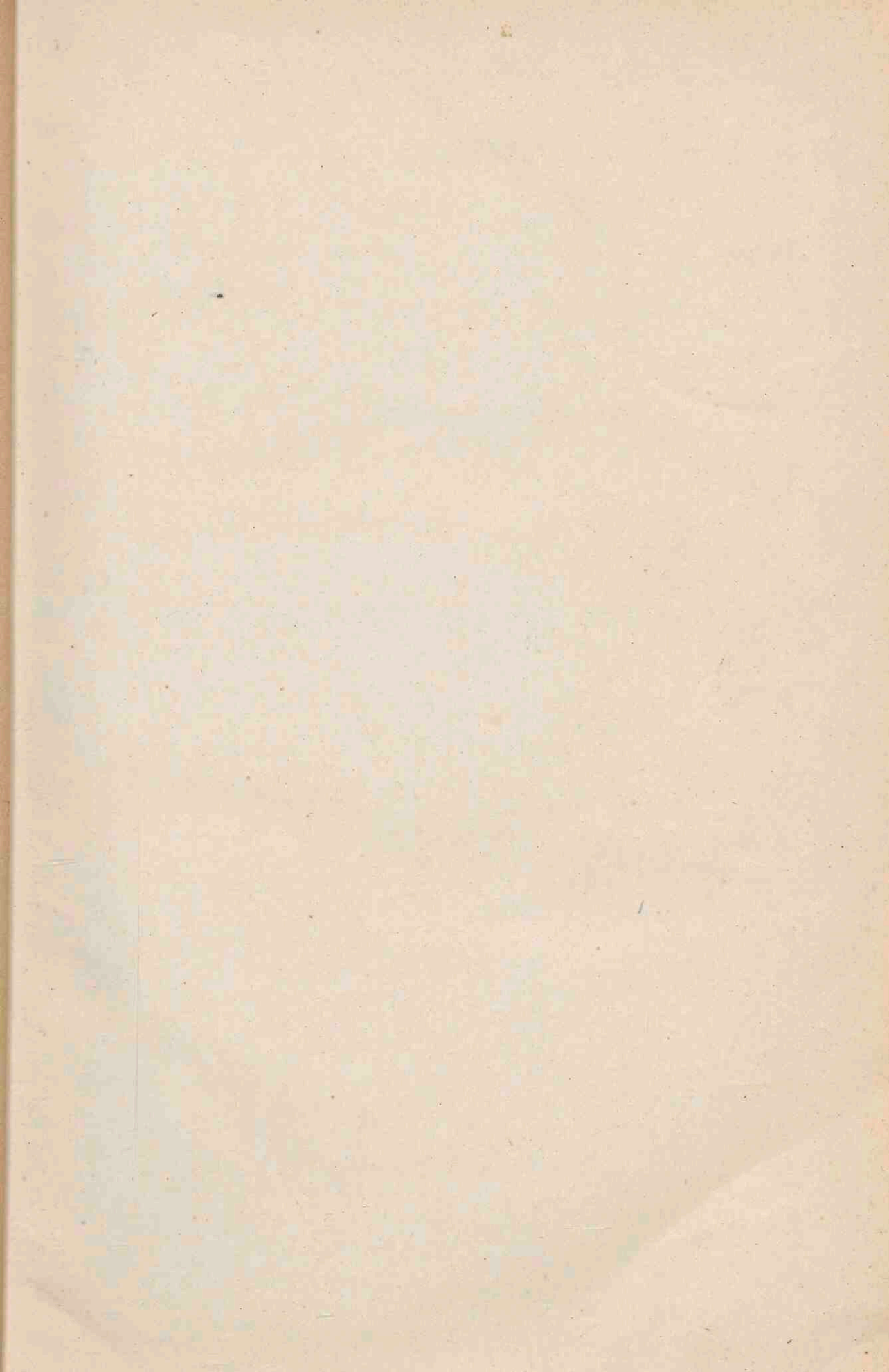
1904

DE EFFECTENBEURS

VAN PARIJS.

ORGANISATIE.

A. qu.
192

DE EFFECTENBEURS VAN PARIJS.

RIJSUNIVERSITEIT UTRECHT

1411 4551

DE EFFECTENBEURS VAN PARIJS. † ORGANISATIE.

PROEFSCHRIFT TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD
VAN DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP AAN DE
RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT, NA MACHTIGING
VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS DR. C. H. H. SPRONCK,
HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE,
VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVER-
SITEIT TEGEN DE BEDENKINGEN VAN DE FACULTEIT
DER RECHTSGELEERDHEID TE VERDEDIGEN OP
DINSDAG 17 MEI 1904, DOOR DR. JOANNES PIETER
VAN TIENHOVEN, GEBOREN TE AMSTERDAM.

P. DEN BOEK

SENATUS VETERANORUM TYPOGRAPHUS ET LIBRORUM EDITOR

UTRECHT — 1904.

AAN MIJNE OUDERS.

VOORWOORD.

Bij het beëindigen van mijn proefschrift stel ik er prijs op, een woord van hartelijken dank te richten tot Mr. W. L. P. A. MOLEN-GRAAFF, Hoogleeraar te Utrecht, mijn geachten promotor, die mij bij het schrijven van dit werkje voortdurend met groote bereidwilligheid ter zijde stond.

Aan den Heer H. LÉVY-ULLMANN, geagregeerd Hoogleeraar te Rijssel, evenzeer de betuiging mijner erkentelijkheid, voor de vriendelijke wijze, waarop hij in mijn arbeid belang toonde te stellen, en voor de vele practische faciliteiten mij verschaft.

De Heer E. VIDAL, redacteur der „Cote de la Bourse et de la Banque” te Parijs, heeft mij, zoo persoonlijk als in eene langdurige correspondentie, hulpvaardig ter zijde gestaan. Aan zijne kundige voorlichting heb ik veel te danken.

Tot hen, die mij te Parijs in de eigenlijke beurswereld tot gids waren, zij hetzelfde gezegd. Mijne dankbaarheid voor hunne vriend-schappelijke toewijding is hun voldoende bekend.

Ten slotte een woord van afscheid aan de Hoogleeraren der Juridische Faculteit, onder wier leiding ik mij de beginselen eigen maakte, die mij bij het schrijven van mijn proefschrift onmisbaar bleken, en aan het Utrechtsche Studentencorps, dat mij een onvergetelijken studententijd schonk.

INHOUDSOPGAVE.

	Pag.
INLEIDING	1
Algemeene Beschouwingen	13
Valeurs Mobilières	63
Het Parquet	104
De Coullisse	245
BIJLAGEN	1
1. REGLEMENTEERING VAN HET PARQUET	3
2. REGLEMENTEERING VAN DE COULLISSE	67
3. PLATTEGROND DER BEURS	97
4. INHOUDSOVERZICHT	101

INLEIDING.

Het is haast onnoodig te zeggen, dat ik niet dan na eenige aarzeling mij tot de behandeling van eene instelling zette, waarmede ik bij den aanvang der daarvoor noodige studie ten eenenmale onbekend was; en ten volle beseftte ik de waarheid eener opmerking van Anatole Leroy-Beaulieu:

A qui contemple du haut de ses galeries intérieures, quand les cris des agents et les vociférations des courtiers la remplissent de clameurs assourdissantes, la Bourse de Paris semble une réunion de forcenés en délire!

Schoon deze indruk voor het meest oppervlakkig onderzoek moet wijken, blijft de Parijsche Effectenbeurs bij voortgezette bestudering een labyrinth. De daar dagelijks werkzame personen, ook al worden zij zelf somtijds gedwongen te erkennen, dat de eigenaardige organisatie der beurs de bron van vele haast onoplosbare vragen is, zullen dit niet zoo grif toegeven. Maar de handel voelt nog te veel uitsluitend voor zuivere handelskennis, al is op dit punt toenemende wijziging van inzichten merkbaar. Toch heeft hij wellicht nergens meer dan in Frankrijk rekening moeten houden met de uitspraken van doctrine en jurisprudentie beide.

De Parijsche effectenbeurs neemt dan ook in zooverre eene geheel bijzondere positie in, dat zij eene instelling is die wetenschappelijke belangstelling wekt in ruimen kring. Zij is object van zorgvuldige studie voor rechtsgeleerden en oeconomisten. En schoon toegegeven moet worden, dat de aanleidende oorzaak tot dezen toestand wellicht minder gelukkig mag heeten, te ontkennen valt niet

dat dientengevolge in Frankrijk onder het beste deel des volks eene welingelichte openbare meening omtrent de beurs bestaat, die tot tegenwicht dient aan vele verkeerde praktijken.

Die aanleidende oorzaak is het bestaan eener uitvoerige en historische wetgeving omtrent de beurs van Parijs. Zonder daarop hier in bijzonderheden te kunnen ingaan, zij althans vermeld dat deze wettelijke reglementeering tot talrijke anomalieën aanleiding gaf, waaruit rechtsonzekerheid en misbruiken voortspooten. Vandaar dat jurisprudentie en doctrine op dit stuk zoo grooten omvang aannamen; de eerste, waar zij de eischen van den voortschrijdenden handel in overeenstemming had te brengen met den dikwijls duisteren tekst eener verouderde wetgeving; de doctrine, waar zij den rechter bij die veelomvattende taak voorlichting schonk, noch critiek spaarde.

Tegenover de talrijke ingewikkelde vragen, welke zich alleen reeds op het punt van de organisatie der Parijsche beurs voordoen, zou men machteloos staan, indien men niet kon putten uit de drie zooveen vermelde bronnen: wetgeving, rechtspraak en literatuur.

De wetgeving in zake de beurs van Parijs is voor de jaren 1304—1893 chronologisch samengevat in het *Manuel des Agents de change*, dat in 1893 voor de vijfde maal door de goede zorgen der Chambre Syndicale van het parquet te Parijs het licht zag¹. De waarde van dit omvangrijk werk is voor ieder die de Fransche fondsenmarkt bestudeeren wil, niet hoog genoeg te stellen. Nagenoeg alle ordonnanties, reglementen, besluiten, rapporten en wetten, welke in den loop van bijna zeshonderd jaren op het stuk van beurs en effecten werden uitgevaardigd, zijn daarin vervat. Voeg daarbij eene zorgvuldige annotatie en men begrijpt, dat in dit werk een betrouwbare gids bij het schrijven van eene beschouwing over de Parijsche beurs gevonden wordt. Het is dan ook voortdurend mijn voornaamste bron geweest; het voordeel van gemakkelijke raad-

¹) Manuel des Agents de change, banque, finance et commerce, contenant les lois, réglemens et actes officiels qui régissent et intéressent l'exercice de leurs fonctions. A. Rousseau, Paris, Editeur.

pleging zelfs der oudste wetsteksten komt vooral aan het licht bij het samenstellen van de geschiedenis der beursorganisatie; daardoor toch behoeft men zich op dit belangrijk punt niet te bepalen tot het naschrijven van anderer meening, maar blijft voor eigen onderzoek en inzicht plaats.

Slechts twee bezwaren zijn tegen het Manuel als studiebron in te brengen. In de eerste plaats dekt het blijkens zijn titel slechts het terrein der officieele beurs, voor zooverre deze door wetsbepalingen is gereguleerd. De organisatie der Coullisse, die juist in de laatste jaren zoo groote beteekenis verkreeg, en de handelsgebruiken, die ook waar het de marché officieel geldt dikwijls belangrijke afwijkingen van den wil des wetgevers vertoonen, vallen hier ten eenenmale buiten. Voor zoover noodig, was het mij mogelijk op de hoogte van de beursusanties te komen met behulp van ter plaatse ingewonnen en bereidwillig verstrekte inlichtingen. Van de organisatie der Coullisse, in tweeërlei statuten en reglementen vervat, kon ik om dezelfde reden kennis nemen; deze zijn in de bijlagen van het proefschrift opgenomen.

In de tweede plaats loopt de chronologische samenvatting der beurswetgeving in het Manuel slechts tot 1893. De, daarna getroffen, ingrijpende maatregelen, met name de Reorganisatie van 1898 en de Conventie tusschen Parquet en Coullisse in 1901 ontbreken dus. Voor de eerste zie men voornoemde bijlagen; de laatste wordt uitsluitend in den tekst besproken ¹.

De jurisprudentie in zake de Parijsche Effectenbeurs, wij merkten dit boven reeds op, is uiterst omvangrijk. Men kan haar in de verschillende verzamelingen, met name in die van Sirey en van Dalloz nagaan. Sinds 1886 verschijnt een uitvoerig overzicht van de voornaamste vonnissen en arresten in het tijdschrift ²: *Annales de Droit Commercial*, uitgegeven onder redactie en met medewerking van een aantal autoriteiten. Van af 1896 wint deze bron aan klaarheid, doordat de op de beurs betrekking hebbende jurisprudentie in eene afzonderlijke halfjaarlijksche rubriek wordt samengevat. In het daaraanvolgend jaar kwam dit hoofd „Bourse“ onder

¹) Zie de geschiedenis der Coullisse: Hoofdst. IV, Afd. II.

²) *Annales de Droit Commercial et industriel, français, étranger et international*. A. Rousseau, Paris, Editeur.

redactie van den heer H. Lévy-Ullmann, thans hoogleeraar te Rijssel, die het voortdurend aan belang wist te doen winnen en thans geregeld in twee afdeelingen: — La spéculation; — Les valeurs placées; — de Fransche beursjurisprudentie op den voet volgt.

Gelijk het Manuel is ook dit werk mij van groot nut geweest. De wijze waarop genoemde rechtsgeleerde inzonderheid de juridische chicanes behandelt, die door speculanten te kwader trouw en met steeds scherper vernuft tegen hunne lasthebbers ter beurze worden opgeworpen en die, meer dan men oppervlakkig denken zou, nauw samenhangen met de eigenaardige organisatie der beurs, verdient zeer de aandacht.

Rest nog **de literatuur.**

Er is in Frankrijk over de beurs buitengewoon veel geschreven en het zou weinig moeite kosten, eene eerbiedwaardige literatuur-opgave over dit onderwerp samen te stellen. Maar wellicht is het beter met een kort woord enkele der nieuwste werken aan te geven, die daaromtrent het licht zagen.

Onder de werken die over de Parijsche beurs in het algemeen handelen, zij in de eerste plaats de aandacht gevestigd op:

LYON-CAEN et RENAULT, *Traité de droit commercial*. 2e Ed. Paris 1893.

In de tweede helft van het vierde deel bespreken de schrijvers de beurzen van koophandel en de daar afgesloten transacties. Zooals dit in een handboek van het handelsrecht begrijpelijk is, zijn de beschouwingen streng juridisch gehouden en vindt de behandeling van het uitgebreide onderwerp op korte, zakelijke wijze plaats. De betrouwbaarheid der aangevoerde argumenten en de overvloedige opgave van literatuur en rechtspraak maken deze niteenzetting echter tot eene handleiding van groote waarde.

A. BUCHÈRE, *Traité théorique et pratique des opérations de la Bourse*. 3e Ed. Paris 1892,

heeft zijn taak breder opgevat en vooral meer rekening gehouden met de handelsgebruiken. Gelijk de titel van het werk aanduidt, heeft de schrijver meer in het bijzonder zijn aandacht aan de beurs-transacties gewijd. Toch vindt in den eersten titel van het om-

vangrijke boek ook de beursorganisatie bespreking. Vele nieuwe gezichtspunten worden daarbij, voor zoover ik kon nagaan, niet geopend; maar waar het geheel blijkbaar meer als inleiding bedoeld is en de zoo beteekenisvolle jaren 1893 en 1898 nog moesten aanbreken, spreekt dit welhaast vanzelf. Door de uitvoerige bespreking van anderer meening en niet minder van de voornaamste uitspraken der jurisprudentie, waarbij ook aan de uiteenzetting der feiten veel zorg is besteed, houdt dit werk echter in tegenstelling met het eerstgenoemde voortdurend de belangstelling gaande.

De belangrijkste titel is zeker de derde, die systematisch de verschillende soorten van beurstransacties behandelt; de grondige uiteenzetting daarvan en niet minder de toegevoegde hoofdstukken „Jeux de Bourse” en „Droit comparé” maken het boek van Buchère tot een der bruikbaarste werken, die ik over de Parijse beurs geschreven vond.

Het nieuwste is de twaalfde uitgave van:

A. COURTOIS, *Traité des opérations de Bourse et de Change*. 12e Ed.
Paris 1903.

De gangbare meening telt dit werk, naar ik dikwijls op kon merken, niet zoo hoog als dat van Buchère. Evenwel is het van geheel anderen aard. Hier worden niet uitvoerige juridische beschouwingen, maar vooral de financieele praktijk op den voorgrond gesteld. Juist op dit punt is de bekwame hand van Emmanuel Vidal, die de laatste uitgave bewerkte, duidelijk te herkennen. Zoo vindt men daarin eene bespreking van de reorganisatie der financieele markt in 1898¹; ook veelvuldige historische beschouwingen over financieele onderwerpen, als: de staatsschuld en de amortisatiekas, de verhandeling der spoorwegwaarden omtrent 1840 door de coulissiers, de betaling der oorlogsschuld van 1870 en de invloed daarvan op de positie der Coullisse. Ziedaar een enkele greep ten bewijze dat aan het werk van Courtois, niettegenstaande de weinig systematische behandeling der stof, geenszins alle waarde ontbreekt. Dat het doorlopend de zijde der Coullisse houdt, is niet te verwonderen, wanneer men de zienswijze van den bewerker in aanmerking neemt.

Naast deze schrijvers, die de beurs van Parijs in het algemeen

¹) Pag. 270 — 297.

behandelen, wil ik de aandacht vestigen op enkele der werken, waarin bepaalde vragen omtrent hetzelfde onderwerp ter sprake komen. Hieronder zijn in de eerste plaats te begrijpen, de vele financiële woordenboeken die in Frankrijk het licht zagen. Noemen wij daarvan de:

Dictionnaire de Commerce, de l'Industrie et de la Banque, publié sous la direction de M.M. Yves Guyot et A. Raffalovich. Paris 1901.

Uit hoofde van het recente der in dit werk vervatte inlichtingen en omdat deze op het gebied van beurs en fondsen van de hand van gezaghebbende personen zijn, verschaft het in den beginne vooral veel hulp. De voortdurende literaturopgave verhoogt de waarde van dit woordenboek ¹.

J. HAYAUX DU TILLY, *Du marché financier et de sa réglementation.*
Paris 1901,

bespreekt meer uitvoerig en belangwekkend dan dit in eenige dictionnaire het geval zou kunnen zijn, een achttal vragen, die alle op beurstoestanden betrekking hebben ². Hiermede heeft de schrijver een werk van waarde geleverd. Door de lezing van dit boek verkrijgt men niet een volledig beeld van de Parijsche beurs, integendeel dit wordt als aanwezig verondersteld; maar op toestanden aan die markt werpt het dikwijls een zeer bijzonder licht. Gelijk alle werken die niet streng theoretisch gehouden zijn, loopt ook dat van du Tilly haast uitsluitend over de vraag, of de vrije markt inderdaad boven de gemonopoliseerde beurs te ver-

¹) Men zie voorts:

BOZÉRIAN, Dictionnaire de Banque et de Bourse.

E. DE BRAY, Dictionnaire des finances.

RAFFALOVICH, Nouveau Dictionnaire d'Economie politique.

²) Het zijn de volgende:

Marché commercial et marché financier.

Conditions essentielles pour l'existence d'un marché financier.

Sécurité.

Sincérité des cours.

Solidarité.

Secret professionnel.

Droits de courtage.

L'agent de change est-il commerçant?

kiezen zou zijn. In het licht der reorganisatie van 1898 wordt dit vraagstuk niet beschouwd; de schrijver bepaalt er zich toe na te gaan, of de coulisse uit de in de hoofdstukken 3 tot 7 genoemde oogpunten minder waarborgen biedt, dan de officieele Agents de change. In overeenstemming met de opdracht van het werk aan den heer de Verneuil, syndic van het Parijsche Parquet, komt hij tot eene nadrukkelijke bevestiging.

Voor de geschiedenis der Parijsche beurs is het boek van:

G. BOUDON, *La Bourse et ses hôtes. Paris 1896,*

van waarde. Deze schrijver heeft blijkens zijn eigen woorden¹ willen nagaan, wat het systeem van beursorganisatie is, dat voor de Fransche fondsenmarkt het best geacht moet worden. Vandaar dat hij zich genoodzaakt zag te onderzoeken, op welke eeuwenoude beginselen de beurs van Parijs geacht moet worden te rusten en welke beweegredenen tot de aanvaarding dier beginselen aanleiding gaven; hetgeen alles naar volgorde des tijds wordt nagegaan.

Tegen eene zoodanige historische beschouwing bestaat, in een werk, met het door den heer Boudon vooropgestelde doel geschreven, geen bezwaar. Wil men echter de huidige organisatie der Parijsche beurs beschrijven, dan dient bij het nagaan der van zoo overwegend belang zijnde geschiedenis een andere weg gevolgd te worden.

Vandaar dat ik in dit proefschrift de historie der verschillende instellingen en bepalingen, die op de beursorganisatie betrekking hebben, zal bespreken, telkenmale wanneer zoodanig nieuw feit om aandacht vraagt. De chronologische wijze van behandeling door voornoemden schrijver gevolgd, doet ongetwijfeld het verband dat tusschen de wording der verschillende beginselen bestaat, den invloed door de tijdsomstandigheden daarop uitgeoefend, duidelijk uitkomen; maar de geschiedenis van elk onderdeel als zoodanig treedt uit dien chaos van feiten niet te voorschijn. Door mij enkele herhalingen te veroorloven, trachtte ik trouwens ook de geleidelijke ontwikkeling der beursorganisatie voldoende te doen uitkomen.

¹) Pag. 43—44.

De oudere werken van:

MOLLOT, *Bourses de commerce. 3e Ed. 2 vol. Paris 1853,*

BOZÉRIAN, *La Bourse ses opérateurs et ses opérations. 2 vol. Paris 1859,*

beide zeer breed opgezet, blijven vooral voor de geschiedenis der instellingen hunne waarde behouden. Waar het hier evenwel voornamelijk wetsgeschiedenis geldt, is het vroeger genoemde Manuel ongetwijfeld de beste gids¹.

De effecten worden in verband met de transacties waartoe zij aanleiding geven, beschouwd door:

G. DELOISON, *Traité des Valeurs Mobilières Françaises et Etrangères et des Opérations de Bourse. Paris 1890.*

Een werk van algemeen erkende verdienste, waarnaar menigmaal verwezen zal worden². Ook voor de kennis van de organisatie der beurs is het, schoon de titel zulks niet zou doen vermoeden, van belang en geeft het — o. a. in het 37e hoofdstuk: Banquiers et Coulissiers — menige duidelijke uiteenzetting op dit punt.

Het Parquet maakte een speciaal onderwerp van studie uit voor het werk van:

T. CRÉPON, *De la négociation des effets publics et autres. 2e Ed. Paris 1891.*

Dit boek ontleent zijne bijzondere waarde aan des schrijvers qualiteit van raadsheer-rapporteur, zoo in de chambre des requêtes als in de chambre civile van het Hof van Cassatie, in ettelijke belangrijke arresten die voornamelijk in de jaren 1881 en 1885 gewezen werden en waarop nog de huidige jurisprudentie voor een groot deel rust. Voor de toelichting dier zoo principieele beslissingen is het boek van den heer Crépon van groote waarde. Rechten en plichten der Agents de change worden er uitvoerig in besproken.

¹) Zie voor de oeconomische geschiedenis:

CLAUDIO JANNET, *Le Capital, la Spéculation et la Finance au XIXe Siècle. Paris 1892.*

²) Zie voorts nog:

A. WAHL, *Traité des titres au porteur. Paris 1891.*

Hetzelfde onderwerp werd onder meer nog behandeld door:

NUMA SALZÉDO, *La Coulisse et la jurisprudence. Etude sur le monopole des Agents de change. Paris 1882.*

Indien inderdaad uit de botsing der meeningen de waarheid geboren wordt, heeft deze schrijver daartoe in niet geringe mate bijgedragen. Want meermalen verkondigt hij eene zienswijze die met de gangbare in lijnrechte tegenstelling is. Herhaaldelijk zullen wij daarop nader terugkomen.

Over de antithese van het Parquet, de Coulisse, is slechts zeer weinig geschreven. De meeste schrijvers beschouwen het als voldoende, uitéén te zetten wat op het terrein der Agents de change wettelijk geoorloofd is. Eene uitzondering daarop vormt het werk van:

EUGÈNE LÉON, *Etude sur la Coulisse et ses opérations. Paris 1896.*

Deze belangrijke studie beschouwt de beurs van Parijs van de tegenovergestelde zijde. De geschiedenis der Coulisse, hare organisatie en het mechanisme harer transacties, hare stelling eindelijk tegenover de wet, worden uitvoerig besproken. Men kan het slechts betreuren dat dit boek niet eenige jaren later het licht heeft gezien.

Naast dit alles staan talrijke andere werken: de oude en nieuwe verzamelingen van Denisart en Dalloz, vele artikelen o. a. in de boven vermelde Annales de droit commercial en zeer actueele brochures o. a. van de hand der heeren A. Neymarck en E. Vidal. Waar ik er mij toe wilde bepalen een enkele greep uit dien overvloed te doen, zullen deze laatste gaandeweg in den tekst vermelding vinden ¹.

¹) Men zie bovendien nog:

E. BARBEROT, *Du monopole des Agents de change. 1887.*

BROUSSOIS, *Du monopole des Agents de change et de sa suppression. 1898.*

E. LAMBERT, *Dictionnaire de législation et de jurisprudence sur les opérations de bourse. 1902.*

LECHOPIÉ, *La coulisse et le monopole des Agents de change. 1884.*

SCHAFFHAUSER et CHEVRESSON, *La responsabilité des agents de change. 1898.*

G. TOUSSAINT, *Parquet et coulisse et l'art. 76. 1891.*

WALDMANN, *La profession d'agent de change. Ses droits et ses responsabilités. 1888.*

Ten slotte nog een woord over den opzet van dit proefschrift.

Blijkens den titel maakt de organisatie der Parijische Effectenbeurs daarvan het onderwerp uit. Een eenigszins volledig werk is daarover, voor zoover mij bekend is, niet geschreven. De meeste schrijvers hebben, gelijk wij zagen, hunne hoofdaandacht aan de uiteenzetting van de techniek der beurstransacties gewijd. Voorzeker een belangrijk onderwerp; doch vooral na de gebeurtenissen der laatste tien jaren is aan eene behandeling van de beursorganisatie meerder gewicht toe te kennen, heeft dit vraagstuk de gemoederen in Frankrijk in veel grooter beroering gebracht. Bovendien is het onmogelijk van de transacties een juist beeld te ontvangen, indien men van de inrichting der beurs, van alle bepalingen die de daar werkzame personen betreffen, niet volkomen op de hoogte is. Buchère toonde dit te begrijpen, toen hij daaraan allereerst een titel van zijn werk wijdde. Toch wordt het onderwerp bij hem als bij anderen slechts broksgewijze behandeld. Spreekt genoemde schrijver, gelijk Crépon, haast uitsluitend van het Parquet, Léon en anderen houden zich slechts met de Coullisse bezig. Courtois behandelt de beursorganisatie zelfs na eene uiteenzetting der transacties, hetgeen ongetwijfeld eene onverdedigbare volgorde is.

Bij het systematiseeren der voorhanden stof nu, volgde ik dezen gedachtengang. Voor den omzet van fondsen zijn drie factoren noodig: ten eerste *eene beurs*, waar vraag en aanbod elkaar treffen kunnen. Hoewel daar oorspronkelijk slechts geld, wissels en metalen verhandeld werden, deed zich toch reeds spoedig de behoefte aan bepaalde, wettelijke grondslagen gevoelen, in overeenstemming waarmee die samenkomst van den handel zou worden gehouden; deze beginselen van beursorganisatie worden in het eerste hoofdstuk besproken.

Eeuwen later doen *de fondsen* hunne intrede ter beurze. De handel te dier plaatse ondergaat onder den invloed van dit verschijnsel eene reusachtige uitbreiding, die tot zoovele misbruiken aanleiding geeft dat eene strengere reglementeering der beurs noodig wordt. De fondsenomzet zelf neemt gaandeweg in beteekenis toe en vormt thans het hoofdelement van den handel ter beurze. Eenige beschouwingen over den aard der effecten en hunne ontwikkeling, maken het onderwerp van het tweede hoofdstuk uit.

Naast beurs en beursmateriaal treedt een derde factor te voorschijn, die voor den fondsenomzet evenzeer onmisbaar is: *de tussenpersonen*. In Frankrijk zijn dezen in twee hoofdgroepen te verdeelen: Agents de change en Coulistiers. Ter scheiding en inrichting dier beide groepen werd gaandeweg de beursorganisatie steeds meer in onderdeelen geregeld. Het kwam mij doenlijk voor deze menigte van wettelijke en statutaire bepalingen, betreffende beide soorten van tussenpersonen, te verdeelen naar een vijftal hoofdpunten waarop zij geacht kunnen worden betrekking te hebben. Deze punten, in het derde hoofdstuk voor het *Parquet*, in het vierde voor de *Couliste* behandeld, zijn: Het verschijnscl. — Rechten. — Verplichtingen. — Verbodsbepalingen. — Organisatie.

De *bijlagen* bevatten de samengezochte hoofdbepalingen der huidige regeling van *Parquet* en *Couliste*, benevens een plattegrond der beurs na de verbouwing in 1903, die naar ik meen eenige verduidelijking brengen kan. In een uitvoerig *inhouds overzicht* is de opzet van het geheel tot in bijzonderheden na te gaan.

Meerder pretentie dan een tot eigen oefening geleverde proef van onderzoek op een terrein dat mij belang inboezemt, heeft dat geheel niet. Het was de groote actualiteit, waarop het onderwerp beursorganisatie in vele landen aanspraak maakt, die mijne keuze bepaalde. Zij viel op de beurs van Parijs, omdat de organisatie daarvan aan de eene zijde het meeste verband houdt met zuiver juridische vragen en aan den anderen kant hier te lande dikwijls slechts vage voorstellingen omtrent deze fondsenmarkt bestaan, die zich tot de kennis van het feit, dat eene gemonopoliseerde beurs tegenover eene vrije markt staat, bepalen. Daaraan is het dan ook wellicht te wijten, dat men in den laatsten tijd de termen *parquet*, *corbeille*, *couliste* en zoovele meer in verband met de inwendige organisatie der beurs van Amsterdam hoort gebruiken. Zoolang het gebruik dier woorden als een soort handelsjargon te beschouwen valt, is daarvan niets te zeggen; wel wanneer men daardoor in den waan gebracht wordt, dat tusschen laatstgenoemde instelling en de officieele Parijsche fondsenmarkt op het punt van organisatie eenige overeenkomst bestaat. Integendeel, het gaandeweg zich openbarende feitelijk monopolie hier moge dezelfde nadeelen vertoonen als het wettelijk monopolie waarop sinds eeuwen de beurs van Parijs steunt,

de groote waarborgen door het laatste geschonken, de kracht die er van uitgaat, zijn aan eerstgenoemd verschijnsel vreemd.

Hem, die van den inhoud van dit werkje kennis heeft willen nemen, zal, naar ik mij vlei, een zaak recht duidelijk geworden zijn: dat de Amsterdamsche effectenbeurs in hare inwendige organisatie slechts gelijkenis vertoont met de Parijsche Coullisse.

HOOFDSTUK I.

Algemeene Beschouwingen.

Quelque vilaine besogne qu'il se fasse parfois sous ses maussades colonnades, raser la Bourse serait priver la France d'un organe non moins nécessaire à la vie publique, qu'à la vie privée.

A. LÉROY—BEAULIEU.

La bourse moderne et les conditions de son fonctionnement ont eu pour assises la défense absolue et rigoureuse de pratiquer le marché à terme.

E. VIDAL.

De beurs van Parijs kan aanspraak maken op eene eereplaats onder de groote fondsenmarkten der wereld. Want al mag niet ontkend worden, dat ook eene afkeurenswaardige speculatie er belangrijke afmetingen aanneemt, ruimschoots wordt dit nadeel opgewogen door de krachtige hulp, welke zij ter bevordering van oeconomischen welstand en vooruitgang, inzonderheid aan vele staten geboden heeft. Nog gezwogen van de grootsche ondernemingen, spoorwegen, havenwerken, credietinstellingen, die met haren bijstand in het leven konden geroepen worden, heeft zij de emissie van staatsfondsen bij milliarden mogelijk gemaakt en vindt zij als zoodanig in geheel de wereld haar meerdere niet ¹.

¹) Een enkele blik in het *Annuaire des valeurs admises à la Cote officielle de la Bourse de Paris*, een der jaarlijksche, verdienstelijkste uitgaven der betrekkelijke Chambre Syndicale, bevestigt deze meening.

Het zou ondoenlijk zijn hier een zelfs oppervlakkig overzicht te geven van de voornaamste leeningen, die blijkens het *Annuaire* te Parijs uitgegeven, ter beurze aldaar zoodanige opname en verhandeling vonden, dat hun welslagen duurzaam verzekerd was.

Zie hier eene opgave van enkele der voornaamste uitgaven, die in het jaar 1903 plaats vonden:

Zoo heeft deze instelling voldaan aan den hoogsten eisch, dien men aan eene goed georganiseerde beurs stellen kan, heeft zij geijverd en gestreefd naar getrouwe naleving van het fundamenteele beginsel, in welks formuleering hare grootste waarde tot uitdrukking komt: de beurs is een onmisbare factor in den omzet van waren en waarden; zonder haar stimuleerenden en regelenden invloed, zou die omzet in het groot onmogelijk zijn.

Een onmisbare schakel inderdaad.

Want bijna elke terugblik op de historie der beurs in Frankrijk zal doen uitkomen, hoe bij hare ontstentenis de kooplieden tevergeefs voldoende onderlinge aanraking zochten; hoe de vaststelling van uniforme en stabiele prijzen een vrome wensch bleef; hoe eindelijk de uitgifte en klasseering van fondsen eerst betoekenis verkreeg, toen men de verhandeling ter beurze als element van den omzet erkende.

Ziedaar het drieledig materieele nut der beurs vooropgesteld, de uitwerking daarvan ligt in het volgende besloten.

Over haren zedelijken invloed zij vooralsnog gezwegen. Dat met hare opheffing ten tijde der Revolutie de weinige moraliteit verdween, die zich nog in den fondsenhandel deed gelden, blijkt voldoende uit de verzuuchting:

Plût à Dieu, qu'on n'eût pas supprimé une institution, dont l'utilité ne peut être révoquée en doute,

-
- 60.000 obligations de 500 francs du Crédit Foncier Egyptien 3.5 0/0.
 - 120.000 obligations de 500 fr. Emprunt serbe 5 0/0 or des Monopoles.
 - 80.000 actions de 500 fr. liberées de moitié, de la Société générale.
 - Emprunt de 100 millions obligations du Trésor 3 0/0.
 - 15.000 obligations de 500 fr. Messageries Maritimes 3.5 0/0
 - 37,500 obligations de 500 fr. Société du Port de Rosario 5 0/0.
 - 346.000 obligations de 500 fr. des Chemins de fer russes 4 0/0.
 - 37.500 actions Banque Nationale du Mexique à fr. 580.
 - 100.582 obligations de 500 fr. Madagascar 3 0/0.
 - 75.880 obligations de 500 fr. Gouvernement Général de l'Afrique Occidentale 3 0/0.
 - 100.000 actions Chemin de fer Métropolitain à fr. 255.
 - 600.000 obligations de 500 fr. Foncières 3 0/0.
 - 80.000 obligations de 500 fr. Emprunt Chinois 5 0/0 or.
 - („Le Pour et le Contre”. No. du 3 Janvier 1901.)

die de rapporteur der wet van 28 ventôse an IX slaakte, waar hij de middelen besprak, die de goede trouw bij den fondsenomzet zouden doen herleven.

2. Eerst toen men zich van deze onmisbaarheid eenigermate bewust was, ging men over tot het treffen van wettelijke maatregelen, die aan de beurs de behoorlijke vervulling harer oeconomische functie mogelijk maakten.

Het ontstaan der Parijsche beurs!

De gedachten voeren ons terug naar den aanvang der middel-eeuwen, naar die beroemde jaarmarkten en wisselmessen, waarvan het oude Frankrijk er zoo talrijke heeft gekend. Daar stroomden de kooplieden en geldhandelaars van gansch de beschaafde wereld samen en wisselden niet alleen hunne waren, maar ook hunne meeningen over alles wat op den omloop der goederen, productie, prijs, invloed kon hebben, tegen elkander uit.

Op zoodanige samenkomst slaat de oudste wetsbepaling, deze materie betreffende, een charter van Koning Dagobert, dat in 629 de jaarmarkt van Saint-Denis in het leven riep en reglementeerde:

„qui durera quatre semaines, afin que les marchands de l'Espagne, de la Provence et des autres contrées, même ceux d'outre-mer y puissent assister.”

Dan volgen meerdere te Beaucaire, de beroemde missen van Champagne, van Lyon, Rouen, Montpellier, Nîmes ¹.

Natuurlijk waren dit voornamelijk goederenmarkten, maar ook edele metalen en vooral vreemde specie werden ter ruiling aangevoerd. En het aantal der ter jaarmarkt aanwezige nationaliteiten en de caleidoscopische verscheidenheid der saamgevoelde munt, maakte het ingrijpen van deskundige tusschenpersonen bij den ruil begrijpelijkerwijze noodzakelijk. Dan gaf de betaling en het daarmede samengaande crediet aanleiding tot bank- en wisseloperaties en traden ten behoeve dezer handelingen evenzeer, met bijzondere kennis van zaken, personen op, die alzoo de taak vervulden welke ten deele de hedendaagsche bankiers bezighoudt.

¹) Men vergelijke Boudon. La Bourse et ses Hôtes, pag. 48 sq.

Maar, de vraag rijst vanzelf, geven die jaarmarkten in hunne samenstelling en oeconomischen invloed nu het begrip beurs weer?

3. „Les embryons de la Bourse moderne”: met deze stereotype zinsnede tracht een groot deel der Fransche schrijvers het verband uit te drukken, dat tusschen de beide instellingen bestaat. Al moet nu toegegeven worden, dat deze phrase waarheid bevat, dat men inderdaad in de jaarmarkt der middeleeuwen de kiem der latere beurs mag zien, eene phrase blijft zij, want zij zegt ons niets naders over den aard van dat verband, hetgeen alzoo voor toelichting vatbaar blijft.

Deze toelichting schenkt ons uitsluitend de juiste waardeering van het begrip beurs; in het wetboek is zij te vinden ¹.

La bourse de commerce est la réunion des commerçants et agents de change.

Le résultat des négociations et des transactions, qui s'opèrent dans la bourse, détermine le cours des effets.

Hier vinden wij het begrip bepaald en ten deele tegelijk den oeconomischen invloed daarvan weergegeven. Ten deele, want wij bevonden reeds zoeven, dat de functie der beurs drieledig is. Hare onmisbaarheid voor de uitgifte en klassering van fonds zal voornamelijk in het tweede hoofdstuk nadere toelichting vinden.

Aan die onmisbaarheid is in den laatsten tijd wel eens getwijfeld.

In haar overzicht van 1902 spreekt de Beurskamer van Weenen, acht slaande op den ongunstigen gang van zaken, dezen twijfel onomwonden uit. Waar eertijds de beurs te beschouwen was als bemiddelaar tusschen de haute banque en het particulier kapitaal en elke Staat bij de uitgifte zijner leeningen voor eene gunstige ontvangst ter beurze waakte, hebben thans emittenten en het kapitaal dat belegging zoekt, deze hulp blijkbaar niet meer van noode. Eene argumentatie, gestaafd door verwijzing naar belangrijke operaties, zonder directe hulp der beurs tot stand gekomen, en naar de verminderde opbrengst der beursbelasting.

¹) Code de Comm., artt. 71 en 72.

Waar in het vervolg van Code, zonder meer, wordt gesproken, is de Code de commerce bedoeld.

Dit laatste argument legt weinig gewicht in de schaal; die vermindering kan voldoende uit eene algemeene malaise verklaard worden en wij zullen trouwens later zien, bij de beschouwing der gelijksoortige belasting te Parijs, hoe transacties waaraan zonder twijfel alle oeconomische waarde ontbreekt, het meest tot stijving harer opbrengst medewerken.

En ook wanneer de haute banque zooveel vertrouwen bij hare cliënten vindt en deze zoo talrijk is, dat zij voor eene enkele uitgifte de directe hulp der beurs ontberen kan, blijft indirect die hulp onmisbaar en de oconomische waarde dier instelling ook op dit punt onaangetast. Want zelfs aangenomen dat niet alleen de eerste afzet, maar evenzeer de klasseering op voldoende wijze plaats kan vinden zonder den steun der fondsenmarkt — veilig kan men tot de slotsom komen dat de belegger slechts zoo gaarne toctreedt, omdat hij weet ter beurze steeds gelegenheid te zullen hebben zich van zijn bezit te ontdoen. Met de uitgifte moge de haute finance zich opgehouden hebben, de mogelijkheid van wederomzet van zijn bezit zal de belegger slechts ter beurze vinden.

Maar op deze functie wijst de Code niet. Volgens hem is de beurs de samenkomst van kooplieden, die ten doel heeft vraag en aanbod samen te brengen, opdat daaruit de afsluiting van het groote aantal transacties volge, welker complex men den geld- en fondsenhandel noemt; opdat zodoende een prijs of koers gevonden worde, waartegen die afsluiting te goeder trouw plaats grijpen kan. In dezen cours déterminé, in den zoo gevonden prijs toch, heeft men te zien: de juiste uitdrukking der steeds wisselende behoefte, waarnaar de voortbrenging zich ten slotte richt.

Dit hebben wij onder beurs te verstaan¹.

4. Tusschen beurs en jaarmarkt nu bestaat geen principieel verschil; de gegeven omschrijving past evenzeer op beide instellin-

¹) Daarnaevens beteekent beurs ten eerste nog: beursgebouw, zie art. 613 van den Code. — Verder nog de tijd gedurende welken de samenkomst gehouden wordt; men denke aan de uitdrukkingen vroegbeurs of laatbeurs. — Eindelijk het geheel der in die samenkomst plaats gehad hebbende transacties; z66, als men van een goede beurs spreekt.

Zie voor deze verschillende beteekenissen o. a. Lyon-Caen et Renault: *Traité de Droit Commercial IV*, 857.

gen. Beide zijn samenkomsten van kooplieden met hetzelfde oeconomisch doel: bevordering van den omzet van waren ¹.

Houdt men deze eenvoudige waarheid wel in het oog, dan vermagt het feit, dat op beide plaatsen waren met een principieel verschillend karakter verhandeld worden, geen verwarring te brengen ².

Het is zeker niet te ontkennen, dat ter beurze slechts niet-individueel bepaalde waren het object van den omzet vormen, dat alle transacties slechts bepaalde hoeveelheden van eene bepaalde soort, res fungibiles, res in genere determinatae tot voorwerp hebben, terwijl dit op een markt geenszins het geval is. Koop ik daar een ploegijzer, dan wil ik een bepaald ploegijzer hebben, dat ik onder meerdere ter plaatse aanwezige zorgvuldig uitzoek. Maar koop ik ter beurze 50 aandelen Crédit Lyonnais of 50 balen goed ordinaire Java-koffie, dan bedoel ik, mij waren van een bepaalde soort te verschaffen. Eene verdere specificatie is mij onverschillig; welke nummers de fondsen ³ of balen dragen, boezemt mij geen belang in.

Edoch, op dezen grond tusschen markt en beurs een principieel verschil aan te nemen, schijnt mij niet wel houdbaar toe. Immers bij het maken van eene dergelijke onderscheiding zou men den eisch mogen stellen, dat zij met betrekking tot de oeconomische functie

¹) Ook in de oudste, deze beide instellingen betreffende, wetsbepalingen komt dit tot uitdrukking. Men vergelijkte slechts:

629. Charter praecit: „afin que *les marchands* de la Provence et des autres contrées, même ceux d'outre-mer, *y puissent assister*."

1549. Edit portant création d'une bourse à Toulouse:

— — où deux fois le jours, *les marchands*, facteurs et trafiqueurs *puissent convenir* pour répondre et rendre raison les uns aux autres de leurs trafics, et faire leurs entreprises, qu'ils ont par ensemble accoutumé faire en aucuns lieux et endroits, pour tirer et amener par deça en notre royaume les riches marchandises et commodités des pays étrangers et faire argent de celles, qui sont en notre dit royaume.

²) Naar dat kenmerk der plaatselijk verhandeld wordende waren is tweeërlof onderscheiding te maken. Slechts die tusschen markt en beurs vindt hier behandeling; die tusschen Effecten- en Goederenbeurs wordt in een ander verband besproken. Zie Hoofdstuk II.

³) Wel natuurlijk, waar het obligaties van Loten- of Premieleeningen geldt. Maar ziedaar eene uitzondering, die den regel niet kan deren.

of juridische stelling van markt of beurs relevant ware. En dat dit niet het geval is, zal duidelijk blijken, indien men de gevolgen nagaat, door het groote verschil, dat tusschen de op beide plaatsen verhandeld wordende waren bestaat, in het leven geroepen.

5. Ten eerste zijn de ter beurze te verhandelen waren in hun aantal beperkt; want slechts res fungibiles zijn voor omzet daar ter plaatse vatbaar ¹. Zoo bepaalt de handel zich tot effecten, tot papier op het buitenland, tot edele metalen, tot graan, koffie, suiker, katoen, die naar vast aangenomen standaard-types leverbaar zijn ² en is de handel in alle waren, welke naar hunne individueele waarde beoordeeld moeten worden, op de markten aangewezen.

Voorts is het duidelijk, dat de waren niet in natura aanwezig behoeven te zijn; evenmin de eigenlijke koopers en verkoopers. Het onmiddellijk gevolg hiervan is eene buitengemeene uitbreiding van het mandaat; geheele groepen van tussehenpersonen zijn ter beurze werkzaam, terwijl op de markt lastgeving slechts bij uitzondering voorkomt, daar persoonlijke smaak zoo dikwijls de keuze zal moeten bepalen. Zoodoende wordt aan het beursverkeer niet slechts door ingezetenen, maar door het geheele land deelgenomen. Ja meer nog, ook het buitenland kan voortdurend als koper of verkooper optreden; het verschijnsel der arbitrage, belangrijk vooral om den nivelleerenden invloed, welken het op den prijs uitoefent, heeft daaraan zijn ontstaan te danken.

Eindelijk is een logisch gevolg van dit alles, dat de vorm der transacties geheel verschillend is naarmate zij op eene markt of ter beurze afgesloten worden ³. Ginds zijn het overeenkomsten van koop en verkoop, meestal à comptant, in ieder geval van zoodanigen aard,

¹) Zie: Handwörterbuch der Staatswissenschaften. Jena 1891. DL. II, pag. 671 vgl.

²) Zie het proefschrift van mr. Ed. Jacobson: Termijnhandel in Goederen. Rotterdam 1889, pag. 8: „Bij deze soort van transactiën (termijnaffaires) worden de goederen of nader omschreven of enkel bepaald wat hun soort betreft, zoo b.v. „100 bn. Malang-koffie, gemerkt M, zeilende per schip „De drie gebroeders”, vertrokken van Batavia 16 Januari,” of wel eenvoudig: „100 bn. goed ordinaire Java-koffie.” In het laatstgenoemde geval kan de verkooper zoodanige koffie leveren als hij verkiest, mits ze beantwoordt aan het type: „goed ordinair Java”.

³) Vergelijk: A. Courtois, Traité des opérations de bourse, pag. 3 vlg.

dat zij tot geenerlei nadere beschouwing aanleiding behoeven te geven. Ter beurze echter werden gaandeweg overeenkomsten aangegaan van zoo ingewikkelde constructie, dat de scherpzinnigste juristen zich, dikwijls zonder tot eenstemmigheid te kunnen geraken, hebben afgesloofd om het juiste karakter daarvan en der daaruit voortvloeiende verbintenissen te bepalen. Eene grondige beschouwing van de verschillende soorten van transacties, aan de beurs van Parijs afgesloten, zou op zichzelf een boekdeel vullen.

5^a. Hoe dit alles nu ook zijn moge, een principieel verschil tusschen markt en beurs wordt zoodoende niet gevestigd.

Neemt men al de genoemde verschilpunten tusschen markt- en beursverkeer in aanmerking, dan zal men ongetwijfeld moeten erkennen dat van het laatste een veel machtiger invloed uitgaat, dan van het marktverkeer gezegd kan worden, maar van meer dan een graadverschil kan men bij het beschouwen dier tweeërlei invloeden niet spreken. De omzet ter beurze geschiedt sneller, de handel is er levendiger, strekt zich uit over veel grooter terrein dan op de markt het geval is. Maar ten slotte wordt geen nieuw oeconomisch element geschapen; beide zijn samenkomsten ter betere verhandeling van waren, ter vaststelling van een prijs.

Wie meer wil zeggen, wie bijvoorbeeld de speculatie wil noemen een factor in het beursverkeer geboren, op de markt onbekend, denke slechts even na. Schoon dieper versholten zal hij al deze eigenaardige kenmerken van den handel ter beurze, tot de termijn-affaires toe, in het marktverkeer terugvinden.

Hoevel niet uitdrukkelijk genoeg, houdt Courtois dit gradueel verschil voortdurend verdienstelijk in het oog:

La spéculation, élément *peu* connu dans les Halles et Marchés, joue ici le principal rôle.

En verder:

Les valeurs fiduciaires ou de crédit se prêtent *plus*, par leur forme, aux opérations à terme que les marchandises.

Ook het getuigenis van R. Ehrenberg ¹:

Die Börse ist eine Markt für vertretbare Tauschgüter. Damit ist ihr Wesen, ihr Eigenart gekennzeichnet, und zugleich ausgedrückt.

¹) In het aangehaalde Handwörterbuch, echter uitg. 1899.

Der Vorgang der Marktbildung besteht darin, dass im Tauschverkehr *Angebot und Nachfrage örtlich wie zeitlich möglichst stark concentrirt* werden, um eine möglichst billige und vollkommene Befriedigung der menschlichen Bedürfnisse zu erreichen.

Ziedaar de bevestiging van wat ik boven zeide: markt en beurs zijn met hetzelfde doel in het leven geroepen, al moge ook de taak, die de laatste te vervullen kreeg, gaandeweg de zwaarste geworden zijn.

6. Ten slotte zegt voornoemd schrijver nog dit:

Nur durch das Kriterium der Vertretbarkeit lässt sich das Wesen der Börse scharf kennzeichnen. Aber auf keine Weise ist es möglich, zwischen Börsen und *anderen* Märkten eine scharfe Scheidelinie zu ziehen.

Ook niet wanneer men beide instellingen uit een zuiver juridisch oogpunt bezieet. De woorden welke Lyon-Caen bezigt ¹ waar hij het rechtskarakter der beurs bespreekt:

Les bourses de commerce ne sont pas des établissements privés que les intéressés peuvent créer à leur gré. Elles se tiennent, selon l'art. 71 Code Comm., sous l'autorité du gouvernement,

zijn m. i. met evenveel recht op de markten toepasselijk. Ongetwijfeld zou de schrijver zulks vermeld hebben, ware het binnen het bestek van zijn werk gevallen.

Evenmin is een principieel verschil hierin te bespeuren, dat een wetgever van *hooger* rang ingrijpt, waar het de reglementeering der beurs geldt. Thans is deze het parlement, terwijl de markt onder vigueur der huidige wetgeving door gemeenteraad en provinciale staten wordt geregeld ². Logisch te verklaren, waar het een meer plaatselijk belang geldt.

¹) Zie: Lyon-Caen et Renault, tome IV, pag. 584.

²) Men vergelijkte:

Loi sur l'organisation municipale, du 5 Avril 1884.

Art. 68. Ne sont exécutoires, qu'après avoir été approuvées par l'autorité supérieure, les délibérations portant sur les objets suivants:

13°. L'établissement, la suppression ou les changements des foires et marchés, autres que les simples marchés d'approvisionnement.

Welke deze autoriteit is zegt de:

Dat intusschen die reglementeering, zelfs waar zij hoofdbeginselen betreft, zeer verschillen zal, naarmate de markt of de beurs voorwerp van regeling is, moet toegegeven worden. Dit vloeit eensdeels uit het totaal andere karakter der plaatselijk af te sluiten transacties, anderdeels uit het verschil in de behoeften, die markt of beurs hebben te bevredigen ¹, voort.

7. Tusschen markt en beurs is dus slechts een gradueel onderscheid aan te nemen, dat zich openbaart zoodra men op de mate van oeconomischen invloed acht geeft door beide instellingen geoefend. Eerst als wij naast de jaarmarkten en soms vierjaarlijksche wisselmessen, die wegens het gebrekkig verkeer hunne beteekenis als concentratiepunt van zaken voor grooter terrein bleven behouden, gaandeweg vaste samenkomsten van kooplieden van één stad, eens of tweemaal per dag, op bepaalde plaatsen en gezette uren zien ontstaan, kunnen wij van beurzen in den modernen zin spreken. Ziehier wat Courtois het beginsel van continuïteit noemt, dat de vroeger heerschende „intermittence”, te wijten aan slechte wegen en hooge transportkosten, verdringt ².

Les foires deviennent des marchés permanents;

een geleidelijke overgang, een gradueel verschil.

Zoo wordt de beurs geboren; vooral wanneer weldra het wettelijk verbod van samenkomst met handelsdoeleinden op een andere dan de aangewezen plaats, de volledigheid der samentreffing van vraag en aanbod waarborgt. De wetgever treedt op en schuift onder die dagelijksche bijeenkomsten, zuiver oeconomische verschijnselen, uit den drang naar grooter omzet van waren ontstaan, een wettelijken basis. Hierop verrijst de beurs in modernen zin, thans eerst kan zij hare voornaamste oeconomische functie, de regeling van den omzet, naar behooren vervullen; de kiem heeft zich ontwikkeld.

Dien wettelijken grondslag vormen de bepalingen welke gelasten,

Loi relative aux Conseils Généraux, du 10 Août 1871.

Art. 46. Le conseil général statue définitivement sur les objets ci-après désignés, savoir:

24°. Délibérations des conseils municipaux ayant pour but l'établissement etc. etc.

1) Vergelijk nummer 14.

2) Courtois, pag. 2.

dat de beurs bestendig gehouden zal worden, op een oepaalde plaats, op gezetten tijd, met verbod van afwijking.

Nogmaals: eerst nadat dit had plaats gevonden, was eene geregelde en volledige samentreffing van vraag en aanbod eenigermate gewaarborgd. Thans eerst bood de gevonden prijs, de cours déterminé, waarborgen van juistheid; eerst van stonde af aan kon de reguleur van den omzet betrouwbaar zijn. Op de oude jaarmarkten was het aanbod noch regelmatig noch volledig, de gevolgen daarvan begon men gaandeweg in te zien. Zoo zegt het reeds genoemde Edict van 1549, den achteruitgang van den handel van Toulouse overwegende:

la principale cause de quoi provient, de ce qu'il n'y a pas comme audit Lyon de lieu, qu'on appelle Change, Estrade ou Bourse. —

8. Past men dit alles op de hedendaagsche effectenbeurs toe, men zal niet op onduidelijkheid stooten.

Zoo vertegenwoordigt de uitgifte van de obligatieleening eener industriele onderneming een belangrijk aanbod van fonds. Als regel is het op de beurs, dat de vraag zich daartegenover stelt. Bestendig, want elken dag is er gelegenheid tot het opnemen van schuldbrieven. Regelmatig, want op vaste uren van iederen dag komt de vraag tot uitdrukking. Volledig, want de beurs wordt op bepaalden tijd en plaats gehouden; ieder weet waar, wanneer en tot wien hij zijn vraag te richten heeft. Eene overweging, die zooals wij later zien zullen, de onmiddellijke aanleiding tot de instelling van het Parquet van Parijs was.

Uit een dusdanig samentreffen van vraag en aanbod moet noodzakelijkerwijze een koers geboren worden, die de juiste waarde der fondsen geacht mag worden weer te geven; of beter, de juiste uitdrukking der wisselende vraag te zijn, want de intrinsieke waarde der fondsen is slechts een van de vele factoren die de vraag bepalen.

Naar dien prijs zal de voortbrenging, in dit geval de uitgifte van meerdere leeningen, zich hebben te richten. Verwaarloost de voortbrenging de waarschuwing in het dalen der prijzen gelegen, gaan ondernemingen met de uitgifte van nieuw fonds voort, dan zal de massa „undigested securities”, laatstelijk van treurige vermaardheid, die

boven de markt blijft hangen, dermate aanzwellen en dermate de koersen drukken, dat onderbrenging van nieuwen fonds niet meer tot loonenden prijs kan geschieden. Dan toomt de voortbrenging zich noodgedwongen in en is eene periode van rust, waarin de absorptie van waarden geleidelijken voortgang maakt, het behoud voor eene overvoerde markt.

Zoo blijkt, dat ook waar het den effectenomzet geldt, de vaststelling van een betrouwbaren prijs van het hoogste gewicht is. Dat die prijs, gelijk dikwijls beweerd is, hier een andere beteekenis heeft dan bv. in zake het graan, omdat men groote hoeveelheden waren verkoopt die men niet heeft, anderzijds belangrijke posten opneemt, welke men nimmer aanhouden kan, is beslist onwaar. Daargelaten dat dezelfde verschijnselen zich bij den groothandel in goederen in nog sterker mate voordoen ¹, is de redeneering zelve foutief. De prijs is de resultante van vraag en aanbod, hier als elders; daaraan alleen ontleent hij zijne beteekenis. Uit welke elementen die vraag en dat aanbod bestaan, doet niets ter zake.

Verdere beteekenis verkrijgt dit geheele vraagstuk, wanneer men op het nut eener officieele vaststelling en openbaarmaking der aldus gevonden prijzen de aandacht vestigt. Dit wordt echter elders besproken ².

9. Na deze korte beschouwingen over het doel der beurs in het algemeen, willen wij thans in bijzonderheden nagaan, hoe ook die van Parijs op den wettelijken grondslag verrees, die noodig geacht werd, om het bereiken van dat doel mogelijk te maken. Dan zal duidelijk uitkomen, hoe de reeds terstond aanvaarde beginselen nog in het huidige beursrecht een zuiveren weerklank vinden.

Eene *Ordonnantie van het jaar 1141*, van Koning Lodewijk den zevende, waarvan het origineel verloren ging en wier bestaan dan ook aan eenigen twijfel onderhevig is ³, zou voor de eerste maal aan den handel als vereenigingspunt aangewezen hebben, de Grand

¹) Zie Jacobson: Inleiding; pag. 140 vlg.; passim.

²) Zie Hoofdstuk III, afd. V.

³) Het manuel des Agents de Change, vermeldt haar dan ook niet. Wel, schoon onder voorbehoud, E. Vidal in de Dictionnaire de Commerce: Tome I, pag. 95.

Pont de Paris, met verbod elders met handelsdoelcinden samen te komen.

Onbetwistbaar daarentegen is het bestaan der *Ordonnantie van Februari 1304*, van Philips den Schoone, de eerste waarvan de tekst door het Manuel vermeld wordt. Zij bepaalt:

Que le Change de Paris sera sur le Grand-Pont, du côté de la grève, entre la grande arche et l'église de Saint-Leufroy.

Ziedaar het voorschrift, dat de beurs op een bepaalde plaats gehouden wordt. *Change* toch beteekent hier eenvoudig: plaats van samenkomst voor den handel, beurs. Het is eene der talrijke benamingen, die dat begrip weergeven. Het voornoemde edict van 1549 noemt daarnaast *Estrade* en *Bourse*. Ook treft men somtijds, zoo te Montpellier, het woord *Loge* aan, wat in verband gebracht wordt met de Loggia op het Forum te Rome, waar onder het consulaat van Appius Claudius, 500 jaar voor Christus, het Collegium Mercatorum op gezette uren handelaars en bankiers vereenigde¹. Nog vind ik het woord *Table*, waarmede de lieux de change royaux buiten Parijs werden aangeduid².

Tegenover al deze termen die het lokaal van samenkomst aanduiden, gaf het woord *convention* die samenkomst zelve weer.

De naam die in beide beteekenissen intusschen alle andere in het spraakgebruik overleefde, is *Bourse*. Hij is, naar men vrijwel algemeen aanneemt, ontleend aan de familie van der Burse, eene voorname hosteliers- en makelaarsfirma, in de 14e en 15e eeuw te Brugge levende. Naar deze familie heetten, omstreeks 1550, het door haar in Brugge bewoonde logement en plein „ter Burse”³.

10. Intusschen werd het voorschrift van 1304, dat de beurs op een bepaalde plaats gehouden moest worden, tallooze malen in zooverre gewijzigd, dat eene verhuizing het gevolg was; maar het beginsel zelf werd bijna doorlopend gehandhaafd.

1) Aldus Boudon, pag. 47.

2) Oudin et E. Vidal. L'organisation du Marché Libre à la Bourse de Paris. Paris, 1900. Zie pag. 2.

3) Zie R. Ehrenberg. Makler, Hosteliers und Börse in Brügge, vom 13 bis zum 16 Jahrhundert. Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht, dl. 30, pag. 403 vlg.

Eerst kwam men op den Grand-Pont bijeen, vanwaar nog de tegenwoordige naam Pont-au-change; toen op de binnenplaats van het Palais de justice, de cour de Mai; daarna onder de galerie Dauphine ¹. Nog later, tijdens den speculatiewaanzin, die John Law's omgeving aangreep, een korten tijd in de rue Quincampoix. Weldra volgt een streng verbod, zich aldaar tot het verhandelen van de aandeelen der Compagnie des Indes te verzamelen, en wordt in 1720 een *Règlement de police* vastgesteld voor den handel,

qui doit être établi le premier aoust prochain à l'Hostel de Soissons, dat ongeveer op dezelfde plaats stond, waar thans de goederenbeurs verrijst.

Dit voorschrift werd blijkbaar wel opgevolgd — uitzondering in die tijden, gelijk wij te dikwijls zullen moeten constateeren — want de toeloop naar den tuin van het Hotel was zoo groot, dat tot 500 francs per maand voor een loodsje betaald werd en men aan alle aanvragen onmogelijk kon voldoen ².

Thans volgt de eerste sluiting der beurs als zoodanig. De regeering acht het niet meer in het belang van den handel, het beginsel van samenkomst op een bepaalde plaats te handhaven. Zij heft de beurs, als schadelijk voor het algemeen welzijn, op; slechts de bureaux der Agents de change, waarover later, blijven ter beschikking van den omzet van waarden.

„Ordonne sa Majesté que, mardy 29 du présent mois, la Bourse établie à l'hôtel de Soissons sera et demeurera fermée. Fait sa Majesté deffenses à toutes personnes de s'y assembler à l'avenir ni aux environs, ni en aucuns autres lieux et quartier que ce puisse estre, à peine de prison.

II. Daar deze bepaling voorkwam in hetzelfde Arrest van 1720, dat aan de place de change de Paris officieel den naam van Bourse schonk ³, scheen het alsof deze eer van een twijfelachtig gehalte

¹) Alle welke plaatsen in de desbetreffende Arrêts en Ordonnances te vinden zijn. Zie Manuel des Agents de Change, passim.

²) Zie de annotatie van het Reglement van 22 Juli 1720, Manuel, pag. 50.

³) Arrest du Conseil d'Etat du 25 octobre 1720, ordonnant la fermeture de la Bourse établie à l'hôtel de Soissons.

zou blijken te zijn. Doch verwonderlijk snel is de wijziging der menschelijke inzichten, want het beroemde *Arrest du Conseil d'Etat du 24 septembre 1724*, dat wij herhaaldelijk zullen raadplegen, bevat in zijn considerans — die de oeconomische beteekenis der beurs en de daarvoor in de eerste plaats benoodigde wettelijke grondslagen nogmaals glashelder doet uitkomen — deze zinsnede:

„Le Roy a jugé qu'il seroit non-seulement avantageux au commerce, mais encore très nécessaire pour y maintenir la bonne foi et la sûreté convenable, d'establir dans la ville de Paris *une place* où les négocians puissent s'assembler *tous les jours à certaine heure*, pour y traiter des affaires de commerce, à l'exclusion de *tous autres lieux*.

„Le Roy estant en son conseil, à ordonné et ordonne ce qui suit:

Art. 1. Il sera incessamment établi dans la ville de Paris une place appelée la Bourse, dont l'entrée principale sera rue Vivienne.

De opheffing der beurs in 1720 was een van de nawoëen van Law's waaghalzige speculatie. Thans wordt zij gevestigd in het hôtel de Nevers, de tegenwoordige Bibliothèque Nationale en blijft daar tot 1793. In dat jaar werd zij ten tweeden male, thans bij Decreet der Nationale Conventie, gesloten.

Gelijk in 1720 werd deze maatregel genomen om de agiotage tegen te gaan, gelijk in 1720 bleek de regeering machteloos tegen dit kwaad. Zelfs de opheffing van alle vennootschappen op aandelen, in hetzelfde jaar, hielp niets. Het kwaad wortelde dieper, men kon de oorzaak niet aantasten. Het eenige wat men er mede bereikte was, dat op tallooze verborgen plaatsen op schaamtelooze wijze gedobbeld werd, terwijl de goede invloed der beurs, die toch tot op zekere hoogte door hare organisatie waarborgen van eerlijkheid bood, thans geheel ontbrak. Zoo ging men van kwaad tot erger.

De beurs bleek een onmisbaar instituut te zijn en de regeering erkende dit, door haar in 1794 weder in te stellen en haar de rez-de-chaussée van het Louvre als verblijfplaats aan te wijzen. Maar de politieke omstandigheden deden hunnen invloed gelden; in 1795 weder opgeheven, wordt de beurs in 1796 en thans voor goed in eere hersteld.

Le directoire exécutif arrête:

Art. 1. La Bourse de Paris, fermée en exécution de l'ordre du ministre de l'intérieur du 23 fructidor dernier, sera ouverte le 22 du présent mois.

De Kerk des Petits-Pères wordt haar verblijf en na eenige verhuizingen, te veel om op te noemen ¹, wordt zij door de *ordonnance de police van 2 November 1826* op het paleis aan de Place Vivienne aangewezen, waar zij nog heden verrijst.

12. Uit deze vluchtige historische beschouwing blijkt, dat het beginsel: de beurs worde op één bepaaldelijk daartoe aangewezen plaats gehouden, te allen tijde gehuldigd bleef. Slechts wanneer blijkens opheffing der instelling zelve, aan de beurs alle oeconomische invloed ten goede ontzegd werd, verviel zooals van zelf spreekt die stelregel tevens. Maar nauw werd de officieele samenkomst van den handel weder als onmisbaar aanvaard, of wij vinden het beginsel terug, dat als eerste van meerdere wettelijke maatregelen, de behoorlijke werking dier samenkomst waarborgt.

Nog verdient opmerking dat, waar enerzijds in de latere instelling van een Parquet aan de Parijsche beurs een bepaalde bevestiging van genoemd beginsel is te zien ², aan den anderen kant tweeërlei uitzondering daarop te constateeren valt.

In de eerste plaats moet men aannemen, dat alle afsluiting van transacties door particulieren zonder inroeping van het ministerium eens tuschenpersoons, evenzeer rechtsgevolgen heeft wanneer dit niet ter beurze geschiedt. Ziedaar wat de Franschen: *negociation par voie de contrat direct* noemen; een belangrijk punt, waarop wij nader uitvoerig terugkomen ³.

Voorts is nog te wijzen op wat men eene gedwongen uitzondering zou kunnen noemen. Te allen tijde, niet het minst in de laatste eeuw, hebben talrijke personen, die men onder den verzamelnaam

¹) Het is slechts van belang te vermelden dat de beurs in 1818 gehouden werd in een lokaal gebouwd op het terrein van het klooster der Zusters van den H. Thomas. Aan de inwendige inrichting van dit lokaal toch, heeft de Coullisse haar naam te danken. Zie Hoofdstuk IV, afd. I.

²) Vergelijk onder Hoofdstuk III, afd. V: Organisatie van het Parquet.

³) Zie onder Hoofdstuk III, afd. II: Omvang van het monopolie.

coulissiers begrijpen kan¹, het zoo uitdrukkelijk gebod des wetgevers geschonden en zodoende de heilzame werking van het daaraan ten grondslag liggend beginsel niet weinig verzwakt. Het zou een te centonig werk zijn, zoo wij naast alle reeds opgesomde plaatsen, die de officieele beurs achtereenvolgens werden aangewezen, nogmaals de geschiedenis van het verblijf der courtiers-marrons nagingen. In de tallooze Ordonnances de Police, door het Manuel des Agents de change verspreid, welke bijna zonder uitzondering die met de wet strijdige bijeenkomsten uiteenjoegen, vinden wij ze vermeld. De meest bekende daarvan zijn wel de, respectievelijk in 1823, 1850 en 1892 verboden, meerendeels des avonds gehouden samenkomsten in het Café Tortoni, in de Cercle de l'Opéra en in de hal van het Crédit Lyonnais². Wie het meesterlijke en met zoo recht begrip van zaken geschreven werk van Emile Zola, l'Argent, gelezen heeft, kan zich een juist denkbeeld vormen van den schadelijken invloed, door zulk eene *petite-bourse* uitgeoefend. Tot voortdurende manipulatie der koersen, zelfs van de zijde van het Parquet, boden zij welkome gelegenheid. Daar was het dat premie-affaires speculatieve achats-fermes steunden of dekten; daar is menige paniek ter beurze ingeluid, ja uitgelokt!

Reden te over, zou men zeggen, om dergelijke nevenmarktjes niet slechts na een korter of langer bestaan te sluiten, maar om ze bij hun ontstaan zelf onmiddellijk den kop in te drukken. Wat mocht wel oorzaak zijn dat zulk een onwettig feit soms langen tijd geduld werd? Dit vinde nader beantwoording; tevens zal dan blijken op welken grond de bevoegde autoriteit nu en dan tot handelend optreden overging³.

13. Naast de bepaling welke de beurs op een vaste plaats aanwijst, treffen wij reeds terstond een verbod, dat, logisch uit hetzelfde beginsel voortvloeiende, de naleving daarvan waarborgt, waar het eene sanctie van den gestelden regel inhoudt. De beurs worde niet alleen op eene bepaalde plaats gehouden, zij worde nergens anders gehouden.

¹) Niet te verwarren met de *Coulisse*. Zie nader Hoofdstuk IV, afd. I.

²) Bij Ordonnances de police van 24 Jan. 1823; 1 December 1850 en 21 September 1892.

³) Zie Hoofdstuk IV, afd. II: Geschiedenis der *Coulisse*.

Reeds de ordonnantie van 1304 bepaalt, in vervolg op de boven geciteerde zinsnede:

Qu'on n'exercera pas le change ailleurs, sous peine de confiscation des choses échangées. Si quelques-uns de ceux du change¹ en avertissant, donnent lieu à la confiscation, ils en auront la cinquième partie.

In 1720 vinden wij op een klein terrein, de omzet van Law's aandeelen, hetzelfde gebod en verbod in nauw verband terug. Daar een afzonderlijk bureau der Banque Nationale, eene schepping van het „système maudit”, was aangewezen voor de inwisseling van aandeelen der Compagnie des Indes tegen billets de banque en omgekeerd, wordt ook onmiddellijk verboden zich elders en wel meer speciaal in de „Rue Quinquempoix” met die operaties bezig te houden;

„Cette assemblée étant absolument inutile et le tout au préjudice du commerce,”

gelijk de desbetreffende ordonnantie van 22 Maart meent.

Naast het voorschrift overal het verbod!

Maar juist uit die voortdurende nadrukkelijke herhaling, uit de steeds zwaardere strafbepalingen, het scherper toezicht op de naleving, blijkt te duidelijk dat wellicht geen wetsbepaling meer werd overtreden dan deze; dat de zooeven met enkele voorbeelden gesignaleerde uitzondering op het wettelijk beginsel, dat den handel op een bepaald punt concentreert, een waarlijk onrustbarend karakter aannam. En de reden daarvan is niet ver te zoeken! Op deze clandestiene beursjes ontsnapten de handelaars aan het arguosoog van den Sieur Lieutenant Général de Police en zijne dienaars, werden de maatregelen, door de overheid in het belang der beurs en van den handel genomen, dikwijls op de meest schaamteloze wijze overtreden. De vlucht naar verboden plaatsen, wij zullen ge-

1) Het Manuel doet uitkomen, dat de woorden *ceux du change* er duidelijk op wijzen, dat er reeds een bepaalde stand bestond, die zich op beursoperaties toelegde.

Dit was de stand der *courratiers*, *courretiers* of *courtiers*, tot eene corporatie vereenigd, zooals trouwens allen, die zich te dier tijde op eenigen tak van handel of industrie toelagden.

legenheid te over hebben dit op te merken, was steeds het krachtigste wapen in de handen der marrons, de beunhazen van geld- en effectenmarkt.

14. Intusschen, als op den positieven regel, is ook op het aanvullend verbod eene uitzondering te vermelden. Het Arrest du conseil van September 1724 ontzegde wederom den handel het recht, op eenige andere plaats dan ter beurse ten behoeve van den omzet van waren samen te komen. Maar art. 14 bevat eene restrictie, voor de juiste waardeering van dat verbod van veel gewicht.

N'entend sa Majesté comprendre dans les deffenses portées par les deux précédens articles, les traitees ou négociations *pour marchandises seulement*, qui, outre la Bourse, pourront continuer de se faire dans les foires, halles ou marchez à ce destinez.

Intusschen, zoo dit al voor den omzet van goederen geldt, de handel in edele metalen, specie en later in effecten blijft louter op de beurs aangewezen; de uitzondering strekt zich zoover niet uit.

Het onderhavige artikel toch, vervolgt:

et sans néanmoins qu'il y puisse estre fait *aucune négociations d'autres effets*.

De onderscheiding tusschen marchandises en autres effets heeft nog heden op dit punt hetzelfde gewicht. Voor geld en effecten worden door den wetgever naast de beurs geen bijmarktjes geduld, gelijk dit voor goederen het geval is. Een verschil in reglementeering dat, gelijk wij boven ¹ reeds opmerkten, te verklaren is uit het feit, dat ter markt andere, meer intense, behoeften te bevredigen zijn dan op de beurs het geval is. Een enkele beurs moge voldoende wezen, om vraag en aanbod van koopers van effecten of goederen in het groot tot uitdrukking te brengen, de detailhandel in goederen eischt tallooze markten méér.

15. Toen de regel omtrent de plaats gesteld en zijne handhaving zoo goed mogelijk gewaarborgd was, verschenen later bepalingen op *de beursuren* betrekking hebbende, evenzeer door de overheid noodig geacht ter bevordering van regelmatige en volledige samen-treffing van vraag en aanbod, ter handhaving der openbare orde op

1) Zie nummer 6, in fine.

de beurs. Als vele maatregelen van gelijke strekking, vinden wij ook deze voor het eerst getroffen op het tijdstip, waarop de dreigende débâcle van Law's systeem om krachtig ingrijpen van overheidswege in de reglementceering der beurs riep.

Zoo is het wederom het Règlement de police van 1720, dat bepaalt:

L'assemblée des Negocians se fera que les jours ouvrables et ne commencera en été, qu'à sept heures du matin, pour finir à sept heures du soir; et en hiver, à huit heures du matin pour finir à cinq heures du soir.

Men kan niet zeggen, dat het op deze wijze verdiende geld gestolen was!

Ook hier volgt terstond de sanctie: op straffe van gevangenis was het een ieder verboden buiten deze uren zich ter beurze te bevinden, waartoe dus werkelijk de verleiding nog schijnt bestaan te hebben. En in hetzelfde artikel wordt bepaald:

„que l'Assemblée sera avertie une demi-heure auparavant par un trompette, qui sonnera la retraite.”

De beursbengel alzoo in zijn oudsten vorm en, in stede van bij het aangaan der beurs, tot sluiting daarvan gebruikt.

In hetzelfde jaar nog worden den tusschenpersonen ter beurze van Parijs minder bovenmenselijke eischen gesteld en vindt men de beursuren teruggebracht tot het tijdperk van 9 uur 's ochtends tot 1 uur 's namiddags. Het arrest van 1724 stelt het aangaan der beurs nog een uur later en zegt tevens duidelijk, dat zij op zon- en feestdagen gesloten blijft.

Het *Arrêt du conseil d'état du 2 décembre 1786* veronderstelt blijkbaar een voortdurend slappe beurs en bevat tevens op eigenaardige wijze uitgewerkte bepalingen omtrent aan- en uitgaan, de moeite van het overnemen waard:

Police intérieure de la Bourse.

1. Les agens de change se trouveront tous les jours à la Bourse, depuis midi jusqu'à une heure.
2. On ne pourra commencer aucune négociation, ni faire aucun cours qu'après qu'on aura entendu le premier coup qui annonce l'heure du midi; et si, par quelque événement imprévu, l'horloge

de la Bourse manquoit à l'indiquer, le syndic ou en son absence le plus ancien indiqueroit le moment de commencer les négociations.

Si on parvenoit à avoir un cadran (zonnwijzer) dans la salle de la Bourse, ce seroit au moment où le premier coup de midi et celui d'une heure sonneroient, que les négociations commenceroient et finiroient.

Men was blijkbaar doodsbang, nu men zoozeer in het andere uiterste vervallen was, van den beperkten tijd een minuut te verliezen!

Reeds in an IV werden de tijdgrenzen belangrijk uitgebreid en van 11—1 voor de verhandeling van specie en metalen, van 1—4 voor bank- en wisseloperaties gesteld; in hetzelfde jaar echter, bij *Arrêté van 24 Februari 1796*, werd de beurstijd weer teruggebracht op één uur. Daarna bleef hij varieren tusschen twee en drie uur.

16. Het is geenszins mijne bedoeling de tallooze maatregelen op dit stuk te vermelden, maar bij de préambule van het laatstgenoemde arrêté staan wij toch nog even stil, omdat de redactie daarvan aan het licht brengt, hoe dezelfde redenen die tot tijdelijke opheffing der beurs voerden, ook bij de imperking van den beurstijd wogen.

Le directoire exécutif, voulant faire cesser les manoeuvres criminelles et sans cesse renaissantes (!) des agioteurs, qui parviennent à s'introduire à la Bourse de Paris et qui y jouent, de la manière la plus scandaleuse, à la hausse et à la baisse;

Considérant qu'en assignant un temps suffisant *pour que, chaque jour, le cours du change soit établi et la base des négociations fixée*, il est nécessaire de retrancher tout le temps qui n'est employé qu'aux combinaisons infâmes de l'agiotage et aux manoeuvres perfides de la malveillance;

Arrête ce qui suit:

Art. 1. A dater du 4 du présent mois, la Bourse de Paris ne sera ouverte que depuis une heure jusqu'à deux pour les négociations de toute nature.

Belangwekkende overwegingen! In de gecursiveerde woorden staat wederom ten duidelijste uitgedrukt, wat alleen het oeconomisch

doel der beurs geacht mag worden: afsluiting van transacties en in de eerste plaats het vaststellen van den juisten koers, waartegen die afsluiting geschieden moet. Nog is dit doel, gelijk wij zagen, in bijna gelijke termen in artt. 71 en 72 van den Code geformuleerd.

17. Maar zoo juist als het Directoire hier oordeelde, zoozeer faalde het waar het de *beteekenis der beursuren* vaststelde. Let men alleen op de wenschelijke volledigheid van vraag en aanbod, wil men dat de vastgestelde koers zoo juist mogelijk de uitdrukking der elk uur wisselende behoefte zij — men stelle een zoo lang mogelijken beurstijd vast. Let men uitsluitend op de noodzakelijkheid van afdoend en sterk geconcentreerd beurstoezicht — men bepale den beurstijd op een enkel half uur.

Het was niet juist te beweren dat één uur voldoende was, afin d'établir le cours du change et de fixer la base des négociations. Daartoe zijn tien minuten voldoende. Bedoelt men den waren koers, een grondslag waarin de influencerende omstandigheden zich betrouwbaar uitdrukken, dan zal op één dag een enkele minuut daartoe voldoende zijn, terwijl op den volgenden dag wellicht twaalf uur te beperkt een tijd zou blijken.

Het was evenmin juist, te meenen dat in dit uur geen combinaisons infâmes zouden voorkomen, dat die alleen in den meerderen tijd zich vormden. Wederom was het eenige wat men bereikte, dat de agiotage nog meer aan den goeden invloed der beurs onttrokken werd, waar zij, zich terugtrekkende, de aldaar heerschende openbaarheid niet meer behoefde te vreezen.

De beteekenis aan bepaalde beursuren toe te kennen, is de reeds vroeger genoemde: vraag en aanbod komen dagelijks op geregelden tijd ter markt. De duur van den beurstijd kan geen overwegenden invloed ten goede of ten kwade oefenen; men kan dien vaststellen door de zich in de practijk uitsprekende behoefte geleid, omdat nu toch eenmaal vaste uren moeten gekozen worden.

18. Het was wederom in den jare 1720 — toen de speculatie het geheele openbaar en privaat leven te Parijs beheerschte en de regeering tevergeefs door krachtige inmenging in de organisatie der beurs het fatale oogenblik trachtte te verschuiven, waarop het lucht-kasteel, naar Law's denkbeelden opgetrokken, onvermijdelijk ineen

moest storten — dat voor de eerste maal *het beginsel van beperkten toegang tot de beurs* in de wetgeving tot uitdrukking kwam.

De schandalen der Rue Quincampoix behoorden tot het verleden, de samenkomst van den handel was naar het Hôtel de Soissons verplaatst en tot meerderen waarborg van het goede effect dier samenkomst luidt art. 7 der *Ordonnance de juillet*, de police et sûreté pour le commerce établi à l'Hostel de Soissons:

L'intention de Sa Majesté étant que cette Assemblée ne soit composée que de négocians, porteurs d'effets négociables; et désirant aussi prévenir les abus qui pourroient se commettre à leur préjudice; très expresses deffenses sont faites à tous artisans, ouvriers, colporteurs, gens de livrée¹, ou sans aveu, d'entrer dans ladite place, sous peine.

Aan karossen en draagstoelen wordt evenzeer de toegang ontzegd; de dagen dat de gentilhommes naast hunne vroegere dienaars de straat binnenreden, om van uit hunne vehikels sommen om te zetten, waren voorbij. En schoon uit bijzondere omstandigheden geboren, scheen het beginsel op zichzelf logisch gedacht; want toen na de débâcle van December 1721 met den instigator dezer nationale ramp, de gens sans aveu, de piraten der beurs, uit het buitenland saamgestroomd, verlokt door den te behalen buit, de stad verlaten hadden, vinden wij in het meergemelde Arrest du conseil d'etat van 1724 den stelregel niet alleen gehandhaafd, maar in bijzonderheden uitgewerkt.

Thans wordt de toegang uitsluitend gegund aan handelaars en financiers, daarnaast aan alle burgers van Parijs en aldaar bekende en gedomicilieerde personen. Als middel van controle worden van-

¹) Dit bewijst duidelijk, hoe dit beginsel, als zooveel andere, alleen uit de wensch naar beteugeling der speelwoede van deze jaren voortvloeide. Ieder die wel eens iets over de Rue Quincampoix gelezen heeft, weet hoe onder lakeien, kamerjuffers en barbiers de grootste speculatievernuften scholen. „Een lakei wordt door zijn zieken heer gezonden om zijn aandelen te verkoopen tegen 8000 francs, den koers van den dag. Hij komt ter beurze, de koersen gaan met sprongen de hoogte in. Hij wacht, hij verkoopt tegen 10.000 francs, hij houdt het verschil: een half millioen. Hij laat zijn heer verder alleen, gaat speculeeren. In een week bezit hij tien millioen; zes maanden later heeft hij geen duit meer en wordt weer lakei als te voren.” Boudon, pag. 81.

wege den Sieur Lieutenant général de police merken of kaarten op naam uitgereikt aan de zoo juist genoemden volgens een daartoe opgemaakte rol, ja zelfs aan vreemdelingen voor wie een te Parijs wonend handelsman of financier een certificaat teekent. Om de controle mogelijk te maken, wordt gelast eene verdere rolle de distribution desdites marques samen te stellen. Wordt iemand op het vertoonen eener marque betrapt, die blijkt daarop geen recht te hebben, dan wordt de kaart ingetrokken, de houder gearresteerd. Wordt iemand zonder marque ter beurze aangetroffen, dan wordt hij verwijderd, de tweede maal naar de gevangenis geleid. Ditzelfde treft de gardes aan de deur, zoodra men bemerkt dat zij iemand zonder kaart hadden binnen gelaten.

19. In 1784 wordt deze geheele materie wederom in bijzonderheden geregeld. Ik wil dit daarlaten, om niet te zeer in een droge opsomming te vervallen, slechts er op wijzen dat van het *Règlement du 5 septembre 1784* art. 5 aldus aanvangt:

Attendu le défaut d'inscription depuis plusieurs années, de la part du plus grand nombre de ceux qui présentement fréquentent la Bourse;

waaruit blijkt, dat ook dit beginsel niet ontsnapte aan den fatalen regel welke als een rood koord de geschiedenis der organisatie van de Parijsche beurs doorloopt: de gegeven reglementeering voldoet theoretisch aan alle eischen, maar de uitvoering laat in de practijk op zich wachten!

Dit komt voortdurend uit. Niet later dan 1788, niet meer dan vier jaren na de uitvoerige bepalingen op dit stuk gegeven, vinden wij een rekwest¹ der Agents de change aan den Koning gericht, waarin zij zich beklagen over den inbreuk, regelmatig op alle bestaande bepalingen gepleegd.

Il n'est qu'un seul moyen de tirer de la Bourse toute l'utilité dont elle peut être,

klagen zij; het is de handhaving der oude, beproefde beginselen. De overheid neme daartoe afdoende maatregelen, waaronder:

1) Opgenomen in het Arrêt du Conseil du 10 juin 1788.

qu'il ne pourra entrer à la Bourse, outre les supplians et leurs commis, les trésoriers, financiers, banquiers, marchands.

De wetgever voldoet aan hun verlangen, maar beperkt den toegang niet zoozeer als de verzoekers wel wenschen. Want onder de rijen der uitverkorenen treffen wij weder alle personen te Parijs bekend, en alleen zij worden geweerd: qui seraient convaincus avoir manqué à leurs engagements.

Hoewel niet uitdrukkelijk genoemd, blijven de rol en het kaartenstelsel waarschijnlijk gehandhaafd, daar de gardes nog aan de deuren met de schifting der saamgestroomde menigte zijn belast.

20. Het is niet van belang ontbloot, er op te wijzen dat al deze maatregelen blijkbaar voortspruiten uit de leuze: „la Bourse pour les boursiers”. De beurs is daar om den omzet te bevorderen, welnu dan hebben ook alleen zij er iets te maken, die tot dien omzet rechtstreeks in betrekking staan. Naast het eigenlijke beurspersoneel heeft niemand ter beurze iets van noodde en het zoude deze nuttige instelling slechts in de vervulling harer functies belemmeren, indien dit beginsel niet door den wetgever gehuldigd werd¹.

Maar nog uit anderen hoofde wordt de toegang tot de beurs beperkt en men kan aanvullend zeggen, dat in het: „la Bourse pour les boursiers solvables” de beide gronden, waarop de wetgever tot voornoemde beperking overging, volledig weergegeven worden. Reeds in het jaar 1645 tref ik deze restrictie op den toenmaals vrijen toegang tot de beurs aan. Het *Arrêt du Conseil d'octobre*, houdende maatregelen tegen gefailleerde agents, zegt:

Le Roi en son conseil a fait très expresses inhibitions et deffenses aux dits agens, ayant fait banqueroute, de fréquenter la dite place de change et banque de Paris.

De wetgever begreep, dat de beurs den omzet slechts behoorlijk bevorderen kon, wanneer de in zaken zoo onmisbare goede trouw niet in gevaar gebracht werd door lieden van twijfelachtige soliditeit.

¹) Uit die overweging vloeit, naast al het genoemde, ook blijkbaar de bepaling van art. 11 van het Arrest du Conseil van 1724 voort:

Les femmes ne pourront entrer à la Bourse, pour quelque cause ou prétexte que ce soit.

Niet in staat deze naar een ander kenmerk te beoordeelen, nam hij het faillissement als zoodanig aan.

Inderdaad, om nog krachtiger zulke elementen te weren en een toestand te voorkomen,

d'où il résulte que les négocians, qui se sont acquis dans le commerce une réputation estimable et distinguée, s'abstiennent de fréquenter la Bourse, pour ne pas être exposés à faire des négociations et à être confondus avec les personnes dont la réputation est altérée par le dérangement de leurs affaires,

werden, naast de gefailleerde Agents de change, ook alle andere personen wier zaken op eenigerlei wijze spaak liepen, van de beurs geweerd ¹. Het is echter treurig te moeten constateeren, dat de aangehaalde woorden voorkomen in een Arrêt du conseil van April 1766, dat den toestand door de genoemde uitbreiding weliswaar hoopte te verbeteren, maar dan toch ook erkennen moest, dat niettegenstaande alle reeds gemaakte wetsbepalingen, de uitvoerige regeling van 1724 daaronder begrepen, nog steeds eene menigte individuen van minderwaardig allooi zich ter beurze ophield.

21. Na aldus de drie fundamenteele stelregels, waarop de geheele wettelijke organisatie der Parijsche beurs steunt, in hun ontstaan en verdere ontwikkeling te hebben nagegaan, blijft ons thans nog over vast te stellen hoe zij in de huidige wetgeving tot uitdrukking komen.

Na de herhaalde sluiting der beurs gedurende de revolutie, werd zij krachtig gereorganiseerd door tal van wettelijke maatregelen, waarvan vooral de *wet van 28 ventôse an IX* en het *arrêté van 27 prairial an X* onze belangstelling mogen wekken, omdat zij nog steeds den grondslag der oogenblikkelijke organisatie vormen; beide zijn dan ook in de bijlagen opgenomen. De *wet van 28 vendémiaire an IV*, 20 October 1795, bevatte wel is waar de eerste ingrijpende reorganisatie der Parijsche beurs in modernen zin en

¹) Reeds was door art. 37 van het arrêt du conseil van 1724 den Agents de change verboden een beursorder, van een failliet afkomstig, uit te voeren.

in ander verband zullen wij meermalen gelegenheid vinden op de strekking van dien belangrijken maatregel te wijzen, maar voor het punt dat ons thans bezighoudt heeft hij slechts geringe, zuiver historische waarde. De bepalingen toch, die de wet van an IV omtrent oprichting van beurzen en toegang tot die instellingen bevatte, zijn alle door latere vervangen.

Het exposé des motifs, aangeboden door den veelgenoemden Regnault de Saint-Jean d'Angely, dat de beurswet van an IX vergezeld, is een staatsstuk van groote beteekenis. Daarin wordt samengevat wat een droevige ondervinding omtrent het nut der beurs leerde, welke maatregelen dringend noodig bleken om die onmisbare instelling te doen beantwoorden aan haar doel. Wij zullen ons dikwijls op dit te weinig bekende document beroepen; het is een der loffelijkste getuigschriften ooit aan de beurs uitgereikt.

22. Artikel 1 der wet bepaalt, dat het gouvernement beurzen van koophandel kan instellen op alle plaatsen, waar ze nog niet zijn en waar ze wenschelijk geacht worden. Het is de samenkomst van den handel die mijns inziens hier bedoeld wordt; het ons reeds bekende art. 71 van den Code bevestigt implicite het voorschrift van genoemd art. 1 ten volle. Zoodanige officieele samenkomst wordt ingesteld bij decreet, vast te stellen op voorstel van den minister van koophandel, na ingewonnen advies van de kamer van koophandel, den gemeenteraad en den prefect.

Welk gewicht nog steeds gehecht wordt aan handhaving van het beginsel van samenkomst op een bepaalde plaats, blijkt duidelijk uit het exposé des motifs:

Ainsi toutes les villes commerçantes de la république auront un lieu où leurs négociants, rassemblés, rapprochés par la bonne foi comme par les affaires, les traiteront avec facilité sous la protection d'une administration vigilante.

Des lieux où ceux qui s'y livrent au commerce se rassemblent pour traiter de leurs intérêts en servant ceux des consommateurs et de leurs pays.

Maar voor dit alles is een beursgebouw noodig. Het gouvernement drage zorg, dat in die behoefte voorzien wordt. Krachtens art. 2, in verband met de memorie van toelichting, kan dit op

drieërlei wijze geschieden. In steden waar gebouwen bestaan, die, schoon nationaal eigendom geworden, nog als beurzen in gebruik zijn, is het nuttig ze bepaaldelijk voor dit doel te bestemmen. Waar dusdanige gebouwen niet bestaan, wordt het noodig geoordeeld een édifice national voor de samenkomst van den handel beschikbaar te stellen. Eindelijk :

si les négociants d'une ville veulent élever au commerce un monument qui embellisse la cité, et faciliter les négociations et les ventes, en rassemblant dans son enceinte ceux qui s'en occupent,

dan stelt de regeering zich tot plicht hen aan te moedigen in hun streven, en hun den eigendom te waarborgen van het gebouw dat zij doen verrijzen.

23. De wet van 1801 bepaalde zich er toe enkele voornamen beginselen van beursrecht uit te spreken en liet overigens alles wat de uitvoering daarvan en meer speciaal de beurspolitie betrof aan het gouvernement ter regeling over; eene politiek later door het wetboek van koophandel in art. 90 gevolgd.

Dientengevolge verscheen 29 *germinal an IX* een aanvullend *arrêté*, relatif à la désignation des villes où devront être établies des Bourses de commerce, onmiddellijke aanleiding tot de instelling van een zeer groot aantal fondsen- en goederenmarkten. De zes voornaamste departementale beurzen, die van Lyon, Bordeaux, Marseille, Nantes, Toulouse en Lille zijn daaronder begrepen; daarnaast vind ik er niet minder dan nog 49, die uit hetzelfde jaar 1801 dateeren. Inderdaad kan men zeggen dat de wet van 28 *ventôse* haar voornaamste doel niet heeft gemist. Intusschen spreekt het vanzelf, dat men hier voornamelijk met *wederinstelling* van al deze markten te doen heeft.

Wij zullen ons in het algemeen niet aan de provinciale beurs in Frankrijk gelegen laten liggen, meer omdat zij naast die van Parijs geenerlei bijzondere kenmerken vertoont welke ons belang zouden kunnen inboezemen, als wel uit hoofde harer gaandeweg verminderde beteekenis. Toch is het hier, om tot eene verklaring der universeele wederinstelling van het jaar 1801 te komen, wellicht nuttig te vermelden, dat al deze departementale beurzen den 27sten Juni 1793 tegelijk met die van Parijs gesloten waren.

Schoon later weder geopend ¹, waren zij nimmer officieel gereglementeerd en vielen niet onder de wettelijke reorganisatie, welke in vendémiaire an IV voor de Parijsche beurs tot stand kwam. De beurswet van 1801 betrof echter alle beurzen gelijkelijk, reden waarom van dat jaar de officieele wederinstelling of oprichting van zoo talrijke markten dagteekent.

Wat nu de beurs van Parijs zelf betreft, reeds vroeger vermeldden wij dat zij in 1801 in de kerk des Petits-Pères gehouden werd, waarop zij in an III reeds voorloopig aangewezen was; het duurde nog tot November 1826, eer eene Ordonnance de police haar naar de Place Vivienne overbracht. Een *wet van 17 Juni 1829* eindelijk, stond het te dier plaatse verrijzende Palais de la Bourse, met alle terreinen die de Staat daarvoor gekocht had, of die afkomstig waren van het oude „Couvent des Filles-Saint-Thomas”, aan de stad Parijs af, op voorwaarde dat deze de onkosten van afwerking en onderhoud zou dragen.

23^a. Een verdere verbouwing begreep de stad hieronder blijkbaar niet, tenminste de jongste belangrijke uitbreiding der beurs ², waarvan de kosten op 4 millioen francs geraamd werden, is door

¹) Zoo werd de beurs van Lyon heropend, uit kracht van een Arrêté ministériel van 27 floréal an III. Een regeeringscommissaris, de vertegenwoordiger Poullain-Grandprey, kwam over om de plechtige opening in het huis van St.-Pieter te bewerkstelligen. Daarbij verklaarde hij, dat alle samenkomst die voortaan op de oude Place des Terreaux mocht gehouden worden, als strijdig met de wet zou worden verstrooid.

Deze plechtigheid, zegt het Manuel pag. 213, in ann., bewijst wederom op hoe hoog een standpunt de beurs van Lyon toenmaals stond.

²) Zie plattegrond, bijlagen.

Op den 14en December 1903 werden de nieuwe lokalen met eenige plechtigheid in gebruik genomen. De préfet van de Seine zeide, in zijn antwoord op een toespraak van den heer de Verneuil, Syndic der Agents de Change, dat de beurs ook na de uitbreiding nog te klein was, maar dat zij later nog meer kon worden vergroot.

De uitbreiding bestond in de toevoeging van twee vleugels aan het gebouw. On ajoute deux ailes à la Bourse, afin de pouvoir mieux voler, zei de man in de straat! Met veel verbetering in de beursorganisatie ging die verbouwing tot dusver niet gepaard. Wat de couranten daarvan meldden, was overdrijving, vooral waar het de positie der Coullisse geldt. Verlichte koersborden, tapietickers enz. bleven achterwege. Alleen behoeft men voortaan niet meer de vergunning van den Préfet de police (!) te vragen om het licht op te steken.

haar niet betaald. Na langen strijd sloot de gemeenteraad met de Compagnie des Agents de change eene overeenkomst van tweeledige strekking. De corporatie belaste zich met de verbouwing der beurs. Opnieuw werd haar het grootste gedeelte van dit monument door de stad verhuurd, tegen een jaarlijkschen huurprijs van 250.000 francs — een begrijpelijke clause, waar het een vereeniging geldt, die het *wettelijk* monopolie van den fondsenhandel houdt!

Onderhoud en bewaking der beurs zijn takken van gemeentelijken dienst, doch ook hiervan betaalt het Parquet alle onkosten aan de stad. Op haar beurt verhuurt de corporatie de strapontins aan den meestbiedende, tegen eene jaarlijksche vergoeding (300—1300 fr.), gelijk evenzeer de boxes (3000 fr.), die van een telefoon voorzien zijn en waarvan er tot nu toe slechts vier bestaan ¹.

De beurs bleef alzoo een openbaar gebouw. In het grootste gedeelte daarvan kan ieder zich vrij bewegen. Ieder kan zijne orders onmiddellijk aan het Parquet afgeven, waarop zich de gemonopoliseerde handel concentreert. De Coulisse is voor de stad niet anders, dan een groep beursbezoekers zonder meer.

24. Ter verdere uitvoering van het slotartikel der beurswet van 1801, bevat voornoemd Arrêté van germinal an IX nog in een vijfden titel bepalingen omtrent de beurspolitie. Onder la police des Bourses hebben wij slechts te verstaan: de handhaving der voorschriften afkomstig van het bevoegd gezag en gegeven met betrekking tot de organisatie der beurs en de afsluiting der overeenkomsten; de handhaving der openbare orde in en om de beurs alzoo.

Blijkens de laatste woorden, is de politie te verdeelen in eene police de la bourse *intérieure* en *extérieure*, eene onderscheiding door vele schrijvers gemaakt ². De autoriteiten, met de eerstgenoemde politie belast, hebben zorg te dragen, dat alle wanorde ter beurze voorkomen wordt, de toegang ontzegd blijft aan personen door de wet genoemd, de samenkomst zelf plaats grijpt binnen den daarvoor aangewezen tijd. De police *extérieure* daarentegen, omvat de handhaving van het ons evenzeer bekende verbod, houdende dat nergens anders dan ter beurze de handel bijeenkomt. Zij heeft ten doel de

¹) Zie voor dit alles den plattegrond.

²) Zie o. a. Lyon-Caen et Renault, *Traité*, tome IV, pag. 585 sq.

samenkomsten der coulissiers en de petites-bourses te beletten; een veelomvattende taak, zooals de geschiedenis leert!

25. De inwendige beurspolitie is gedeeltelijk opgedragen aan de Agents de change. Art. 15 van het Arrêté dat ons bezighoudt, luidt:

Les agents de change de chaque place se réuniront et nommeront un syndic et six adjoints, pour exercer une police intérieure, rechercher les contraventions aux lois et règlements et les faire connaître à l'autorité publique.

Reeds van de vroegste tijden¹ af begreep de wetgever, dat de corporatie zelve het best in staat was, inbreuken op de wetten en reglementen, die hare werkzaamheden beheerschen², te ontdekken. Op de Chambre syndicale, speciaal orgaan voor de police intérieure, komen wij nader uitvoerig terug, hier blijft nog slechts de vraag te beantwoorden, welke autoriteit met de beurspolitie in het algemeen belast is.

Art. 14 van het arrêté van an IX zegt:

La police de la Bourse appartiendra à Paris au préfet de police; à Marseille, Lyon et Bordeaux aux commissaires généraux de police; dans les autres villes aux maires.

Eene regeling die nog heden van kracht is. Een commissaris van politie of een adjoint au maire zijn verplicht de beurs bij te wonen; te Parijs echter is een commissariaat van politie speciaal voor de beurs bestemd.

Wij zullen de beurspolitie verder laten rusten, schoon niet ontkend mag worden, dat zij van de vroegste tijden af een belangrijke rol heeft gespeeld in de geschiedenis der Parijsche beurs. Dit te meer, omdat aan de daarmede belaste autoriteiten reeds spoedig een zekere reglementaire macht³ werd toegekend, om van hunne beperkte disciplinaire bevoegdheid te zwijgen.

1) Men vergelijke de Ordonnance van Febr. 1804.

2) Zie nog artt. 4 en 5 van het Arrêté van prairial, an X.

3) Thans in art. 19 van het arrêté van an IX genoemd.

Le préfet de police de Paris, sauf l'approbation du ministre de l'intérieur, les commissaires généraux de police, sauf l'approbation du préfet de département, pourront faire les règlements locaux, qu'ils jugeront nécessaires pour la police de la Bourse.

Maar op eene enkele uitzondering na, die dan vermelding zal vinden, kan het ons vrij koud laten door *welke* autoriteit een maatregel, de beurs van Parijs betreffende, werd vastgesteld. De geheele materie die wij bespreken, is geregeld door wat Crépon in zijn beroemd werk ¹ zoo geestig en juist eene „cascade de délégations” noemde. Ons echter is het om de kennisneming en beoordeeling dier maatregelen zelf te doen.

26. Naast het beginsel, dat de beurs op een bepaalde plaats gehouden wordt, bevat het aanvullend *Arrêté du 27 prairial an X, concernant les Bourses de commerce*, in zijne eerste drie artikelen de erkenning der overige in dit hoofdstuk besproken grondregels ².

Om te beginnen wordt de beurs op geregelden tijd gehouden. De vaststelling daarvan werd door art. 2 aan den préfet de police opgedragen, na verkregen overeenstemming met verscheidene groepen belanghebbenden. Krachtens art. 43 van het decreet van 1890 worden de beursuren thans door de gemeentelijke overheid bepaald, de Chambre syndicale gehoord. Te Parijs is de beurstijd op 12—3 uur gesteld door eene ordonnantie van 1892. In andere steden geldt eene verschillende regeling. Zoo wordt te Lyon beurs gehouden van 11—12.30 en oefenen de vandaar afkomende koersen te Parijs invloed uit.

27. Ter sanctie der gestelde regels omtrent beurstijd en plaats bevat art. 3 van het *Arrêté an X* wederom het ons reeds van ouds bekende verbod van samenkomst in strijd met deze bepalingen. De officieele tusschenpersonen, die zich aan schennis daarvan schuldig maken, worden met afzetting, andere lieden met bij de wet bepaalde straffen bedreigd.

Beter dan vroeger wordt dit verbod gehandhaafd; zoo behooren de petites-bourses tot het verleden.

Wat den beurstijd betreft zijn er nog enkele afwijkingen. Immers houdt de Coullisse beurs van 11.30—3.30. Maar daar bovengenoemde ordonnantie van 1892, op de beursuren, van „la tenue de la Bourse pour la négociation des effets publics” spreekt, is dit optreden te

1) T. Crépon, *De la négociation des Effets Publics et autres*, pag. 531 sq.

2) Dit *Arrêté* van 1802 vormt met den Code de commerce nog de basis voor de inwendige organisatie der beurs.

verontschuldigen. Sommigen hebben voorts eene ontduiking van het gestelde verbod willen zien in het feit, dat de Agents de change reeds om halftwaalf ter beurze bijeenkomen, ten einde alle transacties, tegen middenkoers opgegeven, bij voorbaat af te sluiten. Daar deze bijeenkomst echter in eene bijzondere Salle des Agents plaatsgrijpt, meen ik dat de wet daardoor niet geschonden wordt.

28. Eindelijk bevat art. 1 van het Arrêté van an X de huidige regeling op het punt van toegang tot de beurs.

Les bourses de commerce seront ouvertes à tous les citoyens et même aux étrangers.

Onder citoyens heeft men te verstaan: alle Franschen in het volle bezit hunner burgerlijke en staatsburgerlijke rechten¹. Immers het artikel was slechts eene herhaling van de desbetreffende bepaling in het vorige jaar, 1801 gegeven², waarin de toegang implicite geweigerd werd aan de burgers die niet in het genot hunner staatsburgerlijke rechten waren. Men neemt aan, dat de wetgever in 1802 de kortere aanduiding voldoende achtte en daarmede geenszins eene wijziging bedoeld had, die inderdaad vèr strekkende gevolgen zou gehad hebben. Nu toch zijn minderjarigen implicite uitgesloten, terwijl ook aan vrouwen als van ouds de toegang ontzegd blijft. In de praktijk bleek mij dat alleen vrouwen en kinderen geweerd worden; overigens is het niet twijfelachtig dat de oude bepalingen van kracht bleven en elk oogenblik toepassing zouden kunnen vinden. Zoo zou aan een minderjarigen beursbediende ongetwijfeld de toegang ontzegd kunnen worden.

Dat het Arrêté van 1802 den toegang slechts in beginsel aan alle burgers toestond, moge verder daaruit blijken dat ook gefailleerden nog steeds uitgesloten blijven, eene bepaling die ten slotte in art. 613 van den Code hare bevestiging vond³. Ook uit het

¹) Tegen deze opvatting kanten zich Lyon-Caen et Renault, *Traité IV*, 586. Volgens hen is citoyen hier, als zoo dikwijls in het *Droit intermédiaire*, gelijk aan Franschman.

²) *Ordonnance du préfet de police, concernant la police de la Bourse, du 1er Thermidor an IX.*

Art. 5. La Bourse est ouverte à tous les citoyens jouissant de leurs droits politiques et aux étrangers.

³) Zie bijlagen, p. 18.

feit dat art. 5 van het Arrêté zelf allen, die zich aan inbreuk op het gemonopoliseerd bedrijf der Agents de change schuldig maken, met ontzegging der beurs bedreigt.

29. Ziedaar de thans nog geldende regeling op het punt van toegang tot de beurs van Parijs. Scherp steken hare vrijgevege bepalingen af bij de oude, strikte voorschriften op dit stuk. Van de leuze: la Bourse pour les boursiers, is de wetgever blijkbaar voor goed teruggekomen. En over die zwenking worden weinig klachten vernomen; de beurs biedt dan ook geen zoodanig schouwspel, dat te vreezen zou zijn voor eene stremming in zaken door een hinderlijk aantal nieuwsgierigen. Voegen wij er intusschen bij, dat de bijzondere topografie der Parijsche beurs met haar streng gesloten parquet bij dit alles wel in aanmerking moet genomen worden.

Een korten tijd, van 1856 tot 1861, zijn deze vrijgevege bepalingen nog eenigermate ingeperkt geweest; echter uit zuiver geldelijke overwegingen. Een Décret impérial van December 1856, dat aan de stad Parijs vergunde een recht van toegang ter beurze te heffen, werd nog in hetzelfde jaar door een Arrêté réglementaire du Préfet de la Seine gevolgd. Hierbij werd de oprichting bevolen:

de pavillons d'entrée avec compteurs en nombre suffisant pour donner un accès facile au public payant.

Men hief 1 franc van ieder, die op de effectenbeurs wilde zijn, 50 centimes van wie zich ter goederenbeurze opmaakte. Dan had men nog pavillons à passage libre, voor de geabonneerden bestemd, die fr. 150, respectievelijk de helft moesten betalen. Zij behoorden van eene carte nominative voorzien te zijn; eene herleving van het oude kaartenstelsel, maar zooals gezegd, uit geheel anderen hoofde.

Een Décret impérial van 1861 intusschen brak weder met deze geheele regeling; van stonde af aan gold opnieuw het beginsel van onbeperkten, vrijen toegang ter beurze voor burger en vreemdeling.

30. In korte trekken willen wij hier nog de verdere heden-daagsche wetgeving op de beurs van Parijs nagaan, gelijk deze in de bijlagen vervat is.

In de eerste plaats bevat *de Code de Commerce*, naast enkele verspreide bepalingen van minder belang, in den vijfden titel van het eerste boek eene uitvoerige regeling der beurs en hare organisatie. Terwijl, gelijk wij zagen, de beurswet van 1801 en het aanvullend arrêté van 1802 meer bepaaldelijk de oprichting van beurzen van koophandel betroffen en de algemeen geldende beginselen, die daarbij in het oog zijn te houden, zijn de te dier plaatse werkzame tusschenpersonen meer in het bijzonder door den Code tot voorwerp van regeling gekozen. Dit blijkt terstond, als men nagaat dat de eerste sectie, *des Bourses de commerce*, niet meer doet dan het begrip beurs bepalen¹, terwijl de tweede sectie, *des agents de change et courtiers*, talrijke belangrijke voorschriften inhoudt.

Wat de bedoeling dier laatste sectie is geweest, blijkt duidelijk uit het Exposé des motifs du Code de Commerce:

Les fonctions des agents de change et courtiers y sont spécialement fixées et limitées, leurs devoirs plus positivement consacrés.

Meer in het bijzonder nog uit het Rapport over dit wetboek uitgebracht door Jard Panvillier:

Pendant longtemps et même jusqu'ici malgré quelques dispositions légales, les fonctions des agents de change et courtiers avaient été confondues; la loi qui vous est soumise les détermine d'une manière positive.

Zoodoende wordt de beteekenis van het bekendste artikel van den Code op den voorgrond gebracht, het art. 76, dat het in 1572 gevestigde beursmonopolie² uitdrukkelijk onderschreef.

31. Herhaaldelijk zijn in den, in 1807 vastgestelden, tekst belangrijke aanvullingen en wijzigingen aangebracht.

Een *wet van 2 Juli 1862* vereenigde de artt. 74 en 75 tot het huidige art. 74 en voerde in een nieuw art. 75 het gewichtige instituut der bailleurs de fonds intéressés in³.

De *wet van 1885*, regelende de termijnaffaires, schafte de derde zinsnede van art. 85 en het art. 86, twee uiterst duistere bepalingen, af.

¹) Zie nummer 3.

²) Zie Hoofdstuk III, afd. II: Rechten der Agents de change.

³) Zie onder Hoofdstuk III, afd. V: Bailleurs de fonds.

Voorts werd bij genoemde wet van 1862 nog art. 90 aangevuld, dat oorspronkelijk aldus luidde:

Il sera pourvu par des règlements d'administration publique, à tout ce qui est relatif à la négociation et transmission de propriété des effets publics.

In 1862 werd daarnevens het bedrag der cautionnementen afzonderlijk ter regeling opgegeven, terwijl de maxima daarvan in de wet werden vastgelegd ¹.

Met dit artikel volgde de wetgever van 1807 dezelfde politiek als die van 1801; de cascade de délégations neemt hier in ernst een aanvang. Slechts wordt thans, wij zullen aanstonds zien in hoeverre dit van belang is, met zoovele woorden de macht, tot reglementeering bevoegd, aangewezen; de president, den Raad van State gehoord, in vereenigde zitting met dit college.

Het heeft inderdaad lang geduurd, eer aan deze opdracht, waaraan het art. 5 der wet van 1885 nogmaals herinnert, gevolg gegeven werd. Slechts verscheen 29 Mei 1816 eene Ordonnance du Roi, die krachtens haar titel een reglement voor de Compagnie des Agents de change de Paris zou bevatten, maar in werkelijkheid niet meer deed dan aan hare Chambre syndicale eene disciplinaire macht toekennen en overigens de bestaande bepalingen en particuliere reglementen handhaafde. Wel werden commissies ter bewerking van dit onderwerp benoemd ², maar hun arbeid droeg geen vruchten.

De reden waarom is niet ver te zoeken :

On a justifié cette inaction par la difficulté, on pourrait peut-être dire l'impossibilité, d'une part, de faire un règlement sur la négociation des effets publics sans s'occuper des marchés à terme et, d'autre part, de s'occuper de ces marchés alors que leur validité n'était pas légalement reconnue ³.

Inderdaad springt terstond in het oog, hoezeer dit betoog klemmt. De termijnaffaire, men kan het zonder overdrijving zeggen, is de

¹) Zie onder Hoofdstuk III, afd. III: Cautionnement.

²) In 1843 onder meer.

³) Rapport de la commission extra-parlementaire de 1887, pag. 2. — Zie, Journal officiel du 8 octobre 1890.

ziel der Parijsche beurs; eene beschouwing der daar ter plaatse afgesloten transacties zou in hoofdzaak op eene bespreking van den termijnhandel in zijne verschillende uitingen, zuiveren tijdkoop, verkoop in blanco, premieaffaires, arbitrage, neerkomen. Reeds een enkele blik op den plattegrond der Parijsche beurs doet ons de geringe plaats kennen, die de négociations au comptant daar innemen. Op het Grand parquet houden de Agents de change zich zelf louter met termijnaffaires bezig, in de daaraan annexe groepen wordt slechts tijdhandel gedreven en slechts één hoek van het parquet is voor den handel à comptant bestemd ¹.

Welnu, wat zou een wettelijk beursreglement te beteekenen hebben gehad, waarin over de négociations à terme gezwegen werd? En hoe kon de wetgever deze regelen, terwijl de artt. 421 en 422 van den Code pénal nog steeds toepasselijk waren ²?

32. De wet van 1885 nam de moeilijkheid weg; de termijnaffaires werden als wettig erkend, de genoemde bepalingen van het wetboek van strafrecht afgeschafft. Het slotartikel dier wet achtte het derhalve geraden, uitdrukkelijk voor te schrijven:

Les conditions d'exécution des marchés à terme par les agents de change seront fixées par le règlement d'administration publique prévu par l'article 90 du code de commerce;

met de laatste woorden er op wijzende, dat de inhoud van dit decreet in overeenstemming met de voorschriften van art. 90 zou luiden.

Blijkens den inhoud van het *Decreet van 7 October 1890*, heeft de extra-parlementaire commissie, na de wet van 1885 door den minister van justitie benoemd, onder voorzitterschap van den in beurszaken grondig ervaren Senator Bozérian, haar taak ruim opgevat. Daar art. 90 van den Code, in zoo algemeene termen vervat, haar vrijheid van handelen liet, begreep zij die niet beter te kunnen gebruiken, dan door als het ware eene volledige codificatie van de handelspractijk te geven. In de eerste plaats voor zoover het de inwendige organisatie der officiële beurs, dat is dus van de Compagnie des Agents de change, gold en niet minder op het punt van afsluiting en afwikkeling der transacties zelven.

¹) Zie uitvoeriger onder Hoofdst. III, afd. V: Parquet.

²) Zie de bijlagen, pag. 19.

33. In overeenstemming met dezen gedachtengang bestaat het decreet van 1890 uit twee deelen en een aanhangsel.

Het eerste gedeelte omvat den eersten titel, *organisation*, die een der voornaamste punten van bespreking van dit werkje uitmaakt. Daarin vindt men uitvoerige bepalingen, over de instelling van het Parquet niet alleen, maar ook meer speciaal omtrent de voornaamste organen waarover dit lichaam beschikt.

Het tweede gedeelte wordt in hoofdzaak door den tweeden titel, *négociations*, gevormd. In een drietal hoofdstukken vinden wij achtereenvolgens: algemeene beschouwingen, regels welke aan contante en termijnaffaires gemeen zijn, contanten handel, termijnhandel, executies ter beurze en een enkele bepaling over den handel in papier en metalen. Een derde titel handelt over de, door Agents de change in bepaalde gevallen af te geven, legalisaties; onder meer voor de overdracht van inschrijvingen op het Fransche Grootboek.

Als aanhangsel eindelijk, zijn de vierde en vijfde titel te beschouwen; op den laatste komen wij zoo aanstonds terug. De vierde titel bevat bepalingen omtrent koersnotering en prijscourant. Het vraagstuk der notering is bij eene beschouwing der Parijsche beurs van het hoogste gewicht. Niet alleen indien men heeft na te gaan, welke waarborgen van eerlijkheid de gevolgde wijze van samenstellen van de koerslijst biedt, maar vooral omdat de Cote door het ingrijpen van wetgever en rechter een standaardkenmerk voor de inwendige organisatie der beurs is geworden¹. Naast deze beide punten staat nog de beschouwing der tamelijk ingewikkelde techniek van de koerslijst. Dit punt behoort echter thuis in een werk, dat de transacties aan de Parijsche Effectenbeurs bespreekt.

Naar deze drieledige verdeeling heeft de wetgever van 1890 kans gezien, de uitgebreide stof consequent te rangschikken. Een enkele opmerking zou misschien te maken zijn; zóó over artt. 39 en 43 al. 1, die mijns bedunkens in den eersten titel thuis behooren. Maar het is begrijpelijk, dat het verband somtijds boven classificatie ging.

34. De groote beteekenis van het decreet van 1890 is boven allen twijfel verheven. Terecht spreekt Crépon² van:

¹) Zie onder Hoofdst. III, afd. II: Omvang van het monopolie.

²) Op. cit. — pag. 498, 499, 505, passim.

La capitale importance de ce décret: — pour les agents de change d'abord; il a en effet, pour première conséquence de confirmer d'une façon éclatante le monopole que leur avaient concédé les anciens réglemens et qu'a consacré à nouveau l'art. 76 du code de commerce; — pour tous ceux ensuite, dont la fortune est engagée dans les valeurs de Bourse et qui ont ainsi besoin de recourir à l'intermédiaire que la loi leur impose.

En later zegt hij nogmaals:

Bornons-nous à dire ici qu'il devient par suite le véritable code de la négociation des effets publics et autres susceptibles d'être cotés.

Niet weinig is deze beteekenis verhoogd door het karakter van den maatregel, uit publiekrechtelijk oogpunt beschouwd. Het is niet alleen wetgeving in den matericelen zin door bovengenoemde autoriteit, hoofd der regeering en raad van state, krachtens hare algemeene bevoegdheid, waarmede men hier te doen heeft, maar een maatregel getroffen krachtens bijzondere delegatie van den hoogsten wetgever. Zoodanig decreet maakt in Frankrijk, volgens constante jurisprudentie van het Hof van Cassatie, met de delegeerende wet één geheel uit, het is een décret-loi.

35. Het doel van het decreet van 1890 was in geenen deele iets nieuws in te voeren, maar de overal verspreide bepalingen samen te vatten en daaraan kracht van wet te schenken, voorzoover ze die niet bezaten.

De voornaamste bron, ter verwezenlijking van dit doel te raadplegen, waren de réglemens particuliers, die de Agents de change bij het voortdurend stilzwijgen des wetgevers voor hunne eigen corporaties hadden vastgesteld. In 1832 maakte het Parquet van Parijs aldus twee reglementen, een uitwendig, zich bezighoudende met de naar buiten werkende beginselen aan zijn werkring ten grondslag liggend, en een inwendig reglement van orde. Deze reglementen, in 1870 tot een geheel vereenigd, vermochten evenwel nimmer de ministeriële goedkeuring te verwerven; dientengevolge was hunne kracht niet anders dan die van elke overeenkomst, en bonden hunne bepalingen de leden van het Parquet slechts onderling, krachtens hunne formeele toetreding bij de aanvaarding van hun ambt.

In deze volledige particuliere codificaties mocht de wetgever van

1890 een leidraad van groote waarde vinden. Toch vatte hij niet haar geheelen inhoud in het decreet van dat jaar samen, maar bepaalde in art. 82 daarvan, dat enkele bijzondere punten wederom door particuliere reglementen, thans echter door den bevoegden minister te homologeeren, zouden worden geregeld. Dientengevolge stelde het Parquet van Parijs den 3en December 1891 een règlement particulier, goedgekeurd door den minister van financiën Rouvier, vast. Na de beurswetgeving van 1898, waarover nader, werd den 30sten Januari 1899 een gewijzigd reglement ingevoerd, door den minister Peytral goedgekeurd ¹.

36. De inhoud van dezen maatregel, dien ik zoowel in den tekst als in de bijlagen steeds *het Beursreglement van 1899* noemde, sluit zich, als begrijpelijk, nauw aan bij het decreet van 1890. Het reglement bestaat uit drie titels, waarvan de eerste aanvullende bepalingen omtrent de inwendige organisatie bevat, de tweede op de transacties betrekking heeft en de derde nog enkele voorschriften in zake de koersnotering inhoudt.

Van meer nut is het echter te dezer plaatse na te gaan, wat de beteekenis en kracht is, aan dit beursreglement toe te kennen. Het doel met de hernieuwde delegatie van art. 82 van het decreet van 1890 beoogd, was de regeling van talrijke neven-vraagstukken van zuiver technischen aard aan hen over te laten, die, midden in het handelsverkeer staande, met de practijk daarvan volkomen vertrouwd moeten zijn. Vooral waar het de transacties gold. Ongetwijfeld had het decreet van 1890 goed gedaan, de juridische hoofdlijnen vast te stellen, waarlangs inzonderheid de speculatie zich voortaan zou hebben te bewegen. Meer wilde het niet doen; niet het voortdurend wisselende, plaatselijk verschillende handelsgebruik door één enkelen knellenden en gelijklojdenden maatregel binden.

Daarom werd deze bevoegdheid gedelegeerd aan de verschillende Compagnies des Agents de change. Eene eenvoudige ministerieele goedkeuring, eene publicatie in het Journal officiel en het reglement had voor ieder bindende kracht.

37. Een van practisch standpunt zeer toe te juichen handelwijze. Maar Crépon, wiens standaardwerk bij de totstandkoming van

¹) Reeds in Juni 1898 hadden wijzigingen plaats gevonden.

het decreet van 1890 zoo grooten invloed oefende, werpt¹ in eene nabetrachting de vraag op, of ook uit juridisch oogpunt deze opvatting te verdedigen is.

Si l'on tient qu'un règlement d'administration publique, rendu pour l'exécution d'une loi et par délégation du législateur, fait corps avec la loi et a même force, encore faut-il que la délégation soit maintenue dans la limite où elle a été donnée.

Inderdaad, art. 90 van den Code, ik wees hier al vroeger op, duidt de tot regeling bevoegde macht, door het met zooveel woorden noemen van een règlement d'administration publique, nauwkeurig aan; geheel anders dan de beurswet van 1801, die in haar slotartikel van le gouvernement, zonder meer, sprak. En nu is het zeker, dat een maatregel waaraan eene ministeriële goedkeuring, zelfs vergezeld van eene officiële openbaarmaking, gehecht wordt, niet vergeleken kan worden met een decreet. Zoo voortgaande zou men spoedig wetskracht toekennen aan maatregelen, die daarop volgens geen enkel beginsel van publiek recht aanspraak kunnen maken!

38. Een overzicht der hedendaagsche beurswetgeving dient besloten te worden met een blik op de zoogenaamde reorganisatie van 1898, bestaande uit een wet en een drietal decreten.

Deze regeling vindt hier geen bespreking; immers is zij een uitvloeisel van den strijd, die tusschen Parquet en Coullisse sinds eeuwen aan de Parijsche beurs gevoerd werd, ja volgens sommigen de beëindiging daarvan.

Wij zullen ze, in betrekking tot de eigenlijke geschiedenis van dien strijd, in het vierde hoofdstuk beschouwen.

39. Mochten wij in het voorgaande enkele algemeene grondslagen, waarop gaandeweg een, naar het oordeel van velen te ingrijpende, reglementeering der beurs zich voltrok, nagaan, in de aanvaarding dier grondslagen op zichzelf, heeft men niets te zien dat de beurs van Parijs van andere dergelijke instellingen onderscheiden zoude. Immers de oeconomische overwegingen, die hier

¹) In de boven reeds vermelde tweede uitgave, van 1891.

den doorslag gaven, doen overal hunnen invloed gelden, al dient de aandacht er wel op gevestigd te worden, dat het hier terstond de hoogste wetgever was die ingreep.

Intusschen is dit optreden toe te juichen, voorzover het openbaar karakter der beurs, haar tastbare, steeds wassende invloed op den matricieelen en moreelen welvaart des volks, ja op het bestaan van den Staat zelf, ongetwijfeld den wetgever er toe bewogen *in het algemeen belang* enkele der voornaamste voorwaarden te vervullen, waardoor de fondsenmarkt beter aan de haar gestelde eischen zou beantwoorden.

Maar, zooals wij vooral ook bij de behandeling van de redenen van ontstaan van het beursmonopolie¹ zullen zien, waar het de verdere, inwendige organisatie der beurs gold, heeft de wetgever zich niet steeds door dergelijke prijzenswaardige overwegingen laten leiden en heeft te dikwijls *een geldelijk eigenbelang*, met veel omhaal van woorden als zorg voor het algemeen welzijn voorgesteld, den doorslag gegeven.

Vandaar dat de geschiedenis der Parijsche beurs van zoo groote beteekenis is voor het rechte begrip harer huidige organisatie, die haar zulk eene bijzondere plaats doet innemen onder de groote fondsenmarkten der wereld. Want de dubbelhartige houding van den wetgever der zestiende, zeventiende en achttiende eeuw is oorzaak van veel verwarring, van veel onbillijkheid geweest bij het later beoordeelen van toestanden, uit de door hem ingevoerde bepalingen voortgesproten. Wat niet anders waren dan uit eigenbelang getroffen maatregelen, werden eeuwen later als onafwijsbare eischen eener welbegrepen beursorganisatie verdedigd, op grond van hun historisch bestaan, zich steunend op het algemeen welzijn. Zodoende is het dikwijls moeilijk de reglementeering der beurs op hare juiste waarde te schatten, de oorspronkelijke beweegredenen te doen uitkomen, die bij de oudste vaststelling dier reglementen hebben voorgezeten.

40. Een enkel voorbeeld ter toelichting. Het beste is dit, als altijd, te vinden in de jaren van Law's débâcle, een ramp die alles wat slecht was in het beurswezen heeft vergroot.

1) Zie onder Hoofdst. III, afd. II.

Men vergete niet, dat Law, als staatsdienaar, in de eerste plaats het staatscrediet een nekslag toebracht, dat de schatkist den terugslag van het mislukken van zijn experiment noodzakelijk moest gevoelen. En de beurs, die door hare eigenaardige organisatie een ruime bron van inkomsten voor de regeering was¹, moest helpen het gat te stoppen. Hoe juist schetst Boudon in een enkelen zin den toestand!

L'Etat doit recourir à maint expédient pour combler ou masquer le déficit, artifices de trésorerie, taxes exceptionnelles, emprunts déguisés, mesquines manœuvres budgétaires auxquelles la Bourse, selon la tradition, est contrainte de payer un large tribut.

Ziedaar wat elk oogenblik zich herhaalt en duidelijk uit de wetgeving zelve blijkt; aan den vooravond der revolutie, toen het gouvernement om de inéénzinkende staatsfinanciën op te houden, zich niet ontzag persoonlijk speculatieorders ter beurze te plaatsen; in de eerste helft nog der 19e eeuw. Niet te verwonderen is het, dat uit zulk optreden de zonderlingste anomalieën in de beursorganisatie moesten volgen, dat de regeering te dikwerf concessies deed, die lijnrecht tegen den wettelijken toestand indruischten.

En daar het bestaan der Coullisse aan de Parijsche beurs steeds de meest in het oog loopende concessie van twijfelachtig gehalte is geweest, zal het vooral bij de behandeling van de geschiedenis van dat verschijnsel zijn, dat alles wat wij hier omtrent de tegenstrijdigheid mochten opmerken, die in de motieven der beursorganisatie zich vertoont, voortdurend bevestiging zal vinden.

41. Te moeilijker is het de inwendige organisatie der Parijsche fondsenmarkt juist te beoordeelen, omdat eene tweede tegenstrijdigheid in de daaraan ten grondslag liggende beweegredenen te constateeren valt. Een tegenstrijdigheid, ditmaal niet uit een verbloemd egoïsme van het ancien régime gesproten, maar buiten de regeering om en wel zeer tegen haar wil ontstaan.

Ziet, het was zeer goed mogelijk de beurs steeds meer in bijzonderheden te reglementeeren en die reglementen te sanctioneeren, maar daarnaast moest voldoende macht tot dwang tot naleving staan. En deze is het die doorlopend ontbroken heeft, die nog ontbreekt

¹) Zie passim, o. a. onder Hoofdstuk III, afd. I; Maatschappelijke stelling der Agents de change en afd. II: La finance.

indien niet krachtige medewerking ondervonden wordt van de zijde der personen zelve, tot naleving der gestelde bepalingen verplicht¹.

De beurs machtiger dan de Staat²?

Neen ongetwijfeld, voorzover men in haar slechts zien wil eene samenkomst van kooplieden, zonder meer, want dan zou men te allen tijde met opheffing daarvan kunnen volstaan. Ja echter, wanneer men nagaat hoe de beurs het verschijnsel is, waarin een menschelijke karaktertrek tot uiting komt, die ook in zijne uiting buiten het bereik des wetgevers valt. Die trek is de zucht naar handel, naar „bona fide” of zuiver speculatieven omzet van waren. Overal en onder alle omstandigheden zal zich die menschelijke begeerte uiten; hebben de economisten niet aangetoond, dat daarop alleen reeds de utopie van Marx zal stranden?

Vandaar dat de herhaalde sluiting der beurs tijdens de revolutie zoo zonder enig gevolg bleef; men kon den fondsenomzet verbieden, den tusschenpersonen, onmisbare factoren bij dien omzet, het recht tot samenkomst ontzeggen; maar den fondsenhandel dooden, dat kon de wetgever niet. Slechts dit bereikte hij, dat de qualiteit daarvan reusachtig daalde, waar regelmaat en toezicht verloren gingen. Vraag en aanbod bleken niet te dwingen, noch wat hun drang naar uiting, noch wat hun invloed op de prijzen betrof. Het laatste moest de regeering in Frankrijk onder meer in 1786 ervaren, toen zelfs de meest laakbare inmenging harezijds in den loop der koersen den zoolang gevreesden teruggang niet vermocht tegen te houden. Het eerste werd den wetgever duidelijk gemaakt, doordat, niettegenstaande de strengste reglementeering, vraag en aanbod voortdurend op verboden wijze tot uiting kwamen. De regelmatig terugkeerende klachten over de telkens weder opduikende coulissiers,

¹) Dat deze laatste bewering waarheid bevat, blijkt uit de kennelijke verbetering in deze aan de beurs van Parijs eerst ingetreden, sedert de gesyn-dikeerde Coullisse er op uit is zich naar de voorschriften des wetgevers te gedragen. Zie Hoofdst. IV, afd. II en V.

²) Een vraag door Anatole Leroy Beaulieu behandeld in afd. VIII — La Bourse, la Spéculation et la Puissance Française — van een serie artikelen die onder den titel: *Le Règne de l'Argent*, in de *Revue des Deux Mondes* van af 1894 het licht zagen. Zie *Revue* du 15 févr. 1897.

omtrent de telkens weer voorkomende agiotage en termijnhandel, mogen deze bewering waar maken.

De geschiedenis der Parijsche beurs is eene geschiedenis van strijd; tegen de ontduiking der voornaamste regelen richten zich telkens weder nieuwe wetsbepalingen!

42. En daarmede is meteen verklaard, wat wij bedoelden met die tweede tegenstrijdigheid, welke wij meenden op te merken bij het nagaan der beweegredenen, die bij de vaststelling der reglementering van de Parijsche fondsenmarkt in den loop der tijden wogen.

Ook hier was het de eerste zorg des wetgevers eene instelling te scheppen, die krachtig mede zou werken ter bevordering van het crediet, van den handel in goederen en fondsen, die de afsluiting der daarvoor benoodigde transacties zou vergemakkelijken, ja mogelijk maken. Maar toen die gewenschte ontwikkeling werkelijk plaats greep, begaf de handel zich op wegen, die de wetgever geenszins te ontsluiten had bedoeld. De transacties namen een allerminst gewenscht speculatief karakter aan¹, de handelaars begonnen aan het door de uitbreiding van den fondsenhandel bemoeijkt toezicht der autoriteiten te ontsnappen en maakten daarvan misbruik door het overtreden van alle gestelde regels omtrent de plaats waar, den tijd waarin en de wijze waarop de beurs zou gehouden worden.

Wederom is het vooral in 1721 dat de korstondige, kunstmatige opzweeping van den fondsenomzet dit alles duidelijk aan het licht brengt. Van stonde af aan is de wetgever er minder op uit de beurs aan den haar oorspronkelijk gestelden eisch te doen beantwoorden, dan wel door strenge maatregelen een terugkeer van zoo wilde speculatie, van zoo omvangrijke, met de wet strijdige, handelsbijeekomsten, als de Rue Quincampoix vertoonde, te beletten.

¹) Vergelijk den aanhef van het bekende Arrest du conseil d'état du 7 août 1785:

Le Roi est informé que, depuis quelque temps, il s'est introduit dans la capitale un genre de marché ou de compromis, aussi dangereux pour les vendeurs, que pour les acheteurs; qui occasionne une infinité de manoeuvres insidieuses, tendantes à dénaturer momentanément le cours des effets publics.

Het is de marché à terme illicite, het „reine Differenzgeschäft”, dat hier bedoeld en verboden wordt.

Nogmaals citeer ik Boudon, den eenigen schrijver die, naar ik vond, de verdienste had een woord aan de toeh van zooveel belang zijnde motieven der beursorganisatie te wijden ¹. Hij dan, spreekt van:

Deux tendances contradictoires, qui sont la caractéristique de la législation sur la Bourse contemporaine:

l'une conforme à l'intérêt général, qui sans se montrer novatrice à l'excès s'applique à donner aux principes existants leur développement logique et rationnel. Elle couronne utilement le monument ébauché dès le XIVe siècle, et laisse à la période révolutionnaire un code de la Bourse, si judicieux et si complet, que notre législation moderne s'est bornée à le classer sans y rien introduire de bien essentiel ²;

l'autre faite de caprices, d'impressions, d'expédients momentanés.

En deze zijn dan òf uit winzucht òf uit zucht tot uitroeiing van misstanden van regeeringswege te verklaren. Boudon houdt die beide groepen van beweegredenen en daarmee de twee genoemde contradicties niet uiteen; maar zijne verdienste blijft, er de aandacht op gevestigd te hebben.

43. Nog rijst de vraag, of men hier inderdaad immer van tegenstrijdige beweegredenen spreken mag. Is dit ongetwijfeld het geval indien men de zorg voor het algemeen welzijn tegenover een geldelijk eigenbelang der regeering stelt, onjuist schijnt het, des wetgevers verlangen naar bevordering van den omzet strijdig met zijn wensch naar keering van misbruiken te noemen. Inderdaad, wanneer men slechts acht geeft op het doel, dat de wetgever door de maatregelen die onder de laatste rubriek vallen, trachtte te bereiken, ontdekt men geenerlei tegenstrijdigheid. Hij stelt de beurs in om den omzet te bevorderen, hij verbiedt de termijnaffaires om de agiotage tegen te gaan; wordt door beide maatregelen niet in ééne richting gewerkt, zullen beide den fondsenhandel niet ten goede komen ³?

Maar zoo men op de verhooging van het quantum van den

¹) Zie pag. 88 van zijn voornoemd werk.

²) Hetgeen nogmaals het exceptioneel belang doet uitkomen, dat de navorsching der historie voor het recht begrip der huidige organisatie van de beurs van Parijs heeft.

³) Zie nummer 47.

omzet het oog richt — en het is slechts deze zuiver materiële functie der beurs die wij hier beschouwen — treedt de tegenstrijdigheid terstond te voorschijn. Zoo is het in het gegeven voorbeeld duidelijk, dat de wetgever die eenerzijds den fondsenhandel te stimuleeren zocht, hem aan den anderen kant door genoemd verbod in niet geringe mate beperkte. Slechts door strengere reglementeering kon de wetgever de zich voordoende misbruiken tegengaan. Eene uitvoerige reglementeering nu kan tot verlamming van den handel leiden; ruime omzet wordt door vrijheid het beste verzekerd.

44. Die dubbele tegenstrijdigheid in de beweegredenen, welke bij de beursorganisatie voorzaten, heeft grooten invloed gehad.

In de eerste plaats waar het de verdediging of veroordeeling van bepaalde instellingen gold, gelijk wij reeds opmerkten. Herhaaldelijk zal het ons opvallen, hoe bij de parlementaire debatten, vooral waar het beursmonopolie ter sprake kwam, door voor- en tegenstanders gelijkelijk een beroep werd gedaan op de motieven, die tot opneming dier instellingen in de wetgeving aanleiding gaven.

Voorts meen ik dat daaruit alleen de groote omvang der Fransche beursjurisprudentie kan worden verklaard. De talrijke reglementen, uit tegenstrijdige beweegredenen ontstaan, moesten even zoovele anomalieën, zoo van zuiver theoretischen als van practischen aard, baren ¹.

Een vruchtbaar terrein voor wetsontduiking, voor beroep op die anomalieën met een nasleep van juridische chicanes en opgeworpen excepties! Dan moest de rechter beslissen, aanvullend optreden, waar de wet op zichzelf duister was of wet en practijk met elkaar in strijd waren. Zoo werd eene uiterst omvangrijke jurisprudentie geschapen, die iederen dag nog aangroeit, omdat het over:

des controverses, aussi nombreuses que délicates, engendrées par une législation incomplète et surannée ²,

is, dat zij geroepen wordt te beslissen.

45. Eindelijk — en laat ons met deze noodwendige aanvulling dit hoofdstuk afsluiten, terugkeerend tot den aanhef daarvan — moet ditzelfde verschijnsel wel in aanmerking genomen worden,

¹) Een uitspraak, die in de hoofdstukken III en IV overvloedig bevestiging vindt!

²) Zie de *Annales de droit Commercial*, anno 1886, pag. 393.

indien men nauwkeurig den oeconomischen grondslag bepalen wil, waarop de moderne beurs van Parijs in hare organisatie verrijst ¹.

In den aanvang van dit hoofdstuk mochten wij als zoodanig stellen: de beurs is een onmisbare factor in den omzet van waren en waarden; zonder haar stimuleerenden en regelenden invloed, zou die omzet in het groot onmogelijk zijn. Daarmede werd blijkbaar bedoeld, dat ook de Parijsche fondsenmarkt haar ontstaan dankt aan de overweging, dat hare instelling aan de bevordering van den omzet krachtig ten goede zou komen. Welnu, de geschiedenis is daar om de waarheid dezer bewering te bewijzen.

Maar de moderne beurs verrijst op een anderen grondslag. Of liever — immers niemand zal ontkennen, dat ook de wetgever van an IV van haar bevordering van den omzet verwachtte — eene gansch verschillende beweegreden was de onmiddellijke aanleiding tot hare wederinstelling.

Die beweegreden was de volgende: met behulp der beurs alléén zou het mogelijk zijn de speculatie in hare gevaarlijkste uiting, de termijnaffaire, voor goed onmogelijk te maken.

Daarvan legt in de eerste plaats de wet van 28 vendémiaire an IV getuigenis af. Daar deze wet echter uitsluitend van de verhandeling van specie, edele metalen en wisselbrieven spreekt en bovendien, gelijk wij vroeger vermeldden, door latere bepalingen van gelijke strekking vervangen werd, is eene behandeling van haren inhoud op dit punt van minder belang ². Genoeg zij te vermelden, dat de betreffende artikelen allen termijnhandel ten strengste verbieden.

46. Duidelijk echter blijkt uit de considerans der wet, hoe uitsluitend ter handhaving van dat verbod de instelling van eene beurs en van officieele Agents de change wenschelijk werd geacht.

De belangrijkste overwegingen wensch ik mede te deelen, ook om de kenmerkende omschrijving, die zij van het begrip agiotage bevatten:

La Convention Nationale, sur le rapport de ses Comités de salut Public et des Finances,

¹) Zie de boven dit hoofdstuk geplaatste uitspraak van E. Vidal, die mijn aandacht op dit punt vestigde.

²) Men zie Chap. I; artt. 10, 15, 16, 17; Chap. II; artt. 3 en 4.

Considérant que celui-là est agioteur criminel, qui par choix met son intérêt en compromis avec son devoir en faisant des opérations d'une nature telle, qu'elles ne peuvent lui rapporter quelque bénéfice qu'au détriment de la chose publique;

que tel est le cas de celui qui achète à terme des *matières ou espèces métalliques* dans la coupable espérance que le jour où le marché se réalisera, les espèces auront haussé de valeur et que la monnaie nationale aura perdu la sienne;

que tel est encore le cas de celui qui, sans besoin de commerce, achète, accapare des *lettres de change* sur l'étranger, dans l'espoir de les revendre avec bénéfice lorsque l'assignat sera déprécié;

que celui qui vend à terme, sans avoir des intentions aussi blâmables, s'expose par son imprudence, à produire les mêmes effets, savoir: l'avalissement de l'assignat, le renchérissement de tous les marchandises;

Considérant que de pareilles spéculations sont immorales, destructives de tout système économique, de tout crédit national;

Considérant enfin, *que l'indulgence trop prolongée a pu seule encourager ces coupables attentats contre la chose publique;*

Décrète ce qui suit:

Dan volgt de wederinstelling eener streng gereguleerde beurs, waar slechts officieel aangestelde tusschenpersonen met den omzet belast zijn, wien alle termijnhandel verboden is.

Het in de bijlagen opgenomen Arrêté van 27 prairial an X naar de bepalingen der wet van vendémiaire over en breidde in zijn art. 13 het verbod van termijnhandel tot de fondsen uit. Niet met zoovele woorden, maar door te zeggen:

Chaque agent de change, devant avoir reçu de ses clients les effets qu'il vend, ou les sommes nécessaires pour payer ceux qu'il achète;

hetgeen klaarblijkelijk de afsluiting van tijd- of premie-affaires onmogelijk maakte.

Wij zullen ons niet verder in het labyrinth van den termijnhandel begeven, niet nagaan hoe de geschiedenis den wetgever der revolutie ongelijk gaf, hoe hij in 1885 zelf uitdrukkelijk op zijne vroegere meening moest terugkomen ¹, hoe niemand op het oogenblik de

¹) Zie bijlagen, p. 19.

definitie van het begrip agiotage door de Nationale Conventie gegeven meer zou willen onderschrijven of daarmede het begrip termijnhandel op één lijn stellen. Dit alles valt buiten het bestek van dit werkje.

47. Slechts voorzoover de termijnaffaire haar onmiddellijken invloed op de organisatie der Parijsche beurs deed gevoelen, vinde zij vermelding.

Zoo ook hier. De vrees door deze soort van overeenkomsten ingeboezemd, de opvatting die de wetgever van het jaar 1795 daaromtrent huldigde, zijn de rechtstreeksche aanleiding geweest, dat de moderne beurs van Parijs, in hare kenmerkende organisatie, niet meer in de eerste plaats op haar ouden oeconomischen grondslag rust, maar aan geheel andere beweegredenen hare wederinstelling dankt.

Niet meer op de bevordering van den omzet, op den materiëelen invloed der beurs, maar op de wering van slechte factoren in dien omzet, op haar zcdelijken invloed ¹, wordt de nadruk gelegd. Naast *mobilisatie* thans in de eerste plaats *repressie*, een beweegreden, die zeker met de eerste strijdig geacht moet worden indien men slechts op het quantum van den omzet ziet ², maar op grond waarvan de wetgever het peil van den fondsenhandel te goeder trouw trachtte te verhoogen.

¹) Zie nummer 1, in fine, waaruit nogmaals blijkt, dat ook in het jaar IX de wetgever niet anders dacht dan vijf jaar vroeger.

²) Zie nummer 43.

HOOFDSTUK II.

Valeurs mobilières.

Le grand progrès de notre siècle a été d'avoir si bien combiné la propriété et le titre de propriété, que le titre soit en effet devenu identique à la propriété elle-même.

LÉON SAY.

48. Een grootsche taak, die der beurs.

Waarvan trouwens de behoorlijke vervulling steeds zwaarder werd, naarmate de omzet zich uitbreidde over meerder materiaal en aan intensiteit won. Zoo zien wij, logisch gevolg van de toeneming der transacties, de beurs in hare organisatie gaandeweg gehoorzamen aan een overal erkend en waardevol beginsel: waar de grenzen eener bepaalde werkzaamheid zich te zeer uitzetten, is arbeidsverdeling een dringend vereischte, wil de vervulling daarvan op op bevredigende wijze blijven geschieden.

Die verdeling van arbeid nu greep op tweeërlei wijze plaats.

49. Ten eerste voltrekt zich de splitsing van den beurshandel over verschillende groepen van tusschenpersonen, die zich gaandeweg vormen en slechts op den omzet van bepaalde waren of waarden hun aandacht vestigen. Eene scheiding die zich vrij spoedig accentueert; wat geen verwondering mag wekken, wanneer men bedenkt hoe de verhandeling van elke soort van waren bijzondere kundigheid vereischt.

Die waren zijn dan ook hier criterium der arbeidsverdeling. Wij bevonden reeds, dat op de oude jaarmarkten edele metalen, zoo in baren als gemunt, verhandeld werden. Voornamelijk vreemdelingen, Lombarden en Israëlieten, hielden zich met dit deel van den handel onledig¹, dat heden onder den term „*négociation des matières*

1) Aldus: Manuel des Agents de change, pag. 8, noot 5.

métalliques" begrepen wordt. Daarnaast treffen wij den omzet van geldswaardig papier aan, wissels, accepten, kasaanwijzingen, benevens met den goederenhandel samengaande bankoperaties, waaronder het depositum een voorname rol speelt.

50. Maar door wier bemiddeling worden al deze overeenkomsten nu afgesloten? Het zijn de oude wetsbepalingen, die daarin licht moeten schenken. Het meergemelde Edict van 1572,

relatif aux courtiers tant de change et de deniers, que de draps de soye, laines, toiles, cuirs et autres sortes de marchandises,

stelt in dit opschrift de tusschenpersonen in geld- en goederenhandel tegenover elkaar en schijnt reeds de scheiding uit te spreken. Maar dit is slechts schijnbaar; al de intermédiaires zijn nog onder den naam Courretiers begrepen en houden zich bezig met de verhandeling van alle waren zonder onderscheid.

Het Arrest du conseil d'etat van 1595, waarnit het gewicht, dat aan het depositum toegekend moet worden, op te maken valt, spreekt immers van *courtiers de change, banque et vente en gros des marchandises estrangères*, waar het bepaalt:

Que pour le bien, profit et utilité du négoce les marchans puissent par l'entremise desdits courtiers ou autrement, prendre et bailler argent à dépost, pour tel temps qu'ils adviseront et que leurs affaires le requerront, suivant l'ordre et coustume, qui s'exerce à Lyon, Venise, Anvers.

51. In 1639 ontvangen de courtiers de change den naam van *Agents de banque et change* en van af dit oogenblik neemt men algemeen aan, dat de functies der Agents de change en der eigenlijke courtiers gescheiden zijn ¹. Intusschen is die scheiding dan toch niet volkomen; want wel wordt in 1639 terstond verboden:

de traicter et conclure aucuns changes, prests ou autres parties remises, sinon par l'entremise de l'un desdicts agens,

maar bij den goederenhandel blijven deze laatsten gemeenschappelijk met de eigenlijke courtiers hunne medewerking verleen. Dit blijkt duidelijk uit het Edict van December 1705, waar dit zegt:

¹) Zie o. a. Lyon-Caen et Renault, *Traité*, Tome IV, 872.

Nous défendons à toutes sortes de personnes de s'immiscer dans les fonctions des agens de change, soit pour les négociations d'argent ou de marchandises.

Naarmate de effectenomzet in belangrijkheid won, zal de scheiding der tusschenhandelaars zich wel scherper hebben uitgesproken, ook al zijn daarvan geen sporen in de oudere wetgeving te vinden. Het Manuel hecht op dit punt overdreven waarde aan de aanvangswoorden van een Reglement van 5 September 1784, luidende:

Les agens de change et les courtiers, admis à suivre la Bourse, seront tenus, *chacun en droit soi*, de se conformer aux ordonnances et réglemens.

Want wel wijzen de gecursiveerde woorden op eene scheiding van werkzaamheden, maar deze doet zich in den boezem van den geldhandel zelf voor. De genoemde courtiers toch zijn volstrekt niet tusschenpersonen in den goederenhandel, maar de courtiers de change¹, die zich met den omzet van geld en wissels bezighouden.

Hoe het onder de huidige wetgeving met de arbeidsverdeeling over verschillende groepen van tusschenhandelaars gesteld is, zullen wij vermelden, als in het derde hoofdstuk de werkring der Agents de change uitvoeriger ter sprake komt. Dan zal blijken, dat onder den aanwas van zaken in iederen tak van het bedrijf, de besproken scheiding zich inderdaad tot in onderdeelen voltrekt.

52. In de tweede plaats grijpt de verdeeling van werkzaamheden over verschillende centra van samenkomst plaats. Theoretisch kan men zich zeer goed één enkele beurs denken, waar de geheele omzet in het groot geregeld wordt; doch in de practijk bleek ook op dit punt detaillering onmisbaar, wilde men het bereiken van het beoogde doel ten minste eenigermate gewaarborgd zien.

Reeds van stonde af aan vinden wij derhalve meerdere jaarmarkten, die naar evenredigheid van hunne capaciteit aan den omzet deelnemen. Daar worden alle waren zonder onderscheid verhandeld: metalen, specie, waardepapier, granen, zijde en andere, in oneindige afwisseling. Doch deze samenkomsten blijken weldra voor de ge-

1) Waarover nader onder de geschiedenis der Coulisse, Hoofdst. IV afd. II.

wenschte bevordering en regeling van den handel onvoldoende. Vandaar dat de beurzen in den eigenlijken zin des woords ontstaan en een belangrijk deel der functie van de jaarmarkten overnemen.

Zoo zegt het Arrêt du conseil van 1638 in zijn aanhef:

Le commerce et traffic a tousjours esté jugé si important au bien général de nos affaires et de nos subjects, qu'il n'y a esté rien obmis par les Roys nos prédécesseurs de ce qu'ils ont peu contribuer à son accroissement;

c'est pour cette raison qu'ils ont permis aux marchands d'avoir des maisons et des *bourses publiques* en aucunes villes de nostre royaume, que les *foires* ont esté accordées avec de si grandes franchises, privilèges et immunités et que les *places de change* ont esté établies pour le bien des négocians en aucunes villes dudit royaume.

Die places de change waren de eigenlijke beurzen, gebouwen waarin alle waarden, zonder onderscheid, in het groot werden omgezet.

53. Nog kan men zoodanige bijeenkomst van den handel met den term *Bourse de commerce* aanduiden; immers de Code geeft dat begrip, gelijk wij bevonden, weer, met:

la réunion des commerçants, capitaines de navires, agents de change et courtiers;

eene omschrijving die de begrippen goederen- en effectenbeurs gelijkelijk dekt.

Maar gaandeweg voltrekt ook hier de splitsing zich in onderdeelen en neemt de te verhandelen waren tot kenmerk. Geld, wissels en effecten worden in andere samenkomsten verhandeld, dan met goederen het geval is; zoodat ten slotte meerdere beurzen duidelijk te onderscheiden zijn. Zoo treffen wij thans aan, la *Bourse des valeurs mobilières*, de geld- en effectenbeurs, en la *Bourse des marchandises*, de koopmans- of goederenbeurs. De laatste wordt in het spraakgebruik ook wel met den naam *Bourse de commerce* bestempeld; de overwegende invloed der eerste in het maatschappelijk leven verklaart voldoende het feit, dat met den enkelen term *Bourse* in de practijk de effectenbeurs duidelijk aangewezen wordt.

54. Deze splitsing van den handel over verschillende beurzen voltrok zich slechts zeer geleidelijk. In 1304 is daarvan geen sprake

en nog langen tijd daarna vinden wij voortdurend bepalingen, den geldhandel en de daarbij betrokken personen betreffende, opgenomen in wettelijke maatregelen, die naar hun opschrift en tekst evenzeer op den goederenhandel betrekking hebben.

Zoodra echter naast geld- en goederenhandel de effectenomzet eenige meerdere betekenis verkrijgt, wanneer de assignaten, de staatsleeningen en eindelijk het grootboek der openbare schuld hunne intrede ter beurze doen, accentueert de splitsing zich steeds meer. De verschillende beurzen hebben nog slechts dit gemeen, dat zij in één en hetzelfde gebouw gehouden worden. De regeering zal bij de openstelling van een beursgebouw natuurlijk aangeven of daar geld- en goederenhandel beide een onderkomen zullen vinden, dan wel of de handel zich tot een dier soorten van waarden zal hebben te bepalen ¹.

Te Parijs is de scheiding sinds 1886 een voldongen feit. Een wet van 27 Januari bepaalde, dat eene afzonderlijke goederenbeurs gesticht zou worden; de effectenbeurs bleef meesteres van het paleis, in 1826 in het Quartier Vivienne ingewijd; de goederenbeurs werd verplaatst naar de Cercle des Meuniers de la Place du Louvre en wordt sinds 1889 in het gebouw der oude Halle au Blé gehouden.

55. En zelfs op deze afzonderlijke beurzen doet het beginsel van detaillering nog zijn invloed gelden, vormen zich kleinere centra van samenkomst. De verhandeling van wissels in eene afzonderlijke Salle des banquiers; de verdeling van het parquet in meerdere afdelingen, in elke waarvan bepaald aangewezen soorten van fondsen omgezet worden; het ruime aandeel dat de coulissiers zoo op het perron der beurs, als in het gebouw zelf, in de afsluiting der transacties nemen; het feit dat ook de Coullisse in verschillende groepen georganiseerd is ², zijn zoovele bewijzen van de waarde die aan het vooropgestelde beginsel toegekend moet worden.

56. Opmerkelijk, hoever door velen deze scheiding tusschen effecten- en goederenbeurs wordt doorgetrokken!

¹) Gelijk uit art. 2 der wet van 1801 is af te leiden.

²) Reglement van het Syndicaat voor termijnzaken, art. 18. (bijlagen pag. 77).

Du Tilly ¹ constateert het bestaan van een zeer kenmerkend verschil tusschen beide samenkomsten:

Encore une fois on ne saurait comparer le marché financier avec le marché commercial; l'un est d'ordre public, l'autre est plutôt d'ordre corporatif et professionnel.

Men zou geneigd zijn te zeggen, dat beide „d'ordre public” zijn, omdat beide op gezag der overheid plaats hebben. Maar uit de tegenstelling met het corporatieve karakter, aan de goederenbeurs toegekend, blijkt dat de schrijver hier niet van juridisch standpunt uitging. Uit haren oeconomischen aard is de goederenbeurs, meent hij, voor de groote massa gesloten. Nagenoeg geen speculanten komen daar, die niet tot de producenten, importeurs of industriëelen behooren; niemand zal zijn spaarpenningen in koffie beleggen. En welke slotsom is uit dit verschillend karakter der beide beurzen te trekken? Dat de vrijheid die sinds 1866, toen met het monopolie der makelaars gebroken werd ², aan de goederenbeurs heerscht, voor de effectenbeurs niet zou deugen. Zij is d'ordre public, zij werkt onmiddellijk op de belangen der groote massa in. Daarom behooren de daar werkzame tusschenpersonen veel grooter waarborgen van soliditeit en eerlijkheid te bieden.

Zelfs al was deze redeneering juist, dan zou zij nog een zóó groot verschil — absolute vrijheid tegenover een eng monopolie — als tusschen beide beurzen in Frankrijk bestaat, niet voldoende verklaren. Maar du Tilly vergeet te vermelden, dat ook ter goederenbeurse zich vele tusschenhandelaars ophouden, wien de belangen van een dagelijks klimmend aantal particuliere lastgevers zijn toevertrouwd!

57. Na deze opmerkingen van meer algemeenen aard, zijn wij thans genaderd tot de vraag, aan de beantwoording waarvan dit hoofdstuk eigenlijk gewijd is.

¹) Op. cit., pag. 6.

²) Zie Hoofdstuk IV, afd. II: Geschiedenis der Coullisse.

Welk deel van den omzet kan op rekening der Parijsche Effectenbeurs gesteld worden?

Een punt van gewicht. Inmers de omvang van den handel, die daar plaats vindt, zal beslissen, of de beurs die wij beschouwen werkelijk voldaan heeft aan den eisch, dien reeds de oudste wetten haar stelden; of zij inderdaad vraag en aanbod op voldoende wijze te zamen bracht en maakte dat de kooplieden elkander troffen om overeenkomsten af te sluiten en inlichtingen te winnen omtrent alles wat hunnen handel betrof, gelijk het Edict van 1549 het wil; of zij inderdaad tot een plaats werd,

où ceux, qui s'y livrent au commerce se rassemblent pour traiter de leurs intérêts, en servant ceux des consommateurs et de leur pays, zoals de wetgever bijna driehonderd jaar later verlangde ¹.

De qualiteit van den omzet, die ter beurse plaats grijpt, kan ons hier niet tot maatstaf dienen. Van hoeveel belang het voor de stoffelijke welvaart des lands ook moge heeten, dat een groot gedeelte der afgesloten overeenkomsten het kenmerk van serieuze belegging vertoont, van hoeveel gewicht sommigen ook de inperking der speculatieve transacties achten, het feit blijft, dat in de reusachtige massa der jaarlijksch verrichte beursoperaties geldbelegging en speculatie niet te scheiden zijn.

In de eerste plaats is een onoverkomelijk bezwaar daartegen in het ontbreken van een behoorlijken maatstaf ter onderkenning gelegen. Maar bovendien loopen de meeningen over het oeconomisch nut der speculatie te zeer uiteen, dan dat men tot het wegoijferen van de overeenkomsten die onbetwistbaar dit karakter dragen, zou mogen overgaan. Terwijl Say zich gerechtigd achtte uit te roepen ²:

Tous les jeux de Bourse ne profitent jamais, ni à la production, ni à l'industrie!

maakte Berryer in zijn pleidooi, dat hij in 1859 ter verdediging der benarde Coulisse hield, de juiste opmerking:

Croyez-vous, que si la spéculation n'existait pas, que l'Etat voulant emprunter 500 millions, l'Etat obtiendrait deux milliards de souscriptions?

¹) Zie Exposé des motifs de la loi du 28 ventôse an IX.

²) J. B. Say. Cours complet d'économie politique pratique.

Eene opmerking die te meer doel treft, daar deze „opérations à l'émission” bij uitstek het karakter van „jeux de Bourse” dragen.

58. Zoo wij dan het gedeelte van den omzet willen bepalen, dat op rekening der Parijsche beurs gesteld mag worden, behooren twee vragen behandeling te vinden.

De eerste: *welke waarden worden daar verhandeld?*, is met groote juistheid, de tweede: *hoeveel van die waarden worden daar omgezet?*, is slechts bij benadering te beantwoorden.

59. Gelijk wij reeds in den aanvang van dit hoofdstuk met een enkel woord mochten vermelden, zag het gedeelte der beurs dat zich vóór 1700 met andere transacties dan de verhandeling van koopmanschappen wenschte bezig te houden, zich tot bank- en wisseloperaties beperkt. Nu zij het verre van mij te beweren, dat dit een werkring van weinig beteekenis was; integendeel zullen wij gelegenheid hebben, op te merken welk eene belangrijke stelling de daarbij betrokken tusschenpersonen alleen reeds door de functie van credietverleening innamen¹. Maar de handel ter beurze zelf bleef op een zeer beperkt terrein aangewezen, uit hoofde van het geringe materiaal voor den omzet beschikbaar.

Doch plotseling verandert dit: het effect doet zijne intrede ter beurze van Parijs! En nog wel terstond in zijn meest couranten vorm, de actie, het aandeelbewijs. Het vormt een nieuw element dat den handel een onafzienbaar veld opent, beheerscht eindelijk de beurs.

Voici qu'éclot et se développe l'élément essentiel de la Bourse moderne: les valeurs mobilières.

Zij ontluiken, ontwikkelen zich! Die woorden² zijn met beleid gekozen. Want schoon Boudon het niet vermeld, bestonden zij inderdaad in Frankrijk reeds. Maar de Agents de change houden zich met de verhandeling der valeurs mobilières nog niet op en zodoende blijft de omzet ter beurze achterwege, de onmisbare voorwaarde hunner ontwikkeling onvervuld.

60. Daarop komen wij nader terug. Willen wij op eenigszins

¹) Men zie onder Hoofdstuk III, afd. I: Maatschappelijke stelling der Agents de change.

²) Boudon, op. praecit., pag. 75.

afdoende wijze het belangrijk verschijnsel der fondsen bespreken, dan dient in de eerste plaats de zoozeer verwarde terminologie, waarmede men noodzakelijkerwijze in aanraking komt, onder de oogen gezien te worden. En daarna eerst staat aan eene uiteenzetting van de historische ontwikkeling der effecten in Frankrijk en aan de bepaling van de quantiteit hunner omzet, door de beurs van Parijs bewerkstelligd, niets meer in den weg.

61. Wat dan de terminologie aangaat, hier heerscht, als gezegd, groote verwarring.

En wel reeds terstond in zake het hoofdbegrip: *valeurs mobilières*; een term die te vertalen is met: effecten.

Sommigen geven effecten weder met: *fonds publics*, *effets publics*. Welke uitgebreide beteekenis enkelen ook aan het begrip *fonds publics* hebben gomeend te mogen hechten, nimmer zal men daar- onder alle effecten kunnen begrijpen. Althans na de vennootschaps- wet van 1867 worden de aandelen en obligaties van een groot deel der vennootschappen door dien term niet gedekt ¹.

Anderen meenen dat de term *valeurs mobilières* een veel ruimer begrip weergeeft, dan effecten zonder meer. Zoo zegt de raadsheer Ballot-Beaupré, sprekende ² van den wetgever die art. 76 van den Code redigeerde:

Il n'a pas employé l'expression de *valeurs mobilières*, parce qu'elle eût été applicable même aux titres de créances purement civiles.

Zoo zou de gewone burgerrechtelijke schuldbekentenis tot de *valeurs mobilières* moeten gerekend worden. Niet alleen is deze meening te veroordeelen, maar evenzeer wordt alle handelspapier, wissels, accepten, kasaanwijzingen en zoo meer, door den term *valeurs mobilières* niet gedekt. Wil men zoodanig papier met een verzamelnaam aanduiden, dan spreke men van: *effets de commerce*. Wil men de burgerrechtelijke schuldbekentenis daarbij nemen, dan spreke men van: *meubles incorporels*.

In deze opvatting van den term *valeurs mobilières* wordt men bevestigd door eene opmerking van Lyon-Caen:

¹) Zie over deze wet en de beteekenis van *fonds publics*: nummers 71 vlg.

²) Rapport à la Chambre des Requêtees, volledig opgenomen bij Crépon, pag. 78—91.

Aussi doit-on critiquer le titre donné à la loi du 27 février 1880. Cette loi est intitulée: Loi relative à l'aliénation des valeurs mobilières appartenant aux mineurs et aux interdits. Et cependant elle ne s'occupe pas seulement des valeurs de bourse, mais de tous les meubles incorporels¹.

Waar de tekst der wet ook wissels, schuldbekentenissen enz. vermeldt, had de titel niet slechts het woord valeurs mobilières mogen gebruiken. Want daarmee zegt Lyon-Caen zijn slechts *valeurs de bourse*, dat is effecten², bedoeld.

62. Nog grooter verschil van meening ontstaat, zoodra het geldt het begrip valeurs mobilières te omschrijven.

Het geven van eene eigenlijke definitie, die alle typen van effecten dekt door het aanwijzen van een gemeenschappelijk hoofdkenmerk, is naar mijn oordeel onmogelijk. En wel om twee redenen. In de eerste plaats, omdat tusschen de drie hoofdvormen waarin de fondsen zich voordoen — aandeel, obligatie en certificaat — een te principieel verschil bestaat. En niet minder, omdat de grens tusschen effecten en daarmee verwant papier slechts met een beroep op zoo bijzondere kenmerken vastgesteld kan worden, dat eene algemeene begripsbepaling daarvoor geen plaats biedt.

Men ziet zich dus genoodzaakt tot eene opsomming zijn toevlucht te nemen. Wijden wij intusschen aan elk der beide zoeven genoemde argumenten een enkel woord; de grondige oplossing der daarmee opgeworpen vragen valt buiten de strekking van dit werkje. Immers, slechts algemeene beginselen van handelsrecht, zoo hier te lande als in Frankrijk geldende, komen daarbij ter sprake.

63. Men kan de opvatting voorstaan, dat tusschen den aandeelhouder en den obligatiehouder van een vennootschap een zoer principieel verschil bestaat. De aandeelhouder is deelhebbcr in de vennootschap; hij is daarbij als eigenaar, voor het bedrag op het door hem genomen aandeel uitgedrukt, betrokken; in dier voege dat de gezamenlijke aandeelhouders de vennootschap vormen. Tegenover die vennootschap is hij tot inbreng van voornoemd bedrag verplicht, doch daarentegen komen hem gansch bijzondere rechten

¹) *Traité IV.* 600.

²) Zie o. a. Buchère: *Index in verband met 301 etc.*

toe: stemrecht, recht op uitkeering van het door de vergadering van aandeelhouders vastgestelde dividend, recht op een evenredig deel van het batig saldo, na liquidatie.

De obligatiehouder is niet meer, dan een schuldeischer van den persoon aan wien hij geld verstrekte. Als zoodanig heeft hij uitsluitend recht op uitkeering van de bij het aangaan der obligatieleening overeengekomen rente en terugbetaling van de hoofdsom op het vastgestelde tijdstip. Is de geldnemer een vennootschap, dan is deze tot rentebetaling gehouden voor en al eer tot de betaling van eenig dividend aan de aandeelhouders mag overgegaan worden; bij liquidatie komt dezelfde rangorde tot uitdrukking.

Dit principiële onderscheid tusschen aandeel en obligatie wordt ook door Deloison ¹ voorgestaan.

Les titres des sociétés industrielles sont la représentation d'un capital qui leur appartient ou d'un capital qu'elles empruntent.

D'où cette grande division en actions et obligations: l'action titre de l'associé: l'obligation, titre du prêteur.

Tegelijkertijd echter merkt de schrijver terecht op, dat naast deze beide hoofdtypen talrijke schakeeringen staan, die het door hem verdedigde kenmerkend onderscheid niet weinig verwaterd hebben. Zoo zegt hij, sprekende over de actions de primes of parts de fondateur, dat het te betreuren is dat men den naam van aandeel ook schenkt aan papier, dat veeleer onder de obligaties, waarvan het de kenmerken draagt, behoorde gerangschikt te worden.

64. Tegenover dit alles staat de opvatting, als zou niet alleen de obligatiehouder maar evenzeer de aandeelhouder als schuldeischer der vennootschap te beschouwen zijn. Eene meening die niet anders berusten kan dan op een zeer vergaande doorvoering van het begrip rechtspersoon, op de vennootschap toegepast. Thans zijn niet de gezamenlijke aandeelhouders als uitmakende de vennootschap, als eigenaars van het bijeengebrachte kapitaal te beschouwen, maar treedt een gestalte aannemende fictie: persona juris, daarvoor in de plaats. Van dien persoon wordt de aandeelhouder schuldeischer, slechts daarin van den obligatiehouder verschillend, dat hem uit hoofde van geldverstrekking andere rechten toekomen dan aan dezen.

¹) Op. cit., pag. 16.

Hebben de gezamenlijke obligatiehouders eene bevoorrechte vordering op de eigendommen der vennootschap, den aandeelhouders komen andere, boven reeds aangeduide bevoegdheden toe; maar beide zijn eenvoudig schuldeischers van den rechtspersoon.

Eene meening die wellicht in niet geringe mate door boekhoudkundige begrippen beïnvloed werd. De geheele theorie van het Italiaansch boekhouden berust immers op de fictie, dat elke onderneming gedacht moet worden een zelfstandig lichaam te zijn, dat vorderingen en schulden hebben kan. En dit zoowel ten opzichte van hen die de onderneming in het leven riepen, als van ieder ander met wien zij overeenkomsten sluit. Ziedaar de beide groepen, aandeelhouders en obligatiehouders, in hun karakter van schuldeischers der vennootschap; ziedaar waarom men kapitaalsuitgifte en obligatieleening beide als schulden der vennootschap op de balans zal vinden.

65. Gelijk aanstonds blijken zal is de oplossing van het vraagstuk voor ons doel onverschillig. Volstaan wij met het maken van tweeërlei opmerking.

In de eerste plaats moet de voorstander der laatstgenoemde opvatting alle beroep op boekhoudkundige theorieën uit de rij zijner argumenten schrappen. En wel omdat het begrip zaak, voor de constructie der leer van het Italiaansch boekhouden onmisbaar, in geen enkel opzicht gelijkgesteld mag worden met de juridische fictie rechtspersoon, waarop ten slotte de ontkenning van een principieel onderscheid tusschen aandeel en obligatie zich grondt. Dit treedt terstond aan het licht, wanneer men nagaat, dat bijvoorbeeld de vennootschap onder firma wel een „zaak”, niet een rechtspersoon kan vormen, omdat het daartoe vereischte kenmerk, de beperkte aansprakelijkheid der vennoten, haar vreemd is.

Maar het is evenzeer af te keuren, wanneer men de aandeelhouders als mede-eigenaren, zonder meer, van de vennootschap beschouwt. Eene meening, die men vooral in zuiver practische werken verkondigd vindt. Daartoe toch verschilt de positie welke de aandeelhouders innemen, te zeer van de verhouding die uit den burgerrechtelijken mede-eigendom voortvloeit.

66. Maar zelfs wanneer men tusschen aandeel en obligatie een principieel verschil niet aannemt, is de mogelijkheid tot het geven eener enkelvoudige bepaling van het begrip effecten uitgesloten.

In de eerste plaats, omdat de derde hoofdvorm der effecten, het certificaat, zich niet met aandeel of obligatie onder ééne omschrijving dwingen laat. Kan men van de beide laatste nog beweren, dat het papieren zijn een schuldverbintenis inhoudende, van het certificaat is dit onmogelijk. Hierin toch is niet anders dan een bewijs van eigendom te zien, hetzij van medeëigendom in een zoogenaamd vereenigd bezit, hetzij van eigendomsrecht op een zeker aantal naar hun soort bepaalde fondsen, hetzij van eigendomsrecht van individueel bepaalde fondsen; het laatste bijvoorbeeld wanneer de origineele stukken door een beschermingscomité gehouden worden, dat op het certificaat de nummers der afgegeven fondsen vermeldt.

Ofschoon de Fransche fondsen zich, voorzoover mij bekend is, niet in dezen hier te lande zoo gebruikelijken vorm vertoonen, is het certificaat aan de Parijsche beurs toch niet ten eenenmale onbekend. Zoo worden daar certificaten der Nederlandsche schuld, in het Fransch gesteld, verhandeld. Reden genoeg, om bij eene beschouwing der valeurs mobilières, ook deze soort van stukken in aanmerking te nemen.

67. Een niet minder groot bezwaar tegen het geven van eene behoorlijke definitie van het begrip valeurs mobilières, is, zooals opgemerkt, daarin gelegen, dat de effecten moeilijk te scheiden zijn van daaraan verwant papier. Zoo zegt Neymarck¹:

Les valeurs mobilières sont des titres ou documents cessibles et transmissibles par une simple mention sur des livres ou par tradition, suivant que ces titres sont nominatifs ou au porteur. Ils représentent des titres de propriété sociale ou de créance.

Daargelaten nu dat deze zoogenaamde definitie niet anders is dan eene opsomming van twee verdeelingen der effecten: naam-papier en toonderpapier, aandeelen en obligaties, moet zij zelfs als zoodanig bepaald onjuist geacht worden. Want aan de eene zijde ontbreekt het certificaat, titre de propriété individuelle, en aan den anderen kant vallen er papieren onder, die niemand onder valeurs mobilières, dat is effecten, begrijpen zal. Zoo het bankbiljet en het papier op den goederenhandel betrekking hebbende, uitgegeven in

¹) A. Neymarck in voornoemde Dictionnaire du Commerce: II. 1591.

den vorm eener promesse aan toonder; beide zijn toch titres de créance, transmissibles par tradition!

68. Deloison geeft deze definitie:

Titres ou certificats représentatifs d'une valeur, délivrés par les personnes morales reconnues par l'Etat en échange de capitaux confiés temporairement ou à perpétuité, soit comme part d'associé, soit à titre de prêt.

Het is mij niet duidelijk hoe Deloison het hoofdbegrip van zijn werk op deze wijze heeft kunnen omschrijven. Immers zijn tegen deze definitie ernstige grieven aan te voeren.

Ten eerste schijnt hij staatsfondsen niet onder effecten te begrijpen. Of liever, hij heeft deze vergeten; immers de woorden „capitaux confiés à perpétuité” slaan wel in de eerste plaats op een bepaald gedeelte der staatsschuld.

Voorts spreekt Deloison slechts van fondsen, uitgegeven door rechtspersonen. Men zou kunnen denken, dat hij zoodoende de obligaties eener vennootschap onder firma niet tot de effecten rekende. Maar men bedenke dat in Frankrijk eene constante jurisprudentie ook dergelijke vennootschappen tot de rechtspersonen gebracht wil zien. Wèl staat vast dat door het gebruiken der aangegeven woorden alle door een particulier uitgegeven papier buiten het terrein der valeurs mobilières gesloten wordt. En toch is dit beslist onjuist. Want al moet, gelijk wij zagen, de gewone burgerrechtelijke schuldbekentenis of alle handelspapier dit oordeel treffen, niets belet een privaatpersoon tot de uitgifte eener obligatieleening over te gaan, gelijk dan ook meermalen voorkwam.

Het ergste evenwel is, dat Deloison in zijne definitie met het door hem toch zoo nadrukkelijk voorgestane principieele onderscheid tusschen aandeel en obligatie goochelt. Want hij vermijdt schijnbaar eene opsomming, door alle effecten te beschouwen als bewijzen „délivrés en échange de capitaux confiés”. Welnu, zoo maakt hij den aandeelhouder tot een schuldeischer der vennootschap. Of dat kapitaal aan de vennootschap is toevertrouwd comme part d'associé of uit anderen hoofde, doet hier niets ter zake. Het feit blijft dat in de definitie de aandeelhouder, gelijk de obligatiehouder tegenover

de vennootschap wordt gesteld, op deze een *schuld*vordering verkrijgt, dat is eene vordering uit geldverstreking geboren. Had Deloison aan zijne opvatting omtrent den aard van aandeelen en obligaties getrouw willen blijven, dan had hij behooren te spreken van:

capitaux, soit collectionnés comme parts d'associé, soit confiés à titre de prêt.

69. Het begrip valeurs mobilières is voor geen eigenlijke omschrijving vatbaar. Men bepale zich tot de opsomming der drie hoofdvormen: obligatie — aandeel — certificaat.

Trachten wij thans nog de kenmerken te bepalen, waarnaar de effecten van ander geldswaardig papier te onderscheiden zijn. Aandeel en certificaat zullen daarbij geen moeilijkheden opleveren; immers zij vertoonen zoo eigenaardige trekken, dat twijfel hier uitgesloten is.

Anders is het met de obligatie. Zie hier een papier, inhoudende een schuldverbintenis. Waarin onderscheidt het zich van een bankbiljet, burgerrechtelijke schuldbekentenis en zooveel meer?

Door de beide volgende kenmerken.

Ten eerste houdt eene obligatie nimmer eene op zichzelf staande verbintenis in, maar maakt zij deel uit van eene geldleening. Dit komt duidelijk uit, wanneer, zooals dikwijls het geval is, op het effect zelf staat: „Aandeel in de geldleening, groot f —”. Is aan dit vereichte voldaan, dan is het volmaakt onverschillig, wie de geldleening aanging. Indien een particulier eene op zichzelf staande schuldbekentenis afgeeft, is dat geen effect. Zoodanige schuldbekentenis zal ook niet aan order of toonder gesteld zijn, want de particulier wenscht tegenover een bepaald persoon verbonden te zijn. Daarentegen zijn eenvoudige promessen aan toonder als effecten te beschouwen, wanneer zij deel uitmaken van eene leening en mits ze niet op zicht betaalbaar zijn, want dan zou men ook de bankbiljetten onder effecten moeten begrijpen.

Dit is het tweede kenmerk der obligatie: zij is niet op zicht betaalbaar. De teruggave der hoofdsom geschiedt òf nimmer, wanneer het eene perpetueele schuld geldt — òf op een bepaalden tijd, bij aflossing — òf op een onbepaald tijdstip, door uitloting.

70. Eindelijk kan men de valeurs mobilières verdeelen. En wel naar zeer verschillende kenmerken.

Het belang van dergelijke verdeelingen moet niet onderschat worden. Zij geven meermalen een helder inzicht in voornamelijk beursvragen; zij doen uitkomen hoe ook de geheele organisatie der beurs zich om de fondsen groepeerd; zij zijn ten slotte onmisbaar voor de kennis der terminologie.

Voor het grootste deel worden die onderscheidingen eerst later besproken, in een verband dat hunne beteekenis beter zal doen uitkomen. Hier vinden zij intusschen opsomming.

71. In de eerste plaats zijn de effecten te verdeelen naar den persoon die ze uitgaf.

Fonds publics, effets publics in tegenstelling met *effets non publics, privés, particuliers*. De eerste worden door den staat of door een ander zedelijk lichaam, op openbaar gezag ingesteld of erkend, de tweede door een particulier uitgegeven. Het woord particulier is hier gebruikt in den zin van privaatpersoon, daaronder vallen dus zoowel alle vennootschappen als de enkeling¹.

Het is in dit geval voldoende den omvang van de eerstgenoemde groep van fondsen te bepalen, de andere vindt op die wijze evenzoo hare juiste begrenzing.

72. Blijkens de gegeven begripsomschrijving versta ik onder *effets publics* hetzelfde wat elk Nederlander onder *openbare fondsen* begrijpt². Deze meening vindt steun bij Vidal, die evenzeer als uiterste grens van het begrip *fonds publics* wil beschouwd zien: de effecten uitgegeven van wege zedelijke lichamen, op openbaar gezag ingesteld of erkend;

par extension on fait rentrer dans la catégorie des effets publics les obligations des villes, communes et départements³.

Maar thans komt eerst recht duidelijk het verschil van meening aan het licht, dat omtrent de beursterminologie bestaat. De door Vidal opgemerkte uitbreiding neemt volgens het oordeel der meesten belangrijk grooter verhouding aan.

¹) Zie nummer 68.

²) Vergelijk het proefschrift van Mr. H. Wiersma. Over de natuur van den tijdkoop van openbare fondsen. Leiden 1868: „de openbare fondsen laten zich verdeelen in schuldbrieven van den staat en schuldbrieven van door den staat erkende zedelijke lichamen”.

³) E. Vidal in voornoemde Dictionnaire du Commerce: II, pag. 1.

Reeds vermeldden wij dat enkelen onder *effets publics* alle effecten zonder onderscheid begrijpen willen ¹. Deze uitleg is daarom alleen reeds te veroordeelen, omdat er zoodoende voor *effets privés* niets zou overblijven! Omdat dit een onbestaanbaar begrip moet worden, tenzij men daaronder het zoogenaamde handelspapier, wissels, accepten enz. wil verstaan ². Waar dit papier niet onder de *valeurs mobilières* te rangschikken is, kan het evenmin onder eene verdeling van dat begrip vallen. De verschillende soorten van handelspapier worden met den verzamelnaam *effets de commerce* of *effets commercables* aangeduid. Ter staving waarvan nog met nadruk naar het opschrift van titel II, hoofdstuk III, van het decreet van 1890 verwezen wordt ³.

73. Een tweede meening, die onder *fonds publics* evenzeer meer verstaat dan „openbare fondsen” alleen, is van grooter betekenis. Zij wordt door het meerendeel der schrijvers verkondigd ⁴.

Zoo begrijpt Lyon-Caen onder *effets publics*:

les titres émis par les personnes morales publiques, ou émis avec l'autorisation des pouvoirs publics.

De geursiveerde woorden brengen eene belangrijke uitbreiding mede. Immers onder de fondsen, waarop zij van toepassing geacht moeten worden, zijn te rekenen: de aandeelen en obligaties uitgegeven door de spoorwegmaatschappijen, voor zoover deze opgericht werden of hunne obligatieleeningen plaatsten onder garantie van den Staat. Verder de fondsen uitgegeven door alle vennootschappen, die voor 1867 opgericht werden, of door tontines en levensverzekeringmaatschappijen na dat tijdstip ⁵.

¹) Nummer 61.

²) Gelijk Labbé, Sirey 1881. 1. 289, doet.

³) Bijlagen, pag. 39.

⁴) Mollot, uitvoerig: I, 123. — Ballot-Beaupré in zijn reeds vermeld rapport. — Lyon-Caen et Renault, *Traité*, Tome IV, 890.

⁵) Een enkele opmerking omtrent het Fransche vennootschapsrecht. *Art. 37 van den Code* eischte koninklijke autorisatie voor de oprichting van alle naamlooze vennootschappen, benevens goedkeuring der constituerende akte.

De wet van 24 Juli 1867, Loi sur les Sociétés, schafte in art. 47 gemeld voorschrift af.

Deze opvatting grondt zich op de geschiedenis.

Denisart zegt ¹, dat men in den aanvang der 18de eeuw onder *effets publics* verstond:

Tout titre de créance, dont le Roi avait autorisé la création et le commerce d'une manière spéciale, soit que l'Etat fût, soit qu'il ne fût pas chargé de leur acquittement.

Mollot meent, dat, aangezien het Arrêté van prairial an X en de Code in art. 76 den term *effets publics* zonder eenige nadere omschrijving overnemen, aan dat woord nog steeds dezelfde betekenis te hechten is. Lyon-Caen onderschrijft deze opvatting.

74. Toch valt op zulk eene conclusie heel wat af te dingen.

Stel dat de wetgever in de jaren 1802 en 1807 den term *effets publics* waarlijk gebruikt heeft in den door Denisart wergegeven zin, dan is het toch zeer twijfelachtig of dit met bewustheid geschiedde, dat wil zeggen of de wetgever voorzag welk een omvangrijk terrein, bij de verbazingwekkende ontwikkeling der fondsen, gaandeweg door die woorden zou worden aangeduid.

Maar het heeft weinig nut zich daarin te verdiepen. Men staat hier voor het bezwaar dat aan alle wetgeving verbonden is: met hare bepalingen is nog steeds rekening te houden, ook al zijn de toestanden die zij beheerschen, onherkenbaar gewijzigd.

75. De invloed van dit bezwaar komt recht duidelijk uit, wanneer men eens nagaat hoe slecht bijvoorbeeld Lyon-Caen de consequentie zijner eigen meening aandurft. In hetzelfde deel van zijn werk, waarin hij voornoemde definitie van het begrip *effets publics* geeft, bespreekt hij de emissie-syndicaten en werpt daarbij een vraag van strafrecht op ². De Code pénal bedreigt in art. 419 straf tegen:

Thans bepaalt art. 21:

A l'avenir les sociétés anonymes pourront se former sans autorisation du Gouvernement,

behoudens de restrictie in art. 66 vervat:

Les associations de la nature des tontines et les sociétés d'assurances sur la vie restent soumises à l'autorisation du Gouvernement.

De wet van 2 Augustus 1893, wijzigingswet, liet deze beginselen onaangetast.

¹) Nouveau Denisart, voce *Effets Royaux*. Wij komen nader hierop terug, onder Hoofdstuk II: De historische ontwikkeling van den fondsenhandel.

²) Tome IV, 686 vlg.

tous ceux qui, par réunion ou coalition entre les principaux détenteurs d'une même marchandise ou par des voies ou moyens frauduleux quelconques, auront opéré la hausse ou la baisse du prix des denrées ou marchandises *ou des papiers et effets publics* au-dessus ou au-dessous des prix qu'aurait déterminés la concurrence naturelle et libre du commerce.

Dit artikel, vervolgt de geachte schrijver, is overeenkomstig zijn redactie toepasselijk op de financieele syndicaten die eene rijzing hebben veroorzaakt in de koersen der effets publics;

c'est-à-dire sur des valeurs mobilières émises par l'Etat ou par des personnes morales publiques (communes, départements etc.).

Het doet mij genoeg te kunnen constataren, dat deze definitie woordelijk mijne meening weergeeft. Maar wat geeft mij het recht te beweren, dat de schrijver de consequentie van zijne elders verkondigde meening niet aandurft? Is hier werkelijk meer dan een lapsus calami in het spel? Inderdaad, dit blijkt uit de vraag, die thans door den schrijver gesteld wordt, uit de oplossing die hij daaraan geeft. Zijn, vraagt hij, de bepalingen van art. 419 ook toepasselijk op syndicaten die hausse of baisse hebben veroorzaakt in de koersen van effets privés;

c'est-à-dire de ceux qui, comme les actions et les obligations des sociétés, sont émis par des personnes morales non publiques (sociétés)?

Neen, wordt geconcludeerd; en wel voornamelijk op grond van een incident, dat zich bij de voorbereidende werkzaamheden van den Code pénal voordeed. Immers de eerste redactie van het ontwerp noemde in art. 419 naast marchandises:

les papiers ou effets de quelque nature qu'ils soient.

Om de werking van het artikel zooveel mogelijk te beperken, verving men deze woorden door den term, effets publics; om deze beperking zoo krachtig mogelijk te maken, aarzelt Lyon-Caen niet op dit punt het begrip effets publics eng op te vatten. Inderdaad, dit alles doet aan de waarde zijner eerstgenoemde meening niet weinig afbreuk.

76. Voorts zijn de valeurs mobilières naar een tweede kenmerk te onderscheiden en is het hun bijzonder rechtskarakter — de inhoud der verbintenis, waarvan het effect getuigenis aflegt — dat bij die indeeling tot richtsnoer dient. Zoo vervallen de fondsen naar dit criterium in twee hoofdverdeelingen: *aandeelen* — *obligaties* — *certificaten*; *effecten op naam* — *aan toonder luidend*. Op deze onderscheidingen gaan wij, na de vroeger bij de omschrijving van het begrip effecten gemaakte opmerkingen, niet verder in. Slechts vinde nog bij voorbaat vermelding, dat de regeling welke voor de vennootschappen op het punt van conversie hunner aandelen op naam in toonderpapier gold, tot moeilijke rechtsvragen aanleiding gaf ¹.

77. Een derde verdeeling is die in *valeurs cotées* en *valeurs non-cotées*, officieel genoteerde en niet officieel genoteerde fondsen.

Eene uiterst belangrijke onderscheiding. Het meermalen te vermelden arrest van het Hof van Cassatie van 1 Juli 1885 nam haar tot maatstaf bij het bepalen van den omvang van het terrein, waarover luidens art. 76 van den Code, het monopolie der Agents de change geacht moest worden zich uit te strekken. Van af dit oogenblik heeft deze onderscheiding — schoon zij niet op de wet steunt maar slechts uit eene arbitraire beslissing der Chambre syndicale voortvloeit ² — groote theoretische beteekenis; voortaan zou zij de beurs in hare tweeledige organisatie, Parquet en Coullisse, beheerschen. Wat daarvan in de practijk werd, zal bij het nagaan van de eerstvolgende onderscheiding der valeurs mobilières duidelijk worden ³.

Maar behalve voor de theoretische inrichting der beurs, heeft deze onderscheiding nog practische waarde. Aan haar toch ontleende de speculatie een der gevaarlijkste rechtsmiddelen, tegen den lasthebber ter beurze aan te wenden ⁴.

78. Naast genoemde onderscheiding staat die in *valeurs en Bourse* en *valeurs en Banque*, fondsen uitsluitend aan het parquet of ter coullisse verhandelbaar.

¹) Zie onder Hoofdst. III, afd. III: Secret professionnel.

²) Zie onder Hoofdst. III, afd. V: Vaststelling der koerslijst.

³) Nummer 78.

⁴) Zie onder Hoofdst. III, afd. II: Exception de coullisse.

Gewoonlijk wordt deze verdeeling met de vorige gelijkgesteld; toch bestaat een duidelijk onderscheid. Langs de valeurs cotées mocht, luidens beslissing van het hoogste rechtscollege, de grenslijn van het beursmonopolie loopen, de practijk heeft deze naar de valeurs en bourse verlegd. Dit impliceert, dat officieel genoteerde fondsen en fondsen nitsluitend aan het parquet verhandelbaar in de practijk niet hetzelfde begrip weergeven, gelijk het Hof van Cassatie toch bedoeld had. Inderdaad is dit het geval. In de verhandeling der Fransche Rente, die nog wel van rechtswege aan het parquet gekoersd wordt, neemt de Coulisse een ruim aandeel. Wij komen daarop nader terug. Vermelden wij nu nog slechts bij voorbaat, dat dit verschil tusschen theorie en practijk te verklaren is uit den algemeenen wensch, eene concessie te verkrijgen op eene rechterlijke uitspraak, die de beurs in te knellende banden sloot.

79. Nog zijn de valeurs mobilières te verdcelen in *valeurs françaises* en *valeurs étrangères*.

Ook deze onderscheiding is voor ons doel van betcekenis. Bij de bespreking van den werkring der Coulisse zal gelegenheid zijn na te gaan hoe de introductie dier waarden aan de Parijsche fondsenmarkt zich geleidelijk voltrok. De wetgever stelt aan het Parquet voor de verhandeling van buitenlandsche fondsen voorwaarden, die voor de Coulisse niet alle geacht kunnen worden te gelden. Het was dus vooral op de marché en Banque dat zij hunne eerste opname vonden.

Had dit feit invloed op de positie der Coulisse en zoodoende op de inwendige organisatie der beurs, ook uit een algemeen oconomisch oogpunt was het van gewicht. De later meermalen te noemen minister van financiën Cochery heeft den heilzamen invloed, door vreemde fondsen op de betalingsbalans en daardoor op de wisselkoersen van een land geoeffend, duidelijk uitcéngezet in het door hem als rapporteur général vervaardigde rapport over de begrooting van 1896 ¹. Hij zegt:

Les capitaux français, employés en titres étrangers, ramènent chaque année pour le service des intérêts des sommes considérables, qui contribuent à l'abondance du numéraire dans notre pays. Ils

¹) Journal officiel, 21 en 22 November 1895.

compensent ainsi l'écart considérable entre nos importations et nos exportations au détriment de celles-ci, nous assurent un change favorable et aident puissamment à la prospérité de notre richesse économique.

80. Wij hebben thans het begrip valeurs mobilières vastgesteld en een aantal onderscheidingen daarvan nagegaan. Is aldus het karakter bepaald van de waarden, die aan de beurs van Parijs verhandeld worden, ter vaststelling van het deel van den omzet, dat men op rekening dier markt stellen mag, blijft een tweede vraag ¹ ter beantwoording over: *Hoeveel van die waarden worden daar verhandeld?*

Een vraag, die, alvorens tot eenige statistische opgaven te kunnen geraken, eene korte beschouwing van de ontwikkeling van den effectenomzet aan de Parijsche beurs met zich medebrengt. Zoo-danige beschouwing heeft hier geen andere beteekenis, dan te doen uitkomen, dat het verschijnsel der valeurs mobilières niet slechts voor de organisatie der beurs van belang was, maar het voorspoedig bestaan dier instelling grootelijks heeft beïnvloed. Dit is voldoende om in te doen zien, dat Boudon niet te veel zeide, toen hij de fondsen als „l'élément essentiel de la Bourse” betitelde.

81. In de considerans van een Edict van December 1705, vindt men voor de eerste maal de effecten in de beurswetgeving uitdrukkelijk vermeld. Daar toch wordt gesproken van:

les négociations des billets des sommes, que les compagnies délibèrent d'emprunter.

Het geldt hier de obligaties der bevoorrechte compagnies coloniales ². De transacties daarin worden op de beurs aangewezen, met verbod ze elders door onbevoegden te doen afsluiten.

Ziedaar dan, zou men zeggen, met juistheid het tijdstip aangegeven waarop de beurs van Parijs begonnen is zich met den eigen-

¹) Zie nummer 58.

²) De Compagnies de l'Occident, du Canada, du Mississipi, door Colbert gesticht. Zij hadden het monopolie van den handel op de nieuw gegrondveste kolonien.

lijken fondsenhandel bezig te houden! Het is mogelijk, hoewel in dit tijdperk van beursanarchie genoemd gebod, zooals uit de voortdurende herhaling af te leiden is, waarschijnlijk in het geheel niet werd opgevolgd. Maar zelfs al ware dit zoo, dan zou nog de omzetter beurze weinig te beteekenen hebben gehad, omdat deze zich in ieder geval slechts tot de genoemde obligatiesoorten bepaalde.

In een belangrijke noot op het Edict van 1705 zegt het Manuel des Agents de change, sprekende van het toekennen van genoemd privilegie van verhandeling aan de beurshandelaren:

Il n'est pas encore question de leur conférer la négociation des dettes de l'Etat, ni de celles des établissements publics, parce que, jusque-là il n'existe point de pareils effets.

82. Men begripte dit wèl. Sinds lang bestonden er openbare staats-, provinciale- en gemeentelijke leeningen. Dit blijkt onder meer duidelijk uit een Edict van Januari 1723, dat aan de nieuwbenoemde officieele tusschenhandelaars ter beurze gelast,

pour accélérer autant qu'il nous sera possible le remboursement des dettes de l'Etat,

het voor hunne benoeming verschuldigd recht te voldoen:

en contracts de rentes¹ sur la ville, rentes provinciales et autres créances de l'Etat liquidées.

Maar die rentecontracten en andere schuldbekentenissen waren voor verhandeling ter beurze ongeschikt. De eigendom was slechts met behulp van een notaris over te dragen en waar zij „réputés immeubles” waren in alle desbetreffende wettelijke bepalingen, was hun overdracht aan alle formaliteiten onderworpen die voor onroerende goederen waren vastgesteld.

Hetzelfde zegt Mollet²:

1) Zie voor het rechtskarakter der „rente”: Baudry—Lacantinerie, Précis de droit civil, Tome I, 1451—1459.

2) Mollet. Bourses de Commerce. Zie Introd. Tome I. p. 8.

Geheel anders: Claudio Jannet p. 447 sq.: „Une véritable bourse s'était constituée à Paris pour la négociation des effets publics et des effets des Traitants”.

De tous ces effets, plusieurs ne pouvaient pas se négocier à la Bourse: ceux-ci, tels que les rentes perpétuelles, à cause de leur nature immobilière; ceux-là, tels que les dettes de pays d'Etat, à cause de leur forme sur parchemins ou de leur assiette locale, qui n'admettaient ni la rapidité, ni la simplicité des négociations usitées à la Bourse.

83. Uit dit alles blijkt voldoende, dat de fondsen zich in dit tijdperk slechts matig ontwikkelden. De beurs hield zich met hunne verhandeling weinig op, dientengevolge leidde deze instelling zelf ook een kwijnend bestaan, al mocht de haute finance bloeien. Te dikwerf zijn de leden daarvan, inzonderheid de zoogenaamde Traitants, met de eigenlijke Agents de change verward. Daarop komen wij nader terug ¹.

In 1716 treedt op dit punt eene groote verandering in, verkrijgt de fondscnomzet voor enkele jaren eene tot dusverre ongekende beteekenis. Het is de verschijning van den Schotschen bankier John Law, die dezen omkeer te weeg bracht, toen hij als financieel verlosser tot het benarde Regentschap kwam. Over dezen merkwaardigen lanceur d'affaires is te veel geschreven, de geschiedenis van zijn systeem is te zeer bekend, dan dat wij daaromtrent in uitvoerige bijzonderheden zouden willen treden ².

Men weet, dat dit systeem tweeledig was. In de eerste plaats werd eene Banque nationale opgericht, die reeds terstond in 1716 de bevoegdheid tot uitgifte van promessen aan toonder verkreeg. Daarnaast werd in het volgend jaar een groote handelsvennootschap gevormd, Compagnie d'Occident of du Mississipi, die het monopolie van den handel op de Amerikaansche bezittingen ontving. In 1718 ontvingen deze beide lichamen de namen van Banque d'Etat en Compagnie des Indes. Hun werkkring breidde zich uit op eene wijze, die het ergste deed vreezen. De bank drijft de geldzaken van het rijk, gelijk die van particulieren; haar promessen zijn wettig betaalmiddel; nog later wordt hun een gedwongen koers geschonken; zij beheerscht de geheele circulatie. De Compagnie

1) Onder Hoofdst. III, afd. I: Maatschappelijke stelling der Agents de change.

2) Men zie, o. a.:

E. Levasseur, Recherches historiques sur le système de Law. Paris 1854.

A. Courtois, Histoire des banques en France. 2e Ed. Paris 1881.

breidt haar handelsmonopolie voortdurend uit; daarnaast verkrijgt zij andere: de pacht der belastingen, de muntaanmaak; eindelijk belast zij zich met de afbetaling der geheele staatsschuld, met de terugbetaling der koopsommen van alle bestaande offices. De bank is de kassier der Compagnie, de liquidatiekas voor alle beurstransacties in hare aandeelen afgesloten. Gauthier noemt haar een „factotum presque universel”; Paris-Duverncy zegt van haar: „elle embrassait trop de soins à la fois pour s'en acquitter avec succès et elle devait y succomber.” Het is bekend, dat die val zich niet lang deed wachten.

84. Van meer belang is het, voor ons doel, na te gaan, welke fondsen tijdens dit experiment geschapen werden en welke daarvan na de afwikkeling in omloop bleven.

In de eerste plaats had men de aandeelen der bank. Deze tegenwoordigden een kapitaal van fr. 6.000.000, verdeeld in 1200 aandeelen van fr. 5000 ¹. Het is niet waarschijnlijk dat deze aandeelen, die wel in de eerste plaats, als vroeger bij dergelijke maatschappijen, door de hofhouding zullen genomen zijn ², veel aanleiding tot beurstransacties gegeven hebben. In de wetgeving worden zij in dit verband tenminste niet vermeld.

Daarnaast stond het fiduciair betaalmiddel, promessen aan toonder, door de bank uitgegeven. In 1717 werd den financieelen staatsagenten gelast, dit papier in hunne kassen te ontvangen; later nog het op zicht te betalen. De uitgifte dezer bankbiljetten werd, buiten eenige verhouding tot het kapitaal der bank, gaandeweg tot een bedrag van meer dan drie milliard livres opgevoerd. Eigenlijk fonds was dit papier niet, schoon het tot hevige speculaties in verband met den koers van het geld aanleiding gaf.

Eindelijk had men de aandeelen der Compagnie des Indes. Dit was het eigenlijke beursmateriaal. Bij uitstek waren zij voor omzet te dier plaatse geschikt, door hun vorm, aan toonder luidend. Na de liquidatie van het systeem, die in Januari 1821 met het beruchte Edit du Visa aanving, bleven slechts deze aandeelen in omloop. De Compagnie werd gereconstrueerd en zette haar bestaan voort

¹) Boudon, pag. 78.

²) Léon, pag. 13.

met een zeer verminderd kapitaal. Voortdurend zal men in den loop der achttiende eeuw, deze Actions des Indes in de beurswetgeving terugvinden.

85. De invloed, door dit alles op de beurswetgeving uitgeoefend, werd reeds vroeger aangegeven ¹. Ook voor de ontwikkeling van den fondsenhandel zelf had het experiment nadeelige gevolgen. Langen tijd weigerde het kapitaal toe te treden tot nieuwe ondernemingen. De groote beteekenis van het aandeelbewijs, beperking van aansprakelijkheid, gemakkelijke overdraagbaarheid, was verdrongen door het klaarblijkelijk gevaar, aan zoodanig papier verbonden. Of de officieele beurs zich buiten de geheele zaak heeft gehouden, zooals sommigen beweren ², is van weinig belang. Immers, wat zou haar invloed ter regeling van den omzet hebben kunnen beteekenen, te midden van de duizende spelers, die, zonder eenige behoefte aan de hulp van een tusschenpersoon, rechtstreeks hunne overeenkomsten afsloten? In ieder geval moest zij den terugslag van het gebeurde ondervinden. Niet alleen werd zij in hare organisatie uitgebuit ter voorziening in den geldnood der regeering, maar tevens leverde het ambt van tusschenhandelaar een weinig loonend bestaan meer op, kromp het getal dezer personen, bij gebrek aan zaken, voortdurend in. Wel kent art. 17 van het Arrêt du conseil van 1724 hun het uitsluitend recht toe: „tous autres effets et papiers commercables” te verhandelen, maar daaronder is op dit tijdstip niet meer dan de Actions des Indes te verstaan!

86. Eerst omtrent het midden der achttiende eeuw begint de geknakte fondsenhandel te herleven. Naast de Actions de la Compagnie des Indes, ontstonden meerdere ter beurze verhandelbare fondsen. Voornamelijk is dit de Staatsschuld in hare verschillende vormen. Twee bronnen doen zich voor, om tot kennis daarvan te geraken.

In de eerste plaats het uitvoerig rapport ³ van de „Commission des cinq, chargée d'examiner la situation des finances de la République”, bestaande uit: Cambon, Chabot, Delaunay, Ramel, Mallarmé.

¹) Nummer 40, 42.

²) Léon, pag. 15, contra Boudon, pag. 81.

³) Rapport sur la dette publique, sur les moyens à employer pour l'enregistrer sur un grand livre et la consolider; pour admettre la dette consolidée

Dit rapport, den 15en Augustus 1793 in de Nationale Conventie uitgebracht, was de onmiddellijke aanleiding tot de tot stand koming der wet van Augustus 1793, die het grootboek der Fransche schuld schiep ¹.

Blijkens den aanhef van het door hen vervaardigde staatsstuk hadden de rapporteurs zich ten doel gesteld, den staat en het bedrag der Fransche openbare schuld te leeren kennen. Voorts tot unificatie daarvan te geraken — il est temps de républicaniser la dette! — door middel van de instelling van een grootboek, waarin ieder crediteur een hoofd zou bekomen. Met dit doel nu bevat het rapport eene opsomming van de verschillende deelen, waaruit in 1793 de Fransche schuld bestond en van de wijze waarop zij in den loop der eeuwen waren ontstaan. Hierom is het ons te doen.

87. Volgens dit rapport dan verviel de *Dette publique non viagère* — d. i. in tegenstelling met de dette viagère ², elke schuld-

en paiement des domaines nationaux qui sont en vente; pour retirer et annuler les anciens titres de créance; pour accélérer la liquidation; pour régler le mode annuel de paiement de la dette consolidée dans les chefs-lieux de district, et pour retirer les assignats de la circulation.

1) Loi du 15, 16, 17 et 24 août 1793, qui ordonne la formation d'un grand livre pour inscrire et consolider la dette publique non viagère; la remise et annulation des anciens titres de créance, sous peine de déchéance; l'accélération de la liquidation; la suppression des rentes dues aux fabriques; la reconnaissance des dettes de communes, départements et districts, comme dettes nationales; la liquidation des annuités et des effets au porteur; le remboursement ou l'inscription de la dette sur le grand livre; le paiement annuel de la dette publique dans les districts; la faculté de convertir les assignats en une inscription sur le grand livre, à raison de cinq pour cent du capital; l'admission de la dette consolidée en paiement des domaines nationaux à vendre; l'assujettissement de la dette consolidée au principal de la contribution foncière.

2) Een speciaal grootboek werd bij de wetten van 25 floréal en 8 messidor an II voor de Dette publique viagère aangelegd.

In één en hetzelfde artikel werden alle schuldeischers daarop naar alphabetische rangorde goedgeschreven.

De considerans der wet van 21 floréal an X (21 Mei 1802) — Loi relative aux 5 pour cent consolidés et à la dette viagère — zegt:

La dette publique viagère est sacrée comme la dette perpétuelle.

Die dette perpétuelle waren de in dezelfde wet behandelde 5⁰/₁₀ Fransche Consols, de altijdurende schuld. Het karakter der dette viagère wordt

verbintenis van den Staat, waarvan het te niet gaan niet afhankelijk is van het overlijden des schuldeischers — in vier rubrieken.

I. *Dette constituée*, de gevostigde schuld, uit een vijftal elementen ontstaan en besomd wordende op een rentebedrag, groot Liv. 100.809.971.

Het heeft geen nut al deze vijf factoren na te gaan. Slechts vermeld ik dat daaronder de belangrijkste plaats innemen:

les anciennes dettes, constituées et payées par les payeurs de l'Hotel-de-ville de Paris,

op niet minder dan 62.717.164 livres jaarlijksche rente nauwkeurig te bepalen. Het is ons echter reeds bekend dat deze schuldbewijzen, zooals trouwens alle der dette constituée, tot geenerlei beurshandel aanleiding gaven. Immers waren zij uit hoofde van hun, ook in het rapport vermelden vorm:

anciens contracts de rentes, souscrits au nom des rois,

daarvoor ongeschikt.

II. *Dette exigible à terme*, de aflosbare schuld, uit de verschillende onder die voorwaarde gesloten leeningen van Lodewijk XVI ontstaan en geschat op een rente van . . . Liv. 20.797.265.

Voornamelijk waren deze leeningen aangegaan om de achterstalige koninklijke schuld, die reeds het cijfer van 1.600.000 Livres bereikte en den Amerikaanschen krijg te betalen. Daar het gouvernement niet tot de heffing van nieuwe belastingen durfde overgaan, besloot men tot de uitgifte van loten- en premieleeningen.

C'est peut-être à l'existence de ces emprunts que nous devons le commencement de la révolution,

zegt Cambon, sprekende over den steeds stijgenden financieelen nood der regeering. Een toestand voor ons slechts van belang, omdat hij het gouvernement tot menige niet te verdedigen ingrijping in de organisatie der beurs bracht ¹.

bepaald door het feit dat met het overlijden des schuldeischers de schuldverplichting voor den staat ophoudt te bestaan.

Zoo zegt voornoemde wet:

Son amortissement s'opère par des extinctions.

¹) Zie onder Hoofdst. IV, afd. II: Geschiedenis der coulisse.

Ziehier de loteries royales, die wij geregeld op de koerslijsten der 18e eeuw treffen. Zij werden wel degelijk ter beurze verhandeld, inmers hun vorm was daartoe geen bezwaar. Zij deden zich, volgens het rapport, voor als:

annuités, quittances de finance ou effets au porteur.

Zulke titres de rente au porteur, eene schepping van den controleur général bij de staatsleening van 1783, gaven aanleiding tot hevige speculaties:

c'est cette dette qui a donné naissance à cet agiotage que vous voulez détruire.

88. Het rapport noemt verder:

III. *Dette exigible, provenant de la liquidation*, geraamd op een rentebedrag, groot Liv. 31.285.315.

Dit is een schuld die met fondsen of fondsenhandel rechtstreeks niets gemcen heeft; zij ontstond door en bij de revolutie, toen deze brak met een beginsel van het ancien régime. Dit beginsel¹ bestond in het verkoopen van het recht van uitoefening van talrijke ambten ten bate der schatkist. Daaronder behoorde ook het monopolie van den handel ter beurze. Toen al deze offices opgeheven waren, besloot de wetgever tot het toekennen eener schadevergoeding aan de oogenblikkelijke titularissen, waartoe ook de Agents de change te rekenen zijn. Uit het ontzaglijke rentebedrag, een te rembourseeren kapitaal van meer dan 625 millioen livres vertegenwoordigende, blijkt beter dan uit vele woorden welk een omvang het kwaad van monopolieverkoop had aangenomen.

Eindelijk vinden wij nog:

IV. *Dette provenant des diverses créations d'assignats*, geschat op een jaarlijksche rente van Liv. 50.000.000

Dit is wederom een schuld tijdens de revolutie geschapen; zij spruit voort uit de conversie der uitgegeven en niet buiten omloop gestelde assignaten, in inschrijvingen op het grootboek. Krachtens art. 97 der wet van 24 Augustus 1793, moest het in te leveren kapitaal ten minste duizend francs bedragen.

Evenals groep II is ook deze vierde rubriek voor de ontwikkeling

¹) Zie onder Hoofdst. III, afd. II: Geschiedenis van het monopolie.

van den fondsenhandel in Frankrijk van groot gewicht geweest. Na wat wij omtrent den invloed van Law's experiment op de beurs en de beursreglementeering zeiden, is het onnoodig hier omtrent de assignaten in beschouwingen te treden, die slechts op eene herhaling zouden neerkomen. Het verschijnsel toch gaf tot dezelfde tooneelen en maatregelen aanleiding, als de poussée de spéculation van 1720: sluiting der beurs, later heropening gepaard gaande met eene strenge organisatie.

Omtrent dit vierde deel ¹ der toenmalige Fransche openbare schuld zegt het rapport van Cambon c. s.:

Elle fait le service de monnoie, l'objet de toutes les spéculations; elle est la cause de tous les agiotages et accaparements.

89. Geeft dit rapport ons alzoo een juist denkbeeld van de fondsen, die in den loop der achttiende eeuw ter beurze verhandeld werden, wij behooren niet te vergeten dat hier alleen van door de regeering gecreëerde of gewaarborgde fondsen sprake kan zijn. Of daarnovens nog effecten van anderen aard ter beurze omgezet werden kan ons een tweede bron, de koerslijst, leeren. Ook daarbij nemen echter in aanmerking, dat evenmin als tegenwoordig, toen ter tijde alle fondsen genoteerd werden. Integendeel, zoodanige handelwijze was uitzondering, want het Arrest van 7 Augustus 1785, dat voor het eerst van verplichte notering spreekt, verbiedt andere waarden dan effets royaux ² en wissels te koersen.

Maar naast de officieele prijscourant der beurs, namen de bladen uitvoerige noteringen op. Zulks blijkt duidelijk uit de voorschriften van een Arrêt du conseil d'état du 14 juillet 1787, waarin wordt gezegd:

Veut aussi sa Majesté, que le cours desdits papiers et effets des compagnies et associations particulières ne puisse être inséré dans les journaux et papiers publics.

¹) Telt men de genoemde bedragen op dan komt men, na aftrek van verschillende kleine schuldvorderingen, die contant afbetaald zouden worden tot een totaal van 200 millioen livres de Rentes consolidées, op het grootboek in te schrijven.

²) Zie nummer 90.

Dezelfde fondsen alzoo, die twee jaar vroeger van de officieele noteering uitgesloten waren. Hoopte men door dien maatregel de agiotage te doen verminderen, omdat voortaan de prijscourant, het richtsnoer van den speculant, ontbreken zoude, de wetgever begreep in 1787 verder te moeten gaan en ter bereiking van het doel alle noteering dier fondsen te moeten verbieden.

Zulk eene dagbladnoteering nu geeft het Manuel des Agents de change als belangrijke annotatie op voornoemd arrest van 1787; zij is aan de Gazette de France van 20 Juli van dat jaar ontleend en is hierachter opgenomen. Den volgenden dag verdween krachtens het verbod des wetgevers de rubriek *Autres effets*.

90. Deze prijscourant opent een belangrijk gezichtspunt bij de beschouwing van de ontwikkeling van den fondsenomzet aan de beurs van Parijs; vooral omdat zij dateert van het oogenblik dat die handel, vóór de Revolutie, zijn hoogtepunt bereikte.

Het eerste wat ons opvalt is de verdeeling der fondsen, die onder den verzamelnaam *Effets publics* begrepen worden, in twee groepen: *Effets royaux* en *Autres effets*. Wanneer men de beurswetgeving der 18e eeuw doorloopt, wordt men weldra van het groote belang dier verdeeling overtuigd. Op vele punten doet zij haar invloed gelden; voor de meeste bepalingen was zij richtsnoer, gelijk wij zoo even met een enkel woord mochten vermelden, waar de noteering ter sprake kwam. Toeh heerschte hier dezelfde spraakverwarring als nog heden op te merken valt. Denisart zegt hieromtrent ¹:

Les termes d'effets royaux et d'effets publics sont pris souvent l'un pour l'autre dans les règlements même qui les concernent, quoique dans leur sens précis ils aient chacun une signification propre.

Immers *effets publics* zijn alle bewijzen van schuld, welke op bijzondere machtiging des konings wordt aangegaan, hetzij dat de Staat met hare kwijting belast is, of niet. Maar daarvan zijn alleen *effets royaux* te noemen die fondsen waarvan rente of hoofdsom onmiddellijk door den Koning voldaan wordt, hetzij uit de schatkist of uit een van de andere kassen die den koning toebehooren.

Zoo zien wij op nevensgaande koerslijst bijvoorbeeld de *Billets de loterie* van October 1783 onder de *Effets royaux* gekoersd, omdat

¹) Denisart. Dictionnaire, s. v^o.: *Effets publics*.

Gazette de France du 20 Juillet 1787.

Cours des Effets Publics.

EFFETS ROYAUX.	JOURS.		
	16 Juillet.	17 Juillet.	18 Juillet.
Actions des Indes.	2052 ¹ / ₂ 2050	2045 37 ¹ / ₂	2040 50
Actions 16/25	1290	—	—
Emprunt d'octobre	—	410	—
Emprunt de décembre 1782	5 8 ¹ / ₄ 6 ¹ / ₂	7 ¹ / ₄ 5 7 5 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂ 5
Loterie d'avril 1783	710	710	—
Loterie d'octobre 1783	510	510	—
Emprunt de 125 millions	1/2 3/8 Perte	1/2 5/8 7/8 1	1 ¹ / ₄ 1 7/8 3/4
Emprunt de 80 millions	—	5 ¹ / ₂ 7/8 Bénéfice	5 ¹ / ₄
Sans bulletin	4 ¹ / ₂ 1/4 3/8	4 ¹ / ₂ 3/4	4 ¹ / ₂ 5/8 1/2
Bulletin	98	98 99	100 101
AUTRES EFFETS.	JOURS.		
	16 Juillet.	17 Juillet.	18 Juillet.
Emprunt Ville	—	—	—
Serie sortie	692	692	—
Serie non sortie	766	766	770
Actions nouvelles	1312 18	1312 1280	—
Doublement	—	—	—
Caisse d'escompte	4615 4630	4610 4600	4640 4650
Caisse d'actions nouvelles	—	—	—
Eaux de Paris	2990	2995 50	—
Reconnaisances de bulletin	94	92 ¹ / ₂ 92 92 ¹ / ₂	—
Viager 1787	1 ¹ / ₂ 5/8 3/4	1 ³ / ₄ 5/8	1 ¹ / ₂ 5/8

de betaling der premies door den trésor royal zou geschieden evenals de aflossing; au moyen des économies sans cesse projetées et jamais exécutées, gelijk het rapport van Cambon zegt.

Daarentegen staan de Actions nouvelles onder de Autres effets, want de nieuwe Compagnie des Indes was door den koning wel gemachtigd in het openbaar geld op te nemen door uitgifte van obligaties en aandeelen, maar de daaruit voortvloeiende betalingen van verschillenden aard werden door de vennootschap zelf bewerkstelligd. Hare fondsen waren dus wel effets publics maar niet effets royaux ¹.

91. De beperkte ruimte verbiedt, nevensgaande prijscourant punt voor punt na te gaan, hoewel zoodanige beschouwing niet van belang ontbloomt zou zijn.

Dat het echter moeilijk is van de in dit tijdperk verhandelde fondsen meer dan een oppervlakkig denkbeeld te geven, wordt algemeen erkend. Ter beurze worden uit den aard der zaak slechts effecten aan toonder luidende verhandeld, benevens de naampapieren die door endossement overdraagbaar zijn. Zij vallen onder den verzamelnaam *effets commercables* ². Daarnevens staan dan de fondsen voor de overdracht waarvan de bemiddeling van een notaris noodig is. Daarvan zegt Cambon:

La diversité des titres est telle, que c'est une science de les connaître à l'inspection et de pouvoir les classer.

92. Uit het voorgaande mocht ons blijken dat de fondsenhandel ter beurze van Parijs aan den vooravond der omwenteling van eene niet geringe beteekenis was. De revolutie zelve echter deed aan de ontwikkeling van het verschijnsel veel kwaad. De beurs werd herhaaldelijk gesloten, alle vennootschappen op aandeelen opgeheven, de rechtsonzekerheid der fatsoenlijke tusshenhandelaars was groot, de speculatie, uit de tijden van beroering ontstaan, van de slechtste

¹) Mollet, op. cit., tome I, Intr. VIII, noemt deze laatste groep fondsen: valeurs réputés effets publics. Het Manuel, in eene annotatie op het Arrêt du conseil van 7 Augustus 1785, spreekt daarentegen van: réputés effets royaux!

²) Wat niet met het tegenwoordige begrip verward moet worden; zie nummer 72.

soort ¹. Eindelijk riep de onvoorzichtige uitgifte van assignaten, het gedobbel op den koers daarvan en de daarop gevolgde depreciatie, ten tweede male het wantrouwen tegen een groot deel van het geldswaardig papier en tegen het centrum zijner verhandeling, de beurs, in het leven; een wantrouwen, dat na het mislukte experiment van Law gaandeweg geweken was.

Het mag ons dan ook niet verwonderen, wanneer in de koerslijst eene trouwe afspiegeling van al deze invloeden gevonden wordt. De prijscourant van 2 vendémiaire an IV, waarmede de desbetreffende verzameling in de archieven der Chambre syndicale des Agents de change de Paris aanvangt, doet dit duidelijk uitkomen ². Aan het einde der achttiende eeuw was de fondsenhandel ter beurze tot hetzelfde lage peil gezonken, waarop hij onmiddellijk na 1721 stond.

93. Maar sneller dan toen ter tijde werd het vertrouwen herwonnen en de uitspraak van Léon Say, die boven dit hoofdstuk een plaats vond, leert hoe afdoende het beroep op het openbaar crediet, in den vorm van uitgifte van aandeelen en obligaties, in den loop der negentiende eeuw werd verhoord. Het zou onnoodig en ondoenlijk zijn de ontwikkeling van den fondsenhandel ook na 1800 op den voet te willen volgen. Onnoodig, omdat de beginselen die in het voorgaande vermelding vonden, geenerlei verandering ondergingen. Het oeconomisch nut van het aandeel, de onmisbaarheid der beurs, werden steeds meer erkend. Ondoenlijk, daar de fondsenhandel een omvang aannam, zoo groot dat alle beschrijving hier te kort schieten moet en slechts cijfers kunnen spreken ³.

Slechts waar zich bij de ontwikkeling van den effectenmarkt feiten voordeden, die met de inwendige organisatie der beurs in verband

¹) Claudio Jannet, Hoofdstuk 12.

²) Zie nummer 97.

³) Voor de gegevens voor de cijfers, in de nummers 94 vlg. vermeld, ben ik den Heer A. Neymarck, lid van den Conseil Supérieur de Statistique ten zeerste verplicht.

Zijn laatste werken op dit punt zijn:

Rapport général présenté au congrès international des valeurs mobilières. Paris, 1900.

La statistique internationale des valeurs mobilières. Rome, 1903.

Une statistique nouvelle sur le morcellement des valeurs mobilières. Paris, 1903.

kunnen worden geacht te staan, zullen deze in dat verband terloops vermelding vinden. Van dien aard waren de opleving in zaken na de Restauratie, de opneming ter beurze van buitenlandsche fondsen, de uitgifte van spoorwegwaarden, de crisis van 1882 ¹.

94. Nog steeds wordt Frankrijk een der rijkste landen der wereld genoemd. Inderdaad is de waarde der Fransche portefeuille eerbiedwekkend. Uit de betrouwbaarste statistieken trok Découdu een gemiddelde van 88 milliard francs. Théry geraakte tot een eindbedrag van 86.882 millioen.

Neymarck zelf maakte einde 1900 de becijfering, hieronder tabelarisch weergegeven.

AARD DER FONDSSEN.	BEURSWAARDE EINDE 1900, IN MILLIARDEN FRANCS.
Fransche Rente	26
Buitenlandsche fondsen, (Staatsleeningen, obligatiën en aandeelen van naamlooze vennootschappen)	25 à 28
Fransche en buitenlandsche provinciale en gemeentelijke leeningen	3 à 4
Obligatiën en aandeelen van Fransche vennootschappen	37
Totaal.	91 à 95
Fondsen, toebehoorende aan vreemde, in Frankrijk gevestigde, kapitalisten	5 à 9
Af:	
Totaal.	85 à 87

¹) Voor het meerendeel komen zij ter sprake onder Hoofdstuk IV, afd. II; Geschiedenis der Coullisse.

Deze cijfers, zegt de schrijver, zijn eer als minima dan als maxima te beschouwen. Zij berusten op betrouwbare gegevens en komen overeen met de officieele resultaten door den Directeur général de l'Enregistrement openbaar gemaakt.

95. Belangrijk is het na te gaan hoe de schuld aan Frankrijk, in de boven aangegeven posten vervat, over de verschillende landen verdeeld is. Al ware het slechts, omdat daaruit blijken kan, in hoe onevenredige mate Rusland daaronder als schuldenaar voorkomt en hoe betrekkelijk gering het Fransche bezit van Duitsche en Amerikaansche waarden is.

L A N D E N.	BEURSWAARDE EINDE 1900, IN MILLIARDEN FRANCS.		
	Openbare fondsen.	Obligaties, aandeelen, enz.	Totalen.
Rusland	7.0	1.0	8.0
Egypte en Suez	1.5	1.2	2.7
Spanje en Cuba	1.0	1.5	2.5
Oostenrijk-Hongarije	2.0	0.5	2.5
Turkije	1.5	0.5	2.0
Argentinië, Brazilië, Mexico	1.5	0.5	2.0
Italië	1.2	0.5	1.7
Engeland en koloniën	1.0	0.2	1.2
Portugal	0.5	0.5	1.0
Vereenigde Staten en Canada	1.0	—	1.0
België, Nederland, Zwitserland	1.0	—	1.0
Zuid-Afrika	—	0.8	0.8
China en Japan	0.2	0.3	0.5
Duitschland	0.5	—	0.5
Zweden, Noorwegen, Denemarken	0.5	—	0.5
Tunis	0.2	0.1	0.3
Overige staten	2.0	1.0	3.0
Totaal	22.6	8.6	31.2
Fondsen, toebehoorende aan vreemde, in Frankrijk ge- vestigde, kapitalisten	—	—	3.2
Af: Totaal	—	—	28.0

96. De ontwikkeling der valeurs mobilières weerspiegelt zich duidelijk in de toeneming van het Fransche effectenbezit gedurende de laatste helft der vorige eeuw:

Het bedroeg op:

31 December 1850.	9.127	millioen	francs.
31 December 1860.	30.869	—	—
1 Juli 1880.	55.914	—	—
1 Juli 1890.	73.677	—	—
31 December 1899.	86.882	—	—

Deze toeneming is langs verschillenden weg gestaafd.

Zoo bracht de belasting op het inkomen uit effecten op, in:

1875	30	millioen	francs.
1899	74	—	—

Zoo is ook eene voortdurende vermeerdering van het fondsen-depot bij de Bank van Frankrijk te constateeren:

Aantal gedeponeerde fondsen te Parijs.

1875	2.066.468	} +	6.659.897.
1900	8.726.365		

Beurswaarde in millioenen francs.

1875	1.209	} +	4.634.
1900	5.843		

Aantal depositarissen.

1875	19.500	} +	42.943.
1900	62.443		

97. Dat deze vermeerdering van fondsen tevens eene uitbreiding van den omzet ter beurze met zich medebracht, spreekt vanzelf.

De prijscourant van 2 vendémiaire an IV noteerde, naast de wisselkoersen, onder den wijschen titel van „Effets publics et matières d'or et d'argent”, behalve metalen, slechts de staatschuld en schatkistbiljetten.

Doeh reeds in den aanvang van het jaar VIII treft men op de Cote de volgende fondsen aan:

Inscriptions de rentes des tiers consolidés,
Titres de la Caisse des Rentiers,

Actions de la Banque de France,
3 0/0 Consolidés anglais,

te zamen vertegenwoordigende:

Fres. 40 miljoen Rente.
„ 200 „ overige fondsen.

De huidige capaciteit van omzet der zeven voornaamste Fransche beurzen wordt in nevensgaande tabel uitgedrukt. De cijfers berusten voor de Parijsche beurs op gegevens van de Chambres syndicales der Agents de change en der Banquiers en valeurs au comptant, voor de andere beurzen op mededelingen door de Syndics der verschillende parquetten verstrekt.

Over de fondsenmarkt van Parijs nog enkele nadere toelichtingen.

Het Parquet, dat is de officieele beurs, blijkt verreweg de meerdere in beteekenis te zijn; de beurswaarde der aldaar verhandeld wordende fondsen nadert 125 milliard. Vergeleken met den koers van uitgifte is hierin eene premie van 16 milliard begrepen; het zijn in hoofdzaak de Russische fondsen, die het verlies op sommige buitenlandsche waarden compenseeren.

Tot dat bedrag van 125 milliard dragen bij:

<i>Fransche fondsen.</i>	<i>Millioenen francs.</i>
Fransche Rente	26.000
Groote spoorwegmaatschappijen	19.700
Obligaties Crédit foncier en Stad Parijs	6.000
Banken en financieele instellingen	2.000
Overige vennootschappen	10.000
	<hr/> 63.700
<i>Buitenlandsche fondsen.</i>	
Staatsfondsen	53.800
Andere fondsen	6.800
	<hr/> 60.600
In het geheel vindt men op de officieele Cote, 203 Openbare fondsen (Staats-, Provincial- en Gemeentelijke leeningen) 422 Vennootschappen, samen vertegenwoordigende een kapitaal van	millioen francs 124.300

Statistiek van de omzet-capaciteit der zeven voornaamste Fransche beurzen,
naar gegevens van den 28en Februari 1900.

BEURZEN.	Aantal circuleerende Fondsen.	KAPITAALSWAARDE IN MILLIOENEN FRANCS.			Feb. 1899-Feb. 1900. Interessen en Divi- denden in millioenen francs ¹⁾ .
		Nominaal.	Tegen den koers van uitgifte.	Tegen den koers van 28 Feb. 1900.	
Parijs :					
Parquet	97.682.450	—	108.958.2	124.962.7	4.409.0
Coulisse	—	7.135.0	6.990.0	9.930.0	297.0
Lyon	1.357.800	481.4	481.4	887.0	32.5
Marseille	525.500	159.4	156.2	233.8	8.7
Bordeaux	102.900	42.0	42.3	38.4	1.0
Lille	934.700	285.6	277.8	1.766.1	46.0
Nantes	140.000	47.5	47.3	50.4	2.1
Toulouse	70.000	18.4	18.4	19.5	0.9
Totalen.	—	—	116.971.6	137.887.9	4.797.2

¹⁾ Zonder aftrek van belasting

De Coulisse verhandelt slechts tegen de 10 milliard aan fondsen. Blijkens de Bulletins officiels der beide syndicaten wordt hieraan bijgedragen, door de:

Marché à terme

4 Staatsfondsen — 3 spoorwegwaarden — 47 mijnwaarden en diversen;

Marché au comptant

38 Staatsfondsen — 57 goudmijnen — 38 andere mijnen — 26 spoorweg- en transportwaarden — 35 industriele waarden — 77 diverse obligaties;

samen vertegenwoordigende een kapitaal

van miljoen francs 9.930,
 waarvan in buitenlandsche fondsen niet
 minder dan miljoen francs 9.100.—
 welke laatste omstandigheid duidelijk het karakter der Coulisse bepaalt, gelijk nader toegelicht zal worden.

98. Mag uit het voorgaande opgemaakt worden, dat de Parijsche beurs een factor van hooge waarde is, waar het de uitgifte en verhandeling van fondsen geldt — niet minder krachtig moet hare medewerking geweest zijn, waar zij tot *de klasseering* van deze massa effecten bijdroeg. Juist in Frankrijk toch neemt de „*morcellement des valeurs mobilières*” belangrijke verhoudingen aan en terecht spreekt Neymarck van eene „*poussière de titres*” en eene „*poussière de revenus*”.

Het zou ondoenlijk zijn, hier ook maar in hoofdtrekken de verdeling der fondsen over de Fransche portefeuilles na te gaan. Eene hernieuwde, afzonderlijke studie is daaraan door voornoemden statisticus gewijd¹. Zij heeft tot onderwerp ongeveer 55 milliard van het op 85 à 90 milliard te ramen Fransche effectenbezit en beweegt zich slechts over enkele voorname fondsen, waaromtrent betrouwbare gegevens te bekomen waren. Daartoe behooren de obligaties der zes groote spoorwegmaatschappijen, de aandeelen op naam door deze uitgegeven, de Fransche Rente, de aandeelen der Fransche Bank, de

1) A. Neymarck. Une statistique nouvelle sur le morcellement des valeurs mobilières. Paris, 1903.

aandeelen en obligaties van het Crédit foncier en de obligaties der stad Parijs.

In eene belangrijke slotsom komt de geachte schrijver dan tot wat hij noemt: la fin de la légende des gros actionnaires. Aan deze voorstelling maken de cijfers, welke Neijmarck omtrent de klasseering der fondsen in Frankrijk mededeelt, voorshands een einde. Nemen wij een enkel voorbeeld over.

De 3⁰/₆ aflosbare Fransche schuld levert bij verdeling over drieërlei groepen van schuldeischers, groote, middelmatige en kleine, het volgende beeld.

Jaarlijksche rente.	Aantal fondsen.	Totale rente.
fres 1.500 à 3.000 . . .	1.920 . . .	4.374.000
— 150 à 600 . . .	34.635 . . .	8.029.200
— 15 à 60 . . .	361.388 . . .	10.369.440

De kleine schuldeischers, houders van kapitalen van fres. 500 à 20.000, bezitten dus vier maal meer aflosbare rente dan de groote schuldeischers, rechthebbenden op kapitalen van fres. 50.000 à 100.000. En, terwijl er maar 1920 stukken van de grootste soort bestaan, zijn er bijna vierhonderd duizend kleinere coupures in omloop.

HOOFDSTUK III.

Parquet.

Force est bien d'en convenir: la Bourse est, dans notre pays de France, une des institutions qui accomplissent le mieux leur office.

A. LEROY-BEAULIEU.

99. De instelling van beurzen van koophandel berust in beginsel ongetwijfeld op de behoefte aan concentratie van den omzet. Daarnaast mogen gaandeweg andere overwegingen hun invloed hebben doen gelden ¹, te ontkennen is het niet, dat de gebleken onmisbaarheid van eene samenkomst van den handel, op bepaalden tijd en plaats gehouden, waar vraag en aanbod zich terstond en regelmatig konden treffen, den eersten stoot ook tot de oprichting der Parijsche effectenbeurs gegeven heeft.

Laat ons thans nagaan, wat het hoofdelement van die samenkomst van den handel is. Te veel toch hebben wij het doen voorkomen als werd de beurs gevormd door handelaars, door koopers en verkoopers zelf, terwijl dezen in werkelijkheid verdwijnen onder de menigte van tusschenhandelaars, van lasthebbers zonder meer. Ongetwijfeld neemt nog steeds een aantal lieden ter beurze voor eigen rekening aan den omzet deel, maar wat beteekent dat aandeel naast de reusachtige sommen, die iederen dag door de handen der tusschenpersonen gaan? Reeds vroeger mochten wij de aandacht vestigen op de groote uitbreiding van het mandaat, door de beurs in het leven geroepen; een feit, dat deze instelling van de markt onderscheidt, waar de lastgeving nimmer tot zoodanige ontwikkeling kwam ².

¹) Zie nummer 45.

²) Zie nummer 5.

100. Het oeconomisch nut der tusschenhandelaars ter beurze is nimmer ontkend. Toch wordt dit soms slechts schoorvoetend toegegeven.

Tout intermédiaire vit au dépens de celui qui l'emploie. La suppression de l'intermédiaire entre le producteur et le consommateur serait la solution idéale, mais si l'intermédiaire est un mal, c'est un mal nécessaire¹.

Een zeer verbreide meening, die echter niet anders dan een gemeenplaats is. Waut de vermelde uitspraak is op bijna iedereen toepasselijk, op geneesheeren, rechters, militairen. Zij allen leven op kosten van hen die hunne diensten gebruiken — inderdaad wat wil men anders? — zij allen zijn een noodzakelijk kwaad. Met dergelijke beoordeeling bereikt men weinig; du Tilly moet de onmisbaarheid van het verschijnsel dat ons bezighoudt erkennen, welnu dan geeft hij tegelijkertijd het oeconomisch nut daarvan toe.

Inmers de lasthebbers vormen bij den fondsenhandel als het ware eene aanvulling op de beurs zelve in hare eerste functie: bevordering van den omzet, mobilisatie van den rijkdom. Is de beurs ingesteld, ten einde koopers en verkoopers de gelegenheid te verschaffen elkaar te vinden en zoodoende de afsluiting van transacties te vergemakkelijken, i. e. te vermenigvuldigen — het mandaat werd lang voor dien met geen ander doel gebruikt.

Zoo zegt Courtois:

Les opérations seraient très restreintes, si les négociants et les spéculateurs étaient contraints de chercher eux-mêmes leur contrepartie².

Vullen wij dit nog aan met de opmerking, dat niet alleen de steeds ingewikkelder techniek der beursovereenkomsten, die juist aan de Fransche beurs in haar typische organisatie wel een factor is waarmede rekening mag gehouden worden, maar ook de voortdurend omvangrijker controle over de omstandigheden, die op den loop der koersen invloed kunnen oefenen, den lasthebber ter beurze, raadsman van zijn cliënt, gaandeweg eerst recht onmisbaar hebben gemaakt.

1) Hayaux du Tilly, pag. 37 vlg.

2) Zie Courtois, pag. 233.

101. Doch die steeds stijgende beteekenis der tusschenhandelaars verschafte hun een invloed, die wel eens gevaarlijk zou kunnen worden; ziedaar zoowaar het boven gesignaleerde kwaad dat noodzakelijk heette!

Par cela même qu'ils deviennent le centre des négociations, il leur serait facile de maîtriser, de faire monter ou baisser les cours à leur gré. Ce sont ces dangers qu'une réglementation stricte peut écarter¹.

Zoo ergens dan heeft de wetgever in Frankrijk getracht dergelijk kwaad te voorkomen, door aan alle officieele tusschenpersonen den fondsenhandel voor eigen rekening ten strengste te verbieden. Terecht zag men in, dat het beïnvloeden van den koersloop slechts uitgesloten was, indien de functies van handelaar en tusschenpersoon scherp gescheiden werden². Dat theorie en practijk ook hier wel eens uiteenliepen, ja dat de regeering zelf zich bijwijlen niet ontzag in den stand der prijzen in te grijpen, moge het vervolg leeren.

102. Wij zullen dan nu de tusschenpersonen beschouwen, wier hulp tot het afsluiten der meeste overeenkomsten aan de Parijsche fondsenmarkt, hetzij door de wet gevorderd, hetzij door de gewoonte gesanctionneerd wordt. Terloops zullen wij meermalen de gelegenheid hebben, op dat gedeelte der beurs te wijzen, dat voor eigen rekening aan die transacties deelneemt, vooral als het tusschenhandelaars geldt, die zich daarmede tegelijkertijd ophouden.

Te Parijs zijn de intermédiaires de Bourse in twee groepen te verdelen: *Agents de change* en *Coulissiers*. Het is het naast elkaar bestaan dezer beide concurreerende groepen, dat tot een onnoemelijk aantal moeilijkheden, in de practijk ter beurze en in de theorie voor den rechter, aanleiding gaf. Tot staving hiervan zij slechts bij voorbaat vermeld, dat aan dezen exceptioneeelen toestand een der meest gevaarlijke rechtsmiddelen, tegen den commissionnair door zijn lastgever opgeworpen³, zijn ontstaan dankt.

De voornaamste groep van tusschenhandelaars, in zooverre dat zij

1) Zie Locré, *Esprit du Code de commerce*, tome I, p. 343.

2) Zie Hoofdstuk III, afd. IV: Verbodsbepalingen voor de *Agents de change*.

3) Zie onder Hoofdstuk III, afd. II: *Exception de coulisse*.

haar recht van bestaan uitdrukkelijk aan de wet ontleent en haar werkring op dezelfde wijze bepaald ziet, is ongetwijfeld die der Agents de change, samen te vatten onder den verzamelnaam: *het Parquet der Parijsche beurs*.

I. De instelling.

103. Wat is een Agent de change?

De Code bevat geen omschrijving van dat begrip; evenmin eenige andere bepaling der beurswetgeving.

Een Agent de change¹ is een, door de regeering te benoemen tusschenhandelaar ter beurze, wien uit krachte der wet, onder zekere voorwaarden, een monopolie van bepaalden omvang toekomt.

In deze definitie liggen om zoo te zeggen twee factoren verscholen, waarvan wij de juiste beteekenis hebben na te gaan. De eerste, de rechtspositie van den Agent de change, vindt terstond bespreking, de andere, de werkring van zoodanig tusschenpersoon, wordt nader beschouwd². Onder de rechtspositie van den Agent de change is te verstaan: de plaats die hem in rechte toekomt. Onder zijn werkring: het geheel van rechtshandelingen door hem in zijne wettelijke functie verricht.

104. De Agent de change is, uit een publiekrechtelijk oogpunt beschouwd, een officier ministériel. Dat is een door de regeering benoemd persoon, die in zooverre met een bijzondere macht bekleed is, dat hij bepaalde authentieke akten kan opmaken³ en een bepaalden gemonopoliseerden werkring kan waarnemen⁴. Hij moet

1) De naam is eigenlijk ten eenenmale foutief. In 1689 ontvingen de courtiers den naam: Agents de banque, change, commerce et finance. Hiervan behield men de eerste woorden. Dikwijls vindt men hen zoodoende hier te lande „wisselmakelaars” genaamd. Maar makelaars zijn zij niet en wissels verhandelen zij te Parijs evenmin!

2) Hoofdstuk III, afd. II.

3) Zie o. a. art. 76 van het decreet van 1890.

4) Zie art. 76 van den Code de commerce.

wel van een officier public onderscheiden worden; staatsambtenaar is hij in geen deele.

Het publiekrechtelijk karakter, dat den Agent krachtens zijne positie van officier ministériel toekomt, oefent grooten invloed uit. Immers daaruit vloeien voor hem talrijke rechten en verplichtingen voort. Sommen wij eenige der voornaamste op.

Als elk ander officier ministériel is ook de Agent de change drager van een monopolie;

is hij, behoudens enkele restricties, verplicht, zijn ministerium desgevorderd te verleen;

is hij verplicht cautie te stellen;

is hij bij de waarneming zijner werkzaamheden aan een opperste ministerieel toezicht onderworpen;

mag hij zijn opvolger aan het staatshoofd aanbevelen.

Alle punten, die, naast meerdere andere, nadere toelichting zullen vinden.

105. Doch ook waar het privaatrechtelijk karakter van den Agent de change ter sprake komt, doen zich belangrijke vragen ter beantwoording voor.

Is de Agent de change als makelaar dan wel als commissionnair te beschouwen?

Beide zijn tusschenpersonen in den handel, maar van gansch verschillenden aard. De makelaar, de courtier, is nimmer meer dan zuiver tusschenpersoon, nooit neemt hij in het contract eene stelling in, analoog aan die van partij. Hij doet niet meer dan de partijen tot elkaar in betrekking stellen, maar sluit geen overeenkomst, noch in zijn eigen naam, noch in naam van een der partijen. Het feit, dat hij het bordereau van koop en verkoop opmaakt, wanneer partijen hem dit toevertrouwen, vermag hierin geen verandering te brengen. Gelijk Thaller zegt:

Le courtage est la médiation par laquelle une personne requise de chercher sur des bases déterminées un vendeur à un acheteur ou réciproquement, s'attache à découvrir cette contre-partie et la signale à son donneur d'ordre, qui se met alors en rapport avec celle-ci.

De commissionnair daarentegen treedt in het contract op als partij, of in zijn eigen naam, of op naam van zijn committent.

Over de bestaanbaarheid van dit laatste alternatief heerscht groot verschil van meening ¹.

106. Volgens sommigen is uitsluitend commissionnair, hij, die daden van koophandel of zelfs burgerrechtelijke handelingen op last en ten behoeve van derden verricht, doch altijd op eigen naam. Kenmerk is alzoo de wijze, waarop de tusschenpersoon bij de uitvoering van zijn last te werk gaat; hij voert deze uit krachtens eene *niet-gepubliceerde lastgeving*. Hij is de partij in het contract, crediteur of debiteur; de lastgever bestaat tegenover den medecontractant (de wederpartij bij de overeenkomst) niet ². Deze meening wordt gestaafd met een beroep op art. 94 van den Code, waarvan de eerste zinsnede luidt:

Le commissionnaire est celui qui agit en son propre nom ou sous un nom social pour le compte d'un commettant.

Verricht hij civiele of handelsdaden *op naam* van zijn lastgever, dan is hij als eenvoudig lasthebber te beschouwen. Immers zegt de tweede zinsnede van voornoemd artikel:

Les devoirs et les droits du commissionnaire, qui agit au nom d'un commettant, sont déterminés par le Code civil, livre III, titre 13.

Volgens anderen is hij commissionnair, die op last en ten behoeve van derden *daden van koophandel* verricht, onverschillig of hij op eigen naam, dan wel op naam van zijn lastgever handelt. Kenmerk is hier dan het rechtskarakter der af te sluiten transactie.

Deze meening wordt door talrijke argumenten gestaafd ³. Slechts wil ik curiositatis causa vermelden, dat daaronder zich eene, evenzeer op art. 94 van den Code gegronde, redeneering bevindt. Immers, zegt men, de zooeven vermelde tweede zinsnede spreekt duidelijk van een

¹) Men zie uitvoerig: Lyon-Caen et Renault, *Traité*, tome II.

²) Aldus Cass. Ch. Crim. 24 Juli 1852, te vinden bij Dalloz 1852, I, 254: *Attendu que le commissionnaire commercial proprement dit est l'intermédiaire qui conclut en son propre nom, s'oblige seul, peut seul être actionné et actionner et qui est tenu envers son commettant; et que le mandataire est l'intermédiaire, qui opère au nom et pour le compte de son mandant, lequel est seul obligé.*

³) Zij zijn bij Lyon-Caen, II, p. 300, te vinden.

commissionnaire die op naam van zijn committent handelt! Dit laatste kan dus niet als kenmerk der grenslijn tusschen makelaars en commissionnaires dienst doen.

107. Intusschen kan dit verschil in beschouwing omtrent het criterium dat een tussenpersoon tot *commissionnaire* zou stempelen, geen invloed uitoefenen op het punt dat ons bezighoudt. Want achtereenvolgens zullen wij aantonen, dat de Agent de change voor rekening van een ander, maar op eigen naam handelt en dat hij daden van koophandel verricht. Wat het laatste aangaat kan men dus opmerken, dat de beantwoording der vraag: is de Agent de change als *commissionnaire* te beschouwen, in nader aan te duiden ¹ verband staat met de oplossing der quaestie: is hij als koopman te beschouwen?

108. Het is naar ik meen gemakkelijk uit te maken, tot welke der beide hoofdru brieken van tussenhandelaars de wetgever den Agent de change gebracht wil zien. Immers ware hij als makelaar te beschouwen, dan zou uitgesloten zijn, dat hij tot bewaring van het ambtsgeheim in zake den naam zijns lastgevers volgens de bepalingen der wet verplicht was ². Dan kon hij zich niet aansprakelijk stellen voor de nakoming der door zijne bemiddeling in het leven geroepen verbintenissen. Dan kon er geen sprake van zijn, dat hij voor de behoorlijke waarneming zijner functies in het bezit moest wezen van een voldoende „fonds de roulement”; immers zulk een werkkapitaal heeft de makelaar niet van nood, daar uitgesloten is, dat hij rechtstreeks debiteur of crediteur wordt.

Al deze punten in aanmerking genomen, kan men niet wel anders dan besluiten, dat de Agent de change als *commissionnaire* beschouwd moet worden. Daargelaten, dat uit de instelling der Sociétés d'Agents de change genoegzaam af te leiden valt, dat zoodanig functionaris in het bezit van een inderdaad uiterst omvangrijk werkkapitaal behoort te zijn ³, geeft de invloed van het hem nadrukkelijk opgelegde ambtsgeheim op dit punt alleen reeds den doorslag.

109. Die invloed is tweeledig.

¹) Zie nummer 114.

²) Waarover uitvoeriger onder Hoofdstuk III, afd. III: Verplichtingen der Agents de change.

³) Zie onder Hoofdstuk III, afd. V: Organisatie van het Parquet.

In de eerste plaats ziet de Agent de change zich daardoor genoodzaakt de ontvangen beursorder op eigen naam uit te voeren. Dit spreekt vanzelf. De Agents de change, die aan de corbeille onderling de overeenkomst van koop en verkoop afsluiten, noemen den naam van hun lastgever in geen geval.

Maar het ambtsgeheim heeft nog verderstrekkende gevolgen: het maakt den Agent de change tot een *commissionnaire del credere*, dat is een *commissionnaire*, die de solvabiliteit van dengene met wien hij persoonlijk handelt, tegenover zijn lastgever garandeert. Gewoonlijk is deze bijzondere verplichting van den tusschenpersoon het gevolg van eene uitdrukkelijke overeenkomst, op de verkoopnota wel met „D^{re}” aangegeven, òf van de plaatselijk geldende handelsgebruiken. Soms ook werd eene onevenredige verhooging van het commissieloon voldoende geacht om zonder meer de verplichting te vestigen ¹. Maar waar het den Agent de change geldt, vloeit zij vanzelf uit het opgelegde secret professionnel voort.

110. Hoever deze verplichting in casu gaat, blijkt duidelijk uit een arrest van het Hof van Lyon, 10 Februari 1886 gewezen ². Dit proces was een der talrijke rechtsgedingen door den krach van 1882 in het leven geroepen.

De Union Générale ging tot eene vergrooting van haar kapitaal over en behield de nieuwe aandelen aan hen voor, die reeds deelhouders in de onderneming waren. Tengevolge van de vele formaliteiten die te vervullen waren, liet de emissie eenigen tijd op zich wachten. De speculatie maakte hiervan gebruik; zij liet door een Agent de change aan het parquet de oude aandelen, waarop 25 0/0 gestort was en die onmiddellijk leverbaar waren, contant koopen en ter coulisse op termijn de nieuw te creëren, volgestorte aandelen verkoopen, leverbaar zoodra de Union Générale tot de eigenlijke uitgifte overging. Met de gekochte aandelen, kon zij het nieuwe papier tijdig bemachtigen, en een aardige winst uit deze transactie maken. Evenwel sleepte de intredende financiële crisis genoemde vennootschap ten val, de jurisprudentie verklaarde de voorgenomen kapitaalsuitbreiding nietig ³.

¹) Lyon-Caen, *Traité*, II, 330.

²) Zie *Annales de droit commercial*, 1886—1887. Jurisp. pag. 57 sq.

³) Eene beslissing, door velen aan tusschenkomst van invloedrijke zijde toegeschreven; zij redde de Coulisse.

De heer Bonnet, die ook zulk eene transactie — „opération du père de famille” — had afgesloten, en aan den eenen kant den verkoop op termijn zag mislukken, omdat de opschortende voorwaarde waaronder deze afgesloten was, niet in vervulling trad, leed anderzijds een gevoelig verlies door de belangrijke depreciatie zijner contant gekochte, oude aandelen. Om daaraan te ontkomen sprak hij zijnen Agent de change Thomas aan tot teruggave van den koopprijs der laatste, onder meer op grond hiervan, dat Thomas als zijn partij in de beide koop- en verkoopovereenkomsten verantwoordelijk was was voor het welslagen der geheele operatie.

Het Hof van Lyon overwoog:

que Thomas n'est que l'agent de change de Bonnet, responsable envers lui, il est vrai, à raison du secret dont sont entourées les opérations de Bourse, de la solvabilité de la contre-partie avec laquelle il a opéré, mais *responsable seulement de cette solvabilité*; qu'il ne peut se porter garant du succès de l'opération, des conditions suspensives dont elle dépend;

que si la contre-partie qui a acquis les actions nouvelles à l'émission n'est pas tenue parce que la condition suspensive a défailli, l'agent de change ne peut l'être davantage.

III. De verantwoordelijkheid van den Agent de change voor de solvabiliteit van zijn collega vloeit dus voort uit het feit, dat uit hoofde van het ambtsgeheim de cliënt als regel ¹ tegen niemand eenige rechtsvordering zal kunnen instellen dan tegen zijn eigen lasthebber. Dit veronderstelt een groot vertrouwen tusschen de leden van het Parquet. Vandaar de strenge voorschriften omtrent de toelating van een nieuw lid tot deze gesloten corporatie, de krachtige voorzorgsmaatregelen genomen, zoodra een Agent de change

cesse d'exécuter les marchés, qui le lieut à ses confrères ².

Besluiten wij dit punt met de opmerking, dat de redactie van art. 54 van het Decreet van 1890:

1) Er zijn uitzonderingen; zie de bespreking van het ambtsgeheim sub Hoofdstuk III, afd. III.

2) Art. 56 van het Decreet van 1890.

Sauf convention contraire, l'agent de change qui effectue une négociation répond envers son donneur d'ordre de l'exécution de cette négociation par l'agent de change avec lequel elle a été effectuée,

volkomen in overeenstemming is met de beschouwde beginselen.

112. *Is de Agent de change als koopman te beschouwen?*

Aan de bevestigende beantwoording dezer vraag kan, naar men meenen zou, geen twijfel bestaan ¹. Want niet alleen komen de Agents de change in den loop der tijden voortdurend in alle mogelijke arresten en edicten als „réputés commerçants” voor, maar ook de Code kent hun implicite dat karakter toe. Immers art. 47 erkent:

pour les actes de commerce, des agents intermédiaires, savoir: les agents de change;

en art. 632 zegt:

La loi répute actes de commerce:

Toute opération de change, banque et courtage.

Leest men voorts art. 1, luidende:

Sont commerçants ceux, qui exercent des actes de commerce et en font leur profession habituelle,

dan schijnt het welhaast onmogelijk toe, dat men den Agents de change het karakter van koopman ontzegt.

113. Toch heeft du Tilly het achtste hoofdstuk van zijn meergenoemd werk aan de verdediging dezer meening gewijd.

Hij moet toegeven dat art. 1 van den Code zegt wie kooplieden, art. 632 wat daden van koophandel zijn. Maar hij meent te mogen opmerken, dat onder de in laatstgemeld artikel vervatte opsomming geen enkele rechtshandeling begrepen is, die door de Agents de change wordt verricht. Immers „opérations de banque et change”

¹) Aldus: Mollet, op. cit. I, 140 — Buchère, op. cit. 63 — Deloison, op. cit. 487.

De beantwoording is vooral van belang voor de oplossing van het vrij ingewikkelde vraagstuk der competentie in zake beursgeschillen. Daar intusschen dit punt niet binnen het bestek van dit werkje valt, zie men: Deloison, hoofdstuk 36.

worden door hen, althans te Parijs, zelfs voor anderer rekening sinds lang niet meer afgesloten; en hunne medewerking aan den effectenomzet met „acte de courtage” weer te geven, zou eene etymologische fout zijn, die men den wetgever niet toeschrijven mag. Want zoodanige handeling wordt slechts door den courtier bedreven, althans nimmer door een tusschenpersoon, wien gelijk den Agent de change het karakter van commissionnair moet toegekend worden, gelijk wij zooeven bevonden.

On est donc dès le début de cette étude sur la commercialité de la profession d'agent de change arrêté par ces deux considérations: d'une part le mot de courtage est impropre pour désigner l'opération qu'effectue l'agent de change; d'autre part, les attributions des agents de change sont beaucoup plus restreintes que ne l'indique l'art. 76.

Het komt mij voor dat deze argumentatie weinig waarde heeft. Eene acte de courtage is elke handeling waarvoor makelaars- of commissionnairsloon bedongen wordt. Hoe toch is anders het gebruik van het woord courtage te verklaren, dat de wetgever zoo dikwijls maakt, waar uitsluitend van den Agent de change sprake is? Laatstelijk nog in het Decreet van 12 Juli 1901:

Fixant le *courtage* des négociations à la Bourse de Paris.

Wanneer men dit in het oog houdt, moeten alleen reeds de artikelen 632 en 1 van den Code in onderling verband de opvatting, als zou de Agent de change geen koopman zijn, uitsluiten.

114. Maar dan blijft, volgens de voorstanders der non-commercialité, eene onoplosbare tegenstrijdigheid in de voorschriften van den Code te constateeren. Immers art. 84 ontzegt den Agent de change met nadruk:

de faire des *opérations de commerce* ou de banque pour son compte.

Is nu werkelijk de commissiehandeling tegen courtage als daad van koophandel te beschouwen, dan is dit voorschrift onbestaanbaar.

Ook deze redeneering is voor eene wederlegging vatbaar, die mijns inziens het bijzondere voordeel heeft, den geheelen strijd over de commercialité van den Agent de change tot zijne juiste verhoudingen terug te brengen.

Men kan koopman zijn in tweeërlei zin: juridisch en oeconomisch.

Juridisch is men koopman, wanneer men bij wijze van beroep zoodanige handelingen verricht, als de wet opsomt. Een bijzonder kenmerk dragen deze daden van koophandel niet; voor eene enkele, alomvattende definitie zijn zij onvatbaar.

Oeconomisch is men koopman, wanneer men voor eigen risico handel drijft. Alle met dit doel verrichte handelingen dragen inderdaad een gemeenschappelijk kenmerk: zij zijn op gewin gericht, zij kunnen even zoo goed verlies opleveren.

Op zoodanige handelingen, en geenszins op actes de commerce, heeft de Code in art. 84 het oog wanneer zij spreekt van: opérations pour son compte; eene opvatting die krachtig bevestigd wordt, wanneer men de ratio van opname dezer bepaling in de geschiedenis nagaat ¹.

Op zoodanige handelingen heeft ook du Tilly uitsluitend gelet, waar hij zijn betoog aldus besluit:

Peut-on demander à un commerçant ces deux qualités, l'impartialité et la sécurité ²? Mais leur contraire est l'essence même du commerce et il est impossible de concevoir un commerçant qui travaille dans l'intérêt d'autrui et qui ne risque jamais rien!

Ongetwijfeld, een koopman in den zin van handelaar op eigen risico is de Agent de change niet; het is juist op dat feit, dat de groote beteekenis van het Parquet rust. Maar het gaat niet aan juridische en oeconomische motieven op dergelijke wijze dooreen te haspelen, als waaraan de schrijvers zich schuldig maken, die de meening voorstaan dat de Agent de change volgens den Code niet als koopman is te beschouwen.

115. Ten slotte nog een enkel woord over de maatschappelijke stelling der Agents de change, die bij wijlen zoo grooten invloed heeft gehad op de maatregelen, door den wetgever te hunnen opzichte getroffen.

In 1304, wij zagen dit vroeger, kent de wet niet anders dan „ceux du change”, eene weinig eerbied uitdrukkende omschrijving.

¹) Men vergelijkte: Hoofdstuk III, afl. IV: Verhoelsbepalingen, de Agents de change betreffende.

²) De eerste eischen, door den wetgever aan den Agent de change gesteld!

In den loop der vijftiende eeuw reeds begon het ambt van changeur een officieele tint aan te nemen, die op het einde der volgende eeuw, door toekenning van het beursmonopolie niet weinig verhoogd werd. Toch vindt men in de wetgeving nog niet anders dan van „courretier” gesproken. Een term, die etymologisch van het woord *courir* af te leiden valt, in overeenstemming met de eischen die het ambt stelde.

Eerst in 1639 is in de wetgeving het eerste eerbewijs op dit terrein te vinden. Het Arrest du conseil van 2 April houdt de volgende koninklijke beschikking in:

Veut Sa Majesté que le tiltre des dicts offices soit changé en autre, et, au lieu de celui de courtiers, qu'ils soyent dicts et dorénavant nommés Agens de banque et change, sans qu'à l'advenir ilz puissent estre autrement qualifiez.

Gelijk steeds regel bleef, werd ook deze onderscheiding in geenen deele om niet geschonken. Blijkens den tekst van het Arrest, diende zij om het nadeel te compenseeren, dat uit de instelling van tien nieuwe offices voor de eigenaars der reeds bestaande voortvloeide.

Van stonde af aan steeg het maatschappelijk aanzien der Agents de change. Het Edict van December 1705 vloeit over van vleierende betuigingen aan hun adres gericht. Aan alle rechten, die zij tot dusver genoten, wil de koning:

ajouter des honneurs et prérogatives qui engagent des personnes distinguées par leur état et leur probité d'en acquérir.

Zij ontvangen thans den titel van *Conseillers du Roy*; bepaald wordt dat de waarneming van het ambt „ne déroge point à noblesse”; de vrijstelling van eene gansche reeks van belastingen laat zich evenmin wachten¹. Wij zullen hier niet verder op ingaan; in allerlei vormen wordt de bevoorrechtiging der Agents de change in de wetgeving tot 1720 herhaald.

116. Het ligt voor de hand, uit welken hoofde zoo belangrijke privilegies door de regeering geschonken werden. De reden daarvan is ongetwijfeld alleen in de behoeften der steeds ledige schatkist te

¹) Zoo van de *Ustensile*, plicht tot inkwartiering van doortrekkende troepen.

zoeken, in de diensten, die de Agents de change ter bevrediging daarvan bewijzen. Dit blijkt afdoende uit den enkelen aanhef van het Edict van December 1705 :

Les secours, que les agens de change, de banque et marchandises ont procurés pendant le cours des dernières guerres et de la présente aux trésoriers, aux entrepreneurs des vivres, des étapes et autres, et aux particuliers chargez du recouvrement de nos deniers, et intéressez dans nos affaires, en leur faisant prester les sommes dont ils ont eu besoin pour satisfaire à leurs engagemens envers nous et le public.....

Het is niet twijfelachtig, dat deze woorden op de verhouding slaan, die tusschen de beurshandelaren en de Partisans of Traitans ¹ bestond. Deze financiers, waaronder de gebroeders Paris en Crozat met Samuel Bernard de eerste plaats innamen ², belastten zich met de uitvoering van zoogenaamde „affaires extraordinaires”, conversie van leeningen, verkoop van offices, pacht van belastingen, approviandeering der legers. De Agents de change nu leenden aan deze personen de sommen uit, die zij zelf van het publiek à deposito hadden genomen; dit verklaart dan de woorden „en leur faisant prester les sommes”, in bovengemeld edict gebruikt. Daarnaast, zegt Savary, belastten zij zich met de verhandeling van de effets royaux, die de Traitans van de regering als onderpand voor gedane voorschotten ontvingen. Wij bevonden echter vroeger, dat het niet waarschijnlijk is, dat zoodanige verhandeling ter beurze plaats greep.

117. Na 1720 taant de maatschappelijke positie der Agents de change zeer. Ten minste de wetten staan niet meer vol van vleierende betuigingen door den koning aan hun adres gericht. Zelfs in de financieel benarde jaren vóór de revolutie worden zij hoogstens als „sages négociants” ten voorbeeld gesteld. De Coulisse vervulde thans voor een groot deel de functie van credietverleening, die in den aanvang der eeuw door het Parquet waargenomen werd.

Tijdens de revolutie miskend en vervolgd, herwinnen zij in den

1) Waarover Claudio Jannet, pag. 442 vlg.

2) Van de courtiers de change is vooral Sabatier zeer bekend. Reeds in 1638 leende hij den koning 38 millioen livres, met behulp van eenige confrères. Man. pag. 12, noot 1.

loop der negentiende eeuw hun invloed, om redenen, die bij de onder het ancien régime geldende, gunstig afsteken. En ten huidige dage nemen de leden der gesloten en conservatieve corporatie, die het Parquet is, zeker eene in alle opzichten eervolle positie in.

II. Rechten der Agents de change.

118. Het behoeft geen verwondering te wekken, dat de wet aan de leden van het Parquet talrijke rechten toekent. Immers, dit is in volkomen overeenstemming te achten met hunne officieele stelling, die boven werd uiteengezet.

De bespreking dier rechten nu, zal de beste gelegenheid opleveren de geschiedenis van de instelling der Agents de change als zoodanig te bestudeeren.

De wrok, de verbittering bij velen gewekt door het toekennen van zóó omvangrijke privilegies aan enkelen, de daaruit voortvloeiende pogingen tot inbreuk op dat afgesloten terrein — en aan den anderen kant het ingrijpen eener partijdige regeering, die uit eigenbelang het monopolie wenschte te handhaven, ziedaar de feiten die in hunne aaneenschakeling de geschiedenis der Parijsche beurs vormen; terecht mochten wij zeggen, dat hare geschiedenis het verhaal is van een doorloopenden strijd. En van dien strijd zijn de rechten der Agents de change bijna zonder uitzondering als het middelpunt te beschouwen.

119. Het komt mij wenschelijk voor, ten einde het overzicht van dit zoo uitgestrekt terrein te vergemakkelijken, de volgende verdeeling voorop te stellen.

De rechten der Agents de change zijn te onderscheiden in: recht op een bepaalden werkring en andere rechten.

De eerste rubriek is ongetwijfeld de voornaamste; zij omvat uitsluitend het bedrijf der Agents de change als tussenpersonen ter beurze; zij vervalt op haar beurt in twee deelen: het gemonopoliseerd en het niet-gemonopoliseerd bedrijf. De laatste is van

minder belang; zij omvat verschillende rechten van zeer uiteenloopenden aard, alle toegekend om de functies aan het eigenlijk bedrijf verbonden, beter aan hun doel te doen beantwoorden; hieruit is te verklaren, dat onder deze rubriek vele bepalingen vallen, die in den grond meer als beperkingen dan als voorrechten te beschouwen zijn.

Tevens zullen wij bij het nagaan der, den Agents de change toekomende, rechten gelegenheid hebben, op te merken hoe de reeds in den aanvang van het tweede hoofdstuk ¹ gesignaleerde splitsing van den handel over verschillende groepen van tusschenhandelaars steeds verderen voortgang maakte.

120. De niet-gemonopoliseerde werkring der Agents de change bestaat in theorie slechts uit de waarneming van één enkele functie, die bovendien in de practijk nog vervalt: de verhandeling der *matières métalliques*. Art. 76 van den Code, zegt:

Les agents de change pourront faire, concurremment avec les courtiers de marchandises, les négociations et le courtage des ventes ou achats des matières métalliques; ils ont seuls le droit d'en constater le cours.

Wat is onder de woorden *matières métalliques* te verstaan? Lyon-Caen en Renault ² begrijpen daaronder uitsluitend „lingots et espèces mounayées”, gouden of zilveren baren en munten. Deloison ³ echter doet uitkomen dat door dien algemeenen term een ruimer recht zou kunnen geschonken zijn, daar ook andere metalen platina, tin enz., *matières métalliques* genoemd worden. Dit schijnt evenwel niet de bedoeling geweest te zijn, hoewel m. i. de redactie van het overeenkomstig art. 9 van het Arrêté van prairial an X, dat van:

négociations en ventes ou achats des monnaies d'or ou d'argent et matières métalliques,

spreekt, voor de ruimere opvatting pleit. Dat Deloison aan ditzelfde Arrêté een argument in tegengestelden zin ontleent, komt mij voor op eene vergissing zijnerzijds te berusten.

¹) Zie nummer 49.

²) *Traité* IV, 888.

³) *Op. cit.* pag. 414.

Intusschen maken de Agents de change, ten minste te Parijs, geen gebruik meer van de bevoegdheid, welke art. 76 van den Code hun in zake de verhandeling van specie en metaal schonk ¹. Aan den eenen kant toch werd door de wet van 1866, die het makelaarsmonopolie afschafte, eene onbeperkte concurrentie op dit terrein toegelaten; ter andere zijde nam de effectenomzet aan de Parijsche beurs dergelijke afmetingen aan, dat de zestig officieele tusschenpersonen daarmede de handen vol hadden.

Intusschen werd aan de laatste zinsnede van art. 76 van den Code, die, in tegenstelling met het Arrêté van an X, aan de Agents de change het uitsluitend recht van koersvaststelling voor genoemde waarden schonk, geenszins gederogerd. In de practijk komt deze noteering door de Agents de change neer, op het overnemen der koersen, die de bankiers hun, na het afsluiten der transacties zelve, doen toekomen. De helft eener commissie van 4 Agents de change en 2 adjoints, jaarlijks door de Chambre syndicale te benoemen, maakt nabeurs een lijst daarvan op, die geteekend in een bijzonder register wordt opgenomen.

121. De gemonopoliseerde werkring der Agents de change is daarentegen van overwegend belang. Wij zullen achtereenvolgens de geschiedenis, den omvang en de sanctie van het beursmonopolie nagaan.

122. De kennis der geschiedenis van het monopolie der Agents de change is voor hem, die de beurs van Parijs bestudeert, van niet te onderschatten waarde. Al te veel vestigt men de aandacht op het art. 76 van den Code, uit hoofde der moeilijkheden waartoe de vage redactie dezer bepaling aanleiding gaf. Toch is in genoemd wetsartikel niet meer te zien dan de herhaalde, formeele bevestiging van een sinds eeuwen gehuldigd beginsel. Zoo zegt Crépon ²:

Ce privilège est de vieille date; toujours en butte aux empiètements d'intermédiaires non autorisés, il a toujours été défendu et maintenu par les actes de l'autorité publique comme par les décisions de justice.

¹) Artt. 74 en 75 van het Decreet van 1890 hebben nog heden op die bevoegdheid der Agents de change betrekking. Zie de bijlagen, pag. 59.

²) Op. cit. pag. 6.

In de geschiedenis is evenzeer de bepaling van de ratio van het beursmonopolie te zoeken.

123. Reeds den 17en Juli 1423 vinden wij eene Koninklijke declaratie, bepalende:

que nul ne pourra faire du change en France, sans congé du Roy.

Eene bepaling, die, aan den werkring der changeurs een officieele tint schenkend, te beschouwen is als de kiem, welke in het beroemde *Edict van Juni 1572* zich tot het monopolie in het afsluiten van beurstransacties voor rekening van derden ontwikkelde. Dit edict verheft tot dragers van het daarbij voor de eerste maal gevestigde beursmonopolie een beperkt aantal koninklijke beambten, officiers royaux, die bijzondere waarborgen van goede trouw, geschiktheid en soliditeit bieden.

Pour ces considérations nous avons créé et estably, créons et établissons en titre d'office, tous courtetiers qui exercent à présent fait de courtage.

Voor de eerste maal werden dus als zoodanig benoemd allen die oogenblikkelijk als tusschenpersonen ter beurze werkzaam waren; maar dit werd kennelijk als overgangsbepaling bedoeld. Binnen twee maanden moesten al deze lieden „lettres de provisions desdits estats” aanvragen; daarna was aan ieder ander de uitoefening van bedoelde werkzaamheden verboden. En wel op straffe; want de penale sanctie van het monopolie is terstond aanwezig. Van eene civiele sanctie is nog geen sprake.

124. Blijkens den zooeven aangehaalden wetstekst, werden de officieele tusschenpersonen ter beurze *en titre d'office* benoemd. Deze term behoeft nadere uitlegging; hij staat in nauw verband met het toenmalige fiscale systeem. Het ancien régime zocht de stijving zijner geldmiddelen niet uitsluitend te bereiken door de heffing van veelsoortige belastingen en het aangaan van geldleeningen. Daarnaast stond als een der voornaamste bronnen van inkomsten de verkoop van bepaalde offices, uitsluitend recht tot de uitoefening van bedieningen, door de regeering met die bedoeling in het leven geroepen. Zoo ontstonden gaandeweg meerdere soorten offices: van justitie, van politie, van finantien, van oorlog, van het huis des konings

en nog enkele bijkomstige ¹. Deze bedieningen werden terstond voor het leven toegekend, maar waren noch verkoopbaar noch erfelijk. Onder Karel VIII begon de gewoonte in zwang te komen die bedieningen te verkoopen. Frans I, door geldnood gedwongen, richtte een *bureau des parties casuelles* op, belast met het verkoopen van alle offices, zelfs die der rechtspraak.

Salzédo ², eene analogie tusschen de staatsleening en den verkoop van openbare bedieningen opmerkende, geeft ons een duidelijk inzicht in het karakter van deze laatste.

D'abord, comme ces emprunts, elle ne pourvoyait au présent qu'en grevant l'avenir ³, puisque, pour de l'argent comptant, l'Etat abandonnait une partie de ses futurs revenus; quand les finances étaient prospères, il remboursait les offices anciens comme il amortit maintenant les rentes; quelquefois il profitait d'un crédit temporaire pour les convertir, comme on convertit un emprunt, en rachetant les plus onéreux avec le produit de ceux qu'il pourrait écouler à meilleur compte; enfin, ce qui rend la ressemblance presque parfaite, il ne se gênait pas toujours pour faire banqueroute à ses créanciers en supprimant leurs fonctions sans leur rembourser leur argent.

„Etablissement en titre d'office des courtiers”, wil dus zeggen, dat de staat de functies van tusschenpersoon ter beurze tot een gemonopoliseerd bedrijf verhief.

125. Intusschen is het zeer de vraag, of voor dit privilegie reeds terstond in 1572 van de nieuw aangestelde koninklijke officieren eene betaling gevorderd werd. Daartegen pleit tweërlei omstandigheid.

In de eerste plaats het feit, dat alle te dier tijde aan de beurs van Parijs werkzame tusschenhandelaars op zoodanige benoeming aanspraak konden maken, mits slechts binnen twee maanden brieven van aanstelling door hen werden aangevraagd. Eene bepaling, die gelijk wij zeiden kennelijk als overgangsmaatregel bedoeld was. Reeds in den considerans van het Arrest du conseil d'etat van April 1595 vinden wij, waar het Edict van 1572 ter sprake komt, de nog maar al te dikwerf herhaalde verzuchting:

¹) Zie Manuel, pag. 8, noot 1.

²) Op. cit. pag. 14.

³) Iets wat echter bij een staatsleening, b.v. tot het maken van openbare werken, geenszins het geval behoeft te zijn.

lequel edict serait demeuré sans effect et lesdites malversations continués jusqu'à présent.

Daarom wordt het aantal der courtiers belangrijk ingekrompen en o. a. voor Parijs op 8, voor Lyon op 12 bepaald; en het is waarschijnlijk dat nu eerst een prijs voor de bediening betaald moet worden.

In deze opvatting wordt men versterkt door de lezing van een onmiddellijk volgend Arrest van 1598, dat, blijkens zijn opschrift nog steeds op de uitvoering van het Edict van 1572 betrekking hebbend, nadrukkelijk zegt, dat de kroon voortaan van de officieele tusschenpersonen de voldoening van een verschuldigd recht cischt:

la finance, à laquelle ils seront modérément taxez audit conseil d'estat.

Ziedaar de nieuwe bron van staatsinkomsten geopend, die van stonde af aan rijkelijk vloeien zal!

126. Sinds 1595 treft men dus een beursmonopolie aan, waarvan slechts zeer enkele personen de dragers waren.

Welke waren nu de beweegredenen, die tot het scheppen van dezen toestand aanleiding hadden gegeven? Het komt mij welhaast onmogelijk voor te beweren, dat hier dezelfde beweegreden zou hebben voorgezeten, die tot de instelling van een bepaalde beurs aanleiding gaf. Stimuleering van den omzet vindt men nergens in voornoemde edicten en arresten als motief op den voorgrond gesteld. Wel zou mogelijk zijn, dat de wensch naar keering van ingeslopen misbruiken als zoodanig beschouwd werd. Immers het Edict van 1572 overweegt:

Comme en plusieurs bonnes villes de nostre royaume et autres lieux d'iceluy, l'estat de courretier, auquel la légalité et prend'homme sont principalement requises, soit exercé par toutes personnes indifféremment, qui s'en entremettent sans prester aucun serment par deuant nos juges, et par ces moyens ont esté et sont commis infinis abus et malversations; à quoy nous désirons et voulons pourvoir pour le bien de nos subjects et de la marchandise.

Voegt men daaraan toe dat het arrest van 1595, dat de tengevolge der burgeroorlogen achterwege gebleven uitvoering van voornoemd Edict weder opvat, insgelijks van malversations continuées

spreekt, dan wint de gemelde opvatting omtrent de ratio van het beursmonopolie aan kracht.

127. Toch wordt zij veelal verworpen. Zoo zegt Salzédo:

L'édit bursal de 1572 avait pour *prétexte* de réprimer les fraudes dans l'exercice de courtage. Le vrai *motif* du Gouvernement était le besoin de se procurer de l'argent par la mise en vente d'une fonction lucrative.

En Boudon ¹, van het monopolie sprekend, meent:

Aussi serait-il malaisé de soutenir que cette mesure fut déterminée par des considérations d'intérêt public, par le souci de garantir le crédit, de favoriser le commerce, d'accroître la prospérité de la place.

Comme toutes ces dérogations au droit commun créé au profit des particuliers par l'ancien régime, le monopole des agents de change fut *uniquement* le résultat d'un marché privé entre la royauté pressée d'argent et une corporation (?) opulente.

Uitspraken, die niet zoo positief gesteld hadden mogen worden. Immers zij zijn in voortdurenden strijd met de overwegingen der wettelijke bepalingen zelf, die steeds het algemeen belang met nadruk voorop stellen. Nu kan men wel zeggen dat in die overwegingen niet meer gezien moet worden, dan een voorwendsel om de invoering der maatregelen zelf te billijken en dat de eigenlijke beweegreden van de schepping van het beursmonopolie in de begeerte der regeering naar versterking der geldmiddelen gelegen was, maar te bewijzen is zulk eene meening nooit; al moet men toegeven, dat op merkwaardige wijze elke verandering in de beursreglementeering van de heffing eener nieuwe finance vergezeld gaat, gelijk wij bij voortduring zullen opmerken. Op dit punt komt duidelijk de vroeger vermelde dubbelzinnigheid ² aan het licht, die in de beweegredenen der oudste beursreglementeering op te merken valt; het geldelijk eigenbelang der regeering legde ongetwijfeld ook op het punt van het beursmonopolie veel gewicht in de schaal, maar de letter der wet sluit het vermoeden uit, dat de wensch naar bevordering van het

1) Op. cit. pag. 64, 65.

2) Zie nummer 39.

algemeen belang, naar keering van misbruiken, aan bedoelden maatregel geheel vreemd bleef.

128. Hoe dit alles nu ook zij, het monopolie is daar en wordt gaandeweg krachtig versterkt. Het Arrêt du conseil van December 1638 neemt de verdere inwendige organisatie der beurs ter hand. Naast meerdere ingrijpende maatregelen ¹, wordt in de eerste plaats het ambt van courtier erfelijk verklaard:

pour jouir ensemble leurs veufves, héretiers et ayant cause héréditairement.

Een voorschrift, dat slechts als eene bevestiging van een bestaanden toestand is aan te merken; immers in den considerans komen in verband met de offices de courtiers de volgende woorden voor:

tous lesquels offices nous aurions depuis peu de temps fait héréditaires.

De gecursiveerde woorden wijzen uit, dat de erfelijkheid der charges reeds vóór 1638 moet hebben bestaan. Door dezen maatregel hoopte de regeering talrijke misbruiken te doen ophouden, eene verwachting waarin zij zich bedrogen zag ²; daarentegen ontbreekt de onvermijdelijke verhooging der finance, te betalen „à des mains du trésorier de nos parties casuelles”, evenmin.

129. Een tweede beginsel door het Arrest van 1638 gevestigd is, dat den courtiers vergund wordt hun ambt met alle daaraan verbonden voorrechten, ook dat der erfelijkheid, te verkoopen.

De woorden:

sans que les diets offices puissent être déclarez domaniaux ny subjects à aucune revente,

volgende op de in het vorig nummer eerstvermelde zinsnede, kunnen niet slaan op de verhouding van Staat tot courtiers, zoodat ze beteekenen zouden, dat de Staat de office nog wel eens aan een tweeden courtier zou kunnen verkoopen, maar op de betrekking

¹) Zie de vijfde afdeling van dit hoofdstuk: Organisatie van het Parquet. (Chambre Syndicale en Caisse commune).

²) Zie de geschiedenis der Coulisse in Hoofdst. IV, afd. II: Rechten der coulissiers.

tusschen de functionarissen en hunne opvolgers in het ambt, krachtens koopovereenkomst. Zoodat hieruit blijken moet, dat de charges niet dominiaal, maar privaateigendom der courtiers zijn, die daarover vrijelijk kunnen beschikken.

Dat dit inderdaad zoo wezen moet, valt ook af te leiden uit de voorschriften in hetzelfde arrest vervat, die op de onderlinge verdeling der bourse commune, de gemeenschappelijke reservekas, zien. Daar wordt gesproken van eene rekening en verantwoording, af te leggen aan de compagnie des courtiers,

ou à ceux à qui appartiendront les dictes offices à la fin du mois d'avril de chaque année;

hetgeen op eene voortdurende wisseling van eigenaars der charges wijst, die, de erfelijkheid in aanmerking genomen, slechts door verkoop van het recht op het ambt plaats vinden kon.

Nog is één gevolg van het belangrijk Arrest van 1638 opmerkenwaard: de finance verandert van karakter. In 1595 was zij een door de regeering geëischt recht, eene heffing, van enkele geprivilegieerde personen gevorderd. In 1638 wordt zij de koopprijs, voor een bepaald vermogensrecht betaald.

130. In het daaraanvolgend jaar wordt het monopolie opnieuw bevestigd, door aan de twintig courtiers de change, die er tot dusver de dragers van waren, den naam van Agents de banque et change te schenken. Reeds vroeger is door ons op dezen maatregel gewezen ¹.

Belangrijk is vooral op te merken, dat naast de sinds 1572 gestelde penale sanctie op het monopolie, hier voor het eerst verboden wordt:

à tous marchands, banquiers, traictans, financiers et autres, de les ² entendre en leurs propositions ny de les charger d'en faire, soubz les mesmes peines.

Een theoretisch goede waarborg tegen schennis van het monopolie, die door alle verdere maatregelen overgenomen wordt en thans in art. 6 van het Arrêté van prairial an X te vinden is. Daar te dier plaatse slechts van „banquiers et négociants” gesproken wordt,

¹) Zie nummer 115.

²) Scil. hen, die op het monopolie inbreuk wilden plegen.

verbiedt eene strikte interpretatie deze strafbedreiging ook over niet-kooplieden uit te strekken.

Overigens ondergaat het beginsel van monopoliseering der beurs verder tot 1720 geen wijzigingen van beteekenis. Wel grijpen voortdurende manipulaties van het getal der Agents plaats, waarvan de beweegreden ongetwijfeld in den chronischen geldnood der regeering te zoeken is.

131. Na het mislukte experiment van Law ondergaat het hoofdbeginsel der beursorganisatie echter wederom eene belangrijke wijziging. Uit hoofde van zeer gezochte overwegingen bepaalt het Arrest du conseil d'etat du 30 août 1720, dat de titularissen der 60 bestaande „offices de conseillers agens de change" zich onmiddellijk bij den eersten commissaris van financiën, le Pelletier Desforts, moeten vervoegen, met hunne eigendomsbewijzen, opdat deze kunne overgaan tot de liquidatie daarvan, door middel van teruggave der vroeger betaalde finances.

Alsdan, zegt art. 2 van het arrest,

il sera établi soixante conseillers du Roy, agens de change, en vertu des commissions du grand sceau.

Men voelt, van hoeveel beteekenis deze wijziging was. In plaats van een erfelijk monopolie, hielden de Agents de change voortaan nog slechts een monopolie bij wijze van aanstelling door de regeering; men was tot het stelsel van 1595 teruggekeerd.

Op dezen grondslag nu wordt de beursorganisatie tot in onderdeelen geregeld door het *Arrest du conseil du 24 septembre 1724*. Deze belangrijke maatregel, eerst bij de wet van 1885 op de termijnaffaires afgeschaft, bevat voor het eerst een volledige regeling van alles wat de beurs betreft. Voortdurend zal daarnaar door ons verwezen worden. Daar het echter op het punt van het monopolie geen nieuws brengt, willen wij hier volstaan met de algemeene opmerking, dat de invloed van de juist plaatsgegrepen gebeurtenissen zich zeer merkbaar in den inhoud van dien maatregel doet gevoelen. Vandaar dat hier voor 't eerst, in art. 18, eene civiele sanctie van het monopolie geschonken wordt. Vandaar, dat het wel eens te veel wil regelen, vooral waar het te doen is om de termijnaffaires van de beurs te woren.

132. Of die regeling nu mede oorzaak was van de verlamming van den handel, die in dit tijdperk op te merken valt, behoeven wij hier niet te beoordeelen. Zeker is, dat het ambt van Agent de change droevig in discrediet raakte. Zoo vinden wij in den préambule van een Arrest van December 1733 de volgende overweging:

Et sa Majesté estant aussi informée, que des soixante agens de change commis par l'arrest du 14 Octobre 1724, les uns n'ont point esté pourvus, d'autres sont décédez, et quelques-uns ont remis leurs commissions entre les mains du sieur lieutenant général de police, ou ne font plus leurs fonctions.....

Maar juist omdat de meeste plaatsen voortdurend onbezet bleven, moest het der regeering dubbel welkom zijn, indien van de weinige Agents de change eenig voordeel geplukt kon worden. Wederom wordt dit in wijziging van den aard van het monopolie gevonden, waarvan de uitoefening den Agents de change een weinig aanlokender moest worden gemaakt.

Vandaar dat in 1786 ten tweeden male de erfelijkheid van dat voorrecht werd ingevoerd. Reeds waren bij eene Koninklijke declaratie van 19 Maart alle sinds 1724 uitgevaardigde aanstellingen herroepen en was den nieuwen titularissen eene „bénéfice de survivance” op het ambt toegekend. Doch niet dan na plaatsgegrepen „consignation de finance en nos parties casuelles”! Maakten de erfgenamen van het hun geschonken voorrecht geen gebruik, dan konden zij het gestorte geld weder van de schatkist terugbekomen en moesten de nieuwe titularissen opnieuw een gelijke som betalen. De winst voor de schatkist werd gevonden in de heffing van een recht bij elken overgang, dat $\frac{1}{16}$ van de bepaalde finance bedroeg. Het Arrest van 4 November echter, voerde de erfelijkheid zonder meer in.

133. De wet van 2—17 Maart 1791, die door de afschaffing van alle offices, de vrije markt in het leven riep, werd weldra gevolgd door eene Loi du 6 mai 1791, sur la liquidation des offices d'Agents de change. Als maatstaf der te betalen vergoeding werd aangenomen, de rol, door bovengenoemde Koninklijke declaratie van 1786 voor de te storten finances ingesteld. De schadeloosstelling werd op zeer ruimen voet berekend; zelfs aan de ambtenaren,

die nimmer iets in de schatkist gestort hadden, werd eene vergoeding toegestaan ¹.

De treurige ondervinding, die men tijdens het vierjarig bestaan der vrije markt opdeed, was voor het grootste gedeelte ongetwijfeld te wijten aan de zeer bijzondere tijdsomstandigheden. Maar hoe dit ook zij, de invloed, door die verkregen ervaring op de organisatie der beurs uitgeoefend, moet niet onderschat worden.

134. Immers de wet van vendémiaire an IV ², die de reorganisatie der fondsenmarkt ter hand neemt, bevat in haar préambule één lange klacht over de daar ter plaatse heerschende wanorde en over de verwoestende speculatie, die door en in die ongebondenheid hare triomfen viert. Om den termijnhandel te fnuiken wordt het beursmonopolie hersteld!

Art. 7 van deze wet bepaalt, dat de, door de Comités de salut public et des finances binnen 24 uur te benoemen, Agents de change, vijf en twintig in getal,

seront pourvus d'une commission, qui leur sera délivrée de suite, pour exercer exclusivement les fonctions, qui leur sont attribuées.

Hiermede was het stelsel van 1720 weder in eere hersteld. Van een erfelijk monopolie was nog geen sprake, slechts van eene aanstelling door de regeering, die naar eigen goedvinden het aantal Agents de change kon uitbreiden of verminderen. De verdere beurswetgeving, gelijk wij die in het eerste hoofdstuk beschouwden, liet dit beginsel ongewijzigd. Maar een belangrijke Loi de finance van 28 April 1816 bevatte eene bepaling, die, hoe onschuldig ook op het eerste gezicht, voor de organisatie der beurs van het grootste gewicht zou blijken.

Art. 91 ³ dezer wet, voor zoover dit voor ons onderwerp van belang is, luidt:

Les agents de change pourront présenter à l'agrément de sa Majesté des successeurs, pourvu qu'ils réunissent les qualités exigées par les lois.

¹) Manuel, pag. 115, in ann. 4.

²) Zie nummer 21.

³) Dit artikel komt voor in den vijfden titel, § 2: Cautionnements et suppléments de cautionnement à fournir par les officiers ministériels, agents de change, courtiers de commerce, et autres non comptables du Trésor.

Cette faculté n'aura pas lieu pour les titulaires destitués.

Il sera statué, par une loi particulière, sur l'exécution de cette disposition, et sur les moyens d'en faire jouir les héritiers ou ayant-cause desdits officiers.

Cette faculté de présenter des successeurs ne déroge point au droit de sa Majesté de réduire le nombre desdits fonctionnaires.

135. Belangrijke bepaling! Terwijl de wetten van an IV en an IX in zake het beursmonopolie slechts het stelsel van commissie huldigden, wordt hier eene verkapte erfelijkheid van dat voorrecht ingevoerd! In theorie kwam den Agent de change niet, als vroeger, de eigendom der office toe, maar in de practijk bood het in 1816 toegekende recht dezelfde voordelen. Het is louter en alleen de officieele titel, die ter beschikking der regeering blijft; de plaats aan het parquet zelf staat ter beschikking van den titularis of van zijne rechthebbenden. Vandaar dat men van stonde af aan de aanbeveling begon te verkoopen, gelijk men in 1638 of in 1786 den eigendom van het office verkocht. Wel gaf de minister van Justitie reeds den 21en Februari 1817 eene circulaire uit, waarin er op gewezen werd, dat de wet van 1816 geenszins de aloude verkoopbaarheid der offices weder instelde, maar eene constante jurisprudentie besliste het tegendeel. Natuurlijk moet wel in het oog gehouden worden, dat hier slechts van een voorwaardelijken verkoop sprake kan zijn; immers, wanneer de regeering den aanbevolene weigert te benoemen, omdat hij niet voldoet aan den door art. 91 gestelden eisch: „réunir les qualités exigées par les lois”, zal de overeenkomst geenerlei gevolg hebben.

Bij de behandeling van de grondwet van 4 November 1848 in het parlement ¹, vond deze jurisprudentie bevestiging. Art. 11 bepaalde: „toutes les propriétés sont inviolables.” Na het ontvangen van een bevestigend antwoord van den president, op de vraag of de eigendom der offices ook onder „propriétés” begrepen was, zeide de burger Sautayra:

Je tiens à constater que la propriété des offices est placée, comme toutes les autres, sous la protection de l'art. 11.

136. Het behoeft, na wat voorafging, geen betoog, dat de strek-

¹) Zie Manuel, pag. 399, in ann.

king van art. 91 der wet van 1816 op deze wijze onevenredig uitgebreid werd, alhoewel toegegeven moet worden, dat de bewoordingen der derde zinsnede, inzonderheid de uitdrukking „faire jour les héritiers”, op het bestaan van een bepaald vermogensrecht wijzen.

Hoe dit ook zij, de bepaling had het belangrijk gevolg, dat aan eene eventueele afschaffing van het beursmonopolie eene groote moeilijkheid in den weg was gelegd. De wetgever kende den Agents de change een recht toe, dat zij tegen steeds hooger prijs verkochten. Op het oogenblik kan die prijs op 1.5 à 2 millioen francs per charge gesteld worden. Wilde de wetgever dus tot wederinstelling eener vrije markt overgaan, dan zoude hij met eene ronde som van 100 à 140 millioen francs de huidige titularissen schadeloos moeten stellen. Dit spreekt vanzelf. Toen in 1866 met het makelaarsmonopolie gebroken werd, vond behoorlijke schadeloosstelling evenzeer plaats. Zelfs de wetgever der revolutie erkende dezen plicht, al was de vervulling daarvan ook uit de misbruiken van het hem zoo gehate ancien régime gesproten.

En toen in 1898 de reorganisatie der fondsenmarkt ter sprake kwam, werd deze noodzakelijkheid van schadeloosstelling een wapen van beteekenis in de handen van hen, die het beursmonopolie wilden gehandhaafd zien.

Had de wetgever zich bij het door hem in het jaar IV aanvaarde stelsel gehouden, zijn macht tot ingrijpen in de beursorganisatie zou niet geknot zijn. Het is intusschen zeer de vraag of hij in 1816 deze gevolgen van een maatregel, ter bevestiging der wecrstandslooze markt genomen, wel voorzien heeft.

137. Ziehier de geschiedenis van het beursmonopolie, zooals deze van de vroegste tijden af in de wetgeving te lezen staat. Zij is zoo duidelijk, dat het onverklaarbaar is, hoe de schrijvers op dit punt in verwarring konden geraken. Vooral Boudon, die haar het uitvoerigst behandelt, komt tot wonderlijke uitspraken.

Volgens dezen schrijver zou eerst door het Arrest van 1638 het beursmonopolie in het leven geroepen zijn! In 1572 was daarvan nog geen sprake; toen werd den officiers royaux slechts een ambt voor het leven, onder mogelijkheid van afzetting en geheel om niet toegekend. De erfelijke eigendom van het office, kenmerk van het monopolie, wordt eerst in 1638 aan de courtiers de change

geschonken. Dat Boudon de in 1572, 1720 en 1795 aanvaarde regeling het „système de la commission” noemt, is in allen deele juist; maar het is onbegrijpelijk, dat hij uit het oog verloor, dat dit stelsel slechts te beschouwen is als een der vormen, waarin het monopolie zich gaandeweg vertoonde. Zelfs gaat hij zoover, het de „antithèse du monopole” te noemen ¹!

Wanneer men nagaat, dat een monopolie aanwezig is ², zoodra aan een enkel individu of aan een enkele groep van individuen de macht toekomt, een bepaald soort van waren te leveren, of diensten met uitsluiting van alle concurrentie te bewijzen, komt de onhoudbaarheid dezer bewering terstond aan het licht. Het in 1572 bij wijze van commissie verleende monopolie won in 1638 voor zijn dragers aan betcekenis, daar hun den erfelijken eigendom van dit recht werd toegekend. Dit is het verband, dat tusschen beide stelsels van beursorganisatie bestaat; van eene tegenstelling is geen sprake. Wel mochten wij boven reeds opmerken, dat het laatstgenoemde stelsel eigenaardige bezwaren medebrenge, die aan het eerste vreemd zijn. Maar dit doet aan de éénvormigheid van beider grondslag niets af.

138. Laat ons thans tot de bepaling van den omvang van dit beursmonopolie overgaan; een punt van veel belang.

Terecht zegt Crépon:

Qui dit monopole dit un domaine et des droits nettement délimités et circonscrits; de telle sorte que ceux au profit desquels le monopole existe sachent bien jusqu'où il va, tout ce qu'il embrasse; que ceux qui sont en dehors de l'exercice de ce monopole, sachent bien ce qui leur est interdit.

Inderdaad, daar het den Agents de change toegekende privilegie zoo door eene penale als door eene civiele sanctie beschermd wordt, dient men wel tot klaarheid te brengen wáár de strafbaarheid, wáár de nietigheid aanvangt!

¹) Pag. 131.

²) Zooals uit de etymologie van het woord — *μονος*, alleen; *πολσιν*, verkoopen; — voldoende blijkt.

139. De grensbepaling van het monopolie brengt de beantwoording van twee vragen mede:

Over welke rechtshandelingen strekt het zich uit?

Over welke waarden strekt het zich uit?

Trachten wij achtereenvolgens tot eene oplossing van deze punten te geraken.

140. De gemonopoliseerde werkring der Agents de change omvat de verrichting van verschillende groepen van werkzaamheden.

In de allereerste plaats komt hun, krachtens de eerste zinsnede van art. 76 van den Code, uitsluitend het recht toe, bij de verhandeling van het grootste aantal der fondsen hun ministerium als tusschenpersoon te verleenen. Dit is ongetwijfeld het voornaamste der hun geschonken rechten; hetgeen reeds hieruit blijkt, dat met „het beursmonopolie” zelden iets anders bedoeld wordt dan dit recht.

Het is aan geen twijfel onderhevig, dat, waar de eerste zinsnede van art. 76 van den Code aldus luidt:

Les agents de change, constitués de la manière prescrite par la loi, ont seuls le droit de faire les négociations des effets publics et autres susceptibles d'être cotés,

de faire pour le compte d'autrui les négociations des lettres de change ou billets et de tous les papiers commercables
et d'en constater le cours,

het in de laatste woorden toegekende recht door hen niet alleen ten opzichte van den omzet van handelspapier, maar vooral en in de eerste plaats met betrekking tot den effectenhandel mag uitgeoefend worden. Den Agents de change wordt hier een recht geschonken, dat voor allen die met de beurs in aanraking komen, van de hoogste waarde is. Met het beursmonopolie houdt het nauw verband. Technisch, omdat de koersen opgenomen worden naar gelang de afsluiting der transacties plaats grijpt¹; hetgeen slechts op betrouwbare wijze geschieden kan, waar dezelfde autoriteit met beide handelingen belast is. Oeconomisch, omdat de wetgever het niet voldoende achtte door de instelling van het beursmonopolie het peil van den fondsenhandel te verhoogen, maar daarnevens maatregelen wilde treffen, opdat de beurs niet zou falen in de ver-

¹) Zie art. 77 van het decreet van 1890. Bijlagen pag. 40.

richting van een harer voornaamste functies — de vaststelling van een betrouwbaren prijs. Ziedaar een der gewichtigste vraagstukken, die zich met betrekking tot de beurs voordoen, aangeroerd: eerlijke notering, la sincérité des cours.

141. In de zoo juist aangehaalde zinsnede van den Code treffen wij een derde recht aan, den Agents de change toegekend. Zij verleen hunne bemiddeling bij de verhandeling van wissels, promessen, kortom van alle handelspapier. Te allen tijde heeft dit onderdeel van hun bedrijf in staat van monopolie verkeerd. In de zestiende en zeventiende eeuw vormde het een zeer belangrijk onderdeel hunner functiën, maar, gelijk dit met den geld- en metaalhandel het geval bleek, verwaarloosden de Agents de change gaandeweg ook deze taak. De medewerking aan den effectenomzet nam al hunne krachten in beslag; ten minste te Parijs. In de provincie-steden, waar de fondsenhandel een veel geringer omvang aanneemt¹, wordt de wisselhandel nog door de Agents de change waargenomen. Te Parijs berust hij daarentegen in handen der bankiers, die in een daartoe ter beurze afzonderlijk bestemde zaal samenkomen. De vraag, of deze practijk zich met de uitdrukkelijke bepaling van art. 76 van den Code rijmen laat, wordt haast algemeen bevestigend beantwoord. Men beroept er zich op, dat het monopolie slechts voor den effectenomzet d'ordre public is, dat slechts hier den Agents de change een recht geschonken wordt in den vorm van een onafwijsbaren plicht.

Gelijk dit bij den geld- en metaalhandel het geval was, komt den Agents de change ook in zake de verhandeling van wissels een uitsluitend recht van notering toe. De in nummer 120 gemaakte opmerkingen zijn hier toepasselijk.

142. Ten slotte competeert den Agents de change nog een aantal rechten, voor de organisatie der Parijsche beurs van geenerlei belang, daar zij nimmer tot inbreuk van eenige beteekenis aanleiding gaven. Eene korte opsomming is hier dus voldoende; in een werk, dat op de beurstransacties betrekking heeft, treedt de beteekenis van deze groep van rechten evenwel meer op den voorgrond.

Geheel in overeenstemming met hun karakter van officiers ministériels, zijn de Agents de change bij uitsluiting bevoegd tot het

¹) Men vergelijkte het statistiekje op pag. 101.

verleenen van hunne medewerking bij de overdracht van inschrijvingen op het grootboek der Fransche schuld ¹ of van andere fondsen, door de wet ² of door het lichaam dat tot de uitgifte overging ³, aangewezen.

Voorts certificeeren zij talrijke andere documenten onder hunne civiele aansprakelijkheid; eene bevoegdheid in algemeene termen in art. 76, tweede zinsnede, van het Decreet van 1890 toegekend. Hiervan wil ik slechts de retourrekening van den wissel noemen, waaromtrent art. 181 van den Code voorschriften bevat.

143. Verreweg het voornaamste privilegie, dat met betrekking tot hunnen werkring ⁴ aan de Agents de change werd toegekend, is in de eerste woorden van art. 76 van den Code vervat.

Les agents de change, constitués de la manière prescrite par la loi, ont seuls le droit de faire les négociations des effets publics et autres susceptibles d'être cotés.

Beteekenisvolle woorden, aanleiding gevend tot rechtsonzekerheid en strijd! Zij bevestigen het beursmonopolie ook op het gebied van den fondsenhandel, beïnvloeden in hooge mate de inwendige organisatie der fondsenmarkt.

Het is dus in den regel ter beurze en door bemiddeling van een Agent de change, dat de omzet van fondsen plaats grijpt. In den regel; want ook op dit beginsel zijn belangrijke uitzonderingen te constateeren.

144. In de eerste plaats dan is het particulieren onderling geoorloofd voor eigen rekening fondsen te verhandelen.

Ziedaar het beginsel van vrijheid van het contrat direct, over de erkenning waarvan te allen tijde een strijd is gevoerd, die in wetgeving, jurisprudentie en doctrine gelijkelijk tot uitdrukking kwam.

¹) Men zie: Arrêté van prairial an X, artt. 15 en 16. Bijlagen pag. 11 en 12. Decreet van 1890, art. 76 al. 1. Bijlagen pag. 39.

²) Men zie o. a. voor de aandeelen der Fransche Bank: Décret du 16 janvier 1808 — qui arrête définitivement les statuts de la Banque de France — art. 4.

³) Vergelijk de derde zinsnede van art. 76, Decreet 1890.

⁴) Immers wij bevonden, dat ook talrijke privilegies aan deze titularissen werden toegekend, die uitsluitend op hunne maatschappelijke stelling betrekking hadden.

Mag iemand de fondsen welke hij bezit ondershands aan een ander overdoen, of is de medewerking van een Agent de change noodig, als constitutief vereischte voor de rechtsgeldigheid dezer overeenkomst? Het is van groot belang welk antwoord op die vraag gegeven wordt. Eene ontkennende beantwoording zou aan de ontwikkeling van den effectenhandel groote, wellicht onnoodige hinderpalen in den weg leggen. Daarentegen ligt het voor de hand, dat het monopolie der Agents de change nimmer gehandhaafd zou kunnen worden, wanneer de fondsenomzet „par voie de contrat direct” zonder meer toegestaan werd. Immers dan zou het een ieder mogelijk zijn van A fondsen te koopen met de bedoeling ze onmiddellijk aan B over te doen; zich zodoende als eigenaar te doen aanmerken, terwijl in werkelijkheid niet meer dan eene commissiehandeling te verrichten bedoeld werd.

Intusschen blijft deze laatste zijde van het vraagstuk hier buiten beschouwing. Waar de coulissiers in het contrat direct een welkom middel hebben gevonden, om aan hunne operaties ten koste van het beursmonopolie eene belangrijke uitbreiding te schenken, is het de wetgeving en jurisprudentie der laatste jaren inzonderheid er om te doen geweest, de grens van het geoorloofde in zake de afsluiting van het contrat direct te trekken. Dit vindt in passend verband beschouwing, wanneer in het vierde hoofdstuk de werkkring der Coulisse ter sprake komt. Thans worde slechts nagegaan of het contrat direct als zoodanig in de beurswetgeving erkend wordt.

145. Reeds terstond bevat het Arrest du conseil d'etat du 15 avril 1595, sur les offices de courtiers de change et banque, in zijne laatste zinsnede eene belangrijke restrictie op het beursmonopolie:

N'entendant néanmoins qu'aucuns soient contrains de se servir desdits courtiers èsdites négociations, si bon ne leur semble.

Wat is de strekking dezer woorden? Moet men aannemen dat de wetgever daarmede bedoeld heeft den commissiehandel volkomen vrij te laten ¹? Dit is uitgesloten, daar hij zodoende terstond het bij hetzelfde Arrest opnieuw bevestigde monopolie omverwerpen zou. Vandaar dat men uit de aangehaalde zinsnede wel niet anders kan

¹) Gelijk Berryer, Plaidoyer pour la Coulisse, Paris 1859, beweert.

lezen, dan de erkenning van het contrat direct. Aan particulieren blijft vergund *voor eigen rekening* geld en wisselbrieven te verhandelen; het is niet noodig dat zij zich hiervoor tot een der nieuw aangestelde Courtiers de change et banque wenden. Dit alleen kan de strekking zijn van het van stonde af aan geldende adagium:

Ne prend courtier qui ne veut.

146. Maar zooals te verwachten was, trad gaandeweg hetzelfde misbruik op den voorgrond, waartoe nog ten huidigen dage het contrat direct aanleiding geeft. Zich er op beroepende, dat voor eigen rekening gehandeld werd, maakten tallooze „gens avides et sans aveu”, zooals de wetten van dien tijd de coulissiers bestempelen, inbreuk op het monopolie der Agents de change. Een Arrest van 10 April 1706 maakte daaraan een einde door kort en goed het contrat direct, onder zulke omstandigheden ter beurze afgesloten, niet langer als wettig te erkennen. Schoon uit den titel van dit Arrest zijn strekking af te leiden valt, is het toch te verwonderen dat het Manuel den tekst niet weergeeft. Léon¹ deelt hem mede:

Le roi étant informé, que plusieurs agens de change supprimez, facteurs, caissiers, commis, commissionnaires et banquiers non marchands à Paris, *sous prétexte qu'ils négocient pour leur propre compte*, ne laissent pas de faire lesdites fonctions journellement — fait défense à tous d'agir pour le compte d'antruy, *ni pour leur compte particulier*, pour quelque cause ou prétexte que ce soit, *directement ou indirectement* à peine de 6000 L. d'amende.

Naast zooveel andere, werd ook dit verbod uitgevaardigd in tijdsomstandigheden, die de naleving ervan onmogelijk maakten. De vraag of de officieele beurs zich werkelijk geheel buiten het verderfelijke spel der Rue Quincampoix heeft gehouden, wordt verschillend beantwoord; maar dit staat vast, dat nimmer de afsluiting van beursovereenkomsten door middel van het contrat direct zoo groote uitbreiding verkreeg, als juist in het jaar 1720.

147. De strenge beursreglementeering van 1724 bevatte op dit punt eene mildere regeling, dan in 1706 gold. De wetgever volstond

1) Op. cit. pag. 102. Archives nationales, serie ADXI, carton 58.

met de aanneming van eene belangrijke beperking op de erkenning van het contrat direct. Tot richtsnoer koos hij zich dit beginsel: de medewerking der Agents de change wordt geëischt in al die gevallen, waarin zij, blijkens de ondervinding der laatste jaren, een heilzamen invloed zal kunnen oefenen. Art. 17 van het fundamenteele Arrest van September staat daarom de rechtstreeksche verhandeling van wissels, accepten aan toonder of order en goederen toe aan alle personen wien het geoorloofd is de beurs bij te wonen. Maar verboden is die handelwijze waar het geldt:

tous les autres effets et papiers commercables, pour en détruire les ventes simulées qui en ont causé jusqu'à présent le discrédit.

Woorden die, gelijk vroeger reeds opgemerkt werd, slechts op de aandeelen der Indische Compagnie betrekking kunnen hebben. Zoodoende werd het contrat direct van de beurs geweerd, voor zoover fondsen er het voorwerp van vormden. Reeds in 1726 komt de wetgever op dit stelsel terug. Een speciaal op den handel in Indische aandeelen en andere fondsen betrekking hebbend Arrest van 23 Februari laat ook hiervan den rechtstreekschen omzet toe. De redenen van deze frontverandering zijn in de motiveering van den maatregel vervat:

Sa Majesté, estant informée que les raisons qu'il y a eü d'establi dans les commencemens des règles particulières pour la négociation desdits papiers, a cru nécessaire de rendre cette négociation plus libre dans la Bourse.

Eene welgemeende poging om den kwijnenden fondsenhandel wat lucht te verschaffen! Maar aan de verwachtingen voldeed ze niet, integendeel gaf ze tot hernieuwde misbruiken aanleiding.

Sa Majesté a esté informée, qu'à la faveur de cette disposition, plusieurs particuliers sans qualité s'introduisent à la Bourse, s'annoncent même dans les maisons sous le titre d'agents de change, et font entre eux des négociations simulées, également préjudiciable à la fidélité du commerce et à la sûreté publique.

Reden waarom een Arrest van 1733 den maatregel wederom ongedaan maakt en aan de rechtstreeksche verhandeling van fondsen,

thans voor goed, de plaats aanwijst, die daaraan in de regeling van 1724 toekwam. Tot aan de Revolutie blijft deze materie aldus geregeld, schoon ook op dit punt de wetsschennis niet zal ontbroken hebben, daar die in elk onderdeel der beurswetgeving voortdurend aan het licht komt. De Revolutie zelf brak met elk stelsel van privilegie in zake den fondsenhandel; de rechtstreeksche omzet vond zoodoende vanzelf erkenning.

148. De hedendaagsche beurswetgeving voerde het monopolie weder in; omtrent de al of niet erkenning van het contrat direct geeft zij evenwel, schoon m. i. volkomen duidelijk, tot groot verschil van meening aanleiding. Het bekende Arrêté van an X verbiedt, in de eerste zinsnede van art. 4, elke inmenging van welken aard en onder welk voorwendsel ook in het gemonopoliseerd bedrijf der Agents de change. In een tweede alinea vervolgt het artikel dan:

Il est néanmoins permis à tous particuliers de négocier *entr' eux et par eux-mêmes* les lettres de change ou billets à leur ordre ou au porteur, et tous les effets de commerce qu'il garantiront par leur endossement, et de vendre aussi par eux-mêmes leurs marchandises.

Ziedaar de rechtstreeksche verhandeling van handelspapier en van goederen dus erkend, voor fondsen blijft de vraag open. Alzoo schijnt het monopolie in zake alle „effets publics ou susceptibles d'être cotés”, gelijk dit in art. 76 van den Code bevestiging vond, absoluut te zijn en geene uitzondering te dulden. Salzédo doet de waarde van deze argumentatie uitkomen, waar hij zegt ¹:

Il ne faut pas se dissimuler que les partisans d'un monopole absolu, trouvent un argument très-fort dans la rédaction de cet article ². Remarquons en effet, la manière de procéder du législateur. Dans le premier paragraphe, la loi commence par poser le principe, qui est l'attribution aux seuls agents autorisés de toutes les opérations sur des effets négociables ou les marchandises. Puis dans le second paragraphe, elle introduit une exception à ce principe pour les effets de commerce et les marchandises. C'est donc que tout ce qui n'est pas mentionné dans cette énumération *reste sous l'empire de la prohibition*.

1) Numa Salzédo, op. cit., pag. 51—56.

2) Scil: art. 4 van het Arrêté van prairial.

Daarnaast staat een argument, aan de redactie van art. 76 van den Code zelf ontleend. De daarin voorkomende woorden „pour le compte d'autrui” zien slechts op den omzet van handelspapier door bemiddeling der Agents de change en hebben niet betrekking op verhandeling van effecten. De Code verbiedt dus een ieder fondsen — *effets publics et autres susceptibles d'être cotés* — te verhandelen; voorts *voor rekening van een ander* zich met den omzet van handelspapier bezig te houden; in beide gevallen is de medewerking van den Agent de change vereischt. Wel blijft de omzet van handelspapier *voor eigen rekening*, ook zonder de hulp van een agent, geoorloofd. Het boursmonopolie moet dus alléén waar het effecten betreft, absoluut heeten ¹.

149. Op grond dezer beide argumenten zou men kunnen meenen de slotsom te moeten aanvaarden, als sprak de hedendaagsche beurswetgeving zich omtrent de rechtsgeldigheid van het contrat direct in gelijken zin als het Arrest van 1724 uit. Toch hebben zoowel de latere commentatoren van den Code als de jurisprudentie eene andere meening voorgestaan en ingang doen vinden. De strooming, die doctrine en jurisprudentie ² tot erkenning der rechtsgeldigheid van den directen fondsenhandel leidde, druischt evenwel tegen bedoeling en tekst der positieve wet in. Tegenover de beide bovenaangevoerde argumenten van goed gehalte heeft men eene rede-neering gesteld, die op dien naam haast geen aanspraak maken mag. Art. 7 van het Arrêté van prairial verklaart:

toutes négociations faites par des intermédiaires sans qualité sont déclarées nulles.

Daarmede, zegt Salzédó, heeft de wetgever dus voor ongeoorloofd verklaard, niet het voorbijgaan der Agents de change ingeval men meent geen tusschenpersoon van noode te hebben, maar het gebruik maken van de hulp van een anderen intermédiaire als den

¹) Aldus: Dalloz, Répertoire alphabétique de législation, de doctrine et de jurisprudence, V^o Bourses de commerce, 232. — Anders: Nouvel Rép. 69.

²) Lyon-Caen et Renault, op. cit. IV, 898. — Salzédó, pag. 55, 56. — Deloison 312, 313. — Buchère 307.

Voor de jurisprudentie zie men Hoofdstuk IV, afd. II.

³) En meerderen met hem. Zie o. a. Léon, p. 106.

daartoe wettelijk aangewezen. Volkomen waar; maar mag men uit de bepaling, dat nietig is alle verhandeling van fonds door onbevoegde tusschenpersonen, a contrario afleiden dat rechtsgeldig is alle omzet zonder medewerking van een Agent de change? Is het niet juister aan te nemen, dat de penale sanctie, die krachtens art. 4 van hetzelfde Arrêté het monopolie der Agents de change tegen elken inbreuk van welke zijde en onder welk voorwendsel ook beschermt, zoowel op het contrat direct als op ongeoorloofden commissiehandel betrekking heeft; en dat daarnaast voor laatstgenoemde handelingen, waarin te dier tijde verreweg het grootste gevaar voor het monopolie school, nog eene bijzondere civiele sanctie gesteld is?

150. Het is intusschen zeer goed mogelijk de houding van schrijvers en rechtspraak op dit punt te verklaren. De fondsenhandel heeft in den loop der vorige eeuw eene beteekenis verkregen, die de wetgever van 1724 of van 1802 en 1807 niet kon voorzien, toen hij een monopolie in de wet vastlegde, dat den geheelen effectenomzet betrof. Vandaar dat de rechter, gesteund door de doctrine, zich dikwerf genoodzaakt zag de bepalingen der verouderde wet te wringen naar de eischen van het voortschrijdende handelsverkeer. Dat hij bij zoo opportunistische wetsuitlegging niet altijd even kieskeurig kon zijn in de keuze zijner argumenten, behoeft niemand te verwonderen. Nog meermalen zullen wij met behulp van deze opmerking tot de verklaring van beslissingen komen, die op het eerste gezicht onverklaarbaar schijnen. Geen artikel heeft de jurisprudentie zooveel moeite veroorzaakt, als juist het art. 76 van den Code, waarom zich de beursorganisatie groepeerd. Het absolute monopolie, in die bepaling vervat, was steeds minder in overeenstemming te brengen met de reusachtige ontwikkeling van den fondsenhandel. Onder den drang der openbare meening verklaarde de rechter in art. 76 een tweetal restricties te lezen. In de eerste plaats de principieele rechtsgeldigheid van het contrat direct; daarnaevens werd, door eene eigenaardige interpretatie der woorden „effets susceptibles d'être cotés”, aan de krachtig opdringende Coulisse een eigen terrein van werkzaamheid toegewezen. Over dit laatste punt nader.

151. Deze verklaring van de houding der jurisprudentie staat met eene rechtvaardiging daarvan niet gelijk. Wanneer de rechter

eene beslissing geeft, die zoowel met den letter der wet, als met den op het oogenblik harer totstandkoming voorgezeten hebbenden geest, in kennelijken strijd is, gaat hij zijn taak van wetsuitlegger te buiten. Dit hebben schrijvers en jurisprudentie wel begrepen! Door gewrongen verklaringen trachten zij de gegeven beslissing in overeenstemming te brengen met de wet; ja wij zullen later bevinden dat de arresten van het Hof van Cassatie soms door eene totale afwezigheid van argumenten zich kenmerken!

Op het punt van erkenning van den rechtstreekschen fondsenhandel zijn zulke gewrongen verklaringen veelvuldig gegeven. Wij mochten zoeven reeds vermelden, dat aan de redactie van art. 7 van het Arrêté van prairial, een wonderlijk argumentum a contrario ontleend werd; maar meer dan op den tekst der wet, grondt zich de redencering van de voorstanders der vrije vente directe op de bedoeling des wetgevers.

152. Zoo zegt Salzédo¹, dat de waardcering der ratio van het herstelde heursmonopolie van an IX noodzakelijk tot de erkenning van den rechtstreekschen fondsenhandel voert. Eene onhoudbare meening, wanneer men in aanmerking neemt dat de wederinstelling der Agents de change, anders dan genoemde schrijver beweert, slechts voortvloeide uit den wensch den termijnhandel te smuiken². En het gevaar voor verbreiding van dusdanige overeenkomsten door middel van het contrat direct, wordt immers door een ieder erkend. Zegt niet Léon, die toch het bestaan van een wettelijk verbod der vente directe verwerpt:

En 1724, en 1733 le législateur espérait empêcher ainsi les ventes simulées et les marchés à terme?

In 1801 was dit wederom zijne bedoeling.

Op hoe wonderlijke wijze verdedigt Léon echter de rechtsgeldigheid van het contrat direct *op dat tijdstip*, waar hij vervolgt³:

Or la loi de 1885 a reconnu la validité des marchés à terme. Le contrat direct ne peut donc servir à déguiser des opérations que la loi elle-même autorise.

¹) t. a. p. pag. 55.

²) Zie nummer 45.

³) t. a. p. pag. 106.

In al deze verwarring zien wij slechts eene bevestiging van wat vroeger gezegd werd: gaandeweg ontstaat ook op dit punt eene anomalie, waaruit der echter een uitweg moet wijzen.

Meerdere meeningen, ter verdediging der vrijheid van de vente directe in 1801 geuit, moeten wij onbesproken laten; de beschikbare ruimte eischt dit. Wij komen tot deze slotsom: eene erkenning der rechtsgeldigheid van den koop en verkoop van effecten zonder medewerking van een Agent de change is niet in overeenstemming te brengen met de redactie van art. 4 van het Arrêté van prairial an X en van art. 76 van den Code. Van uit een practisch standpunt is het arbitrair optreden des rechters in deze evenwel toe te juichen.

153. Nog slechts eene opmerking.

Zelfs bij de gesignaleerde strooming in doctrine en jurisprudentie blijft de vrijheid van particulieren bij de verhandeling van fondsen aan een belangrijke restrictie gebonden. Niet voor zoover het toonderpapier geldt, waarvan de levering geschieden kan door eenvoudige overgave tegen betaling of verrekening van den prijs; maar wel in geval van verkoop van effecten, op naam luidend. De levering van zoodanig papier geschiedt door middel van overschrijving in daartoe bestemde boeken; en hierbij wordt in den regel de medewerking van een Agent de change vereischt, ter bevestiging van de identiteit des eigenaars, van de juistheid zijner handteekening of van de vergezellende stukken. Het Arrêté van prairial an X stelt dezen eisch in art. 15 voor de rechtsgeldigheid der transferts op het Fransche Grootboek; een Decreet van 1808 vraagt hetzelfde bij eigendomsoverdracht van aandeelen der Fransche Bank; en gaandeweg hebben alle groote vennootschappen dit voorbeeld gevolgd. Het bekende Decreet van 1890 bevestigt de uitsluitende bevoegdheid der Agents de change op dit punt in art. 76.

Men geve er echter wel acht op, dat de overeenkomst van koop en verkoop zelf in al deze gevallen buiten den Agent de change om kan afgesloten worden. Vandaar dat deze niets te maken heeft met de voorwaarden, b.v. den koers, waartegen die afsluiting plaats greep. Hij verleent alleen zijne medewerking ter certificatie van het transfert; maar dit dan ook tegen de gewone courtage.

Het vraagstuk der transferts is overigens zeer ingewikkeld. De-

loison wijdt daaraan, en in de eerste plaats aan de verschillende beteekenissen van den term zelf, twee hoofdstukken van zijn werk. In het vierde zet hij de transferts van Grootboekinschrijvingen, in het twaalfde alle overige duidelijk uiteen.

154. Tot de uitzonderingen op den regel, dat de omzet van fondsen ter beurze en door bemiddeling van een Agent de change plaats grijpt, behooren nog meerdere, behalve die welke in de erkenning van het contrat direct gelegen is. Wij zullen ze kortelijks vermelden.

In de eerste plaats vestigt Lyon-Caen¹ er de aandacht op, dat, waar de Agent de change geacht moet worden als commissionnair zijn medewerking bij den effectenhandel te verleenen, het een ieder vrijstaat als makelaar met dit doel op treden. Zoodanig tusschenpersoon voert den opgedragen last niet uit op eigen naam, maar stelt verkooper en kooper tot elkaar in betrekking, opdat zij zelf de overeenkomst kunnen sluiten. Eene juiste meening; zulk eene handelwijze is ten slotte tot het aangaan van het zooeven besproken contrat direct terug te brengen. Daar geheimhouding evenwel steeds als eerste voorwaarde voor den fondsenomzet gesteld is, zal zoodanig optreden aan het monopolie der Agents de change nimmer veel afbreuk doen.

Slechts is het nog merkwaardig te vermelden dat Salzedo, die gelijk wij bevonden tot de conclusie kwam, dat de Agent de change als courtier te beschouwen is, omgekeerd de meening verdedigt als zoude het een ieder vrijstaan den rol van commissionnair bij de verhandeling van fondsen te vervullen.

Il suffit de se présenter comme commissionnaire au lieu d'agir comme courtier, pour se trouver en règle avec la loi².

Uit zijne voornoemde praemisse komt hij tot deze gevaarlijke slotsom, die door ons gelukkig niet aanvaard behoeft te worden.

155. In de tweede plaats bespreekt Buchère³ uitvoerig de vraag, of in geval van gerechtelijke verkoopen van fondsen andere

¹) Op. cit. IV, 898.

²) Op. cit. pag. 57.

³) Op. cit. 148—150.

officiers ministériels dan de Agents de change daarmede belast mogen worden. Een vraag die in 1853 door het Hof van Cassatie bevestigend beantwoord werd¹, naar aanleiding van een vonnis van het tribunal de la Seine, dat den verkoop door bemiddeling van een notaris gelast had van fondsen, berustende in een onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaarde nalatenschap. Terecht merkt Buchère op, dat bij eene anders luidende beslissing aan het begrip *négociation*, in art. 76 van den Code vermeld, eene onverdedigbare uitbreiding zoude gegeven zijn.

Op dit punt willen wij echter niet verder ingaan, daar het hier een zeer speciaal uitzonderingsgeval geldt, dat nimmer het monopolie ernstig bedreigen kan. Iets wat tot dusver slechts van de vente directe gezegd kan worden.

156. De tweede vraag, die bij de nauwkeurige bepaling van den omvang van het monopolie beantwoording eischt, is deze: *over welke waarden strekt het monopolie zich uit?*

Wij zullen deze kwestie alleen met betrekking tot den effectenhandel bespreken; immers werd, bij de beschouwing van de rechtshandelingen die te zamen het geprivilegieerd bedrijf der Agents de change vormen, opgemerkt, dat althans het Parquet van Parijs zich haast uitsluitend tot medewerking aan den fondsenomzet bepaalt. Op dit punt dan strekt het monopolie zich uit over de zoogenaamde *Valeurs en Bourse*. Deze term zegt ons niets, daar zij alle waarden, aan het parquet verhandelbaar, omvat. Zodoende volgt men een cirkelgang. De Code daarentegen spreekt van: *effets publics et autres susceptibles d'être cotés*; en deze opsomming moet ons tot leidraad strekken bij de bepaling der fondsen, die onder het monopolie vallen.

Een leidraad van twijfelachtige waarde! In de eerste plaats, zal men zeggen, werd reeds vroeger² bevonden, dat groot verschil van meening bestaat omtrent de beteekenis, die aan het begrip „effets publics” gehecht moet worden. Maar deze bedenking wijkt,

¹) Cass. 7 Dec. 1853. Sirey 1854, 1, 177.

²) Zie nummer 72.

wanneer men in aanmerking neemt, dat het begrip „effets publics” door dat van „effets susceptibles d’être cotés” in elk geval gedekt wordt, welke meening men omtrent de beteekenis van beide termen ook voorstaan moge.

157. Het komt er dus maar op aan, de beteekenis der woorden: effets susceptibles d’être cotés, vast te stellen. Daar alle toelichting tijdens de voorbereiding van den Code ontbrak, was op dit punt voor groot verschil van meening plaats. Het Hof van Cassatie heeft aan de hieruit voortvloeiende rechtsonzekerheid in 1885, bij zijn beroemd arrest van den eersten Juli ¹, een einde gemaakt. Aanleiding tot dit arrest was het volgende.

Voor het tribunal de commerce d’Orléans had gediend de zaak van een zekeren heer Pelletier tegen zijn bankier te Orléans, Force; het strijdpunt zelf, de vereffening van een rekening-courant saldo, heeft voor ons geen belang. Het tribunal veroordeelde Pelletier tot betaling. In hooger beroep gaande van deze beslissing, bewoerde de appellant voor het Hof onder meer, dat de fondsen waarin de transacties, die tot het voornoemde saldo leidden, afgesloten waren, niet op de officieele prijscourant voorkwamen en derhalve niet onder het beursmonopolie begrepen waren. Het Hof van Orléans wees het beroep af, overwegende wat het laatste punt betrof, dat de fondsen in quaestie, zoo al niet behoorende tot de „valeurs cotées”, ongetwijfeld te rekenen waren tot de „valeurs susceptibles d’être cotées” en dus onder vigueur van art. 76 van den Code vielen. Hiermede stond het Hof de leer voor, dat het beursmonopolie zich uitstrekt over alle fondsen, die uit hunnen aard voor opneming in de koerslijst van het Parquet vatbaar zijn; een theorie waarop wij nader terugkomen.

De heer Pelletier wendde zich tot het Hof van Cassatie, terecht bewerende, dat het Hof dan kenmerken had moeten opgeven, waaruit de vatbaarheid van een fonds voor officieele noteering blijkt en niet kon volstaan met de enkele bewering dat de onderhavige fondsen „incontestablement susceptibles d’être cotées” waren.

158. Het Hof van Cassatie stelde den appellant in het gelijk

¹) Men zie: Sirey 1885, 1, 257; Dalloz 1885, 1, 393; met de noten onder den tekst.

en gaf aan de duistere bewoordingen van art. 76 den volgenden arbitrairen uitleg:

Attendu que l'art. 76 du Code de commerce, considère les *effets publics* comme étant *de droit inscrits* à la cote et qu'il assimile aux effets publics les *autres effets* qui viendraient à être reconnus susceptibles d'être cotés, ce qui doit se comprendre des effets dont le cours est habituellement relevé, conformément à l'art. 72 du Code de commerce et qui, par les conditions de régularité, de garanties sérieuses et de fréquence d'échanges ont été *jugés, par la chambre syndicale* des agents de change, *aptés à être portés sur la cote officielle* de la Bourse.

De gecursiveerde woorden geven duidelijk weer, welke twee groepen van fondsen volgens het Hof van Cassatie in art. 76 bedoeld zijn; beide zijn onder één hoofd te brengen: *Valeurs cotées*.

159. Rapporteur over dit arrest was de heer Crépon; uitvoerig verdedigde hij de zienswijze, daarop door het Hof van Cassatie aangevaard. Geen wonder dan ook, dat aan zijn voornoemd werk op dit punt hooge waarde toe te kennen is, inzonderheid waar hij de tot 1885 door velen gehuldigde interpretaties van art. 76 bestrijdt. Zijne meening over het arrest:

Il règle de trop gros intérêts, il est en trop complète conformité avec les usages du marché financier, pour qu'on ne doive pas considérer, comme définitive la solution adoptée,

heeft zich in den loop der jaren bewaarheid.

160. Toch is tegen de beslissing van het Hof van Cassatie van verschillende zijden krachtig protest aangeteekend.

In de eerste plaats door den raadshcer Ballot-Beaupré, die in zijn reeds meergemeld rapport uitvoerig de zienswijze verdedigde, dat de grens van het monopolie der Agents de change niet in de prijscourant gezocht mag worden, maar in het karakter der fondsen zelf. Volgens hem is aan effets publics de ruime beteekenis toe te kennen, die vroeger reeds door ons bestreden werd ¹. Daarnaast staan de „valeurs cotables”, fondsen door alle overige naamlooze of commanditaire vennootschappen uitgegeven. Dat dit zoo is, valt te

¹) Zie nummer 78.

bewijzen uit het feit, dat de wetgever van 1807, de verbazingwekkende toename van den effectenomzet onmogelijk kunnende voorzien, niet meer deed dan de op dat oogenblik geldende wetsbepalingen bevestigen. Het art. 7 der wet van ventôse an IX nu sprak uitsluitend van de noteering van *effets publics* door de Agents de change; het Arrêté van prairial, dit monopolie sanctioneerende, ziede in art. 8:

Les compagnies de banque ou de commerce qui émettent des actions sont comprises dans la disposition des articles précédents.

In 1787 was het uitdrukkelijk verboden deze laatste soort fondsen te noteeren; het arrêté van an X hief dit verbod op en maakte ze: susceptibles d'être cotées; de Code bevestigde dit ¹. Over beide groepen van effecten strekt zich het beursmonopolie uit. Bovendien beroept Ballot-Beaupré zich er op, dat de wetgever, blijkens de woorden „pour le compte d'autrui”, die in art. 76 eerst bij de toekenning van het wisselmonopolie vermelding vinden, aan de Agents de change op het punt van effecten de afsluiting van alle transacties zonder uitzondering heeft voorbehouden. Eene ontkenning van de rechtsgeldigheid van het contrat direct!

161. Hiertegenover stelde het Hof van Cassatie eene zeer enge interpretatie van den term: *effets publics*. Blijkens hare zoeven vermelde overweging zouden dit alleen die fondsen zijn, welke van rechtswege gekoersd worden. Alzoo de staatsschuld zonder meer! Dit fonds, zegt Crépon, wordt door den wetgever als type van een slechts door het Parquet verhandelbaar effect vooropgesteld. Met dit fonds stelt hij uit hetzelfde oogpunt alle andere effecten gelijk, maar alleen wanneer zij waardig zijn gekeurd denzelfden rang in te nemen als het eerstgenoemde; een privilegie dat de Chambre syndicale kan toekennen door de verklaring, dat het fonds tot de officieele noteering is toegelaten.

Het systeem door Ballot-Beaupré voorgestaan is waardeloos, niet alleen omdat het een absoluut, alomvattend monopolie huldigt, dat met de practijk niet te rijmen valt, maar vooral omdat eene onoverkomelijke anomalie daaruit geboren wordt. Talrijke fondsen,

¹) Zoo ook Loaré, op. praecit. I, 460.

die naar hunnen aard ongetwijfeld voor notering vatbaar zouden zijn, werden nimmer tot de prijscourant van het Parquet toegelaten. De Agents de change verhandelen slechts officieel genoteerde fondsen, anderen mogen die buitengesloten waarden niet verhandelen, ergo is alle omzet daarin onmogelijk.

162. Lyon-Caen en Renault¹ vereenigen zich met de zienswijze van Ballot-Beaupré, echter met deze restrictie, dat naast het karakter der fondsen nog in aanmerking genomen moet worden, of hunne verhandeling niet door eenige wetsbepaling wordt verboden. Eene restrictie van onwaarde, die het terrein der Agents de change even onbegrensd, het kenmerk van het monopolie even vaag laat. Terecht zegt Crépon dat, wanneer de wet den handel in bepaalde fondsen verbodt, dit verbod, ten minste voor zoover het Fransche fondsen geldt², ook voor andere tusschenpersonen buiten het Parquet van kracht is. En wat de blijvende onzekerheid aangaat, hoe kan het publiek, hoe kunnen de coulissiers met juistheid het tijdstip vernemen, waarop een buitenlandsch fonds, dat niet aan de door het Decreet van 1880 gestelde eischen van verhandelbaarheid voldoet, deze vervuld heeft en zodoende van stonde af aan tot de valeurs cotables te rekenen is?

163. Een laatste systeem eindelijk, is door Labbé in Sirey voorgestaan³.

Volgens hem is het criterium noch in de koerslijst, noch in het karakter der effecten te vinden, maar in de beantwoording der vraag of het fonds in quaestie tot zóó belangrijke en veelvuldige transacties aanleiding geeft, dat de opneming in de officieele prijscourant zou kunnen plaats grijpen. Wannèr dit dan wel het geval is, wordt in het midden gelaten; de onbruikbaarheid van het stelsel is daarmee uitgesproken.

Toch heeft ook Buchère het verdedigd.

Ainsi une société commerciale à émis des titres d'actions ou d'obligations, remplissant toutes les conditions légales pour être

1) Op. cit. IV, 897. Précis I, 1481.

2) Buitenlandsche fondsen kunnen door het Parquet niet verhandeld worden, eer aan de voorwaarden van het Decreet van 6 Febr. 1880 voldaan is; door de Coulisse wel.

3) Zie de noot op het Arrest Hof van Cassatie, 29 Febr. 1881. S. 1881. 1. 289.

admis à la cote de la Bourse. Ces titres ne sont pas encore cotés, parce qu'ils n'ont pas donné lieu à des opérations assez importantes ni assez fréquentes pour obtenir de la chambre syndicale leur admission à la cote. Ils le seront peut-être dans quelques jours. Ils doivent être considérés comme susceptibles d'être cotés.

Wonderlijke redeneering! Stel, op een gegeven dag vat de overtuiging post, dat een fonds in die mate verhandeld wordt, dat het elk oogenblik door de Chambre syndicale tot de officieele notering zou kunnen toegelaten worden. Alsnu behoort ieder zich van den omzet van dit fonds te onthouden; doch de Agents de change verhandelen het evenmin. Daar het papier zodoende tot geen enkele transactie meer aanleiding geeft, verliest het, indien de Chambre syndicale hare beslissing nog eenigen tijd uitstelt, de eigenschap die het tot „effet susceptible d'être coté” verhief, ten eenenmale. Kan de Coullisse dan weer opnieuw met de verhandeling beginnen?

164. Komen wij tot een slotsom. Ongetwijfeld zijn tegen de door het Hof van Cassatie gevelde beslissing bezwaren in te brengen. Daargelaten de zooeven vermelde strijd omtrent den zin der termen effets publics en effets susceptibles d'être cotés, meenen sommigen dat het criterium van den omvang van het monopolie door den rechter geheel willekeurig gekozen werd. Immers het is niet denkbaar, zegt Lyon-Caen ¹, dat de wetgever in 1807 de procedure van toelating der fondsen tot de officieele notering door de Chambre syndicale als zoodanig zou aangewezen hebben, daar deze procedure hem te dier tijde vrijwel onbekend schijnt geweest te zijn.

Voorts is het vreemd, dat de wetgever door de redactie van art. 76 van den Code de bepaling van den omvang van het monopolie zou hebben toevertrouwd aan de personen, die van dat monopolie de dragers zijn. En inderdaad is dit een grief van gewicht, die ook in de practijk geuit wordt. Hoe langer hoe meer gaat het Parquet de Coullisse beschouwen als een markt, waar de fondsen een proeftijd te doorloopen hebben. Wanneer de Coullisse de moeite heeft genomen een of ander papier te introduceren en dit blijkt bij het publiek gewild te zijn en tot genoegzame trans-

¹) *Traité* IV. 897.

acties aanleiding te geven, dan decreteert de Chambre syndicale der Agents de change plotseling dat het fonds op de officieele notering geplaatst en alzoo aan de Coulisse onttrokken is. Hierin is een grove onbillijkheid te zien. De grens van het beursmonopolie behoorde direct in de wet vastgelegd te zijn.

165. Maar bij de duistere redactie van art. 76, lag het voordeel, dat de uitspraak van het Hof van Cassatie bood, te zeer voor de hand, dan dat men er zich ook in de practijk niet naar geschikt zoude hebben. Van stonde af aan bestond een, indien willekeurige, dan ten minste scherpe en duidelijke grensscheiding tusschen de gesloten beurs en de vrije markt. Ja, wat wellicht nog meer waard was, thans ontving de laatste uit de handen van den oppersten rechter de officieele erkenning van haar rechtmatig bestaan!

Vandaar dat zelfs de meest overtuigde tegenstanders van de gevallen beslissing hunne vreugde te kennen geven over het feit dat door haar invloed de rechtszekerheid ter fondsenmarkt verhoogd wordt. Zoo zegt Buchère, over de interpretatie van het Hof van Cassatie oordeelend:

Elle aura pour conséquence de trancher une question très délicate et qui présente à notre époque un sérieux intérêt.

Blijft rechtmatige twijfel mogelijk omtrent de vraag of wetsinterpretatie hier niet in wetsverdraaiing ontaardde, men herinnere zich de meermalen gemaakte opmerking, dat de Fransche rechtspraak, waar het de beurs gold, door de verouderde en duistere wetgeving meer dan eens tot zoo arbitrair ingrijpen gedwongen werd.

166. Uit welke beweegredenen de instelling van het beursmonopolie ook geacht moet worden voort te vloeien, het behoeft nauwelijks betoog, dat de wetgever een zoo gewichtigen maatregel ten allen tijde van eene behoorlijke sanctie vergezeld deed gaan. Deze sanctie is drieledig: *strafrechtelijk*, *burgerrechtelijk* en *administratief*. Wij zullen de beide eerste achtereenvolgens in hoofd-trekken nagaan; de administratieve sanctie, eerst uit de reorganisatie van 1898 geboren, vindt dan in verband daarmede bespreking.

167. De penale sanctie van het monopolie werd reeds terstond in 1572 gesteld. „A peine de punition corporelle et d'amende arbitraire”, werd alle inmenging in de werkzaamheden der zoo juist en titre d'office aangestelde courtiers verboden. Door middel van steeds herhaalde strafbedreiging trachtte de regeering het den Agents de change toegekende terrein tegen eene aangroeiende horde van stroopers te verdedigen. Het is te eenen male overbodig eene opsomming der voortdurend gewijzigde strafbepalingen te geven. Merken wij slechts op, dat hunne uitwerking onvoldoende bleef en gaan wij kortelijk na waaruit de correctioneële sanctie heden bestaat.

Lyon-Caen¹ merkt op, dat inmenging in de werkzaamheden van een Agent de change niet gestraft wordt op grond van art. 258 van den Code pénal, dat in het algemeen usurpatie van fonctions publiques strafbaar stelt, maar krachtens eene speciale bepaling. Als zoodanig is te beschouwen het art. 8 der wet van 28 ventôse an IX², dat op het feit van inmenging eene boete stelt, die naar evenredigheid van het door den Agent de change gestorte cautionnement berekend wordt. Bij de behandeling dier zekerheidsstelling zelve³ zullen wij bevinden dat deze wijze van straffoemeting tot moeilijkheden aanleiding gaf.

Art. 4 van het Arrêté van an X schijnt naast deze boete, in geval van recidive, een lijfstraf te stellen; tenminste naar de straffen, door art. 13 van het Arrêt du conseil van November 1781 genoemd, wordt hier verwezen. Maar alle schrijvers zijn het er over eens dat de toepassing zoodanige „punition corporelle à l'arbitraire du juge” door het van beginsel van den Code pénal, die den aard en het minimum en maximum van elke straf vaststelt, uitgesloten is⁴. Bovendien blijkt de bedoeling van abrogatie der lijfstraf voldoende uit het stilzwijgen van de wet van an IX op dit punt.

168. Naast de betaling eener boete, kan degeen die het monopolie schendt zich nog den toegang tot de beurs ontzegd zien. Art. 5 van het Arrêté van prairial kent den prefect van politie te Parijs de bevoegdheid toe deze straf uit te spreken. De tweede

¹) Op. cit. IV, 903.

²) Zie de bijlagen, pag. 6.

³) Zie Hoofdst. III, afd. III: Verplichtingen der Agents de change.

⁴) Men zie; Buchère, op. cit. 163.

alinea van het artikel bevatte de bepaling, dat in geval van recidive de schuldige door de regering voor immer onbevoegd wordt verklaard tot het vervullen van de betrekking van Agent de change. Dit voorschrift schijnt echter vervallen te zijn; tenminste de Commissie, die het Decreet van 1890 ontwierp, meende dat zulks het geval was, daar straffen slechts door den rechter kunnen opgelegd worden¹.

Eindelijk moet uit hoofde van algemeene rechtsbeginselen, in artt. 1382 en 1383 Code civil vervat, aangenomen worden, dat de benadeelde partij den schuldige tot vergoeding van schaden, kosten en interessen kan doen veroordeelen. Het is echter, zooals vanzelf spreekt, ten eenenmale onmogelijk met eenige juistheid te zeggen, welke Agent de change door de gepleegde inbreuk op het monopolie benadeeld werd; immers het is niet uit te maken, aan welken der 70 dignitarissen de lastgever anders zijn beursorder zou hebben doen toekomen. Toch is hier wel degelijk een benadeelde partij: de Corporatie der Agents de change, die in haar geheel draagster van het monopolie is. Namens haar zal dus de Syndic den eisch moeten instellen².

169. In tegenstelling met zoovele andere bepalingen, vooral der oudere beurswetgeving, is de penale sanctie van het monopolie in den loop der tijden herhaaldelijk toegepast.

Zoo vind ik eene uitvoerige Ordonnance de police³ van 11 Februari 1727,

qui condamne sur la demande des syndics et adjoints des agents de change de Paris et en exécution des dispositions existantes, le sieur Chavanne à 3,000 livres d'amende et lui interdit pour toujours l'entrée de la Bourse, pour s'être immiscé dans les fonctions d'agent de change.

De inhoud dezer ordonnantie is zeer merkwaardig. Daaruit blijkt dat de heer Chavanne alle dagen aan de bankiers voor rekening van derden wissels aanbod, zoo ter beurze als aan hunne kantoren.

1) Aldus Lyon-Caen, IV, pag. 589, noot 1.

2) Zie art. 27 van het Decreet van 1890. Bijlagen pag. 27.

3) Ten huidigen dage zou den préfet de police de bevoegdheid tot het geven van zulk een uitspraak niet meer toekomen; het is uitsluitend aan de tribunaux correctionnels dat dit competeert.

Eindelijk werd den 31en Januari geconstateerd, dat door zijne tusschenkomst een verhandeling van f 5000 wissel Amsterdam, tegen den koers van 58 $\frac{1}{4}$ deniers de gros tot stand kwam, hetgeen tot zijne veroordeeling leidde. Dit is een enkele uit de talrijke veroordeelingen, die ongetwijfeld op grond der penale sanctie van het monopolie uitgesproken zijn; de bewijzen van dit laatste zijn hier en daar in de wetgeving, voornamelijk in de motiveering daarvan, te vinden. Geen enkel vonnis op dit punt heeft echter zooveel gerucht gemaakt als dat van het tribunal de police correctionnelle, dat den 25en Juni 1859 zes en twintig coulissiers tot 10.500 francs boete elk veroordeelde. Dit gedenkwaardig proces hangt echter te zeer met de geschiedenis der Coulisserie samen, dan dat wij het niet bij de behandeling daarvan ter sprake zouden brengen¹.

170. Naast de strafrechtelijke, staat de civiele sanctie van het monopolie: de nietigheid van alle transacties in officieel genoteerde fondsen, met behulp van een anderen tusschenpersoon dan een Agent de change afgesloten. Deze sanctie werd veel later dan de penale in de beurswetgeving opgenomen. Eerst het Arrêt du conseil van 1724 bevatte in art. 18 de bepaling:

Toutes négociations de papiers commercçables et effets, faites sans le ministère d'un agent de change seront déclarées nulles en cas de contestation.

Door art. 13 van het Arrêt du conseil van 26 November 1781 en art. 7 van het Arrêté van prairial an X werd dit voorschrift herhaald.

Daar nu art. 2 der wet van 15 September 1807, de invoeringswet van den Code, uitsluitend die bepalingen van het „ancien droit” vervallen verklaarde, welke een materie regelden waarin door den Code opnieuw voorzien werd, moeten genoemde voorschriften nog steeds geacht worden geldig te zijn. Aldus werd ook, tenminste voor de bepalingen van het „droit intermédiaire”, gelijk wij nader bevinden zullen, door het Hof van Cassatie in 1881 beslist.

Salzedo is hier, gelijk meestal, van eene andere meening². Ten

¹) Zie Hoofdst. IV. afd. II.

²) Pag. 90 vlg.

eerste merkt hij op dat het Arrêté van prairial hier van onwaarde is. Immers deze bepaling luidt:

Conformément à l'art. 7 de la loi du 28 ventôse an IX, toutes négociations faites par des intermédiaires sans qualité sont déclarées nulles.

Nu is in het artikel der wet van ventôse geen spoor van eene civiele sanctie te vinden! Blijkbaar heeft men hier dus te doen met eene vergissing, die volgens Salzédo het geheele voorschrift vitieert. Dit laatste is eene bewering, die gewraakt moet worden. De verwijzing naar eene voorafgaande bepaling moge foutief zijn, de wetgever verklaart desalniettemin duidelijk bepaalde handelingen nietig.

Is dus aan het droit intermédiaire op dit punt geen waarde toe te kennen, het droit ancien heeft deze evenmin; want er is hier eene materie, die door den Code de commerce wordt geregeld. Maar deze bewering is evenzeer niet verdedigbaar; want wel kent de Code het beursmonopolie toe en bepaalt den omvang ervan, maar nergens spreekt hij explicite de civiele sanctie uit ¹.

171. Kan men dus niet zeggen, dat aan de voorwaarde, door de invoeringswet van 1807 gesteld, voldaan is, toch is het niet overdreden te beweren, dat art. 76 van den Code implicite zijne eigen civiele sanctie medebrengt ².

Zoo zeide de Procureur-Generaal Bertauld in zijne conclusie voor het nader te noemen arrest van 28 Februari 1881:

Toutes les fois qu'une loi, à titre de garantie pour l'intérêt social, décide qu'une opération juridique ne peut-être constatée que par un officier public, les constatations, oeuvres des parties privées, sont nulles. Il n'est pas besoin que la loi prononce la nullité!

Het beursmonopolie wordt hier onomwonden verklaard in het algemeen belang in den Code opgenomen te zijn. Wij bevonden vroeger, dat deze bewering geacht moet worden waarheid te bevatten.

¹) Aldus ook Lyon-Caen, IV, 906, noot.

²) Aldus E. Bailly, De la nullité des opérations de Bourse, réalisées par l'entremise des coulissiers. Annales de Droit commercial 1886—1887, pag. 207 en vlg.

Thans verschijnt ook de zooeven genoemde, schijnbaar foutieve, verwijzing van art. 7 van het Arrêté van prairial in een geheel ander licht! Het art. 7 der wet van ventôse an IX toch zeide niet anders dan:

Les Agents de change auront seuls le droit de

Blijkens de verwijzing naar deze bepaling nu, meende de wetgever van an X daarin wel degelijk eene onuitgesproken civiele sanctie te lezen.

172. Van welke zijde men de zaak beziet, het bestaan van eene burgerrechtelijke sanctie is boven allen twijfel verheven. Reeds vóór 1881 had het Hof van Parijs ze enkele malen uitgesproken ¹, maar eerst na genoemd jaar komt het beroep op de civiele sanctie van het beursmonopolie tot op den huidigen dag veelvuldig voor. Om dit verschijnsel te kunnen begrijpen, moet men nagaan langs welken weg dat beroep gemeenlijk wordt ingesteld.

Op dit punt doet zich een kenmerkend verschil met de strafrechtelijke sanctie voor, door Crépon ² aldus geformuleerd:

Les agents de change avaient la possibilité de poursuivre eux-mêmes la sanction correctionnelle; ils ne l'avaient pas de poursuivre la sanction civile qui ne pouvait être prononcée qu'à la suite d'une action introduite par les parties elles-mêmes sur contestations nées entre le client et l'intermédiaire à l'occasion du règlement des opérations.

Lichten wij deze laatste zinsnede met een voorbeeld toe.

Rovier wenscht in een officieel genoteerd fonds te speculeeren. Hij zal zich tot een Agent de change moeten wenden, maar daar zijn eigen bankier aanbiedt hem voor de halve courtage te helpen, geeft hij dezen last tot het afsluiten eener termijnaffaire en stort in zijne handen een som gelds als dekking. De bankier gaat nu de overeenkomst met een derde, geen Agent de change, aan. Gedurende eenige liquidaties wordt de affaire gereporteerd, maar eindelijk besluit Rovier de transactie te doen afloopen. Thans ontvangt hij van zijn bankier, met wien hij op onderpand der aanvankelijk gestorte couverture in rekening-courant was blijven staan, eene verantwoor-

1) Zie Léon, op. cit. pag. 137.

2) Op. cit. 5.

ding, sluitende met een belangrijk debet-saldo, dat de gegeven dekking overtreft. Rovier weigert dit verschil te voldoen; zijn bankier daagt hem voor den rechter en stelt een eisch tot betaling in. In den vorm eener exceptie beroept Rovier zich nu op de nietigheid der oorspronkelijke transactie, beweert dat de bankier op zoodanige handeling geen eisch kan gronden en gaat zelfs zóó ver, de gestorte dekking terug te vorderen.

173. Ziedaar een der schakeeringen, waarin het beroep op de civiele sanctie van het monopolie zich voordoet. Voldoende om vast te stellen, dat de nietigheid eerst in werking pleegt gebracht te worden, wanneer een der partijen ter staving van zijn eisch zich op de afgesloten transactie beroept. Dan, zullen wij zien, wordt de vordering ontzegd, zoowel aan den lasthebber die om veroffening van een uit de transactie gesproten saldo vraagt, als aan den lastgever, die de bedragen terugvordert, welke hij tot het ondernemen der operatie had gestort.

De Agent de change, het is duidelijk, staat buiten dit alles. Konden zij, die het monopolie willen schenden, van elkaars goede trouw overtuigd zijn, de civiele sanctie zou waardeloos blijken. Maar dit kunnen zij niet. Het bestaan dier sanctie toch stelt de gelegenheid open, te ontkomen aan verplichtingen van de onaangenaamste soort, uit eigen schuld geboren; en het is merkwaardig op hoe gewetenlooze wijze de speculatie in Frankrijk gedurende de laatste twintig jaren van het rechtsmiddel gebruik maakte, dat tegenwoordig met den term: *exception de coulisse* aangeduid wordt. De duidelijker benaming is: *moyen tiré du défaut de qualité de l'intermédiaire*.

174. Het is na dit alles niet moeilijk te verklaren, waarom eerst na het jaar 1880 de speculatie zich zoo bij voorkeur van dit rechtsmiddel bedienen ging. Gaandeweg toch was aan twee andere, tot dusver steeds probaat gebleken middelen, niet meer dan eene twijfelachtige waarde toe te kennen: de exceptie van spel en weddenschap werd nog slechts onder zekere restricties door de jurisprudentie aanvaard en het beroep op de nietigheid der termijnaffaire had na de wet van 1885¹ evenzeer zijn grootste waarde verloren. De

¹) Zie bijlagen, pag. 19.

vindingrijke speculatie, door dit alles niet afgeschrikt, zag met goed gevolg naar een anderen uitweg om.

175. In 1879 wierp de heer G., grondeigenaar te Aix, voornoemde exception de coulisse op tegen zijn bankiers te Parijs, Bonnaud & Cie, die hem aanspraken om betaling van een vrij belangrijk debetsaldo, uit door hen verrichte speculatieve transacties op officieel genoteerde fondsen ontstaan. Het tribunal de commerce te Aix verwierp het beroep van G. op de nietigheid van de afgesloten overeenkomsten, maar achtereenvolgens gaven het Hof van Aix en het Hof van Cassatie eene tegenstelde beslissing.

Het Hof van Aix overwoog — na vastgesteld te hebben het feit, dat Bonnaud & Cie als coulissiers gehandeld hadden, d. w. z. als tusschenpersonen die op de vrije markt te Parijs transacties in officieel genoteerde fondsen afsluiten en in casu zelfs niet beweerden slechts als tusschenpersonen tusschen den heer G. en een Agent de change gehandeld te hebben — dat een rechtshandeling, waarvan het verrichten met wetschennis gelijkstaat, nimmer bron van eene vordering in rechten kan zijn. Het Hof van Cassatie ¹, het bestaan eener civiele sanctie van het beursmonopolie op grond der voornoemde bepalingen van het droit intermédiaire aannemende, verklaarde dat het Hof van Aix, wel verre van die wetsartikelen te schenden, niets deed dan ze toepassen als recht en wenschelijk was.

Dit arrest, met het daarbij behoorend rapport van den Conseiller Crépon en de conclusie van den Procureur-Général Bertauld, vat de beginselen samen, naar welke in deze periode der jurisprudentie de exceptie op grond van art. 76 zonder uitzondering toegewezen werd. De verdere vonnissen voeren de eens aangenomen nietigheid zoo streng mogelijk door ².

¹) Chambre des Requêtes, 28 février 1881. Sirey 1881. 1. 289; met eene annotatie van Labbé.

²) Zie o. a.:

Parijs	2 Juni 1881.	Sirey	1883. 2. 129
—	5 Dec. 1881.	—	1882. 2. 55
—	1 Feb. 1882.	—	1883. 2. 129
Toulouse	6 Juni 1883.	Dalloz	1885. 2. 75
Lyon	29 Nov. 1883.	—	1885. 2. 185
Orléans	5 Jan. 1884.	Sirey	1885. 2. 54.

176. Het theoretisch gevolg der gevelde beslissing wordt door de schrijvers breedvoerig uitgemeten ¹. Ziehier de slotsom waartoe allen eenstemmig komen.

De koop en verkoop van officieel genoteerde fondsen op de vrije markt is onbetwistbaar nietig. Ziet deze uitspraak op de door den coulissier met een confrère afgesloten overeenkomst, hetzelfde oordeel moet de overeenkomst van lastgeving treffen, door den coulissier met zijnen cliënt aangegaan; rei turpis mandatum nullum est.

Deze nietigheid is absoluut; zij kan door ieder rechtstreeksch belanghebbende ingeroepen worden; zij kan nòch door stilzwijgende nòch door uitdrukkelijke bekrachtiging der handeling gedekt worden; slechts een verjaring van 30 jaar is daartoe bij machte! Immers het monopolie is ingesteld in het algemeen belang; de overeenkomst die dat monopolie aantast, is nietig uit een oogpunt van publieke orde ² en kan niet tot den eisch van nakoming van een daaruit ontstane verbintenis aanleiding geven. De beide coulissiers kunnen nimmer tot levering van stukken of betaling gedwongen worden, de lastgevers evenmin. Ja, meer dan dit; indien een der partijen reeds een praestatie heeft verricht met het oog op de nakoming zijner, bij de nietige overeenkomst aangegane, verbintenissen, kan hij vorderen, dat het gepraesteerde hem teruggegeven wordt. Kan dus de cliënt, wanneer hij nog niets betaald heeft, de betaling weigeren, indien deze reeds plaats gevonden had, dan is hij gerechtigd het betaalde, als onverschuldigd, terug te vorderen. Op deze wijze voerde vooral het Hof van Toulouse de eens aanvaarde absolute nietigheid tot in hare strengste consequenties door ³.

177. Het practisch resultaat van deze handelwijze was eene groote ontroering, in de zakenwereld gewekt. De Agents de change ontvingen op het onverwachtst eene krachtige versterking hunner stelling; maar het is de vraag of hun dit genoeg deed. Gelijk

¹) Men zie vooral: Bailly voornoemd, in de Annales 1886—1887. Verder: Léon t. a. p. pag. 142 sq.; A. Geouffre de Lapradelle et H. Lévy—Ullmann: Les négociations de valeurs cotées, effectuées par l'intermédiaire des coulissiers, devant la jurisprudence. Annales de droit commercial 1896; Lyon-Caen et Renault, IV, 906 sq.

²) Aldus nog: Hof van Cassatie, 21 April 1885. Dalloz 1885, 1, 273.

³) Zie: Toulouse, 2 Aug. 1882. Dalloz 1883, 2, 85.

wij nader zullen zien, liet de verhouding tusschen Parquet en Coullisse op dit oogenblik weinig te wenschen over en maakten beide partijen van elkanders diensten gebruik. De coulissiers zagen aan hun, door de Agents de change oogluikend gedulden, ondernemingsgeest den doodsteek gegeven; de woorden van den procureur-generaal Bertauld waren te duidelijk om misverstaan te worden.

Si honorables que puissent être M.M. les coulissiers, ils s'exposent en violant les prohibitions de nos lois à encourir les sévérités qui les sanctionnent et notamment à un refus d'action, c'est-à-dire à la perte de leurs avances; ils ne me sont pas suspects, ils sont suspects à la loi nouvelle comme à la loi ancienne.

Le juge ne corrige pas les lois, il les applique.

Waar dus zelfs het Openbaar Ministerie implicite toegaf, dat de wet op dit punt voor verbetering vatbaar was, begrijpt men met welk een woede ieder het optreden der speculatie gade sloeg.

Il n'est pas sage d'appeller la mauvaise foi au secours d'une loi prohibitive; c'est le danger des nullités absolues! ¹.

En wanneer het nog maar gebleven was bij de gevolgen, door Bertauld genoemd: ontzegging der vordering, verlies van gedane voorschotten! Het Hof van Toulouse en het meerendeel der jurisprudentie na 1881 gingen veel verder; gedurende dertig jaar konden speculanten in rechte alles terugvorderen wat door hen aan hun lasthebber-coullissier ter verrekening van plaatsgevonden transacties in genoteerde fondsen was betaald.

178. Zulk eene opvatting, die alles op losse schroeven zette, kon onmogelijk aanvaard worden.

Het Hof van Besançon brak met het aangenomen systeem ². Het verklaarde zonder meer, dat een stelsel, volgens hetwelk men gedurende dertig jaar naar willekeur terug kan komen op de vrijwillige verrekening eener beursoperatie, onmogelijk het stelsel der wet kan zijn. Een krachtig gevoelsargument, maar juridisch zonder waarde. Salzedo ³ mag de jurisprudentie verwijten:

¹) Aldus Labbé, praëcit., onder het Arrest van 1881 in Sirey.

²) Besançon, 2 Juni 1883. Sirey, 1885, 1, 249.

³) pag. 117 sq.

Elle estime moindre ses propres inconvénients que l'avantage de sauvegarder ce qu'elle croit un principe d'ordre public,

en duidelijk aantonen dat het algemeen belang veel meer gebaat is door het bestaan eener in samenwerking met het Parquet levende Coulisse, dan door eene strenge doorvoering van het monopolie — niet op verzoek van de Agents de change maar van eene onbetrouwbare speculatie — de rechter kan zich door zulke overwegingen niet laten leiden, maar behoort naar argumenten des rechts om te zien, om daarop een eventueelen terugtred te gronden.

179. Het was voor het Hof van Cassatie, dat deze moeilijke taak weggelegd was. Moeilijk vooral, omdat zijn eigen beslissing van 1881 aanleiding gegeven had tot rechterlijke uitspraken, die met het algemeen belang onvereinigbaar geacht moesten worden!

Op waarlijk vernuftige wijze werd de moeilijkheid opgelost! Bij arresten van 22 April en 29 Juni 1885¹ besliste het Hof van Cassatie, dat de nietigheid van alle beurstransacties in genoteerde fondsen, met medewerking van een ander tusschenpersoon dan een Agent de change afgesloten, geacht moest worden te zijn:

opposable par voie d'exception, non invocable par voie d'action — la nullité s'effaçant devant le règlement définitif effectué par le client en connaissance de cause.

Gaan wij de beteekenis en houdbaarheid dezer bewering met enkele woorden na.

180. Het proces van 1881 betrof een geval, waarin de lastgever de exceptie opwierp voor en aler zijnerzijds eenige praestatie had plaats gevonden; de enkele exceptie nu werd in deze omstandigheden toegewezen. Maar gaandeweg had zich voor de verschillende hoven het geval voorgedaan, dat de cliënt zich er niet toe bepaalde tegenover zijn lastgever voornoemde exceptie op te werpen, maar daarnaast een eisch tot teruggave van reeds voorgeschoten gelden instelde. Ja, soms ging hij zelfs zoover, gelden, ter vrijwillige afrekening aan zijn bankier betaald, op grond van de nietigheid der plaatsgevonden transactie zelve terug te vorderen. Het Hof van Cassatie meende tusschen deze beide groepen van

¹) Sirey 1885, 1, 249. — Dalloz 1885, 1, 273.

gevallen een belangrijk verschil te mogen constateeren. Aan het eenmaal door hem aanvaarde beginsel der absolute nietigheid meende het niet te kort te doen, door de daarop gegronde *vordering* tot teruggave te ontzeggen, wanneer bewezen was dat de cliënt, de omstandigheden waaronder de transactie afgesloten was kennende, vrijwillig tot eene slotafrekening was overgegaan.

Zoodoende kon niemand het Hof van Cassatie van een bepaald terugkomen op vroeger gegeven uitspraak beschuldigen. Zóó werd tevens de verwarring vermeden, waarin de markt gestort zou worden, indien de eens aanvaarde absolute nietigheid tot in haar strengste consequentie doorgevoerd werd.

Eene chaotische verwarring inderdaad!

Nulles toutes les opérations de bourse faites depuis trente ans, quand elles ne l'auront pas été par l'intermédiaire d'un agent de change. Et nulles d'une nullité qui permet au donneur d'ordre de redemander son argent à l'intermédiaire non qualifié, si l'opération n'a pas été fructueuse, si la valeur des titres a baissé. Et cela quelque volontaire, quelque librement consenti qu'ait été le paiement.

Au lieu de la protection apportée, c'est la perturbation jetée dans le crédit public!¹.

181. Het is intusschen begrijpelijk, dat deze restrictie op de consequente doorvoering van het beginsel niet willekeurig aanvaard kon worden. Slechts met een beroep op argumenten des rechts kon men de werking der artikelen 1131 en 1235 van den Code civil² op dit punt verijdelen.

Op zeer verschillende gronden werd dit beroep ingesteld; maar zonder uitzondering werden zij door de doctrine als onvoldoende veroordeeld³.

Het is, de beschikbare ruimte in aanmerking genomen, onmogelijk, deze controversen na te gaan. De Chambre civile van het Hof

¹) Aldus Crépon, pag. 59.

²) Deze artikelen luiden:

1131. L'obligation sans cause, ou sur une fausse cause, ou sur une cause illicite, ne peut avoir aucun effet.

1235. Tout paiement suppose une dette; ce qui a été payé sans être dû, est sujet à répétition.

³) Zie de bovengenoemde schrijvers, nummer 176, noot 3.

van Cassatie beriep zich in 1885 zelf op art. 18 van het Arrest van September 1724¹. Onwederlegbaar toonde de doctrine aan, dat deze bepaling niet alleen als afgeschafft beschouwd moest worden, maar bovendien geheel verkeerd geïnterpreteerd was. De Chambre des requêtes² en het meerendeel der Cours d'appel daarentegen beriepen zich op een algemeen rechtsbeginsel, dat reeds in het Romeinsche recht gold³. Doch wederom was de doctrine daar, om te betoogen, dat deze regel, hoezeer ook een beginsel van billijkheid uitdrukkende, niet meer als een regel des rechts kon worden beschouwd, daar hij in stellige tegenspraak met de artt. 1131 en 1235 van den Code civil te achten was. Meerdere opvattingen vonden evenzeer veroordeeling. Zoo zegt ten slotte Lévy-Ullmann, een der meest gezaghebbende beoordeelaars dezer geheele materie:

Aucune de ces conceptions en effet n'est capable, faute d'exactitude juridique, de fixer la pratique et de lui donner, avec la certitude qu'elle demande, le repos que les questions les plus agitées doivent toujours finir par trouver⁴.

182. Tegenover deze critiek der schrijvers, nam de jurisprudentie weldra een zeer merkwaardige houding aan.

In de tweede helft van 1896, in 1897 vooral, verschijnen eene geheele reeks van arresten van het Hof van Cassatie en dat van Parijs⁵, die er zich — in overeenstemming met de beide in 1885

1) Dit artikel luidde als volgt:

Toutes négociations de papiers commerciables et effets, faites sans le ministère d'un agent de change, seront déclarées nulles en cas de contestation: faisant Sa Majesté *deffense* à tous huissiers et sergens de donner aucune assignation sur icelles à peine d'interdiction et à tous juges de prononcer aucun jugement à peine de nullité desdits jugements.

2) Bij een arrest van 8 April 1888 — (Sirey 1888, 1, 312) — had zij eerst de argumentatie der Chambre civile overgenomen. Daarna, zoo bij een arrest van 17 Feb. 1897 — (Gaz. du Palais, 10 Maart 1897) — nam zij haar toevlucht tot de tweede, boven genoemde, redeneering.

3) cf. Paulus in dig. L. 12, tit. 5, § 3: de conditione ob turpem vel injustam causam. — In pari causa turpitudinis cessat repetitio; nemo auditur propriam turpitudinem allegans. Ubi autem et dantis et accipientis mutua turpitude versatur, non posse repeti dicimus.

4) Annales 1896, pag. 136.

5) Annales 1897, pag. 256.

gegeven beslissingen — toe bepalen, te onderzoeken of de bestreden overeenkomst inderdaad door een „règlement définitif en connaissance de cause” gevolgd was. Bleek dit het geval te zijn, dan werd alle rechtsvordering, zoo aan den tussehenhandelaar als aan den lastgever, ontzegd.

En dit, zonder de beslissing met eenigerlei rechtsargumenten te staven. Een voorbeeld, dat in 1899 door den lageren rechter werd gevolgd¹. Men kan hierover oordeelen hoe men wil, maar toen de jurisprudentie niet bij machte bleek de practijk met de eischen van het stellige recht te verzoenen, bleef haar weinig anders dan zulk arbitrair optreden over.

Ook zoodoende bleven er trouwens tallooze moeilijkheden bestaan. Het verschil van meening over de vraag, welke feiten geacht moeten worden het gevorderde „règlement définitif” en de noodzakelijke „connaissance en cause” mede te brengen, was daarvan in de eerste plaats oorzaak².

183. Besluiten wij de beschouwing van dit vraagstuk met de opmerking, dat de aanleiding tot den met zooveel vernuft gevoerden strijd uitsluitend in de strenge reglementeering der beurs te zoeken is. Zelfs hij, die het monopolie der Agents de change met volle overtuiging voorstaat, moet zich afvragen of de betreurenswaardige kwade trouw in zaken, buiten de officieele markt afgesloten, niet in nauw verband staat met dit wettelijk erkende stelsel van beursorganisatie.

Het is echter plicht op te merken, dat bijna zonder uitzondering de onbetrouwbaarheid op dit stuk door de lastgevers, geenszins door de coulissiers zelf, getoond wordt. Het is trouwens bekend, dat niet alleen de vrije markt maar evenzeer het Parquet aan de luimen van eene kwaadwillige speculatie blootstaat.

184. Mochten wij tot dusverre het recht der Agents de change op een bepaalden werkkring beschouwen, daarnaast komen hun nog

¹) Zóó: trib. de comm. de Lille, jugement du 24 octobre 1899. (Gaz. du Palais, 12 janvier 1900).

²) Zie Annales 1896—1904, passim.

enkele bevoegdheden toe, die met dien werkkring rechtstreeksch verband houden en hun evenzeer door de wet worden toegekend. Het meerendeel ervan laten wij onbesproken, omdat zij te zeer met de techniek der beurstransacties samenhangen.

Enkele dier rechten zijn bijna even oud als het monopolie zelf. Zoo werd bij het Edict van December 1705 bepaald:

Permettons auxdits agens de banque, change, commerce et finance pour la commodité de ceux, qui auront des négociations à faire de leur fait, de *tenir un bureau ouvert et une caisse chez eux.*

In 1673 was dit uitdrukkelijk verboden geworden. Blijkens de redactie van dien maatregel¹ hield het verbod echter nauw verband met de thans nog geldende bepaling, dat den Agent de change alle handel voor eigen rekening verboden is. Immers het is begrijpelijk, dat het toezicht op de naleving van dit laatste voorschrift niet weinig bemoeilijkt zou worden, indien de agent niet uitsluitend ter beurze maar evenzeer elders orders mocht aannemen en betalingen verrichten. Onder den indruk der plaatsgevonden misbruiken bepaalt art. 7 van het Arrest du conseil van 1720 wedrom:

Ne pourront lesdits agens de change avoir de caisse, ni faire aucune négociation pour leur compte.

Toch is in deze woorden geen herroeping van den in 1705 getroffen maatregel te lezen; althans het Manuel meent, dat het houden van een kas den tusschenpersoon slechts ontzegd bleef in zooverre deze zou moeten dienen voor transacties ten eigen behoeve afgesloten.

Daarna vind ik het recht niet meer uitdrukkelijk in de wetgeving vermeld; ten huidigen dage zal niemand het den leden van het Parquet betwisten.

185. Voorts hebben de Agents de change recht op het houden van een bepaald personeel. Voor zoover het eenvoudige bedienden geldt spreekt dit vanzelf; anders is het waar men onder het personeel eener charge helpers begrijpt, wier werkzaamheden een der-

¹) Ordonnance du commerce, mars 1673, Tit. II, artt. 1 en 2.

gelijk karakter dragen, dat de vraag gerechtigd is of zodoende geen afbreuk wordt gedaan aan een der eerste plichten van den Agent de change: zelfwaarneming van het ambt. Zonder nu vooruit te willen loopen op de uitvoeriger behandeling van dit punt ¹, kan hier toch reeds vermelding vinden, dat de wetgever onder den drang van den steeds aangroeienden omzet zich genoodzaakt zag meer en meer af te wijken van den op dit punt oorspronkelijk geldenden regel:

Le commis ne peut être qu'un aide, jamais un suppléant.

186. Dat al deze zoogenaamde rechten der Agents de change eigenlijk niet veel meer zijn dan inperkingen hunner vrijheid van handelen — eene inperking echter, die het publiek ten goede komt! — treedt nergens duidelijker aan het licht, dan bij de beschouwing van een der voornaamste rechten, den Agent de change toegekend, het recht op courtage. Immers zou onder vigueur der lex generalis het bedrag van dit commissieloon uitsluitend door de wet van vraag en aanbod beheerscht worden. De lex specialis, dat is hier het art. 38 van het Decreet van 1890, bepaalt zelf het maximum van het bedrag, of liever het wijst de autoriteit aan, met de vaststelling van een maximum-tarief belast. Binnen de daarin gestelde grenzen, bepaalt de Chambre syndicale welke courtage door de leden van het Parquet zal worden berekend. Voor de Parijsche beurs zijn beide deze maatregelen in de bijlagen opgenomen ².

III. Verplichtingen der Agents de change.

187. De leden van het Parquet worden door eene eeuwenoude reeks van wetsbepalingen tot de naleving van talrijke verplichtingen gemaand. In die verplichtingen heeft men niets dan een weerslag

¹) Onder Hoofdst. III, afd. V: Organisatie van het Parquet.

²) Zie pag. 64—65.

van de hun geschonken rechten te zien. Daarmede is niet gezegd, dat slechts het toekennen van belangrijke privilegiën het opleggen dier verplichtingen billijkt; want de regeering stelde in het korte tijdperk gedurende de revolutie, waarin de gemonopoliseerde markt ophield te bestaan, weinig mindere eischen. Maar de bedoeling is, dat het opleggen dier plichten logisch uit de toekenning van het monopolie moest voortvloeien, daar dit gezegd werd in het leven geroepen te zijn met het kennelijk doel het peil van den goldhandel te verheffen en het publiek, dat tot de beurs zich wendde, eene behoorlijke garantie te schenken voor betrouwbaarheid bij de afsluiting der transacties.

188. De verplichtingen, die op den Agent de change drukken, zijn in twee groepen te verdeelen.

Ten eerste die, welke hij behoort na te komen vóór de aanvaarding van zijn ambt. Daartoe behooren: het stellen van een cautie, de aflegging van den eed en nog meerdere, die echter beter bij de bespreking der organisatie van het Parquet behandeld worden.

Ten tweede, die welke hij te vervullen heeft bij de waarneming van zijn ambt zelf. Deze rubriek is wederom te splitsen in:

- 1o. verplichtingen, wier inhoud onafhankelijk van de techniek der beurstransacties beschouwd kan worden. Als daar zijn: het secret professionnel, de persoonlijke waarneming van het ambt;
- 2o. verplichtingen, bij de beschouwing van welker inhoud eene uiteenzetting van het mechanisme der beursovereenkomsten onvermijdelijk is. Het afgeven van bordereaux en reçus, het eischen van een, aan het sluiten der overeenkomst voorafgaand, effectendepot, het in acht nemen der tijdstippen van levering.

Daar wij ons tot de organisatie der Parijsche beurs willen bepalen, is het duidelijk dat deze laatste soort verplichtingen geen bespreking vindt. Overigens zullen wij de strekking van de voornaamste der opgesomde voorschriften nagaan; ook de geschiedenis van hun ontstaan, want dikwijls zal blijken dat deze, gelijk dit trouwens met het monopolie zelf het geval was, een bijzonder licht werpt op de reden van hunne opname in de wet.

189. Les agents de change ne peuvent entrer en fonctions, qu'après avoir justifié du versement de leur cautionnement,

zegt art. 5 van het Decreet van 1890. Eene bepaling, die niet anders inhoudt, dan de bevestiging van een sinds langen tijd in de beurswetgeving uitgevaardigd gebod. Eene bepaling dan ook van het hoogste gewicht; gelijk duidelijk wordt, wanneer men nagaat wat hare bedoeling was.

In 1720, toen de débâcle, waartoe Law's manipulaties aanleiding hadden gegeven, voor langen tijd alle vertrouwen in de beurs had ondermijnd, begreep de regeering dat alleen door krachtig ingrijpen het geschokte crediet kon worden hersteld. Vandaar dat, naast talrijke andere maatregelen, het Arrest du conseil d'état van 30 Augustus 1720 — hetzelfde dat met het erfelijk monopolie brak en het stelsel van commissie invoerde — in art. 3 bepaalde:

Seront tenus les particuliers qui seront choisis pour exercer lesdites commissions, de rapporter — avant que leurs commissions leur puissent être expédiées — un certificat du commis du déposit en banque, pour justifier qu'ils y auront déposé dix actions nouvelles de la Compagnie des Indes, provenant de la conversion des anciennes, ou quinze actions rentières.

Het is de vraag, of in deze bepaling reeds het voorschrift van het stellen eener bepaalde cautie te lezen is. Sommigen¹ meenen van wel, het Manuel² daarentegen spreekt van eene „acheminement au cautionnement”. Immers juist datgene, wat aan eene geldstorting het karakter van zekerheidsstelling verleent, ontbreekt. Geenerlei voorschrift is in genoemd Arrest du conseil te vinden, dat de verhaalbaarheid van bepaalde vorderingen op dat dépôt bij de bank uitspreekt; slechts wordt gezegd:

Ne pourront lesdites actions leur être rendues tant qu'ils exerceront ladite commission.

Het blijkt dan ook niet, dat de regeering in 1720 dit voorschrift van bewaargeving opnam, om aan derden een directen waarborg voor de naleving der contractueele verplichtingen van den Agent de change te schenken. Veeleer was het hare bedoeling van de sollicitanten voor de opengevallen zestig plaatsen een kenteeken

¹ Zie o. a. Boudon, pag. 101.

² Pag. 53, noot 2.

van maatschappelijken welstand te eischen, teneinde te voorkomen dat het rapaille, dat zoolang de beurs beheerscht had, naar die functie dong.

190. In deze opvatting wordt men bevestigd, wanneer men met de zoeven vermelde bepaling het eerstvolgend wettelijk voorschrift, op deze materie betrekking hebbende, vergelijkt. Het Arrest du conseil van November 1781 stelt in art. 2 dezen eisch:

Ceux qui seront nommés par la suite aux places d'agens de change seront tenus de fournir, avant de pouvoir obtenir l'expédition de leurs commissions, un *cautionnement* en immeubles, montant à la somme de soixante mille livres, dont la solidité sera examinée par le sieur Lieutenant-Général de police¹.

Wel is waar wordt ook hier niet van verhaalbaarheid van bepaalde vorderingen gesproken, maar daartegenover staat, dat thans niet langer van „dépôt” zonder meer, maar van zekerheidsstelling gewaagd wordt. Merken wij ten slotte nog op, dat ook het geëischte bedrag thans méér dan in 1720 in overeenstemming is met het doel eener werkelijke zekerheidsstelling.

191. De wet van 8 Mei 1791, die de vrije markt reglementeerde, eischte van de nieuw toegelaten tussehenpersonen geen cautie. Door geen enkelen schrijver vind ik er op gewezen, dat door het stilzwijgen van den wetgever op dit punt een terugtred van belang gedaan werd.

Inderdaad is deze frontverandering niet van zoo groote beteekenis geweest, als men wel zou meenen. Natuurlijk vertegenwoordigt eene ruime borgstelling der beurshandelaars in theorie eene reserve, waarop zij in tijden van nood kunnen terugvallen; maar feitelijk mistte dit onder het ancien régime alle waarde. Want hoewel in de wetgeving scrupuleus de bepaling opgenomen wordt:

de quel cautionnement, l'intérêt au denier vingt, sans retenu, leur sera payé annuellement par la garde du trésor royal,

zal men wel niet gelooven, dat de hoofdsom intact in de koninklijke

1) Inplaats van L. 60.000 in onroerende goederen, kon men met L. 40.000 specie volstaan. Dit alternatief bestaat niet meer; thans wordt de cautie in geld gesteld.

schatkist geborgen lag. Het is niet waarschijnlijk, dat de regeering, die, door geldnood gedreven, zich niet ontzag de beurs op het ergst te demoraliseeren, een bedrag van over de twee millioen livres, dat haar in 1781 uit de verplichte cautie der Agents de change toevloede, zorgvuldig voor het aangewezen doel bewaard zou hebben.

192. Intusschen bleek de heilzame invloed van het cautionnement niettemin erkend te worden, wanneer een behoorlijk gebruik van het aldus verkregen geld gewaarborgd was. Althans de wet van ventôse an IX eischt de zekerheidsstelling wederom en het is eindelijk het Arrêté van germinal van hetzelfde jaar, dat voor het eerst de opsomming van bepaalde verplichtingen bevat, waarvan de niet behoorlijke nakoming op de gestorte cautie te verhalen is.

Art. 12 luidt:

Le cautionnement des Agents de change sera spécialement affecté à la garantie des condamnations, qui pourront être prononcées contre eux, *par suite de l'exercice de leurs fonctions* ¹.

Deze bepaling is geheel in overeenstemming met de positie van officier ministériel, door den Agent de change bekleed ². Toch is de zekerheidsstelling eene verplichting, die evenzeer bestaanbaar blijft bij eene organisatie der financiële markt, waaraan het monopolie vreemd is. Maar bij het bestaan van een monopolie doet de verplichting tot het stellen eener cautie, zich als een onafwijsbare eisch voor. Immers, wanneer de wetgever den particulier noodzaakt, ter beurze als regel van de hulp van een bepaaldelijk aangewezen tusschenhandelaar gebruik te maken, dan wordt het zijn plicht te zorgen, dat de belangen van dien particulier zoo goed mogelijk gewaarborgd zijn. Deze gedachtengang komt tot uitdrukking in den praeambule der wet van ventôse an IX.

Il faut donc, que ces intermédiaires soient désignés par le gouvernement à la confiance publique, et que le négociant qui les emploie, trouve dans un cautionnement le gage de l'expiation de leurs erreurs et de leurs fautes, s'il leur en échappe.

¹) Eene bepaling, die nog steeds geldt, in overeenstemming met art. 2102, 7° Code civil.

²) Nummer 104.

193. Dit beginsel vond in tal van bepalingen bevestiging; voortdurend blijkt het groote belang, dat door den wetgever aan de cautie wordt toegekend.

Zóó, toen de wet van 28 April 1816 in art. 95 voorschreef, dat de Agents de change, de verhooging hunner cautie niet voor het einde des jaars gestort hebbende, van hun ambt vervallen verklaard zouden zijn ¹. Zóó, toen het Arrêté van prairial an X in art. 13, al. 2 en 3, bepaalde:

Lorsque le cautionnement aura été entamé, l'agent de change sera suspendu de ses fonctions, jusqu'à ce qu'il l'ait complété entièrement, conformément à l'arrêté du 29 germinal an IX ².

Les noms des agents de change ainsi suspendus de leurs fonctions seront affichés à la Bourse.

Zóó, toen het keizerlijk Decreet van 1 October 1862 den Agent de change uitdrukkelijk verbood, den voor zijne aantreding gevorderden eed af te leggen, alvorens hij bewees zijne cautie in de schatkist gestort te hebben. Eene bepaling, die in de bewoordingen van art. 5 van het Decreet van 1890 zonder twijfel bevestiging vindt. Zóó eindelijk daaruit, dat het geeischte bedrag der zekerheidsstelling voortdurend aangroeide. Immers, daar de fondsenhandel een steeds grooteren omvang verkreeg en zoodoende ook het risico, aan de uitoefening van het ambt van Agent de change verbonden, geacht moest worden aan te groeien, pleit het voor de ernst van de bedoeling des wetgevers, dat hij steeds hooger cautie vroeg. Bij de wet van 2 Juli 1862 kwam eene definitieve regeling op dit punt tot stand. Deze wijzigingswet van den Code droeg de regeling van alles wat op het bedrag der gevorderde zekerheid betrekking had, aan *règlemens d'administration publique* op; zonder dat evenwel het geeischte bedrag de fr. 250,000 overschrijden mocht ³.

Het keizerlijk Decreet van 1 October van hetzelfde jaar maakte van deze bevoegdheid gebruik en stelde de volgende regeling vast:

¹) Eene koninklijke ordonnantie van 1 Maart 1820, verlengde dezen sinds lang verlopen termijn, nog eens met twee maanden!

²) Art. 12, al. 2.

³) Zie het gewijzigd art. 90 v. d. Code.

Cautionnement des Agents de change
près
les Bourses, pourvues d'un Parquet.

Résidence.	Nombre d'Agents.	Cautionnement.
Paris	60	fres. 250.000
Lyon	27	— 40.000
Bordeaux	20	— 30.000
Marseille	19	— 30.000
Toulouse	8	— 12.000
Lille	6	— 12.000
Nantes ¹	6	— 10.000

194. Aan het bedrag der gestelde zekerheid is nog een bijzonder belang toe te kennen. Herhaaldelijk toch zal men in de beurswetgeving voorschriften ontmoeten, waarvan de naleving gesanctionneerd wordt door boeten, die in evenredigheid met de door den Agent de change gestorte cautie worden bepaald.

Zoo stelt art. 8 van de wet van ventôse an X op alle schennis van het beursmonopolie een boete, die ten hoogste $\frac{1}{6}$, ten minste $\frac{1}{12}$ van het cautionnement zal bedragen. Deze wijze van bepaling gaf tot moeilijkheid aanleiding. Was de boete zelf in an IX gefixeerd en voor goed op $\frac{1}{6}$ à $\frac{1}{12}$ der toen geeischte cautie, fr. 60.000, bepaald? Of was van stonde af aan slechts de verhouding, $\frac{1}{6}$ à $\frac{1}{12}$, vastgesteld en kon het bedrag der boete dus dalen of rijzen?

De jurisprudentie besliste, dat het laatste het geval was ². Toen in 1859 het beruchte vonnis tegen de Coulisse gewezen werd, zagen alle beschuldigten zich tot de betaling van fr. 10.500 veroordeeld, gelijk staande met $\frac{1}{12}$ van de toenmalige cautie.

1) Décret Imp. du 30 janv. 1860.

2) Zie o. a. Cour de Cass. 19 janv. 1860. S. 1860, 1, 481.

Salzédó ¹ verzet zich tegen deze opvatting. Niet alleen op grond der enormiteit, die, het gepleegde delict in aanmerking genomen, in eene maximumboete van over de fr. 40.000 zou gelegen zijn, maar sterker nog, omdat zoodoende elke penale sanctie zou ontbreken, wanneer de wetgever het cautionnement mocht willen afschaffen.

Krachtiger argument nog geeft Lyon-Caen ², die opmerkt, dat de wetgever van an IX nimmer eene progressieve boete kan gewild hebben, omdat art. 9 der wet van 28 ventôse uitdrukkelijk bepaalt:

Le cautionnement ne pourra excéder, pour les agents de change, la somme de soixante mille francs.

195. Gaan wij thans nog na welke vorderingen op de gestelde zekerheid bij voorrang verhaalbaar zijn. Reeds vermeldden wij het voorschrift op dit punt, dat in art. 12 van het Arrêté van an IX vervat is ³. Thans moet de redactie van dat artikel nadere beschouwing vinden.

Wat is onder de uitdrukking: „par suite de l'exercice de leurs fonctions” te verstaan? Reeds in 1827 maakte het Hof van Cassatie ⁴ dit uit:

Attendu que, d'après les lois relatives aux fonctions d'agent de change, le privilège sur le cautionnement, n'est accordé, *qu'aux créances résultant d'actes pour lesquels le créancier était forcé par la loi d'employer le ministère de l'agent de change.*

Alzoo moet verhaalbaarheid bij voorrang niet toegekend worden aan vorderingen, ontstaan uit eene financieele handeling, die men door den Agent de change verrichten liet, niet omdat de wet zulks gebiedt, maar omdat men zich vrijwillig tot hem wendde. Bijvoorbeeld, wanneer men hem opdraagt niet officieel genoteerde fondsen te verhandelen of geld à deposito te nemen. Privilegia stricti juris! Dat adagium geldt ook hier. De gestelde zekerheid is in de eerste plaats slechts voor zoogenaamde „faits de charge” verbonden.

¹) pag. 110 sq.

²) IV, 904.

³) Zie nummer 192.

⁴) Chambre des Req., 10 mai 1827. — Zie Dalloz, Répertoire, V^o Bourse de commerce, No. 387.

Over deze feiten treedt Crépon in uitvoerige, casuïstische beschouwingen¹. Als eerste voorbeeld kan zeker de nalatigheid van den Agent de change bij de levering van gekochte stukken, of bij de betaling van den opbrengst van fondsenverkoop aan den lastgever, genoemd worden. Daarvan zegt Crépon:

Ce sont là des conséquences nécessaires de l'opération de vente ou d'achat; opération pour la validité de laquelle, l'intervention de l'agent de change est obligatoire.

Evenzeer is als „fait de charge” te beschouwen het onrechtmatig gebruiken der dekking, den Agent de change door den cliënt ter hand gesteld. Deze „couverture” toch hangt zóó nauw met de verhandeling van fondsen, waarvoor de tusschenkomst van den Agent noodig is, samen, dat misbruik daarvan — aanwenden ten eigen bate of ter afwikkeling van andere overeenkomsten — noodwendig te beschouwen is als eene handeling door den lasthebber gepleegd in de uitoefening zijner bediening.

196. Eindelijk verdient nog opmerking, dat een wet van 25 nivose an XIII, (15 Januari 1805) de bepaling van het Arrêté van an IX op dit punt aanvult. Tevens wordt daarbij eene rangorde van praeferentie vastgesteld.

Art. 1, in fine, luidt:

(Le cautionnement est affecté:)

par second privilège au remboursement des fonds, qui leur avaient été prêtés pour tout ou partie de leur cautionnement; et subsidiairement, au paiement, dans l'ordre ordinaire, des créances particulières, qui seraient exigibles sur eux.

De laatste zinsnede had desnoods achterwege kunnen blijven. Immers de gestelde zekerheid blijft het eigendom van den Agent de change en zijne privé crediteuren — als hoedanig dus ook allen te beschouwen zijn, die eene vordering ontleenen aan eene financiële handeling, die geen fait de charge uitmaakt — hebben natuurlijk het recht hunne pretenties op elk onderdeel van zijn vermogen te verhalen, zoodra dit niet meer ten behoeve van bepaalde schuldeischers bij voorkeur verbonden is.

¹) 281—290.

Belangrijker is het voorschrift, in de eerste zinsnede vervat. De daarin genoemde rechthebbenden zijn elders ¹ omschreven als: „bailleurs de fonds des cautionnements en numéraire.” Het was niet meer dan billijk, dat de wetgever hun een voorrecht op de gestelde zekerheid schonk. Maar het zou strijdig geweest zijn met de bodocling, waarmede de cautie in het leven geroepen is, wanneer dit meer dan een voorrecht van den tweeden rang was geweest ².

197. Vóór zijne installatie rust op den Agent de change nog slechts de plicht van eedsaflegging, reeds in een der oudste wetsbepalingen vermeld. De ordonnance de Philippe-le-Bel, portant commandemens et défenses ³, zegt:

Et nuls ne puist user de courretage, sans que il aura fait le serment, que faire doivent et devront courratiers.

In 1572, toen het monopolie ingevoerd werd, vinden wij de verplichting slechts implicite in de beurswetgeving opgenomen, en eerst in de Articles en forme de statuts van 1684 wordt de eisch weder met zoovele woorden gesteld en tegelijk de inhoud van den eed voorgeschreven:

de bien et fidèlement exercer le dit état, garder et observer les ordonnances, arrests et réglemens, ensemble les délibérations faites ou à faire.

De wetgever zocht in de eedsaflegging niet slechts een waarborg voor zichzelf, maar evenzeer voor de Agents de change tegenover elkander. Voortdurend blijft de verplichting hierna gehandhaafd. Zelfs tijdens de revolutie werd zij gesteld en toonde men dus de begrippen vrijheid en losbandigheid wèl te willen scheiden. Het heeft geen nut alle bepalingen op dit punt na te gaan. Zeker werd intusschen geen afgelegde eed in den loop der tijden meer geschonden dan deze; alleen reeds uit de wetgeving blijkt dit voortdurend.

Het Decreet van 1890 verlangt thans in art. 5, dat de eed als

1) Décret impérial du 14 Déc. 1853.

2) Zie voor de formaliteiten, ter uitoefening van dit verhaal te vervullen: artt. 2—4 der wet van 25 nivose an XIII. Voorts Décrets du 28 août 1808 et du 22 déc. 1812, concernant le privilège du 2e ordre sur le cautionnement.

3) Van Januari 1312.

regel voor het tribunal de commerce zal worden afgelegd. De inhoud, eervolle en eerlijke waarneming der bediening, is zeker voorzichtiger geformuleerd, dan in 1684 en lang daarna het geval was. Wellicht is het nog wenschelijk te vermelden, dat naast dezen „serment professionnel”, art. 9 van het Arrêté van germinal an IX, een politieke eed eischte. De Agent de change moest trouw aan de grondwet zweren. Een Decreet van 1 Maart 1848 schafte deze verplichting weder af, bepalende:

Les fonctionnaires publics de l'ordre administratif et judiciaire ne prêteront pas de serment.

Zij, die er zich op beriepen, dat krachtens deze redactie niet alleen de politieke, maar ook de ambtseed verviel, werden in het ongelijk gesteld ¹.

198. De verplichtingen, die door den Agent de change bij de waarneming zijner werkzaamheden vervuld moeten worden, zijn, gelijk van zelf spreekt, heel wat talrijker, dan die, welke de zoo-even besproken groep vormen.

In de eerste plaats is de Agent de change verplicht zijne medewerking te verleen, zoodra deze voor de verhandeling van officieel genoteerde fondsen gevorderd wordt. Eene verplichting, die wederom als een zuivere weerslag van zijne positie als officier ministériel te beschouwen is. Hij is door de wet bij uitsluiting bevoegd verklaard tot het verhandelen van het meerendeel der fondsen. Was het hem mogelijk zijne medewerking te weigeren, dan zou, in overeenstemming met wat wij vroeger opmerkten, de omzet der fondsen nog slechts door middel van een contrat direct kunnen geschieden. Uit deze redeneering volgt natuurlijk, dat het weigeren van elke handeling, die niet tot zijn wettelijk gemonopoliseerden werkkring behoort, bv. het nemen van geld à deposito, den Agent de change wel degelijk vrijstaat.

Intusschen noemt de wetgever zelf enkele personen, aan wie zij hunne diensten niet mogen bewijzen.

¹ Zie Mollot, I, 114, noot 1.

Van 1852—1870 kende men wederom den politieke eed, ook voor de Agents de change.

199. Hiertoe behooren in de eerste plaats, alle gefailleerden. Het Arrêté van prairial an X bepaalt in art. 18:

Ne pourront les agents de change négociier aucune lettre de change ou billet, appartenant à des gens, dont la faillite serait connue.

Een zware straf wordt op schennis van dit verbod gesteld; een verbod, dat te beschouwen is als eene krachtige aanvulling van het beginsel, krachtens hetwelk de toegang ter beurze aan gefailleerden ontzegd is ¹. „Sauvegarde de la profession et du public”, zegt het Manuel terecht!

Intusschen levert de bovengenoemde redactie moeilijkheid op, door het gebruik der woorden: „gens, dont la faillite serait connue.” Is het de bedoeling des wetgevers, dat de Agents de change niet behooren mede te werken aan de afsluiting van transacties, die maar al te dikwijls ten doel hebben, het vermogen van den lastgever buiten het bereik van zijne schuldeischers te brengen? Mollot ² meent van niet. Slechts wanneer de faillietverklaring door den rechter uitgesproken is, moet de Agent de change de uitvoering van een gegeven last weigeren. Deze meening wordt ook bevestigd door het beter gestelde art. 11 der wet van 8 Mei 1791, sprekende van: „négociants, dont la faillite serait déclarée ouverte.”

200. Voorts is de Agent de change verplicht, zich te verzekeren van de identiteit en handelingsbevoegdheid zijner lastgevers. Indien bijvoorbeeld mocht blijken, dat hij aan de corbeille fondsen verkocht had, die bij nader inzien niet het eigendom of ter beschikking waren van zijn lastgever, dan zou de Agent de change ongetwijfeld tegenover zijn collega aansprakelijk zijn voor het daaruit voortgevloeide nadeel.

Is de lastgever den Agent de change persoonlijk onbekend, dan is hij ongetwijfeld gerechtigd de beursorder te weigeren; verplicht daartoe is hij niet. Niet altijd is dit zoo geweest. Art. 11 der wet van 8 Mei 1791 stelde dit geval volkomen gelijk met het in nummer 199 genoemde. Het verbod zoowel elke verhandeling ten behoeve van gefailleerden, als van alle „particuliers non connus et non

¹) Zie nummer 28.

²) I, 433, 434.

domiciliés." Buchère meent, dat uit de niet herhaling van dit voorschrift door het Arrêté van prairial de afschaffing voldoende blijkt. Hoe dit ook zij, de practijk beschouwde het verbod blijkbaar uitsluitend op grond van den exceptioneeelen toestand in 1791 getroffen en houdt er sinds lang geen rekening meer mede. Het is dan ook niet in overeenstemming te brengen met de eischen van het hedendaagsche beursverkeer ¹.

201. Een tweede verplichting werd, lang geleden, uitdrukkelijk in de beurswetgeving vermeld. Reeds het Arrest du conseil van September 1724 bepaalde in art. 25 :

Les agents de change seront tenus de se trouver tous les jours à la Bourse, sans qu'ils puissent s'en dispenser pour quelque cause que se soit : si ce n'est en cas de maladie.

Nog eenmaal vind ik dit voorschrift, in 1786, herhaald; daarna niet meer. Het is mijns inziens dan ook onnoodig, dat deze plicht met zoovele woorden opgelegd wordt. Immers vloeit het bestaan daarvan voldoende uit het karakter van den Agent de change voort. In de practijk moet hij den Syndic bij voorgenomen afwezigheid schriftelijk waarschuwen. Zijn vertegenwoordiger mag onder geen voorwendsel rechtstreeks met een Agent de change handelen. Moe-ten er transacties afgesloten worden, dan heeft hij zich tot een collega van den afwezige te wenden, die ze in zijn naam afsluit.

202. Dit alles klemt te meer, omdat de Agent de change tot de persoonlijke waarneming zijner functies verplicht is. Doch op dit punt levert het nagaan der geschiedenis meer resultaat.

Reeds het Arrest van 1639 eischte dezen waarborg van betrouwbaarheid bij de afsluiting der beursorders. In dien maatregel wordt gesproken van :

les agens de banque et change, ausquel Sa Majesté deffend de favoriser ni prester leur noms.

De beweegredenen voor het opnemen dezer bepaling zijn niet ver te zoeken. Zoodra willekeurige derden de Agents, met hunne mach-

¹) Men zie voorts in dit verband: artt. 58 en 61 van het Decreet van 1890. (bijlagen, pag. 35, 36).

tiging, konden vervangen, zou het monopolie zijne beteekenis geheel verloren hebben. Deze toch berust op de toevertrouwing van het ambt aan een uitgelezen schaar. Is het voorschrift in 1639 overigens onduidelijk gesteld, de juiste beteekenis, daaraan toe te kennen, blijkt uit de herhaling in de Articles en forme de statuts van 1684, waarvan art. 12 luidt:

Seront tenus lesdits agents d'exercer leurs charges en personnes, sans commettre pour eux, ny prester leurs noms directement, ni indirectement à tous facteurs, commis et autres, de quelque qualité et condition qu'ils soient.

Een verbod van wijde strekking! De stellige bewoordingen, waarin het vervat is, ontzeggen den Agent de change alle hulp van eenige beteekenis bij het waarnemen zijner functies. Wel kunnen zij zich door schrijvers en klerken laten bijstaan bij het voeren van het inwendig beheer hunner charge, maar zij mogen geen commiezen aanstellen, die voor hen per procuratie teekenen of transacties persoonlijk afsluiten.

Bij de behandeling van de organisatie der Agents de change zal ons blijken, hoe gaandeweg dat strenge verbod verzacht werd. Voorshands vinde slechts vermelding, dat het op het Grand-parquet nog in zijn volle kracht geldt.

203. Eindelijk de laatste verplichting, die geacht kan worden tot deze groep te behooren: de bewaring van het ambtsgeheim. Reeds mochten wij opmerken¹, hoe grooten invloed het bestaan van deze verplichting op de rechtspositie van den Agent de change heeft. De beweegreden, die den welgever tot het voorschrijven van dezen plicht leidde, is niet ver te zoeken.

De eerste maal, dat van het secret professionnel gesproken wordt, geschiedde dit niet met zooveel woorden. Het Arrêt du conseil d'avril 1639, dat de, in het vorige jaar pas ingestelde, bourse commune herriep, grondde dezen maatregel op de overweging, dat het stelsel, waarnaar de stortingen ten behoeve van dit gemeenschappelijk fonds gecontroleerd werden, het den Agents de change onmogelijk maakte, het geheim omtrent de hun toevertrouwde transacties te bewaren.

¹) Nummer 109.

Si la susdicte bourse commune avait lieu en cette ville de Paris, ce serait fermer toutes les bourses et ruyner entièrement le crédit de toutes sortes de personnes, à cause que ceux qui ont des deniers à négotier ne veullent estre cogneuz, non plus que ceux qui empruntent.

Daargelaten of deze redeneering op zichzelf steekhoudend was, moet er op gewezen worden, dat het arrest, blijkens de geur-siveerde woorden, de noodzakelijkheid van bewaring van het ambtsgeheim erkende, ook al werd de verplichting daartoe nog niet uitdrukkelijk opgelegd.

Eerst in 1706 vindt men haar aldus vermeld. Het reglement, vervat in de Letters-Patentes d'octobre 1706, zegt in art. 8:

Attendu que le secret est absolument nécessaire dans les négociations de banque et change, il a esté convenu que le secret des négociations ne pourra estre révélé.

Op deze woorden van het uiterst verward gestelde artikel komt het aan. Zij zijn in overeenstemming te achten met de nog ter beurze gebruikelijke zegswijze: „position visée, position perdue”.

Toch zou uit den aangehaalden tekst misverstand kunnen voortvloeien; immers le secret des négociations wordt juist niet geëerbiedigd. Integendeel, de wet schrijft voor, dat de verhandeling van fondsen ter beurze in het openbaar moet geschieden; koers en hoeveelheid worden met luider stemme genoemd. Dus omzweeft de eigenlijke verhandeling, de afsluiting der overeenkomst tusschen twee Agents de change aan de corbeille, geenerlei geheim. Maar op de verhouding tusschen de agents en hunne lastgevers moet men hier het oog vestigen. Daarop alleen is toepasselijk de omschrijving, die Savary van het ambtsgeheim gaf: „tout voir, tout entendre et ne rien dire”! Bij de „négociation” zou men daarmede zeker niet ver komen.

204. De Agent de change behoort alzoo slechts den naam van zijn lastgever en eventueel de bijzondere omstandigheden waarin hem de last gegeven werd, te verzwijgen. Maar die verplichting is dan ook absoluut. Hoe absoluut, blijkt uit eene consequentie, die ik in het Reglement van 30 Augustus 1720 aantrof.

Art. 4 bepaalt:

Lorsqu'un agent de change sera en conférence avec quelque banquier, négociant ou autre pour quelque négociation, un second agent de change survenant, ne pourra les écouter, ni les interrompre. Sans néanmoins, que la liberté soit ostée audit banquier, négociant ou autre, de conférer en particulier avec le dernier, même de conclure avec luy, s'il le juge à propos, plustost qu'avec le premier.

Eindelijk, in 1724, vindt men de strekking der verplichting duidelijk bepaald. Art. 36 van het Arrest du conseil van September schrijft voor:

Les agens de change ne pourront nommer dans aucun cas les personnes, qui les auront chargés de négociations, ausquelles ils seront tenus de garder un secret inviolable.

Alleen op de verhouding tusschen lastgever en lasthebber ziet de voorgeschreven bewaring van het ambtsgeheim.

Dit beginsel, eens gevestigd, blijft bestaan. Voortdurënd vinden wij het in de beurswetgeving herhaald ¹, totdat eindelijk het Decreet van 1890, in art. 40, de verplichting handhaaft in dezelfde termen, als in 1724 gebruikt werden ².

205. Intusschen, al bleef naast dit theoretisch voorschrift ook de practijk ongetwijfeld denzelfden eisch stellen, over den omvang der opgelegde verplichting liepen de meeningen weldra scherp uiteen. De op dit punt ontstane controversc werd geboren uit het feit, dat meerdere uitzonderingen op de nakoming der verplichting gaandeweg een plaats vonden.

Het Decreet van 1890 soumt deze uitzonderingen eindelijk ten getale van drie op; de beide eerste worden reeds in het Arrêté van prairial an X aangetroffen. Na de verplichting zelve gesteld te hebben, vervolgt art. 40 van het decreet:

¹) Slechts éénmaal werd dit onderbroken. De wet van 8 Mei 1791 eischte het secret professionnel niet meer. Of dit er op wijst, dat men het onnoodig achtte, daar de eischen van den handel zelf de bewaring van het geheim tegenover de lastgevers voldoende waarborgen, dan wel, dat de wetgever van plan was de verplichting opnieuw te stellen in de reglementen, die terstond afgekondigd zouden worden, in overeenstemming met art. 2 van genoemde wet, wil ik in het midden laten.

²) Eene penale sanctie volgt thans uit art. 378 Code Pénal.

à moins que les parties ne consentent à être nommées ou que la nature de l'opération ne l'exige et sans préjudice du droit d'investigation, qui appartient à la Chambre syndicale aux termes de l'article 22 et qu'elle n'exerce elle-même que sous le sceau du secret professionnel.

206. In de eerste plaats kan de lastgever zijn tusschenhandelaar van de verplichting tot bewaring van het ambtsgeheim ontslaan.

Was het noodig, dat de wetgever deze uitzondering uitdrukkelijk vermeldde? Een vraag, die bevestigend beantwoord moet worden, wanneer men meent, dat het ambtsgeheim uit een oogpunt van algemeen marktbelang opgelegd werd, ontkennend, indien zulks slechts in het belang der betrokken partijen het geval was ¹. Naar mijn oordeel gaan algemeen en bijzonder belang hier zoodanig samen, dat zonder de uitdrukkelijke toestemming des wetgevers partijen niet tot opheffing der verplichting zouden mogen besluiten.

207. De tweede uitzondering geeft tot uitvoeriger beschouwing aanleiding: „à moins que la nature de l'opération ne l'exige”; ziedaar een zeer elastisch gestelde bepaling, waaruit bij toepassing ongetwijfeld moeilijkheden mochten voortvloeien. Aan haar wijt Crépon ² eene zich in wetenschap en rechtspraak gelijkolijk openbarende strooming, die ten doel heeft, de verplichting tot bewaring van het ambtsgeheim voor den Agent de change, onevenredig tot de bedoeling des wetgevers, te beperken. Eene tendens, die, volgens de gezaghebbende meening van den schrijver, niet anders, dan als gevaarlijk en als geheel tegen den tekst der wet indruischende, te beschouwen is.

Het was in en naar aanleiding van een beroemd arrest van het Hof van Lyon, den 3en Juli 1883 gewezen ³, dat beide opvattingen duidelijk tot uitdrukking kwamen.

208. De zaak was deze.

Eene naamlooze vennootschap, l'Association Financière, was den 10en Augustus 1881 te Lyon opgericht, met een kapitaal van 60

¹) De laatste opvatting deelt Lyon-Caen, tome IV, pag. 625. Du Tilly meent hetzelfde op blz. 125; daarentegen staat hij op pag. 135 de eerstgenoemde zienswijze voor.

²) pag. 259 sq.

³) Zie Sirey 1883, 2, 193 en noot van Lyon-Caen.

millioen francs. Terstond bij de inschrijving werd op de aandeeleu 50 % gestort en het was dus volkomen in overeenstemming met het geldende vennootschapsrecht ¹, dat de algemeene vergadering van 20 September besloot, de mogelijkheid te openen, de op naam luidende aandeeleu der vennootschap in aandeeleu aan toonder te converteeren.

Eene andere vennootschap, l'Omniun Marseillais, oorspronkelijk inschrijfster op 100 aandeeleu, maakte van dit recht gebruik en liet daarna de helft van dat bezit ter beurze van Lyon door den Agent de change Holstein verkoopen.

Insiddels werd, bij vonnis van 13 Mei 1882, de Association Financière failliet verklaard. De gerechtelijke liquidateur maande alsnu de oorspronkelijke inschrijvers aan, overeenkomstig art. 3, lid 2, der vennootschapswet van 1867, de aandeeleu vol te storten. Voor het tribunal de commerce van Lyon gedaagd, riep de Omniun Marseillais den heer Holstein op, ten einde hem te noodzaken de namen te noemen van de personen, die de 50 aandeeleu van haar gekocht hadden, om zodoende van hen de voor de volstorting — waartoe per slot van rekening de oogenblikkelijke eigenaar van het aandeel gehouden is — benoedigde som terug te kunnen vorderen. Holstein noemde thans zijnen collega Thouverey, waarmede hij de overeenkomst afgesloten had. Meer kon hij niet noemen, want de lastgevers van Thouverey waren hem begrijpelijkcrwijze onbekend. Thouverey echter weigerde zijne cliënten te noemen, zich beroepende op het ambtsgeheim.

209. Het tribunal had alsnu uit te maken, of onder de woorden: „à moins que la nature de l'opération ne l'exige", ook het

¹) Loi du 24 juillet 1867, sur les Sociétés.

Art. 3. — Il peut être stipulé, mais seulement par les statuts constitutifs de la société, que les actions ou coupons d'actions pourront, après avoir été libérés de moitié, être convertis en actions au porteur par la délibération de l'assemblée générale.

Soit que les actions restent nominatives après cette délibération, soit qu'elles aient été converties en actions au porteur, les souscripteurs primitifs qui ont aliéné les actions et ceux auxquels ils les ont cédées avant le versement de moitié, restent tenus au paiement du montant de leurs actions, pendant le délai de deux ans, à partir de la délibération de l'assemblée générale.

onderhavige geval begrepen was. Het ontkende dit; den Agent de change was het niet geoorloofd de namen der koopers op te geven, het ambtsgeheim behoorde ongeschonden bewaard te blijven; eene meening, die in bovengenoemd arrest van het Hof van Lyon bevestiging vond ¹.

Considérant, que de tout ce qui précède, il résulte que le souscripteur primitif, vendeur de titres au porteur, qui a effectué les versements complémentaires, n'a de recours que contre celui qui possède les actions au moment de l'appel de fonds;

Qu'il faut dès lors, qu'il commence par prouver, à l'aide des moyens ordinaires, que celui contre lequel il veut agir et dont il demande le nom est le dernier détenteur, *sans quoi la violation du secret professionnel ne serait qu'un moyen d'instruction*, pour lui permettre d'arriver par une série d'appels en cause à connaître ce dernier détenteur.

210. Hevig is deze beslissing door Lyon-Caen aangevallen ². Die het doel wil, wil de middelen, is de zinspreuk waaronder hij te velde trekt. Het Hof van Lyon, zegt hij, geeft toe, dat den oorspronkelijken inschrijver een recht van verhaal tegen den oogenblikkelijken houder van het niet-volgestorte aandeel toekomt, maar aan den anderen kant ontnemt het den eerste het eenige middel om dit recht uit te oefenen. De oorspronkelijke inschrijver, de verschillende cessionnarissen en de oogenblikkelijke houder, vormen als het ware de onmisbare schakels van één keten; men kan de laatste niet vinden, zonder eerst alle overige door zijne handen te hebben laten glijden.

Het is volkomen waar, dat op deze wijze de openbaarmaking van den naam der tusschentijdsche houders slechts een middel wordt, om zodoende door een reeks van „appels en cause” tot de kennis van dien laatsten houder te komen, gelijk het Hof van Lyon alleszins juist zegt. Maar daartegenover geldt de overweging, dat het aanwenden van dit middel absoluut noodzakelijk is.

211. Door Crépon is op dezen aanval een afdoend antwoord gegeven.

¹) Eindelijk gaf de Chambre civile van het Hof van Cassatie den 29en Juni 1885 eene concludende beslissing. — Sirey 1886, 1, 17.

²) Sirey, t. a. p.

L'axiome, qui veut la fin veut les moyens, est sans doute un axiome de bon sens; mais encore faut-il voir, si les moyens qu'on veut faire admettre, ne sont pas la négation de la fin, que s'est proposé le législateur.

Dat einddoel moge de bescherming der belangen van partijen òf van de geheele markt zijn, door onderschrijving van de door Lyon-Caen verkondigde meening zou de bereiking van dat doel verijdeld worden. Wat toch zou er van het ambtsgeheim overblijven, indien aan het verlangen der Omnium Marseillais werd voldaan? Vooral waar het een speculatief papier geldt, dat van hand tot hand gaat! Terecht spreekt Crépon hier van eene jacht op de cessionarissen,

qu'on va traquer à l'aide des agents de change, obligés de livrer les noms de cette légion de spéculateurs d'occasion, qui en tout cas pour la plupart, ne se sont laissés aller au courant, que sur *la promesse de la loi, que leurs noms ne seraient pas connus et demeureraient convertis par une obligation d'inviolable secret!*

Het komt mij onnoodig voor, zich ter versterking van dit betoog nog op het rechtskarakter van het aandeel aan toonder te beroepen, dat een recht van verhaal op de tusschentijsdsche houders uitsluit en slechts den oogenblikkelijken houder aansprakelijk stelt voor de verplichtingen — hier, die tot volstorting — die tot de verbintenissen behoren, in het stuk uitgedrukt. De onvermijdelijke grove schending van het ambtsgeheim geeft hier den doorslag. Kan waarlijk de inschrijver zijn recht van verhaal langs geen anderen weg uitoefenen, dan vergete men niet, dat hij dit risico op zich nam, toen hij zijn niet-volgestort aandeel op naam in toonderpapier converteeren deed ¹.

212. Uit het voorgaande valt op te maken, welk een gevaar in de redactie, à moins que la nature de l'opération ne l'exige, voor de behoorlijke handhaving van het secret professionnel besloten ligt. Wil men aan die woorden een ruimen zin toekennen, dan erkent men des rechters macht, naar zuiveren willekeur te beslissen, of de wettelijke uitzondering in een gegeven geval al of niet van toepassing is.

¹) De wijzigingswet van 2 Aug. 1893 brak met deze geheele regeling. Art. 3 bepaalt: Les actions sont nominatives jusqu'à leur entière libération.

Tot deze gewaagde erkenning komt Buchère ¹:

Il appartient en effet aux tribunaux de rechercher si le recours que le vendeur veut exercer contre l'acheteur dont il réclame le nom, résulte *suffisamment* de la négociation à laquelle l'agent de change a servi d'intermédiaire, pour qu'il y ait lieu d'appliquer l'exception prévue par la loi.

Maar vat men de wettelijke uitzondering strikt op, dan is zij alleen toepasselijk in die gevallen, waarin de verbintenis niet kan worden nagekomen zonder tot opheffing van het ambtsgeheim te leiden. Zoo bijvoorbeeld bij de overdracht eener inschrijving op het Fransche grootboek, ten behoeve van een handelingsonbevoegde. Het is duidelijk, dat in dit geval de noodige machtigingen, die vooraf gevraagd en verkregen moeten worden, het in acht nemen van een „secret absolu” onmogelijk maken ².

213. De derde uitzondering, die door art. 40 van het Decreet van 1890 op de ongeschonden bewaring van het ambtsgeheim gemaakt wordt, berust op de disciplinaire macht, die aan de Chambre syndicale over de leden van het Parquet toekomt. Zij zal verduidelijkt worden, waar de werkring dier kamer ter sprake komt ³.

Eindelijk vinde vermelding, dat het ambtsgeheim kan opgeheven worden, wanneer de Agent de change gedwongen wordt, rekening en verantwoording van den hem opgedragen last af te leggen. Gewoonlijk zal dit echter niet het geval zijn. Immers wanneer een Agent de change met een collega eene overeenkomst afgesloten heeft, kan hij volstaan met diens naam en het volgnummer te noemen, waaronder de transactie aan den fiscus opgegeven werd. Ging de Agent de change echter „par voie d'application” te werk, dan bestaat er groot verschil van meening over de grenzen van den plicht van rekening en verantwoording ⁴.

¹) pag. 81.

²) Crépon, pag. 277, 278.

³) Onder Hoofdst. III, afd. V: Chambre syndicale.

⁴) Zie du Tilly, pag. 127—135.

IV. Verbodsbepalingen voor de Agents de change.

214. Steeds met hetzelfde doel, de verheffing van het peil van den fondsenhandel, voor oogen, achtte de wetgever het niet voldoende aan de Agents de change zekere rechten te schenken en hun bepaalde verplichtingen op te leggen, maar vaardigde hij bovendien een aantal verbodsbepalingen uit, die alle de verrichting van handelingen betreffen, welke nimmer in overeenstemming kunnen zijn met het door hem beoogde doel. De invloed ten goede, door dit optreden op de fondsenmarkt uitgeoefend, mag niet gering geschat worden.

215. In de eerste rij der bepalingen van dezen aard vinden wij van oudsher het verbod, thans in art. 85 van den Code vervat:

Un agent de change ou courtier ne peut, dans aucun cas et sous aucun prétexte, faire des opérations de commerce ou de banque pour son compte.

Il ne peut s'intéresser directement ni indirectement, sous son nom, ou sous un nom interposé, dans aucune entreprise commerciale.

Aldus wordt den Agent de change het recht ontzegd, een persoonlijk belang te hebben bij de transacties, door zijne tusshenkomst afgesloten. Een persoonlijk belang! Want een ambtelijk belang — d. w. z. dat belang, dat de enkele uitoefening van zijne functie als officieel tusshenhandelaar medebrengt — heeft de Agent de change daarbij ongetwijfeld; het bestaat in zooverre, dat de wettelijke courtage alleen dan genoten wordt, indien de opgedragen last tot uitvoering komt.

Men vervalt niet in overdrijving, wanneer men zegt, dat dit het belangrijkste verbod is, immer op de fondsenmarkt van Parijs uitgevaardigd. De invloed, die er van uitgaat, is in hoofdzaak tweeledig.

216. In de eerste plaats doet deze zich gelden in de bepaling van art. 89 van den Code, krachtens welke een Agent de change, in geval van faillissement, als banqueroutier vervolgd wordt. Inderdaad staat deze bepaling tot genoemd verbod in logisch verband. Want wan-

neer de Agent de change zich slechts wil beperken tot de uitoefening zijner wettelijke werkzaamheden, het voor rekening van anderen afsluiten van overeenkomsten en de perceptie van het hieraan verbonden loon, is het onmogelijk dat zijn bedrijf hem tot faillissement voert. Slechts wanneer hij zich een persoonlijk belang in de afgesloten overeenkomsten heeft geschapen, kan dit het geval zijn ¹.

Reeds een Arrêt du conseil d'état van October 1645, bevatte in zijn considerans woordelijk deze overweging; en het Arrest van Augustus 1720 verklaarde in art. 6 onomwonden:

En cas de faillite, leur procès leur sera fait comme banqueroute fraudulense.

Nog verdient vermelding, dat art. 404 van den Code pénal de straffen door art. 402 op het bankroet of het frauduleus bankroet gesteld, voor den Agent de change in het bijzonder verzwaard. In het laatste geval zelfs tot travaux forcés á perpétuité! Onnoodig te zeggen, dat geen rechtbank ooit deze bepaling toepaste. Trouwens zal het Parquet als zoodanig het faillissement van den enkelen Agent de change haast zonder uitzondering voorkomen.

217. In de tweede plaats werd het art. 85 een krachtig wapen in de handen van de tegenstanders der vrije markt. Daar toch ontbreekt eene analoge bepaling. Op eene, voor de goede trouw in beurszaken allergevaarlijkste wijze, kan de coulissier de hoedanigheid van tusschenpersoon en partij in het contract beurtelings aannemen. Dit tweeledig karakter, aan alle leden der Coullisse gemeen, kan niet anders dan zeer ongunstig inwerken op den geheelen gang van zaken. Wij komen daarop nader terug.

218. Gaan wij thans de geschiedenis van dit verbod van zelf-

¹) Of bij grove zorgeloosheid. De artt. 58 en 61 van het Decreet van 1890 toch, openen hem de mogelijkheid, zijn bedrijf zonder risico uit te oefenen. Het eerste artikel doet dit, waar het contante affaires geldt; het tweede, voorzoover de overeenkomsten op termijn afgesloten worden.

Ook natuurlijk, wanneer hij opérations de commerce gaat verrichten, die niets met zijn positie van Agent de change te maken hebben. Maar dat geval blijft hier onbesproken. Wij beschouwen het art. 85 slechts in verband met het optreden van den Agent de change ter beurze. Alsdan kan men van een „verbod van zelfintrede” spreken.

intrede in hoofdlijnen na. Eene ordonnantie van 1312¹ noemt het beginsel voor de eerste maal. Zij bepaalt in art. VII:

que nuls courratiers d'avoir de pois² ne piust être marchand de denrées dont il sera courratier.

Schoon hier slechts voor den goederenhandel gesteld, in overeenstemming met den toenmaligen werkkring der beurs, vinden wij het verbod later met zooveel woorden op den geld- en wisselhandel van toepassing verklaard. Zoo vangt de ordonnance du commerce van Maart 1673 aldus aan:

Défendons aux agens de banque et de change de faire le change ou tenir banque pour leur compte particulier.

In 1720 wordt dit voorschrift herhaald; de Revolutie brak met het beginsel niet; de wet van 1791 stelt het verbod uitdrukkelijk. Altemaal bewijzen, dat de wetgever in dezen maatregel een waarborg van groote beteekenis voor de goede trouw bij de afsluiting van beurstransacties zag. Ten overvloede blijkt dit uit het Exposé des motifs van den Code, waarin, met betrekking tot het verbod van zelfintrede, gezegd wordt:

Ainsi cesseront des abus de confiance, fort rares sans doute, mais dont les affligeants exemples ont prescrit la prévoyance au législateur.

Niet minder uit de woorden van den rapporteur Jard Panvillier:

L'espèce de confiance absolue, que doivent leur accorder ceux qui ont recours à leur ministère, nécessite cette mesure. Il ne faut pas qu'ils puissent s'exposer à compromettre les intérêts de leurs clients en compromettant leur propre fortune par une entreprise hasardée ou malheureuse.

¹) Ordonnance de janvier 1312 de Philippe-le-Bel, portant commandemens et deffenses.

Reeds de Statuten van Avignon van 1243, bevatten eene analoge bepaling:

Statuimus quod coraterii non sint participes emptionum vel aliorum contractuum quorum sunt coraterii.

cf. Manuel, pag. 11, in ann.

²) d. w. z. in goederen, voor weging vatbaar.

Geheel in overeenstemming met deze laatste woorden werd de tweede zinsnede van art. 85 in den Code opgenomen.

219. De sanctie op het verbod van zelfintrede is in art. 87 van den Code vervat, dat den Agent de change bedreigt met afzetting en eene boete, die door het tribunal de police correctionnelle behoort te worden opgelegd, tot een maximum van 3000 francs. Hoewel uit deze redactie eene andere gevolgtrekking zou kunnen gemaakt worden, staat vast ¹, dat niet alleen de boete, maar evenzeer de ontzetting uit het ambt, door den rechter, geenszins door de administratie, moet worden uitgesproken. Immers het artikel spreekt van „peine” en deze kan slechts door een tribunal de répression opgelegd worden ². Belangrijk is het op te merken, dat art. 23 van het Decreet van 1890 uitdrukkelijk bepaalt:

La révocation est prononcée par décret.

Nu mag het de administratie vrijstaan, uit hoofde van andere euvel daden aldus in te grijpen, zeker vermocht de wetgever van lageren rang, die hier aan het woord is, de bepaling van den Code niet te ontzenuwen. Is dus een Agent wegens zelfintrede aangeklaagd, dan zal de rechter hem, buiten de administratie om, afzetten.

Naast dit alles bepaalt art. 88 van den Code nog, dat de Agent de change, die uit kracht van art. 87 uit zijn ambt ontzet werd, nimmer daarin kan hersteld worden.

220. De vraag, of hier naast de penale ook eene civiele sanctie staat, moet bevestigend beantwoord worden. De Code toch bevat in art. 87 nog de toevoeging:

Sans préjudice de l'action des parties en dommages-intérêts;

welk vorderingsrecht den belanghebbende reeds uit art. 1382 van den Code civil toekomt. De oudere wetgeving kende een veel strenger burgerrechtelijke sanctie. Zoo verbood art. 7 van het Arrêt du conseil van Augustus 1720 de zelfintrede,

¹) Na eene beslissing van het Hof van Cassatie van 26 Januari 1853, Sirey 1853, 1, 129.

²) Aldus Lyon-Caen et Renault, IV, 930-bis, in ann. 3. — Zie ook Mollet, II, 664.

le tout à peine de nullité des engagements qu'ils pourroient avoir contractez.

Lyon-Cacn en Renault ontkennen het bestaan dezer nietigheid onder de huidige wetgeving ¹.

221. Naast dit verbod staat de nog steeds geldende stelregel, die den Agents de change het recht van bijzonder onderlinge associatie ontzegt, voorzover zoodanige vereeniging op de uitoefening van hun ambt betrekking zou hebben.

Het Decreet van 1890 bepaalt in art. 89:

Les agents de change ne peuvent former entre eux aucune association particulière pour les opérations de leur ministère.

In deze redactie ligt tweeërlei beperking van het verbod besloten. Slechts eene bijzondere vereeniging is den Agents de change verboden, dat is eene associatie van twee of meer leden onderling. Immers het geheele Parquet vormt wel degelijk eene algemeene vereeniging, ten doel hebbende de „opérations du ministère” te vergemakkelijken ². Voorts is het den Agents de change geoorloofd eene bijzondere vereeniging te vormen, die niet op de waarneming van hun ambt betrekking heeft; mits zij natuurlijk maar zorgen, dat deze niet met art. 85 van den Code strijdig is.

Voor het eerst in 1724 opgenomen, bleef dit beginsel bij voortdurend in de wetgeving gehuldigd. De reden daarvan is m. i. niet ver te zoeken. Zulk eene bijzondere vereeniging, bestaande in den boezem der groote corporatie die met een gelijkkluidend doel door alle Agents de change gevormd wordt, zou lijnrecht tegen de geheele oeconomie van het beursmonopolie indruischen, den waarborg verzwakken, die in de vervulling van het ambt van tusschenhandelaar ter beurze door officieel aangestelde personen van groote betrouwbaarheid, gelegen is.

Met dit alles moet niet verward worden het verbod, zich met een ander persoon dan een collega te associeeren ten behoeve van de uitoefening van het ambt. Ziedaar een voorschrift, dat thans niet meer geldt. Hetzelfde kan omtrent de aloude ontzegging van

¹) IV, 930-bis.

²) Zie onder Hoofdst. III, afd. V: Organisatie van het Parquet.

het recht, zich te laten vertegenwoordigen, opgemerkt worden. Beide bepalingen zullen behandeld worden, als de huidige regeling op dit punt ter sprake komt ¹.

222. Door art. 7 van het meervermelde Décret imperial van 1 October 1862 werd den Agent de change het recht ontzegd:

d'avoir soit en France, sur une place autre que celle pour laquelle ils auront été nommés, soit à l'étranger, des délégués chargés de les représenter ou de leur transmettre directement des ordres.

Deze verbodsbepaling is nog steeds van kracht. Niets verbiedt den Agent de change echter de orders, die hem van elders door middel van een bevriend huis geworden, uit te voeren; vandaar dat in de practijk eene groote concentratie van beursorders te Parijs plaats vond, die tot vele moeilijkheden aanleiding geeft.

Overigens stelt de wetgever weinig verbodsbepalingen meer, die voor ons onderwerp van belang zijn. Talrijke wettelijke ontzeggingen hangen zoodanig met de techniek der beursoperaties samen, dat hare uitóenzetting buiten het kader van dit werkje valt. Het verbod van allen handel buiten beurs of beurstijd werd reeds in het eerste hoofdstuk besproken, als samenhangende met de meest algemeene beginselen van beursorganisatie.

223. Besluiten wij deze afdeeling met een blik te werpen op enkele verbodsbepalingen, die thans nog slechts historische beteekenis hebben, maar toch de aandacht waard zijn, omdat hare uitvaardiging een schakel vormt in de geschiedenis der Parijsche beurs.

Haast zonder uitzondering zijn deze verbodsbepalingen in het Arrest du conseil d'etat van 24 September 1724 vervat en dus blijkbaar te beschouwen als buitengewone voorzorgsmaatregelen, door den wetgever tegen mogelijke onregelmatigheden in den handel ter beurze getroffen.

Buitengewone maatregelen; want daarin juist is de verklaring hunner opheffing gelegen, dat onder meer normale omstandigheden hunne handhaving onnoodig werd geacht.

Zóó het verbod, in fine van art. 32 van genoemd Arrest vermeld:

¹) Hoofdst. III, afd. 5, in fine.

Sa Majesté fait très-expresses deffenses aux agens de change de faire aucune commission pour le compte des forains ou des estrangers, à moins qu'ils ne soient à Paris de la négociation.

Eene bepaling, in volkomen overeenstemming met den praecambule van den maatregel, die in de beurs van Parijs wilde zien:

une place où les négociations puissent estre faites entre gens connus,

en met de beperkende voorschriften omtrent den toegang tot de beurs¹. Zoodoende moest een einde komen aan de orders, die onder een aangenomen naam gegeven werden, speculatieve manoeuvres, die aan de wilde koersschommelingen in de thans ontruimde rue Quincampoix een niet gering aandeel hadden gehad². Begrijpelijkerwijze bleef dit verbod niet gehandhaafd. Men bedenke hoe misplaatst het heden wezen zou!

224. Voorts bevatte art. 11 van het Arrêt du conseil de décembre 1766 het volgende voorschrift:

Les agens de change ne pourront prendre ni exécuter d'ordre d'aucun commis de leurs confrères; à moins que les confrères absens ne leur en aient donné le pouvoir.

Een verbod, dat van meer doorzicht getuigt, dan men in den regel in de te dier tijde uitgevaardigde beursreglementen vermag te ontdekken. De meest betreurenswaardige gevolgen zouden niet uitblijven, indien het een Agent de change geoorloofd was, beursorders van het personeel van een zijner collega's aan te nemen. Als regel toch zullen zij transacties van speculatieven aard betreffen, want waar het beleggingsorders geldt, is er geen reden, waarom de bediende die niet door zijn patroon zou laten uitvoeren. Uit de laatste zinsnede van het artikel blijkt m. i., dat de wetgever de gelegenheid tot het plaatsen van dusdanige orders nimmer afgesneden wenschte te zien; op lastgevingen van ander karakter zullen die woorden wel niet slaan. Dit alles gegeven, is het vreemd, het verbod in de huidige beursreglementeering niet meer te lezen. Toch geldt het,

¹) Zie nummer 18.

²) Manuel, pag. 68, in ann. 1.

naar ik vernam krachtens beslissing van de Compagnie zelve, nog ten huidigen dage aan het parquet en ziet de Chambre syndicale gestreng op de naleving toe.

225. Eindelijk werden door de wet van 1885 op de termijnzaken de beide uiterst duistere verbodsbepalingen afgeschaft, die in de artt. 85^{3º} en 86 van den Code geschreven stonden, omdat men zich op deze voorschriften beriep bij het voorstaan van de onwettigheid der termijnaffaires¹. Zij luidden aldus:

L'agent de change ne peut recevoir ni payer pour le compte de ses commettants. Il ne peut se rendre garant de l'exécution des marchés dans lesquels il s'entremet.

Wij zullen op dit punt niet ingaan, maar volstaan met de opmerking, dat de afschaffing dezer voorschriften in 1885 aan de rechtszekerheid op de fondsenmarkt ongetwijfeld ten goede kwam. Immers welken gewrongen uitleg men daaraan ook trachtte te geven, zij waren in lijnrechten strijd met het rechtskarakter van den Agent de change en met enkele wettelijke en statutaire bepalingen, die thans in het Decreet van 1890 bevestiging vinden. Met de eerste dezer verbodsbepalingen waren nòch het feit, dat de Agent de change als commissionnair bij de beursovereenkomst betrokken is, nòch de, thans in artt. 58 en 61 van het Decreet van 1890 vervatte, voorschriften in overeenstemming te brengen. De tweede verbodsbepaling was strijdig met het karakter van commissionnair del credere, dat den Agent de change toekomt, en met het voorschrift, dat thans in art. 54 van voornoemd Decreet een plaats vindt.

V. Organisatie van het Parquet.

226. De organisatie van het Parquet maakt het onderwerp van den eersten titel uit, zoo van het Decreet van 1890², als van het

¹) Lyon-Caen et Renault, IV, 979.

²) Korthedshalve in deze afdeeling in den regel „het Decreet” genoemd.

daaruit voortvloeiend beursreglement van 1899 ¹. Ook op dit punt gaf de eerstgenoemde maatregel eene samenvatting van de voorschriften, in talrijke oude wetsbepalingen verspreid.

De meeste fundamenteele bepalingen omtrent de organisatie der beurshandelaars stammen van het Arrest van 1638 af. Op dit tijdstip toch werd voor de eerste maal de behoefte aan eene nauwkeurige en volledige codificatie der handelsgebruiken gevoeld, omdat de omzet ter beurse steeds vermeerderde, zooals uit het wassend aantal Agens de banque bleek. In den loop der zeventiende eeuw vinden wij in de wetgeving voortdurend sporen van dezen wensch naar organisatie, een streven in 1684 eindelijk met goed gevolg bekroond ².

227. Het eerste uitvloeisel van dat streven was het vereenigen van alle officieele tusschenhandelaars aan ééne beurs in ééne corporatie.

Zoo zegt de considerans van het Arrest van 1638:

pour donner moyen aux dictes courtiers de faire valoir leurs dictes charges à peu près l'une comme l'autre et les rendre plus considérables, et que le public en soit mieux servi, nous les avons érigé et érigeons en un corps, qui sera appelé à Paris „le corps des trente courtiers héréditaires de change et de banque de nostre ville de Paris.”

Het nut van dezen maatregel is, gelijk uit de aangehaalde woorden blijkt, driedelig. In de eerste plaats zou op deze wijze alle scherpe concurrentie tusschen de Agents de change uitgesloten worden ³; voorts zou de organisatie de waarde van alle charges, zonder onderscheid, niet weinig verhoogen; eindelijk bood zij een waarborg te

¹) Daarnevens schijnen belangrijke, aanvullende bepalingen op dit stuk in het Règlement intérieur de la Compagnie des Agents de change de Paris vervat te zijn. Dit reglement, in tegenstelling met het règlement particulier van geen ministerieele goedkeuring voorzien, is een streng vertrouwelijk stuk. Het mocht mij dan ook niet gelukken er inzage van te bekomen; door navraag trachtte ik in de hieruit ontstane leemten te voorzien.

²) Articles en forme de Statuts du 5 et 6 juillet 1684, servant de Règlement pour les Agents de change, banque et marchandises de la ville de Paris, conformément à l'édit du mois de décembre 1638 et arrest du conseil en explication d'iceluy du 2 avril 1639.

³) In dezelfde richting werkte evenzeer de, bij hetzelfde Arrest ingestelde, Bourse Commune; waarover nader.

meer voor het publiek. Van dit drietal gewenschte resultaten werd slechts het eerste niet verkregen.

Thans bestaan deze corporaties nog, onder den naam van „Compagnies des Agents de change.” Ik vind ze nergens explicite voorgeschreven, schoon dikwijls ook in de hedendaagsche wetgeving genoemd. Evenwel is deze organisatie aan alle officiers ministériels gemeen¹. Zulk eene corporatie is een rechtspersoon². De in 1898 wettelijk ingestelde, hoofdelijke aansprakelijkheid van de leden der Compagnie van Parijs, heeft de waarde van het beginsel van corporatievorming ongetwijfeld belangrijk verhoogd.

228. Het mag onnoodig heeten het steeds wisselend aantal leden van genoemde vereeniging na te gaan. Begrijpelijkerwijze wijzigde dit zich voortdurend onder invloed van aanwas of vermindering van den omzet en naar mate een verschillend stelsel van beursorganisatie aan het woord was; niet het minst eindelijk, omdat de regeering op deze wijze steeds weer tot nieuwe heffingen kon geraken. Het grootst was de Compagnie in 1805, toen een Decreet van 5 prairial an XIII, het aantal leden op honderd bracht. In 1816 werd dit, voor de zooveelste maal „irrévocablement,” op zestig teruggebracht; sinds 1898 telt het Parijsche Parquet 70 leden.

Van meer belang is het, met een enkel woord de bepalingen te bespreken, die het Decreet in artt. 13—14 omtrent wijziging van het aantal Agents de change aan één beurs bevat. Uitgezonderd de laatste zin van art. 14, waarop wij nader terugkomen, zijn deze voorschriften volkomen begrijpelijk. De vroegere reglementen, zegt Crépon³, hielden zich met de instelling van nieuwe of de afschaffing van bestaande offices niet bezig;

il n'existait, à cet égard, que des règles ou plutôt des usages de bureaucratie administrative.

Het Decreet bracht ook op dit punt dus eene wezenlijke verbetering.

¹) Boudon, p. 190.

²) Zie Lyon-Caen et Renault, IV, 880, die haar tot de établissements d'utilité publique rekenen. Zij is geen établissement public, dat is een rechtspersoon, die deel uitmaakt van de organisatie van het land zelf, die ingesteld is voor de waarneming van een openbaren tak van dienst.

³) pag. 512.

Dikwijls ontzegde men aan de regeering het recht, te Parijs nieuwe offices in te stellen. En wel op grond van de overwegingen der Ordonnance royale van 29 Mei 1816, waarin gesproken werd van een onherroepelijk op 60 bepaald aantal Agents de change, onder geen voorwendsel uit te breiden. Daartegen valt in te brengen, dat het aan het hoofd van staat niet geoorloofd was in een zuiver reglementairen maatregel voor altijd afstand te doen van het onbeperkt recht van benoeming, door de wet geschonken. Het Decreet nam de beperking daarvan dan ook niet over; en de uitbreiding van het aantal Agents de change te Parijs gaf in 1898 niet tot oppositie uit dezen hoofde aanleiding.

229. Gaan wij thans na, hoe men tot het lidmaatschap van de Parijsche corporatie kan geraken. Terstond treft ons het feit, dat dit in den regel door verkoop der charge door den afgetreden of van wege den overleden functionaris geschiedt; wel te verstaan, mèt ingrijpen der regeering, aan wie de eigenlijke benoeming voorbehouden is. Dit berust op het beginsel van overdraagbaarheid van het office, nà de Loi de finance van 1816 wederom erkend en vroeger door ons uiteéngezet ¹. Art. 91 dier wet schonk den afgetredenden Agent de change het recht zijn opvolger aan de regeering aan te bevelen; ook aan zijne „héritiers et ayant-cause” werd dit recht van praesentatie geschonken. Wij zullen ons met het oog op de beschikbare ruimte tot het geval bepalen, dat de aanbeveling door den afgetreden titularis geschiedt.

230. Art. 91 der wet van 1816 verbindt aan de praesentatie voor alles één voorwaarde: de candidaat moet beantwoorden aan de eischen, door de wet gesteld. Geen Agent de change zal derhalve zijne charge aan iemand verkoopen, alvorens er zich van te hebben overtuigd, dat deze persoon aan alle voorwaarden van benoembaarheid voldoet. Deze voorwaarden zijn thans in art. 1 van het Decreet vervat ².

In de eerste plaats moet de candidaat Franschman zijn. Voor de

¹) Zie nummer 135.

²) Reeds de Statuts van 1684 behelsden voorschriften op dit stuk:

Aucun ne sera admis audit office d'agent de change, qu'il ne soit de la religion catholique, apostolique et romaine, d'âge compétant, et sans reproche.

eerste maal stelde het Arrest du conseil van 1724 in art. 21 dezen eisch.

Les agens de change seront tous français ou régnicoles au moins naturalisez.

Vóór dien tijd konden vreemdelingen het ambt waarnemen. Het Consulaat van Lyon bepaalde den 12en Maart 1509 :

que l'on doit mettre aussi bien des estrangiers comme ceux de la ville pour exercer l'estat de corratier.

Wij zullen nader bevinden, dat het groot aantal vreemdelingen, bij de Coullisse aangesloten, den tegenstanders dier organisatie een wapen in de hand gaf, door hen met goed gevolg gebruikt.

Voorts moet de aanbevolen opvolger 25 jaar oud zijn. Reeds bij een Arrêt du conseil van Augustus 1720 werd die leeftijd geeischt.

Eindelijk moet de candidaat in het volle genot zijner burgerlijke en staatsburgerlijke rechten zijn en moet hij voldaan hebben aan de eischen, door de wet op den militairen dienstplicht gesteld. Het eerste werd ook door het Arrêté van germinal an IX gevorderd, echter in veel minder duidelijke bewoordingen.

Over het algemeen genomen treft het, bij eene doorlezing der beurswetgeving op dit punt, dat het eene jaar geheel andere voorwaarden van benoembaarheid gesteld worden dan het andere. Zelden vindt men eene volledige opsomming; nu eens ontbreekt elk voorschrift omtrent den leeftijd, dan weer wordt over de rechtsbevoegdheid gezwegen. Ook hier dus bracht het Decreet bepaald verbetering. Toch moet opgemerkt worden, dat art. 1 niet alle gestelde eischen vermeldt; ook in art. 3 liggen er verscholen. Maar men bedenke, dat het meerendeel ¹ der daar vermelde waarborgen van geschiktheid slechts gevorderd wordt, wanneer de benoeming na *aanbeveling* tot stand komt. Algemeene voorwaarden van benoembaarheid bevatten de daar voorkomende bepalingen dus niet.

231. De Agent de change, die een opvolger wil aanbevelen, gaat nu, naar ik bevond, als volgt te werk. Hij verkoopt zijne charge aan een derde — natuurlijk onder voorwaarde, dat de regeering zijne keuze bekrachtigt — en zendt dan aan de Chambre syndicale

¹) Zie art. 4 van het Decreet.

het zoogenaamde „dossier de la cession.” Dit bestaat uit de volgende stukken:

- 1o Den brief, die zijne ontslagaanvraag aan den minister van financiën inhoudt.
- 2o Den brief, die de voorstelling van den opvolger aan den Syndic bevat.
- 3o De acte van verkoop, onderteekend in triplo.
- 4o De door beide partijen geteekende verklaring, dat de prijs, in de acte van verkoop genoemd, niet gefingeerd is.

Deze bepaling is in overeenstemming met het voorschrift, in art. 3^{2o} van het Decreet vervat. De partijen moeten verklaren, dat geen enkel voordeel bedongen is buiten den prijs, in de koopovereenkomst genoemd. Deze koopsom wordt in de practijk vastgesteld in overeenstemming met de schatting van de waarde der charge, door de Chambre syndicale verricht. Dit vooropgesteld, is het onnoodig de laatste woorden van art. 3^{2o} te verklaren.

Ook is het duidelijk, waarom deze bepaling omtrent de echtheid van den prijs in het Decreet werd opgenomen. De staat toch heft naar dien maatstaf een recht van overgang; vandaar dat alle „contre-lettres” op dit punt nietig zijn.

- 5o Eene door beide partijen geteekende verklaring, betreffende de afwikkeling van alle loopende transacties.

De Chambre syndicale verplicht namelijk hem, die het office koopt, zich aan zijn voorganger te substitueeren voor de nakoming van alle beursovereenkomsten, à comptant of op termijn door dezen afgesloten. Op dit punt vind ik eene belangrijke beslissing van het Hof van Parijs van 30 Mei 1893¹. Dit maakte uit, dat zulk eene substitutie niet anders kan zijn dan een maatregel van inwendige orde, noodzakelijk geworden door het karakter van het mandaat zelf, aan de Agents de change toevertrouwd; dat zij, uitsluitend betrekking hebbende op de loopende zaken, niet in de overeenkomst vermeld mag worden, die volgens art. 3 van het Decreet aan de goedkeuring van den minister van financiën onderworpen wordt; dat zij op geen enkele wijze gepubliceerd mag worden; en dat zij in geen geval zou kunnen beschouwd worden

¹) Dalloz, 1894, 2, 457.

als eene „prise en charge” door den nieuwen agent, — bij wijze van een soort van aanneming van het geheele passief der charge, bekend of onbekend, — daar eene dergelijke clause eene heimelijke verhooging van den prijs der charge met zich zou brengen en dus nietig zoude zijn, als alle contre-lettres, op de overdracht van een office betrekking hebbende.

6o Eene door beide partijen geteekende verklaring, betreffende de overdracht van de rechten op het fonds commun.

Wij zullen nader bevinden, dat deze rechten op het gemenschappelijk fonds der Compagnie een aanzienlijke geldswaarde kunnen vertegenwoordigen.

7o Een afschrift van de geboorteacte van den candidaat, in duplo.

8o Eene attestatie in duplo, dat hij in het volle genot is zijner burgerlijke en staatsburgerlijke rechten.

9o Eene attestatie, dat hij aan de eischen, door de wet op den militairen dienstplicht gesteld, voldaan heeft.

Onnoodig op te merken, dat deze laatste drie stukken geëischt worden in overeenstemming met art. 1 van het Decreet.

10o Een certificaat van bekwaamheid en eerlijkheid, geteekend door de chefs van ten minste zes financieele of commercieele huizen, in duplo.

11o Een certificaat in duplo, waaruit volgt dat de candidaat ten minste 4 jaar werkzaam is geweest bij een Agent de change, bankier, koopman of notaris.

Aan deze beide bepalingen is eene geschiedenis verbonden. De laatste is geheel in overeenstemming met art. 3^{1o} van het Decreet geredigeerd. Het Arrêt du conseil van 25 November 1781 eischte eene stage van zes jaar, het Arrêté van an IX bracht deze tot vier jaar terug. De eerste eisch is in het Decreet niet te vinden; wel kwam hij in het Decreet van 2 Juli 1862 voor. De extra-parlementaire commissie achtte het in 1890 wenschelijk, het certificaat van bekwaamheid te doen vervallen, daar het dikwijls weinig waarborg bood, en liever een certificaat van eene „stage professionnel” te eischen. Maar dan is het de vraag, of de Chambre syndicale de overlegging van het onder 10o genoemde certificaat toch weder ver-

langen kan. Crépon ¹, hoewel dit voorbeeld niet noemende, veroordeelt zoodanige handelwijze in algemeene termen:

Par cela même que le décret de 1890 forme un ensemble complet des conditions requises, il ne permet pas aux compagnies, par des réglemens particuliers, d'ajouter aux exigences de la loi.

Nog minder, à fortiori, door règlemens intérieures, die niet eens de goedkeuring des ministers verwerven!

12o Een ontwerp van de overeenkomst, met de toekomstige bailleurs de fonds aan te gaan ².

Over deze personen, die men om zoo te zeggen als de vennoten bij wijze van geldschieting der charge beschouwen kan, nader. De hier bedoelde overeenkomst wordt eerst van kracht tusschen de partijen, na de voorloopige goedkeuring der Chambre syndicale en de definitieve van den minister van financiën.

232. Al deze verklaringen worden geschreven op modellen, door de Chambre syndicale vastgesteld; voor het meerendeel zijn deze op zegel. Bij ontvangst van dit dossier benoemt de Syndic een rapporteur. De Chambre syndicale, het rapport gehoord, beslist vervolgens over de voorloopige toelating van den candidaat; drie stemmen tegen zijn voldoende voor de afwijzing.

Alsdan verbindt de voorloopig toegelatene zich schriftelijk tegenover de Chambre syndicale, de hem bekende reglementen der corporatie te zullen naleven. Hierop wordt zijn naam gedurende 14 dagen in het kabinet der Agents de change ter beurze aangeplakt. Op dit papier, geteckend door den Syndic, kan men reeds terstond de namen der voorgestelde bailleurs de fonds lezen, met de bedragen waarvoor zij zullen deelnemen; hiervan kunnen alle Agents de change kennis nemen, die na verloop der 14 dagen allen in geheime stemming hun advies aan de Chambre syndicale uitbrengen. Deze laatste alleen hoort den uitslag hiervan. Dan stemt zij wederom over de toelating van den candidaat. Wordt hij aangenomen, dan doet de Chambre syndicale de eigenlijke aanbeveling aan den betrokken Minister, die het decreet van benoeming onderteckent. Wie deze minister is, zegt art. 2 van het Decreet.

¹) pag. 509.

²) Men vergelijke art. 3^{3o} van het Decreet van 1890.

233. Uit dit alles volgt, dat de corporatie op de benoeming van een Agent de change grooten invloed oefent. Op dit punt is in de laatste zinsnede van art. 3 duidelijk een tweeledig stelsel te ontdekken. Waar een Parquet en dus eene Chambre syndicale bestaat, is de voorafgaande goedkeuring daarvan noodig, om tot eene benoeming te kunnen geraken. Terecht meende de commissie van 1890, dat aan zulk eene beurs zóó groot vertrouwen tusschen de Agents de change onderling moet bestaan, dat niemand lid der corporatie zal kunnen worden zonder goedvinden zijner aanstaande collega's. Vooral na de in 1898 aanvaarde solidariteit van het Parquet van Parijs klemt dit betoog bij benoemingen te dier plaats. Aan beurzen waar geen Parquet bestaat, is de band tusschen de Agents de change veel lossen en achtte men het voldoende, dezen in de gelegenheid te stellen, hun advies te uiten.

234. Wij gingen na, hoe de benoeming van een Agent de change als regel in het werk gaat; daarnaast behooren nog eenige buitengewone gevallen vermeld te worden.

In de eerste plaats is het mogelijk, dat van het recht tot aanbeveling eens opvolgers geen gebruik gemaakt wordt, òf omdat de belanghebbende dit verzuimt òf omdat er geen belanghebbende bestaat. Alsdan kan, na verloop van 4 maanden, ambtshalve tot de benoeming worden overgegaan.

De Chambre syndicale, ook hier geldt wat in het vorige nummer opgemerkt werd, maakt een lijst op van drie candidaten, waaruit de keuze moet geschieden ¹. De som, door den nieuwen titularis te betalen, wordt vastgesteld door het decreet, dat de benoeming inhoudt, en in de consignatiekas gestort, om aan den rechthebbende te worden uitbetaald.

Langs denzelfden weg kan de benoeming van een Agent de change geschieden, wanneer zijn voorganger uit het ambt ontzet werd. Immers art. 91 van de wet van 1816 ontzegt den afgezetten titularis uitdrukkelijk het recht, een opvolger aan te bevelen. Maar tegenwoordig staat de regeering dit in den regel aan de schuldeischers of aan de familie van den uit zijn ambt ontzette titularis toe.

¹) Waar geen Chambre syndicale is, belast het tribunal de commerce zich met die taak. Zie art. 4 van het Decreet.

235. Is de Agent de change eenmaal benoemd, dan grijpt vervolgens de receptie door zijne medeleden plaats. De nieuwbenoemde moet allereerst fr. 2500 voor de kosten van zijne installatie storten. De corporatie komt bijéén en de Syndic noodigt de twee „parrains” van den installandus uit, hem binnen te geleiden.

Alsdan leest de Syndic hem de volgende stukken voor:

- 1o Den brief van den minister, waarin het decreet van benoeming staat.
- 2o Het decreet zelf.
- 3o Het receptis van de schatkist, bewijzende dat de vereischte cautie gestort werd.
- 4o Het proces-verbaal van eedsaflegging voor het tribunal de commerce, of den daarop betrekking hebbenden brief van den griffier.

Door deze beide laatste stukken wordt bewezen, dat aan de eischen, in art. 3 van het Decreet vervat en vroeger reeds door ons besproken¹, voldaan is.

- 5o De schriftelijke verbintenis, de reglementen der corporatie te zullen naleven en de beslissingen der Chambre Syndicale te zullen eerbiedigen.

Daarna heeft de installatie plaats. Voorts gaat de Chambre syndicale over tot de schatting van het fonds commun; de uitkomst wordt aan den afgetreden Agent de change en aan zijn opvolger medegedeeld. Wij zagen zooeven, dat de rechten op het fonds commun, die den afgetreden titularis toekwamen, bereids overgedragen zijn.

236. Wanneer een Agent de change geschorst, afgezet, overleden of verdwenen is, gaat de Chambre syndicale, krachtens art. 7 van het Decreet, over tot de benoeming van een plaatsvervanger. Deze, optredend bij de verhandeling der fondsen aan de corbeille en bij het afgeven der in art. 76 genoemde certificaten, is begrijpelijkerwijze zelf een Agent de change. Op deze wijze wordt voor het voortbestaan der offices gewaakt. Na het overlijden van een Agent de change verlopen eenige maanden, eer een nieuwe titularis benoemd is. Werd niet op afdoende wijze in de plaatsvervangng van

¹) Zie onder Hoofdst. III, afd. III: Verplichtingen der Agents de change.

den overledene voorzien, dan zouden de erfgenamen de waarde van het office zeer zien verminderen.

Daarnaast benoemt de voorzitter van het tribunal civil nog een voorloopig bewindvoerder, op verzoek der meest diligente partij. De werkzaamheid van dezen persoon is als eene aanvulling op die van den voornoemden plaatsvervanger te beschouwen. Neemt deze louter die functies waar, welke een persoonlijk optreden van den Agent de change vorderen, gene zal zich bepalen tot het voeren van het inwendige beheer der charge. Zijn eerste werk is een staat op te maken van den toestand, waarin die zich bevindt; daarna zal zijn doel zijn, de aanwezige relaties te behouden, niet, tot het uitbreiden der betrekkingen over te gaan.

237. De eens afgetreden Agent de change kan nimmer weder van dezelfde corporatie deel uitmaken. Slechts in buitengewone omstandigheden kan hij weder opgenomen worden; daartoe schijnt echter ter algemeene vergadering $\frac{3}{4}$ der aanwezige leden zich vóór de toelating te moeten verklaren.

Is dit dus uitzondering, regel is, dat de afgetreden titularis tot eerelid der corporatie benoemd wordt. Hiervoor stelt art. 9 echter als voorwaarde, dat hij gedurende ten minste 15 jaren het ambt van Agent de change bekleedde; de jaren, dat hij deel uitmaakte van de Chambre syndicale, tellen dubbel. Het honorariaat werd volgens het particuliere reglement van 1870 door de algemeene vergadering verleend, thans bij decreet¹. Naar ik bevond, gaat dit als volgt in het werk.

De afgetreden Agent de change richt tot de Chambre syndicale het schriftelijk verzoek, tot eerelid benoemd te worden. Daarbij voegt hij eene schriftelijke verbintenis, geen enkele functie aan te nemen en aan geen enkele onderneming deel te nemen, die op de een of andere wijze de belangen of de eer der compagnie zou kunnen schaden. De Chambre syndicale draagt hem daarna aan den minister ter benoeming voor, na de toestemming der algemeene vergadering verkregen te hebben; deze wordt, met $\frac{2}{3}$ der stemmen der aanwezige leden, in geheime stemming verleend; aan de leden wordt eerst een dienststaat van den afgetredene overgelegd.

¹) Men lette op de overgangsbepaling in art. 11 van het Decreet vervat.

Wordt het honorariaat verleend, dan ontvangt de drager de gouden medaille der compagnie, waarop zijn naam en de dag van zijne benoeming staat; zijn naam wordt op het „tableau de la compagnie” ingeschreven. Gedurende beurstijd mag het eerelid zich in het kabinet der Agents de change ophouden. Hij heeft recht van toegang tot de jaarvergadering der vereeniging; de Chambre syndicale kan hem steeds tot het bijwonen eener algemeene vergadering uitnoodigen; in beide gevallen heeft hij een adviseerende stem en ontvangt hij jetons de présence ¹.

Ten slotte bevat art. 12 van het Decreet volkomen duidelijke bepalingen omtrent de ontzetting uit het eerelidmaatschap.

238. Omtrent de algemeene vergaderingen, waarover in het voorgaande meermalen sprake was, bevat het Decreet in de artt. 31—33 enkele voorschriften. Het zou weinig nut hebben deze bepalingen hier over te nemen; liever zij het een en ander opgemerkt, dat daarin niet te vinden is.

De jaarvergadering heeft steeds in de tweede helft van December plaats. Daarin, gelijk in alle algemeene vergaderingen, wordt het bureau gevormd door den Syndic met de leden der Chambre syndicale en den doyen der corporatie. Geheime stemming over alles is regel; behoorlijk aangenomen voorstellen hebben kracht van wet voor de leden der Compagnie. In de jaarvergadering wordt het verslag der Chambre syndicale over den toestand der vereeniging voorgelezen en het rapport der commission de comptabilité ² aangehoord; eindelijk heeft daarin nog de benoeming van de leden der Chambre syndicale plaats.

239. Thans kunnen wij overgaan tot de eigenlijke beschouwing der inwendige organisatie van voornoemde corporatie te Parijs. Nemen wij als punt van uitgang het centrum, waar zich de Agents de change bij de uitvoering der beursorders samentrekken: *het parquet*.

Dit woord heeft tweërlei beteekenis. In oneigenlijken zin is het

¹) Deze jetons worden door de zorgen der Caisse commune geslagen. Zij zijn van zilver en hebben eene waarde van fr. 5. Omtrent hunne uitdeeling bestaan verschillende bepalingen: zoo ontvangt de president der Chambre syndicale telkens 4 jetons; zoo kan deze kamer jetons schenken als hulp, belooning, enz.

²) Zie nader, bij de behandeling der Bourse commune.

synoniem met de Compagnie des Agents de change ¹ en als zoodanig werd het reeds voortdurend door ons gebruikt. Maar in eigenlijken zin is het parquet een bepaald gedeelte van het beursgebouw, boven den beganen grond opgehoogd, omgeven door eene balustrade en waartoe in beginsel de toegang slechts aan de Agents de change geoorloofd is. In deze beteckenis gebruiken wij den term thans.

Het parquet werd ter beurze met drieërlei doel ingesteld. In de eerste plaats kan het publiek de lasthebbers, waarop het door de wet aangewezen is, zodoende gemakkelijker vinden. Voorts kunnen de Agents de change zelf in betrekkelijke kalmte de gelaste overeenkomsten afsluiten. Wie in eene bewogen zitting het gewoel rondom de corbeille heeft gadeslagen, zal moeten toegeven, dat het woord betrekkelijk hier niet misplaatst is. Toch heerscht hier rust in vergelijking met de „hoeken”, die door de Coullisse gevormd worden. Wanneer men nagaat, hoe verschillend schouwspel de beurs zou bieden, indien ook de officieele markt aldus gegroepeerd was, dan moet men toegeven dat de maatregel des wetgevers zijn doel niet miste. Eindelijk werd op deze wijze eene publiciteit bij de afsluiting der transacties gewaarborgd, die slechts tot bevordering der goede trouw aanleiding geven kon.

Reeds in 1774, de eerste maal dat het voorschrift gegeven werd, vinden wij dit driedig doel vooropgesteld. In zijne overweging, bevat het Arrêt du conseil d'état van 30 Maart deze zinsneden:

Le Roy étant informé que les citoyens et autres particuliers, qui sont autorisés à entrer à la Bourse pour leurs affaires particulières ou pour celles dont ils sont chargés, *ne trouvent point aussi promptement* qu'ils le désireroient les agens de change dont ils ont besoin, par leur dispersion dans un emplacement commun à tous ceux qui s'y rencontrent:

que plusieurs d'entr' eux ne connoissant aucun agent de change, ne parviennent pas aisément à les rencontrer:

que les agens de change eux-mêmes *ne se communiquent pas avec une parfaite liberté*, ce qui apporte également du retard aux n'gociations et au cours des effets publics:

que d'un autre côté, il est important que les variations dans les prix des effets commercables soient constatées d'un manière authentique et par *le témoignage de l'acheteur et du vendeur*:

¹ Zie nummer 102.

De heer Luitenant-generaal van politie der stad Parijs wordt dan met het toezicht op de inrichting eener afgescheiden verhooging belast. Uitdrukkelijk wordt bepaald, dat alleen de Agents de change zich daar mogen ophouden.

240. Dit beginsel, door het Arrêté van prairial an X nog ongewijzigd overgenomen, onderging gaandeweg eenige uitbreiding, door den aangroeienden omzet geëischt. Toen in 1859 den Agents de change toegestaan werd zich van commis principaux te bedienen, werden deze functionarissen in afzonderlijke groepen vereenigd, die thans, tot een zestal uitgebreid, te zamen het zoogenaamde „petit-parquet” vormen¹. Hierop komen wij uitvoeriger terug, waar het personeel der Agents de change bespreking vindt.

Slechts zij vermeld, dat het petit-parquet ongetwijfeld tot het parquet der beurs gerekend moet worden. Ik acht mij dan ook gerechtigd, in het bestaan daarvan eene uitzondering te zien op de bepaling van art. 12 der ordonnance de police van Thermidor an IX:

Il est défendu aux agents de change de se faire suppléer ou représenter *dans l'intérieur* du parquet de la Bourse.

Slechts op het eigenlijke grand-parquet, dat de corbeille omgeeft, wordt, buiten de 70 Agents de change en de gardiens de Bourse, niemand toegelaten.

241. Het is misschien niet onaardig den bijgevoegden plattegrond op dit punt eenigszins toe te lichten en eens na te gaan hoe een order ter beurze het grand-parquet bereikt. Rondom de balustrade die deze verhoogde ruimte omsluit, bevinden zich de fondés de pouvoir, de procuratiehouders der Agents de change, van meerder personeel omringd. Ook hun is de toegang tot het parquet ontzegd, doch zij nemen de orders die hun door remisiers, cliënten of coulissiers ter hand gesteld worden in ontvangst. Geeft nu iemand last 200 Métropolitain te verkoopen, dan schrijft de fondé de pouvoir op een fiche: V. 200 Métro, roept een der gardiens aan, die met dat doel op het grand-parquet aanwezig zijn, en vraagt hem, dit aan

¹) Zie voor dit alles den plattegrond der beurs, in de bijlagen opgenomen.

zijn Agent de change over te reiken. Deze bevindt zich met zijn collega's rondom de eigenlijke corbeille, de evenzeer door eene balustrade afgescheiden, mandvormige ruimte midden op het parquet. Hij zal, na lezing van het briefje, aanvangen te schreeuwen: „je vends du Métro”, totdat een der Agents de change ze hem afneemt. Dan zendt de eerstgenocnde Agent de change de fiche, waarop de order stond, doorgeschrapd aan zijn fondé de pouvoir terug en wisselt met zijn collega andere fiches, blauw voor de verkoopen, rood voor de aankooopen.

242. Langen tijd was de beurs van Parijs de eenige, die in het bezit van een parquet was. Zoo bevat het Arrêté van an X eerst in zijn vijfde paragraaf: Dispositions particulières pour la ville de Paris, bepalingen omtrent deze instelling. Toch kan het niet twijfelachtig zijn, dat krachtens locale maatregel tot oprichting van een parquet kon overgegaan worden. Immers art. 19 van het Arrêté van germinal an IX luidt:

Les commissaires généraux de police et les maires, sauf l'approbation du préfet de département, pourront faire les réglemens locaux¹ qu'ils jugeront nécessaires pour la police intérieure de la Bourse.

In 1833 trachtten de Agents de change van Lyon, de tweede beurs van Frankrijk, langs dezen weg een parquet te verkrijgen. Maar hun verzoek werd afgewezen uit hoofde van den tegenstand der kamer van koophandel, die bevreesd was, dat zoodanige instelling de termijnaffaires te zeer in de hand zou werken. De Agents de change wendden zich tot den minister, maar eerst in 1845 werd hun verzoek toegestaan.

Mollot, die de petitie der verzoekers opstelde, deelt omtrent dit geval belangwekkende bijzonderheden mede². Zoo blijkt dat men bevreesd was elders dan te Parijs de openbare verhandeling van fondsen, waartoe het bestaan van een parquet aanleiding geeft, te gedoogen. Immers zodoende zou tweeërlei officieele notering der

¹) In tegenstelling met de algemeene voorschriften door het gouvernement, krachtens de in art. 11 der wet van Ventôse an IX (bijlagen, pag. 7) vervatte delegatie, te stellen. Zie nummer 23.

²) Mollot. Bourses de Commerce, I, 49.

Fransche Rente ontstaan, hetgeen aanleiding zou kunnen geven tot verschillen, schadelijk voor het openbaar crediet. Onnoodig deze meening te bestrijden. Wel houde men in het oog, dat toen ter tijde de middelen nog niet bestonden, om dergelijke locale koersafwijkingen onmiddellijk te nivelleeren.

Gaandeweg werd nu een parquet ingesteld aan de beurzen van Marseille, Bordeaux, Toulouse, Rijssel, Nantes en Nice. Het laatste werd door de financieele crisis van 1882 weggevaagd; uit hoofde van het faillissement van bijna alle Agents de change, hief een Decreet van 29 Januari 1887 het op ¹.

243. Het criterium voor de oprichting van al deze parquets was, in overeenstemming met de reeds in 1774 gemaakte overwegingen, te zoeken in den aanwas van den omzet ter beurse. Zoodra de handel zulk een omvang aannemt, dat de lastgeving aan de Agents de change op de beurs zelf slechts bezwaarlijk geschieden kan en ook de afsluiting der overeenkomsten moeilijkheden ondervindt, is het oogenblik voor de oprichting van een parquet gekomen.

Het Decreet van 1890 legde dit kenmerk in de wet vast, door te bepalen dat slechts aan eene beurs, waar minstens zes Agents de change hunne bediening waarnemen, de mogelijkheid tot instelling van een parquet bestaat. Art. 15 verlangt daartoe een decreet, dat slechts op voorstel der ministers van financiën en van handel en nijverheid, na advies van verschillende lichamen, kan uitgevaardigd worden. Dit bewijst beter dan veel woorden, welk een belangrijk feit de creatie van een parquet geacht wordt te zijn.

Een decreet eischte reeds het Décret impérial du 15 septembre 1862, relatif à l'établissement des parquets pour la négociation des effets publics. Reeds toen werd dus met het oude stelsel van locale reglementeering gebroken. Maar, daargelaten dat in de lijst der voor de vaststelling van den maatregel te raadplegen personen wijziging werd gebracht, bevat het Decreet van 1890 op dit punt een vollediger regeling dan dat van 1862. Bij dien maatregel toch werd van de opheffing van een bestaand parquet niet gerept, eene omissie die in 1882 te Nice tot niet geringe moeilijkheden aan-

¹) Manuel p. 231.

leiding gaf. Art. 16 van het Decreet van 1890 ondervangt thans dit bezwaar; het verklaart dat ook in dit geval de in art. 15 aangewezen weg moet bewandeld worden.

244. Nog in een ander geval wordt deze procedure gevolgd. En wel wanneer het de opheffing van een office d'Agent de change geldt aan eene beurs, waar een parquet van juist 6 Agents de change bestaat. Wanneer ik mij niet bedrieg verkeert die van Rijssel in dit geval. Zoo men daar nu een der plaatsen van Agent de change opheft, is verder voortbestaan van een parquet krachtens de redactie van art. 15 van het Decreet van 1890 onmogelijk. Het is dan ook ten volle begrijpelijk, dat het artikel 14 in de tweede alinea hier toepassing van voornoemde procedure vraagt. Deze verschilt van de wijze van handelen, gevolgd bij de opheffing van een office in een gewoon geval, onder meer hierin, dat thans ook het advies van den gemeenteraad gevraagd wordt.

On a considéré, qu'il pouvait y avoir dans la mesure projetée des intérêts de cité engagés ¹.

Immers, het al of niet aanwezig zijn van een parquet is van overwegend belang. Gaan wij dit ten slotte nog kortelijk na.

245. In de eerste plaats is een beurs, waaraan een parquet verbonden is, eene levensvatbare instelling. Daar neemt de omzet in ieder geval noemenswaardigen omvang aan, daar zijn voor de titularissen de beste prijzen bij overdracht hunner offices te maken. Na al wat voorafging behoeft dit geen betoog meer.

Voorts is naar hetzelfde kenmerk eene verdeling der beurzen te maken, die ook in rechte relevant is. Immers ressorteeren de Agents de change, die hunne functies waarnemen aan eene beurs van een parquet voorzien, onder den minister van financiën, de overigen onder den minister van handel en nijverheid. Voortdurend wordt dit onderscheid in het Decreet volgehouden; zóó in art. 2 waar het de benoeming der Agents de change, in art. 82 waar het de goedkeuring hunner bijzondere reglementen geldt.

Voorts hebben alleen beurzen voorzien van een parquet een eigen *Chambre syndicale*, krachtens art. 17 van het Decreet; alleen dáár kent

¹) Aldus Crépon, op. cit., pag. 513.

men, volgens art. 26 van denzelfden maatregel, eene Caisse commune.

Eindelijk geldt uitsluitend voor Agents de change, aan zóódanige beurs werkzaam, het art. 75 van den Code, dat de mogelijkheid van toevoeging van bailleurs de fonds intéressés in het leven riep.

246. Gaan wij thans over tot de behandeling van een der voornaamste elementen van de inwendige organisatie der beurs: *de Chambre syndicale*. Achtereenvolgens zullen oorsprong, samenstelling, werkring en verantwoordelijkheid van dit lichaam bespreking vinden.

247. De Chambre syndicale is van zeer ouden oorsprong. Hetzelfde Arrêt du conseil van 1638, dat de courtiers van Parijs tot eene corporatie vereenigde, bevatte tegelijkertijd voorschriften omtrent de aanstelling van personen, aan wie een bepaalde macht over de leden der vereeniging werd toegekend. Een macht, die reeds terstond zich in drieërlei schakeering vertoonde, daar zij de bevoegdheid tot vertegenwoordiging, handhaving der discipline en uitoefening van een zeker beheer gelijkelijk met zich bracht.

Den courtiers werd bevolen twee hunner te kiezen:

pour être leurs syndics, procureurs et receveurs.

Blijkens het opschrift van het arrest vormden deze beide waardigheidsbekleeders een college, dat den naam van „Syndicat” zou dragen. Intusschen vindt men dat college in de wetgeving verder niet met dien naam genoemd, maar wordt het voortdurend, in overeenstemming met zijne samenstelling, als „le Syndic et ses adjoints” aangeduid. Eerst door de Ordonnance du Roi van 3 Juli 1816 wordt aan het te allen tijde gehandhaafde lichaam de naam Chambre syndicale geschonken, die het daarna behouden heeft.

Met voornoemde handhaving werd natuurlijk wél gebroken, toen de wet van 8 Mei 1791 de offices d'Agents de change zelf ophief. Maar nauwelijks gaat de wetgever in an IV tot eene voorloopige reorganisatie der beurs over, of men vindt geen vier maanden later een Arrêté, dat de verkiezing van een Syndic en vier helpers voorschrijft.

Les agents de change se réuniront, pour cette nomination, oetidi prochain au local de la Bourse, à midi précis.

248. Het zou weinig nut hebben, de voortdurend wisselende samenstelling der *Chambre syndicale* en de wijze waarop deze plaats greep, in de geschiedenis na te gaan. Het is begrijpelijk, dat het ledental zich wijzigde, met het gewicht der eischen, die men aan het lichaam zelf stelde. De verkiezing zelve ging steeds van de corporatie der *Agents de change* uit.

Menige merkwaardige bepaling doet zich anders op dit stuk voor. Zoo verbood een reglement van 1684 den Agent de *banque*, die bij meerderheid van stemmen tot lid van het *Syndicaat* verkozen was, op zware straf, voor die benoeming te bedanken; een verbod, dat nog menigmaal herhaald werd. Onder meer in een reglement van 1714, voorschrijvende, dat het *Syndicaat* voortaan slechts uit een eersten en een tweeden *Syndic* zou bestaan. Het Arrest van Augustus 1785 voegde den *Syndic* en *adjoint* eene commissie van advies toe, bestaande uit zes leden, door den heer *Luitenant-generaal* van politie benoemd. Het Arrest van December 1786 voegde daaraan nog den *doyen* der corporatie toe.

Maar ziedaar bijzonderheden, die tot het wezen der zaak niet afdoen.

249. Van meer belang is het, de tegenwoordige samenstelling der *Chambre syndicale* na te gaan. Het Decreet bevat op dit punt voorschriften in artt. 17—20. Grootendeels zijn die bepalingen uit het particuliere reglement der vereeniging, van 1870, ongewijzigd overgenomen.

Eene uitzondering hierop vormt het voorschrift van de eerste zinsnede van art. 17. Terwijl reeds art. 15 van het *Arrêté* van *germinal an IX* het ledental der *Chambre syndicale* voor alle beurzen gelijkelijk op een voorzitter en zes helpers bepaalde, schreef het Decreet voor, dat uitsluitend aan de beurzen, van een *parquet* voorzien, de *Agents de change* tot de keuze van bestuursleden zou overgaan, wier aantal in eene bepaalde verhouding tot dat der kiezers zou staan. Zoo zou de *Chambre syndicale*, behalve uit den *Syndic*, uit twee leden bestaan, wanneer het *Parquet* niet meer dan negen *Agents de change* telde. Waren er meer dan negen en minder dan veertien van deze dignitarissen, dan konden zij vier bestuurders kiezen; en zes zoo hun aantal de veertien overtrof.

Het was ongetwijfeld goed gezien eene dusdanige verhouding tusschen den omvang van den omzet en het ledental der *Chambre*

syndicale vast te stellen. Doch aan de redactie van dezen maatregel kleefde de fout, dat onzekerheid bleef bestaan, indien het Parquet door juist veertien Agents de change gevormd werd.

Bij de reorganisatie van 1898, werd door het Decreet van 28 Juni deze fout hersteld. Tevens werd, met het oog op de uitbreiding der corporatie te Parijs tot 70 Agents de change, bepaald, dat de Chambre syndicale uit een president en acht leden zou bestaan, waar het Parquet meer dan 60 functionarissen telt.

250. Jaarlijks, in de maand December, worden te Parijs de leden der Chambre syndicale door de algemeene vergadering der Agents de change benoemd, die bepaaldelijk met dit doel, krachtens art. 31 van het Decreet, bijeengeroepen wordt. Naar men mij mededeelde heeft deze benoeming op de volgende wijze plaats. Zoodra de verkiezing van den Syndic aan de orde is, geeft de tegenwoordige titularis het presidium der vergadering aan den doyen der compagnie over. Zoodra de nieuwe Syndic benoemd, of de aftredende herkozen is, neemt deze den voorzittersstoel in. Sterft de Syndic in den loop van het jaar, dan presideert de oudste adjoint de keuze van den nieuwen functionaris. Om Syndic te kunnen worden, moet men minstens 5 jaar Agent de change geweest zijn. De benoeming kan niet afgewezen worden, dan op grond van redenen, door de compagnie geldig geoordeeld. Gedurende 5 achtereenvolgende jaren kan een persoon het ambt van Syndic bekleeden; dan is aftreding noodzakelijk, tenzij bij eerste stemming drie vierde der aanwezige leden den aftredende herbenoemen; als wanneer hij wederom aanblijven kan. Om adjoint te worden moet men minstens 3 jaar Agent de change geweest zijn; niemand kan langer dan 3 jaar achtereen adjoint blijven; daarna moet een jaar verlopen, eer eene benoeming wederom mogelijk is.

Overigens bevatten de artt. 17—20 slechts volkomen duidelijke bepalingen omtrent de verkiezing der leden en hunne bijeenkomsten. Merken wij nog slechts op, dat, tengevolge van voornoemd Decreet van 1898, voor de rechtsgeldigheid der beraadslagingen wederom hetzelfde aantal leden vereischt wordt, als bij het particulier reglement van 1870 geschiedde. Dit stelde de aanwezigheid van vijf leden als voorwaarde; de redactie van art. 18 van het Decreet had dat aantal, in verband met de voorschriften in art. 17 vervat, tot vier teruggebracht.

251. De werkring der *Chambre syndicale* is van groote beteekenis en zeer omvangrijk. Dat het lidmaatschap geen sinecure is, blijkt niet alleen uit de bepaling van art. 9 al. 2 van het Decreet, maar veel duidelijker uit de reeks van voorschriften, die men in dien ganschen maatregel en het overeenkomstige beursreglement verspreid vindt.

„*La Chambre syndicale toute puissante*”, gelijk ieder te Parijs U verzekert, heeft op de gehele markt een overwegenden invloed; niet alleen omdat zij de richting bepaalt, waarin de corporatie der Agents de change als zoodanig zich beweegt, maar vooral omdat zij recht tot ingrijpen heeft in de persoonlijke gestic¹ van ieder lid dier vereeniging.

Haar omvangrijke taak laat zich op verschillende wijze onderscheiden. Crépon kent haar tweeërlei soort bevoegdheden toe: die de inwendige politie der corporatie en die meer rechtstreeks de financieele markt en het publiek betreffen. Daargelaten, dat deze onderscheiding niet genoeg in onderdeelen getrokken wordt, komt het kenmerk waarnaar zij gemaakt wordt mij voor te weinig vastheid te bieden. Immers ook de maatregelen van inwendige politie raken de markt en het publiek; hetgeen Crépon door het gebruik der woorden „plus directement” toonde te gevoelen.

252. Het komt mij slechts juist voor, den werkring der *Chambre syndicale* in de eerste plaats te onderscheiden, naar gelang hij werkzaamheden betreft, die haar door eenige wettelijke bepaling worden opgelegd, of die zij zichzelf geschapen heeft.

Wat dit laatste aangaat, bleek mij, dat de kamer een veelomvattenden inwendigen dienst, zoo ter versterking harer eigen positie

¹) Zoo bevond ik, dat de *Chambre syndicale* een aantal rekeningen vaststelt, die op eensluidende wijze door alle Agents de change moesten gehouden worden.

Op het papier, dat zij voor hunne briefwisseling gebruiken, moet vermeld worden, dat zij zich slechts aansprakelijk stellen voor geld of effecten onmiddellijk aan hunne kassen afgegeven en dat alle correspondentie slechts bindend is, voozoover ze door den Agent de change zelf of een fondé de pouvoir werd geteekend.

Zoo mag geen Agent de change zijn zaak drijven in een huis door een zijner confrères met dat doel gebruikt. Eerst twee jaar na diens vertrek staat hem dit vrij. — Enz. enz.!

als ten gerieve der Agents de change, heeft ingesteld, die onder leiding van den Secretaris-generaal staat.

Hiertoe behoort ten eerste de *Service des oppositions et du contentieux*. Dit bureau verleent in de eerste plaats zijne medewerking tot het beletten van de verdere verhandeling van gestolen of verloren fondsen, aan toonder luidend. Onder meer belast het zich met de opgave van zulke fondsen in het „Bulletin officiel des oppositions,” dat door de Chambre syndicale wordt uitgegeven, in overeenstemming met de voorschriften der meergenoemde wet van 15 Juni 1872. Voorts belast dit bureau zich met het voeren van alle rechtsgedingen voor den Agent de change, maar alleen, schijnt het, wanneer deze daarom vraagt. Men deelde mij overigens mede, dat elk Agent de change zich verbindt, geenerlei rechtsvordering in te stellen, zonder daartoe vooraf door de Chambre syndicale gemachtigd te zijn.

Dan de *Service des coupons*. Het staat elken Agent de change vrij zich tot de Chambre syndicale te wenden, ter incasseering zijner coupons. Deze moeten op de keerzijde voorzien zijn van een door de kamer verstrekt plakzegeltje, dat het bijzondere nummer van den Agent de change, die de coupons afgaf, vermeldt. Men begrijpt welk een gemak dit de leden van het Parquet schenkt, te meer wanneer men weet, dat geenerlei specificatie der aangeboden coupons noodig is en binnen tweemaal 24 uur de betaling volgt.

Dan nog de *Service des dépôts de titres au porteur à la Banque de France*. De Chambre syndicale heeft eene overeenkomst met de Fransche Bank afgesloten, waarbij deze zich verbindt eene bijzondere depositokas voor de fondsen aan toonder der Agents de change te openen. Wederom treffen wij hier een tak van dienst aan, die het Parquet de grootste diensten bewijst. Hij is er geheel op ingericht, den fondsenomzet tusschen Agents de change te vergemakkelijken en het risico te verminderen, dat noodzakelijkerwijs verbonden is aan het leveren van waarden in natura, door het eene kantoor aan het andere. Te dien einde bestaan de deposito's uit onveranderlijke bedragen fonds: 25 stukken in aandeelen of obligaties en voor de buitenlandsche staatsfondsen in de kleinste hoeveelheden, die op termijn verhandelbaar zijn. Voor elk deposito geeft de Fransche Bank een reçu aan de Chambre syndicale, ten

haren name, af en geeft deze daartegen aan den depositaris een door haar gezegeld recept uit, aan order luidend. Deze recepten nu wisselen de Agents de change onder elkaar, na het afsluiten eener beurstransactie.

Ziedaar enkele voorbeelden, waarvan ik kennis kon nemen. Zij bewijzen voorzeker, dat de Chambre syndicale haar taak ruim opvat, in het belang der fondsenmarkt.

253. De wettelijke werkring der Chambre syndicale brengt eene macht van vertegenwoordiging, discipline en leiding mede.

254. De eerste dezer bevoegdheden werd haar reeds terstond door het Arrêt du conseil van December 1638 geschonken, dat de Syndies aan de Parijsche beurs instelde,

qui auront le soin des affaires concernant le commun bien de la dicte compagnie.

Duidelijker werd zij in het volgend Arrest van April 1639 toegekend, dat sprak van: représenter et soutenir les intérêts de leurs corps. Het Arrêté van germinal an IX daarentegen, dat de Chambre syndicale weder instelde, kende haar uitsluitend eene disciplinaire macht toe. Evenzeer de Ordonnance royale van 1816 waarvan hare huidige benaming dateert.

De bevoegdheid tot vertegenwoordiging wordt aan de Chambre syndicale thans uitdrukkelijk door art. 21^{3o} van het decreet geschonken. Zij zal de gezamenlijke leden der corporatie vertegenwoordigen, ten einde hunne rechten en belangen te doen gelden. Deze bevoegdheid moet zoo ruim mogelijk opgevat worden; zij omvat de vertegenwoordiging zoo buiten als in rechte. Bepalen wij ons tot de gebeurtenissen der laatste jaren, dan is van beiderlei wijze van optreden menig voorbeeld te vinden.

Zóó stelde de Chambre syndicale zich tijdens de voorbereiding der reorganisatie van 1898 voortdurend in verbinding met den minister van financiën, Cochery; door hare bemoeiingen kwam de conventie van 1901 tusschen Parquet en Coullisse tot stand; zij richtte zich tot den gemeenteraad van Parijs en verkreeg, na een vrij heftigen strijd, de door haar gewenschte uitbreiding van het beursgebouw. Aan den anderen kant, diende zij herhaaldelijk in

rechte een klacht in tegen personen, die het monopolie der Agents de change geschonden hadden, of stelde eene rechtsvordering in tot betaling van het door een Agent de change aan de Caisse commune verschuldigde bedrag.

255. Het verdient evenwel opmerking, dat, krachtens de tweede zinsnede van art. 27 van het Decreet, zoodanige vertegenwoordiging dikwijls door den Syndic alléén plaats vindt. De uitdrukkelijke toekenning der bevoegdheid aan den Syndic, om na machtiging der Chambre syndicale in rechte als eischer of verweerder op te treden, maakt zonder twijfel een einde aan de twistvraag ¹, of aan de compagnies d'Agents de change het karakter van rechtspersoon al dan niet toe te kennen is; een vraag, die thans niet anders dan bevestigend beantwoord kan worden.

Is de Syndic afwezig, of verhinderd zijne functies waar te nemen, dan wordt hij daarin door een adjoint vervangen, die den naam van „adjoint au Syndic” draagt en van de nader te noemen „adjoints de service” te onderscheiden is; ofschoon allen natuurlijk lid der Chambre syndicale zijn.

256. Voorts heeft de Chambre syndicale eene disciplinaire macht over de leden der corporatie.

Wederom werd haar deze bevoegdheid terstond in 1638 toegekend. Het Arrêt du conseil van December draagt aan het syndicaat op:

de tenir la main à faire exécuter entre les dits courtiers, le plus fidèlement et exactement que faire se pourra, le règlement qui ensuit.

Schoon het Arrest van het volgend jaar over deze bevoegdheid zwijgt, kwam zij bij voortdoring aan de Chambre syndicale toe. Wij bevonden zooveel, dat de organieke maatregel van an IX en die van 1816 beide haar met zoovele woorden vermelden. Spreekt de eerste van de bevoegdheid tot uitoefening eener „police intérieure”, de laatste noemt de Chambre syndicale uitdrukkelijk eene „Chambre de discipline”.

De regeling van dit punt is thans in art. 29 van het Decreet vervat. De kamer kan aan een of meer harer leden een zekere

¹) Nog uitvoerig bij Crépon, 298—301, en Deloison, 358—359, behandeld.

politie-macht opdragen, die in de reglementen, uit art. 82 voortvloeiende, nader zal worden bepaald ¹. In overeenstemming hiermede bevat art. 17 van het beursreglement in zijne eerste zinsnede het voorschrift, dat de Chambre syndicale iedere maand drie adjoints de service benoemt, om te waken voor de nakoming der „reglementen”. Hieronder zijn alle bepalingen, wettelijke en statutaire, te verstaan, die de Agents de change bepaalde verplichtingen opleggen of bepaalde handelingen verbieden ². Evenzoo handhaven deze drie adjoints de orde in de corporatie. Alle moeilijkheden tusschen Agents de change, die onmiddellijk oplossing vereischen, kunnen aan hun arbitrium onderworpen worden. Hieronder vallen wel in de eerste plaats de twistvragen, die bij het afsluiten der transacties omtrent de gemaakte noteering rijzen ³.

Constateeren de adjoints daarentegen een inbreuk op de „reglementen”, wordt bijv. bemerkt, dat een Agent de change een overeenkomst voor eigen rekening afsluit, dan is van zoodanig kort recht geen sprake.

257. Immers slechts de Chambre syndicale heeft het recht van disciplinaire strafoplegging. Bij de wederinstelling der Chambre syndicale van Parijs in an IX werd deze bevoegdheid niet geschonken. De considerans der Ordonnance royale van 1816 bevat omtrent dit punt echter de volgende overweging:

Informé de l'insuffisance du règlement du 29 germinal an IX, en ce qui concerne les agens de change à Paris, voulant y pourvoir, et jugeant que, pour assurer à cette compagnie la confiance et l'estime, qui doivent l'environner, il est utile de la rendre, en quelque sorte, gardienne de sa propre considération en établissant dans son sein une autorité surveillante, composée de ses membres les plus instruits et les mieux famés.

Daarom werd in art. 3 aan de Chambre syndicale de bevoegdheid

¹) Dezen adjoints de service kunnen nog meerdere bevoegdheden toekomen; zoo het vaststellen van den compensatie-koers, art. 76 van het Decreet.

²) De Ordonnance van 1816 bevatte het duidelijke voorschrift:

La Chambre syndicale veillera avec le plus grand soin à ce que chaque Agent de change se renferme strictement dans les limites légales de ses fonctions.

³) Zie o. a. art. 71 van het beursreglement.

geschonken den Agent de change te berispen, te schorsen in de uitoefening zijner functies, of bij den minister van financiën zijne afzetting uit te lokken. En dit alles naar gelang van de zwaarte van het gepleegde vergrijp, een punt, dat alzoo te harer zelfstandige beoordeeling bleef.

Het is evenwel voorgekomen, dat deze uitdrukkelijk toegekende bevoegdheid der Chambre syndicale betwist werd. Ten onrechte, besliste het Hof van Cassatie bij zijn arrest van 1 December 1856 ¹. De ruimte verbiedt mij eene bespreking van deze beslissing te geven. Het geval betrof een Agent de change, Cadet, die ten gevolge van zware verliezen zijn reservefonds geheel had opgebruikt. Achtercevolgens verbood de Chambre syndicale hem allen termijnhandel en zegde zij den delinquent aan binnen een week een opvolger voor te stellen. Na beroep op het Hof van Cassatie, maakte dit uit, dat het verbod van termijnhandel als eene gedeeltelijke schorsing beschouwd moest worden en dat de tweede maatregel ongetwijfeld binnen de grenzen van het begrip: uitlokking van de afzetting, viel, zoodat het beroep ten eenenmale ongegrond was. Toch blijft het de vraag, of de Chambre syndicale het recht had, den Agent de change aldus te noodzaken zijn ontslag te nemen. Dat is heel iets anders, dan zijne afzetting uit te lokken, *auprès de notre ministre des finances*, gelijk de ordonnance van 1816 het wil. Het is dan ook opmerkelijk, dat het voornoemde arrest vermijdt, die laatste woorden aan te halen.

258. Hoe dit ook zij, de disciplinaire macht der Chambre syndicale werd in 1890 belangrijk geknot. Iets wat slechts toe te juichen is, wanneer men bedenkt, dat hier per slot van rekening de eene concurrent den andere richt.

Art. 21 van het Decreet schenkt aan de kamer de bevoegdheid, de maatregelen van tucht, in art. 23 opgesomd, te nemen. Deze zijn de volgende: berisping, openlijke afkeuring van de bedreven handelingen, ontzegging van den toegang ter beurze, voor den tijd van ten hoogste een maand, en eindelijk uitlokking van schorsing of afzetting ².

Hieronder komt de straf van ontzegging van den toegang tot

¹) Zie Sirey, 1857, 1, 457.

²) Blijkbaar heeft men hier met eene opsomming van steeds zwaardere straffen te doen.

de beurs als iets nieuws voor. Ongetwijfeld werd de macht tot het nemen van dezen maatregel aan de Chambre syndicale geschonken, om haar tenminste één tuchtmiddel van beteekenis te laten, nu het recht tot schorsing haar ontnomen werd.

Voortaan zal de schorsing bij ministericel besluit, de afzetting bij decreet uitgesproken worden. Thans is de bevoegdheid „de provoquer leur suspension” tot hare juiste verhouding teruggebracht, in 1856 door de Chambre syndicale uit het oog verloren. Dit blijkt nog duidelijker uit de laatste bepaling van art. 23 :

Ces deux peines peuvent être prononcées d'office, après, toutefois, que la Chambre syndicale a été appelée à émettre son avis.

Tegelijkertijd geeft het Decreet in art. 56 den weg aan, die door de Chambre syndicale, bij eene eventueele herhaling van het geval Cadet, behoort gevolgd te worden, met het oog op de afwikkeling van de loopende posities¹. Het beursreglement werkt dit punt in art. 39 nader uit.

259. De disciplinaire macht der Chambre syndicale sluit niet de bevoegdheid in, geschillen tusschen Agents de change te beslissen. In het Arrêt du conseil van December 1786 werd van zoodanige beslissing van het comité beroep op de algemeene vergadering toegestaan. Het Arrêté van an IX trof echter eene geheel andere regeling, in art. 16 bepalende, dat de Syndic en adjoints in een gerezen geschil niet meer dan hun advies mochten geven. Wilden de betrokkenen zich daaraan niet onderwerpen, dan werd het advies naar den gewonen burgerlijken- of strafrechter doorgezonden, die alsdan uitspraak deed. Men voelt, dat hier eene principieele wijziging plaats gevonden had; de geschillen tusschen de leden der corporatie werden niet meer in hoogste instantie in den boezem van dat lichaam zelf opgelost.

Het reglement der Parijsche Agents de change van 1870 daarentegen schonk in zijn art. 20 aan de Chambre syndicale op dit punt alle bevoegdheid. Geen beroep, langs welken weg ook, zou van hare beslissingen mogelijk zijn! Terecht brak het Decreet van 1890 met dit afkeurenswaardig beginsel; art. 21^{2o} draagt de

¹ Men zie in dit verband ook art. 7 van het decreet.

kamer slechts op, onderlinge geschillen te voorkómen, de partijen te verzoenen, of, mocht zij daarin niet slagen, haar adviecs te geven. De eigenlijke beslissing blijft den gewonen rechter voorbehouden.

260. Het is begrijpelijk, dat de wetgever de Chambre syndicale niet een zoo uitgebreide disciplinaire macht bleef schenken, zonder haar tevens nadrukkelijk in hare eeuwenoude bevoegdheid van controle te bevestigen. Deze is zeer omvangrijk; in het algemeen kan men zeggen, dat voor het alziend oog der kamer niets verborgen blijft. Belangrijk dunkt mij op dit punt vooral de bepaling van art. 40 van het Decreet, dat een beroep op het ambtsgeheim tegenover de Chambre syndicale uitsluit. Begrijpelijkerwijze wordt daaraan terstond toegevoegd, dat het onderzoek der kamer zelf onder het zegel van het ambtsgeheim geschiedt.

Wat het recht van toezicht zelf betreft, zie hier eenige uitvloeisels daarvan, in Decreet en beursreglement vervat:

Bij de voorstelling van een nieuw lid van het Parquet, worden de praesentatie zelve en de begeleidende stukken aan eene voorafgaande goedkeuring der Chambre syndicale onderworpen;

bij ambtshalve vervulling eener dergelijke vacature, maakt zij eene aanbevelingslijst op;

wil de Agent de change zich bailleurs de fonds toevoegen, dan heeft de kamer eerst alle daarop betrekking hebbende stukken goed te keuren;

goedkeuring is evenzeer vereischt van de procuraties, die de agent de change aan zijne fondés de pouvoir uitreikt;

geen afsluiting van beurstransacties mag door den Agent de change in zichzelf geschieden, voordat hij door een adjoint op het parquet heeft doen vaststellen, dat voordeeliger aanbod ontbrak ¹;

indien de richting, waarin de markt zich beweegt, de bezorgdheid der Chambre syndicale wekt, bijvoorbeeld wanneer voortdurende blanco-verkopen het staatscrediet dreigen te ondermijnen, is zij

¹) Zie art. 43 van het Decreet, (bijlagen p. 32).

In het algemeen moet de Chambre syndicale nauwlettend toezien op de wijze, waarop de Agents de change bij de afsluiting der transacties te werk gaan en alle noodige maatregelen treffen, wanneer zij daarin iets onrustbarends ziet.

gerechtigd maatregelen te treffen, die deze beweging binnen natuurlijke grenzen houden ¹;

eindelijk komt haar tegenover de Agents de change het recht van boekenonderzoek te allen tijde toe.

Uit dit alles blijkt duidelijk, dat de controle, door de Chambre syndicale uitgeoefend, ten eerste bijna altijd preventief is en voorts haast onbeperkt mag heeten.

261. Eindelijk komen aan de Chambre syndicale nog enkele bevoegdheden toe, die te beschouwen zijn als uitvloeisels van haar recht van leiding, dat zich overal op de officieele beurs doet gevoelen. Gaan wij er een enkele van na.

Het Decreet draagt in art. 21 ³⁰ aan de Chambre syndicale op:

d'administrer la caisse commune prévue à l'art. 26.

Ziedaar eene bepaling, die op een korte en merkwaardige geschiedenis kan bogen. Reeds in December 1638 stelde een Arrêt du conseil eene Bourse commune in, waartoe iedere courtier een vierde gedeelte van zijn verdiensten moest bijdragen. Dit beschouwt men algemeen als de voorlooper der huidige Caisse commune. Toch is m. i. tusschen beide instellingen een zeer merkbaar verschil te constateeren! Terwijl het laatstgenoemde fonds ten doel heeft den Agents de change in tijden van crisis het nakomen hunner verplichtingen te vergemakkelijken, werd de Bourse commune in 1638 in het leven geroepen ², om de courtiers, die weinig te doen hadden, te doen deelen in de verdiensten van die gelukkigen onder hunne collega's, die het arrest qualificeert als:

prenant et serrant tout l'argent, qui se négocie et baille à change.

De naleving van de verplichting tot storting werd door een nauwsluitend stelsel van controle gewaarborgd. Dit stelsel was de oorzaak, dat de Bourse commune reeds in 1639 opgeheven werd ³.

Na dien tijd wordt in de wetgeving tot 1890 van een gemeenschappelijke kas der Agents de change niet meer gesproken, maar niets belette hun tot de wederinstelling daarvan over te gaan, zoodra

¹) Wij komen daarop nog nader terug.

²) Zooals uit den considerans van het Arrest van 1638 blijkt.

³) Zie nummer 203.

dit hun wenschelijk voorkwam. Eerst den 21en Maart 1822 ging de Algemeene vergadering der Parijsche corporatie hier toe over.

Herhaaldelijk bewees deze weerstandskas goede diensten, behoedde zij de markt voor een groote ramp. Soms, het is waar, namen de verplichtingen der Agents de change, mede tengevolge van het in gebreke blijven hunner lastgevers, zoodanigen omvang aan, dat de middelen der Caisse commune ten eenenmale onvoldoende waren, om de dreigende débâcle te voorkomen. Dit was het geval in 1866, toen de slag van Sadowa de koersen omlaag joeg en in Januari 1882, toen de Union générale fout ging. Beide keeren ging het Parquet, als zoodanig, tot het sluiten van eene leening over, die in 1882 niet minder dan 80 millioen beliep! Komen wij later nog uitvoerig op den grooten financieelen waarborg terug, die het solidaire Parquet van Parijs aan zijne lastgevers biedt, dit enkele feit moge reeds aantoonen welk een buitengewone kracht van dat lichaam uitgaat.

262. Het Decreet van 1890 stelde in zijn art. 26 het bestaan eener Caisse commune verplicht in alle Compagnies, die door eene Chambre syndicale geleid werden. De wetgever begreep, dat aan eene beurs van meer dan gewone beteekenis, zulk een weerstandskas niet mocht ontbreken.

Het beheer dier Caisse commune werd aan de Chambre syndicale opgedragen; het bijzondere, door den minister goed te keuren, beursreglement zou de wijze van beheer bepalen. Tegelijk noemt art. 26 reeds in algemeene bewoordingen de bronnen op, waaruit genoemde kas van voldoende middelen voorzien zou worden. Het heeft echter geen nut dit na te gaan, immers het reglement van 1899 heeft ook dit punt in bijzonderheden geregeld.

Vreemd is het ongetwijfeld, dat het Decreet met geen enkel woord het doel van dit fonds vermeldt. Het beursreglement, dat het met de grenzen der hem gedelegeerde regeling toch dikwijls niet zeer nauw neemt, doet dit evenmin. Slechts hier en daar blijkt uit de samenstelling der Caisse commune, wat het doel is, waarvoor de verschillende onderdeelen aangewend mogen worden.

263. Wat de samenstelling der Caisse commune betreft, deze is vrij volledig in art. 1 van het beursreglement vermeld ¹.

¹) Bijlagen, pag. 42.

Zij bevat in de eerste plaats een *fonds commun*. Uit dit fonds worden alle onkosten betaald, door het Parquet gemaakt. Het wordt hoofdzakelijk uit de volgende bronnen gevoed:

1o. Een gedeelte der door de Agents de change verdiende courtages. De heffing daarvan heeft op vernuftige wijze plaats. Elke afsluiting van een termijnaffaire geeft tusschen Agents de change aanleiding tot de wisseling van zoogenaamde engagements, papieren door de Chambre syndicale ten behoeve der Caisse commune gezegd. Daarnaast gaat alle levering van stukken, à comptant verkocht, vergezeld van een op dezelfde wijze gezegd borderel. Deze modellen worden door de Agents de change op lijsten in duplo bij de Chambre syndicale aangevraagd.

2o. De prijs der carnets, waarin de Agents de change en de commis principaux terstond elke aangepane verbintenis opteekenen. Deze boekjes zijn op de eerste en laatste bladzijde ten behoeve der Caisse commune gezegd.

3o. De opbrengst der courtages, die geïnd worden bij het afsluiten der transacties voor de schatkist. Dit behoeft eenige uitlegging. Tengevolge van eene ministerieele beschikking van 21 Augustus 1862 werd aan de Chambre syndicale een bureau verbonden, dat onder rechtstreeksch toezicht van den minister van financiën werkt en bestemd is om alle aan- en verkooporders, transferts of conversies van Fransche staatsfondsen uit te voeren, die van de schatkist afkomstig zijn. Deze doet dus niet, nu aan dezen, dan aan dien Agent de change orders toekomen, maar geeft ze alle aan het Parquet als zoodanig.

264. In de tweede plaats bevat de Caisse commune een bijzonder reservefonds, dat bestemd is om de financiële aansprakelijkheid te dragen, die uit voornoemde schatkistoperaties zou kunnen voortvloeien. Dit fonds werd terstond bij dezelfde ministerieele beschikking van 1862 ingesteld. Het wordt gevormd door 20 % af te zonderen van de netto opbrengst van dezen „Service des Trésoreries générales”. Het moet tenminste frcs 600.000 bedragen, in Fransche Rente belegd. Heeft het dit cijfer bereikt, dan groeit het nog slechts aan door de beleggingsrente; het overschot wordt, naar wij bevinden zullen, verdeeld. Heeft het fonds het cijfer van een millioen francs bereikt, dan houdt alle accumulatie op.

265. Voorts is in de Caisse commune een reservefonds ten oehoeve van elken Agent de change te vinden; het Parquet bepaalde het bedrag hiervan op frs. 100.000. Op dit punt komt het juiste karakter der Caisse Commune aan het licht; zij is in de eerste plaats bestemd om de Agents de change in benarde oogenblikken bij te springen.

Dit kan zij doen door hun, voor ten hoogste zes maanden, de beschikking te schenken over hun aandeel in het reservefonds. Bij wijze van uitzondering kan de Chambre syndicale door de Caisse commune nog andere voorschotten laten doen aan de Agents de change, die daarom verzoeken. Hiertoe behooren, volgens art. 6 van het beursreglement: een voorschot, in bedrag gelijk aan dat gedeelte der zekerheidsstelling van een Agent de change, waarop de corporatie qua talis een voorrecht bezit, en een voorschot, tot een maximum van frs. 100.000, op den overdrachtprijs der charge te verhalen. Beide deze voorschotten kunnen echter ook niet voor langer dan zes maanden verstrekt worden¹. Is die termijn verlopen, zonder dat de Agent de change het voorgeschoten geld heeft terugbetaald, dan kan zijn naam door de Chambre syndicale aan de overige leden van het Parquet medegedeeld worden.

266. Eindelijk is aan de Caisse commune nog eene bijzondere Caisse de dépôts toegevoegd, hoofdzakelijk bestemd tot het bewaren der fondsen of gelden, die de bailleurs de fonds van een Agent de change als waarborg storten voor het nakomen hunner verplichtingen, in geval dat de handel van den agent verlies oplevert. Van elke bewaargeving wordt een afzonderlijk proces-verbaal opgemaakt, door den Syndic en den bewaargever te teekenen; bovendien is inschrijving in een bijzonder register vereischt.

267. Ten slotte nog een woord over het beheer der Caisse commune. Wij zagen reeds, dat dit volgens art. 21 van het Decreet bij de Chambre syndicale berust; art. 26 droeg de regeling van dit punt aan het beursreglement op. Art. 3 van dezen maatregel geeft in beginsel aan den Syndic de administratie der Caisse com-

¹) De redactie der laatste zinsnede van vornoemd art. 6 zou doen vermoeden, dat de voorschotten voor niet minder dan zes maanden verleend kunnen worden.

mune in handen. Voor alle ontvangsten geeft hij geteekende bewijzen, alle uitgaven worden op van hem afkomstige bevelschriften betaald. Hij kan, na machtiging der Chambre syndicale, alle roerende goederen ten behoeve der Caisse commune aankopen of van de hand zetten, enz. enz. — In de practijk wordt hij dikwijls door een ander beheerder vervangen; zoo geschiedt alle belegging ten behoeve der Caisse commune door den adjoint, die voorzitter van de commissie van comptabiliteit is.

Deze commissie is, blijkens art. 11 van het beursreglement, met het toezicht op het beheer belast. Zoodoende is aan elken afzonderlijken Agent de change het recht van toezicht ontzegd. Deze commissie bestaat uit voornoemden adjoint au Syndic en uit drie Agents de change, door de algemeene vergadering jaarlijks benoemd. Haar taak is in de artt. 13—15 van het beursreglement op duidelijke wijze omschreven.

268. Voldoende blijkt uit dit alles, dat de Caisse commune het weerstandsvermogen van het Parquet tegen crises in niet geringe mate verhoogt. Daarnaast betaalt zij pensioenen uit, verschaft hulp, doet schenkingen. Na aftrek van alle vereischte betalingen en stortingen, wordt het provendu der Caisse commune bij de centrale liquidaties van einde Mei en einde November onder alle Agents de change verdeeld. Deze ontvangen hun deel echter slechts, voorzover zij geen voorschotten bij de Caisse commune hebben loopen.

269. Als tweede uitvloeisel van het recht van leiding, dat aan de Chambre syndicale op de fondsenmarkt toekomt, zijn de bevoegdheden te beschouwen, haar met het oog op de vaststelling der officieele prijscourant verleend.

De prijscourant der beurs is eene lijst, die de koersen vermeldt, waartegen, gedurende den wettelijken marktijd, overeenkomsten ter bourse afgesloten zijn. In ieder geval geeft zij de uiterste grenzen weer, binnen welke die afsluiting plaats greep ¹. Haar doel is, den handel een leidraad te geven, met behulp waarvan deze de beurswaarde ² van een fonds op een gegeven oogenblik nauwkeurig kan kennen, als grondslag voor zijne berekeningen.

¹) Men vergelijkte art. 79 van het beursreglement (bijlagen, pag. 40).

²) Slechts deze; de Code spreekt in art. 72 immers ook slechts van de prijs, die voortvloeit uit de „négociations et transactions, qui s'opèrent dans la Bourse”

Het is van het hoogste belang, dat deze leidraad betrouwbaar is.¹ Aan dien eisch is niet voldaan, wanneer de daarop vermelde prijzen enkel een juist beeld geven van het verloop der markt; tot op zekere hoogte moet ook de vraag en het aanbod zelf, dat tot de afsluiting eener transactie leidde, aan toezicht onderworpen zijn. Niet slechts voor de juistheid der gemaakte prijzen, ook voor de „sincérité des cours” moet zorg gedragen worden. Vandaar dat het niet voldoende is, wanneer een prijscourant slechts koersen noteert, die werkelijk gemaakt werden; evenmin toch behoort zij prijzen te vermelden, die uit zuiver fictieve transacties geboren zijn. Het spreekt echter van zelf, dat het uiterst moeielijk is, te bepalen waar de fictie eindigt en eene geoorloofde manipulatie aanvangt.

Het is daarentegen wèl mogelijk er voor te waken, dat de gemaakte koers het uitvloeisel is van de volledige vraag en al het aanbod dat ter beurze tot uitdrukking komt. Daarvoor staat de openbaarheid borg, die bij de afsluiting der overeenkomsten te dier plaatse in acht genomen wordt².

270. Ten einde dit doel te bereiken, schonk de Code in art. 76 aan de Agents de change het uitsluitend recht van koersvaststelling in den fondsenhandel. Wanneer men de redactie van dit artikel³ in aanmerking neemt, komt men tot de slotsom, dat dit recht zich slechts uitstrekt over die fondsen, welke onder het monopolie der Agents de change vallen. Niemand kan dus verboden worden eene noteering te maken in een fonds, dat op de marché en Banque verhandeld wordt, oock al wijkt zij af van de te dier plaatse opgemaakte koersen.

Het Decreet van 1890 bevat in den vierden titel bepalingen, die de uitvoering van den, door den Code opgedragen, plicht

¹) Daarop kunnen wij hier niet dieper ingaan. Vermelden wij slechts, dat niet alleen koopers en verkoopers bij betrouwbare koersen belang hebben, maar evenzeer de persoon, die de verhandeld wordende fondsen uitgat, hetzij dat dit een staat of een vennootschap is.

²) Zie over de Sincérité des cours, de uitvoerige beschouwing bij du Tilly, hoofdstuk IV.

Evenzeer de gedachtenwisseling op het Congrès international des valeurs mobilières, Paris, séance du 6 juin 1900.

³) Zie de bijlagen, pag. 16.

regelen. De volgorde der voorschriften is niet zeer gelukkig te noemen. Duidelijk is tweeërlei bevoegdheid te onderscheiden, die op dit stuk aan de Chambre syndicale toekomt; in de eerste plaats decreteert zij, welke fondsen genoteerd zullen worden; voorts, hoe deze notecring plaats grijpt. Vandaar dat art. 80 het eerst had behooren geplaatst te worden, omdat hierin de toelating tot de notecring besproken wordt.

Bovendien is dit artikel m. i. niet gelukkig gesteld. In plaats van met zoovele woorden voor te schrijven, welke eischen de Chambre syndicale in het algemeen aan een fonds behoort te stellen voor de opneming in de prijscourant, wordt de nadruk gelegd op eene zuiver practische indeeling daarvan ¹. Wat de toelating zelve betreft, wordt slechts terloops gezegd, dat de Fransche staatsfondsen van rechtswege genoteerd worden, terwijl de Chambre syndicale voor het overige op kan nemen:

les valeurs qui ont été préalablement reconnues par la chambre syndicale donner ou pouvoir donner lieu à un nombre suffisant de transactions.

Dan was de redactie van het particuliere reglement der Agents de change van Parijs van 1870 op dit punt heel wat beter! Art. 156 luidde:

Lorsqu'il est reconnu par la Chambre syndicale que la cote d'une valeur est commandée par l'intérêt général, elle peut d'office prononcer son admission au comptant et à terme.

Beter ook, omdat de voor de toelating gestelde voorwaarde hier gelukkiger gekozen is, dan in art. 80 van het Decreet het geval is. De toelating zij door het algemeen belang geboden; dit is eene formule, die alle denkbare eischen omvat. Maar de Chambre syndicale zal niet zoo dwaas zijn, vóór de opname van een fonds in de officiële prijscourant, louter en alleen na te gaan of het tot een voldoende aantal transacties ter Coullisse aanleiding geeft. Zoo-doende zou men kans hebben, dat absoluut waardeloos speculatiepapier het eerst tot de notecring toegelaten werd!

¹) Wij bespreken deze niet, daar de geheele techniek der prijscourant buiten dit werkje valt.

271. Hoe de noteering der koersen zelve plaats grijpt, wordt door de artt. 77 en 79 van het Decreet en 70 en 71 van het beursreglement in hoofdtrekken bepaald. De koersen, waartegen de contante affaires worden afgesloten, moeten, naarmate zij afkomen, in een bijzonder register worden ingeschreven, zegt art. 77 van het Decreet. Het beursreglement had hetzelfde voorschrift kunnen geven voor de termijnzaken, maar deed dit niet. Trouwens moet opgemerkt worden, dat in dit bijzonder register in de *groupe du comptant* ook geen eigenlijke koersen worden genoteerd, maar de prijzen „bieden en laten.” De werkelijk gemaakte koersen worden in iederen hoek van het *parquet* door een bepaaldelijk daartoe door de *Chambre syndicale* aangewezen *cotcur* ingeschreven, naar mate de *commis-principaux* ze hem toeroepen. Deze persoon zit midden in de *corbeille*, waaromheen vraag en aanbod tieren, aan een klein *lessenaartje*; *sacvis tranquillus* in undis! Wanneer hij even tijd kan vinden schrijft hij den oogenblikkelijken prijs op een vel papier en pint dit voor op zijn *lessenaar* vast, opdat ieder den stand der prijzen zal kennen. Op het *Grand-parquet*, waar zich de *Agents de change* zelf bevinden, roepen de daar vertoevende *gardes* de koersen voortdurend af ¹.

Nabeurs komen de *Agents de change* in hunne zaal bijéén, om de eigenlijke koerslijst vast te stellen. Wijselijk bopalen Decreet en beursreglement zich op dit punt tot het geven van enkele algemeene voorschriften ²; men is hier op een terrein, waar de handelsgebruiken van overwegenden invloed zijn.

272. De vaststelling van eene betrouwbare prijscourant zou begrijpelijkerwijze niet aan het doel beantwoorden, wanneer zij niet van openbaarmaking vergezeld ging. Hieromtrent bepaalt het Decreet

¹) De wet van *vendémiaire* an IV schreef in art. 10 voor, dat twee *Agents de change*, die een koers gemaakt hadden, dezen onmiddellijk door den „*crieur de la Bourse*” moesten doen afroepen. Dit voorschrift, nog dikwerf in de wetgeving herhaald, werd ten slotte nog slechts bij transacties in *Staatsronte* en *Aandeelen Fransche Bank* in het oog gehouden. Ook daarbij geraakte het gaandeweg in onbruik.

²) Het eerste in art. 79, het tweede in art. 70; het heeft geen nut deze duidelijke bepalingen hier te vertalen.

Wat met „*quotité des variations des cours*” in laatstgenoemd artikel bedoeld is, wordt duidelijk bij lezing van art. 14, op pag. 91 der bijlagen.

in art. 78, dat de door de Agents de change opgemaakte koerslijst terstond, door den Syndic geteekend, in de beurs wordt aangeplakt; voorts wordt zij door de zorgen der Chambre syndicale uitgegeven. Deze uitgave draagt den naam van „Bulletin de la Cote”. Zij bevat de „Cours authentique et officiel” van alle genoteerde fondsen ¹. De rectificatie van eenmaal opgenomen koersen is, volgens art. 71 van het beursreglement, aan zeer beperkende voorwaarden gebonden.

Intusschen is het meer in overeenstemming met de strekking van dit werkje, te doen opmerken, dat het monopolie, den Agents de change door art. 76 van den Code op het stuk van koersvaststelling verleend, zich geenszins over de publicatie dier prijzen uitstrekt. Vandaar, dat naast de uitgave der Chambre syndicale, talrijke prijscouranten in omloop zijn. Het komt mij voor, dat dit een bedrijf is, dat in zijne uitoefening niet van risico ontbloot is. Iumers wanneer zulk eene particuliere cote andere koersen vermeldt, dan die welke op het Bulletin officiel staan, is de uitgever ongetwijfeld aansprakelijk te achten.

273. Besluiten wij de beschouwing der Chambre syndicale met eene bespreking harer verantwoordelijkheid, die — het behoeft nauwelijks betoog, waar haar zoo talrijke plichten opgelegd worden — tot op zekere hoogte bestaan moet.

In de eerste plaats moet de Chambre syndicale verantwoordelijk gesteld worden voor de toelating als lid der corporatie van een persoon, die niet voldoet aan de eischen, door de wet gesteld. Wij hebben boven ² gezien, dat de candidaat voor een der plaatsen aan het parquet een groot aantal stukken aan de kamer moet overleggen, die daarop haar gemotiveerd advies aan den minister grondt. Onder die stukken bevindt zich bijvoorbeeld het ontwerp van de overeenkomst, met de toekomstige bailleurs de fonds intéressés aan te gaan. Nu schrijft art. 75 van den Code voor, dat de Agent de change zelf in de vennootschap eigenaar moet zijn voor ten minste $\frac{1}{4}$ van den koopprijs van het office, vermeerderd met het bedrag van de geëischte

¹) Het tweede gedeelte: „Cours authentique des Valeurs ne figurant pas à la Cote officielle” is, in tegenstelling met het eerste, zeer klein; het bevat slechts enkele fondsen, verder mededeelingen en de namen der Agents de change.

²) Zie nummer 231.

zekerheid ¹. Blijkt nu later, dat de candidaat deze voorwaarde niet vervulde en dat die omstandigheid niet aan het licht kwam tengevolge van het oppervlakkige onderzoek der Chambre syndicale, dan kunnen zij, die hierdoor schade lijden, deze laatste ongetwijfeld om vergoeding aanspreken.

Ziedaar een enkel uit vele voorbeelden. Crépon ² gaat zelfs zoover, de aansprakelijkheid der kamer aan te nemen, wanneer zij een candidaat aanbeval,

qui, par son passé, était notoirement en dehors des conditions d'aptitude et de moralité nécessaires pour faire un intermédiaire sérieux.

Merken wij intusschen op, dat dit geval niet wel denkbaar meer is, nadat de reorganisatie van 1898 eene wettelijke solidariteit van de leden van het Parquet vestigde.

274. Het Hof van Parijs maakte bij Arrest van 28 Mei 1891 ³ uit, dat de aansprakelijkheid der Chambre syndicale voor de toelating van een Agent de change in beginsel bestaanbaar is, daar hare medewerking tot de benoeming van zoodanig tusschenhandelaar zich niet bepaalt tot het uitbrengen van een met redenen omkleed advies zonder meer, maar het karakter van eene formeele goedkeuring draagt. Of echter in een bepaald geval aanleiding bestaat tot het aannemen van die aansprakelijkheid, moet telkenmale uit de feiten afgeleid worden.

Dat ten slotte dus de feitelijke appreciatie van den rechter den doorslag geeft en dat dit tot zeer verschillende resultaten kan leiden, bleek in het onderhavige geval. Liénard, cliënt van den Agent de change Bex, leed door het faillissement van dezen een gevoelig verlies. Hij sprak de Chambre syndicale van het Parquet van Parijs aan om vergoeding, onder meer op grond hiervan, dat zij op lichtzinnige wijze hare goedkeuring gehecht had aan de toelating van voornoemden Bex tot de corporatie. Had, zoo beweerde Liénard, de Chambre syndicale het dossier de la cession ⁴ aan een behoorlijk

¹) Over dit alles nader. Zie nummer 277 vlg.

²) Op. cit. 304, in fine.

³) Droit financier 1891, pag. 265.

⁴) Zie nummer 231.

onderzoek onderworpen, dan zou zij bemerkt hebben, dat Bex niet aan de te stellen cischen voldeed; onder meer, dat het voor de hand lag, dat Bex niet eigenaar was van het bedrag, waarvoor hij volgens de wet bij zijne charge behoorde betrokken te zijn, wanneer men de bezwarende voorwaarden naging, waaronder hij aannam de loopende transacties van zijn voorganger af te wikkelen en wanneer men de ontwerp-overeenkomst met zijne toekomstige vennooten nauwkeurig onderzocht. Het tribunal de commerce de la Seine veroordeelde den 6en Januari 1890 de Chambre syndicale op grond van deze feiten tot vergoeding van de door Liénard geleden schade; het Hof van Parijs daarentegen kon in de plaatsgegrepen feiten geen reden tot veroordeeling zien.

275. Voorts is de Chambre syndicale aansprakelijk voor alle nalatigheid op het punt van toezicht op de wijze van afsluiting van transacties, door een Agent de change gevolgd. Niet alleen moet zij er wèl acht op geven, dat de leden van het Parquet niet voor eigen rekening speculeeren, maar tevens behoort zij na te gaan of niemand hunner verbintenissen op zich neemt, waarvan de vervulling bij eenigen tegenspoed de draagkracht zijner charge ver te boven zou gaan. Is een Agent de change op dezen hellenden weg, dan kan dit aan de Chambre syndicale bij de centrale liquidaties spoedig blijken ¹. Komt hierbij uit, dat de Agent de change tot het afwikkelen zijner posities de hulp der Caisse commune behoeft ², gaat de Chambre syndicale op lichtzinnige wijze tot het verstrekken van voorschotten over, dan kan zij aangesproken worden door hem, die door deze handelwijze schade leed.

Ook op dit punt vinden wij rechterlijke beslissingen, waaruit blijkt, dat de waardeering der feiten den doorslag geeft bij het al of niet aanvaarden der aansprakelijkheid, die, gelijk door ieder erkend wordt, in beginsel ongetwijfeld bestaat. Zóó het arrest van het Hof van Cassatie van 27 Maart 1882 ³, waarbij, na feitelijke appreciatie, de aansprakelijkheid der Chambre syndicale outkend werd voor de verleening van voorschotten aan den Agent de change Mayrargues, die,

¹) Men leze art. 68 van het Decreet. Bijlagen, pag. 37.

²) Beursreglement art. 6. Bijlagen, pag. 43.

³) Te vinden bij Dalloz, 1882, 1, 293 en Sirey 1882, 1, 305. Zie voorts de uitvoerige bespreking bij Crépon, pag. 327—333.

tengevolge van de paniek welke in 1866 aan de Parijsche beurs woedde, groote verliezen geleden had. Het Hof besliste, dat de Chambre syndicale het recht had deze voorschotten te verleen, zoolang zij te goeder trouw meende, dat de positie van Mayrargues niet reddeloos verloren was.

276. Eindelijk is het de vraag, tot op welke hoogte de Chambre syndicale verantwoordelijk gesteld kan worden voor de toelating van fondsen tot de officieele noteering. De meening dat een fonds, door zijne opneming in de prijscourant van het Parquet als het ware een getuigschrift van soliditeit ontvangt, voor het uitreiken waarvan de Chambre syndicale aansprakelijk is bij depreciatie, is vrij algemeen verbreid. Toch is zij ten eenenmale onjuist. De kamer moet onderzoeken, of een fonds tot voldoende omzet aanleiding geeft of kan geven, om de noteering ervan te billijken¹. Voorts heeft zij nauwkeurig na te gaan, of de emitteerende staat of vennootschap aan de door de wet gestelde eischen voldeed². Maar daartoe bepaalt zich de taak der kamer, hierover zijn alle schrijvers het eens³; in 1837 sprak de minister Lacave-Laplaigne zich op verzoek der Chambre syndicale evenzeer in dezen zin uit. Het Hof van Cassatie besliste bij zijn arrest van 4 December 1877⁴, dat de kamer niet aansprakelijk is uit hoofde van de depreciatie van door haar tot de officieele noteering toegelaten fondsen, zelfs niet, indien dit koersverlies voortvloeide uit eene omstandigheid, die zij had kunnen en behooren te voorzien.

Dat de verwaarloozing harer wettelijke verplichtingen op dit stuk haar echter wel degelijk aangerekend moet worden, maakte hetzelfde arrest uit. Het bevestigde namelijk het arrest van 21 Juli 1875, door het Hof van Parijs gewezen. De Chambre syndicale had, in strijd met het toen ter tijde geldend Decreet van 22 Mei 1858, verzuimd na te gaan, of het aandeelenkapitaal der Memphis el Paso

1) Decreet, art. 80.

2) Onnoodig ze hier op te sommen. Ze zijn vervat: voor Fransche vennootschapswaarden in de wet van 24 Juli 1867; gewijzigd bij de wet 1 Aug. 1893; voor buitenlandsche staatsfondsen in de Ordonnance Royale du 12—18 novembre 1823; voor de overige buitenlandsche fondsen in het Decreet van 6 Februari 1880.

3) Mollot, op. cit., 479. — Waldmann, op. cit., 313.

4) Dalloz 1878, 1, 251; Sirey 1878, 1, 369.

and Pacific RR. Co., waarvan de hypothecaire schuldbrieven tot de notering toegelaten werden, wel volgestort was. De koers dier papieren liep snel terug en de Chambre syndicale zag zich, na tegen haar ingestelde rechtsvordering, veroordeeld tot de betaling van $\frac{1}{15}$ der schade, geleden door de houders van \$ 1000-obligaties, voor zoover deze aan de Parijsche beurs genoteerd waren.

277. Bespreken wij ten slotte nog een tweetal punten, die bij eene beschouwing van de inwendige organisatie van het Parquet in aanmerking moeten komen.

In de eerste plaats het beginsel van associatie. In tegenstelling met wat wij vroeger omtrent de associatie van Agents de change onderling opmerkten¹, is het elk lid van het Parquet afzonderlijk geoorloofd, zich met personen te vereenigen, teneinde het kapitaal bijeen te brengen, voor het drijven der charge benoodigd. Bijna zonder uitzondering zal een Agent de change aan de beurs van Parijs zich genoodzaakt zien, tot dezen stap te besluiten. Gaan wij toch eens na, welk kapitaal voor de uitoefening van dit ambt zoo ongeveer vereischt wordt. In de eerste plaats moet de nieuwbenoemde titularis aan zijn voorganger of diens erfgenamen den koop prijs van het office betalen. Wij bevonden dat deze som tegenwoordig ongeveer anderhalf millioen francs bedraagt. Het benoodigde fonds de roulement schijnt gemiddeld nog een millioen te eischen. Daarbij komt de te stellen cautie à 250.000 francs en het reservefonds in de Caisse commune, dat 100.000 francs besomt, zoodat men de waarde van één plaats aan het parquet op minstens 3 millioen kan schatten. Al werden aan de draagkracht der officieele tusschenhandelaars onmiddellijk na de wederinstelling van het beursmonopolie, in den aanvang der vorige eeuw, ook belangrijk minder zware eischen gesteld², gaandeweg stegen deze en drong de noodzakelijkheid zich het benoodigde kapitaal door geldleening te verschaffen, uitte zich de wensch, zulk een belangrijk risico over meerdere personen te verdeelen.

278. Was het eerste moeilijk, het laatste was onmogelijk. De wet van 3 September 1807 had het maximum der in handelszaken te berekenen rente op 6 % bepaald³, een koers waartegen het den

1) Zie nummer 221.

2) In 1817 werd de eerste charge voor 25.000 francs verkocht!

3) Hierover uitvoerig Lyon-Caen, IV, 693, 694.

Agent de change dikwijls niet gelukken mocht eene geldleening tot het drijven zijner change aan te gaan. Daartegenover stond, dat het den Agent de charge volgens het eenstemmig oordeel van schrijvers ¹ en jurisprudentie ² niet geoorloofd was, zich het benoedigde kapitaal te verschaffen, door middel van het aangaan eener vennootschap bij wijze van geldschieting. Al verzetten zich geen enkele bijzondere wetsbepaling daartegen, het erkende beginsel:

Toute société créée pour l'exploitation d'un office public est illicite et contraire à l'ordre public,

gaf hier den doorslag. Toch ging menig Agent de change, door de noodzakelijkheid gedreven, tot het oprichten van zulk eene vennootschap over en vindt men van stonde af aan de eigenaardige namen „ $\frac{1}{4}$ ” of „ $\frac{1}{10}$ d'Agent de change”, waarmede ten huidigen dage nog de commanditaire vennooten der charge bestempeld worden.

279. De wet van 2 Juli 1862, wijzigingswet van den Code, bracht in dien onhoudbaren toestand afdoende verbetering. De rapporteur over deze wet, de Lavenay, deed duidelijk uitkomen ³, dat de onderschrijving van bovengenoemd beginsel volstrekt niet belette, dat de Agent de change ter beurse met vennootschappelijk kapitaal werkte. Want zulk een handelaar heeft een tweeslachtig karakter; aan den eenen kant is hij officier ministériel, houder van een office public; ter andere zijde echter is hij koopman. Aan alles wat van de eerstgenoemde qualiteit een uitvloeisel is, moet de vennootschap vreemd blijven; zoo kan, om een enkel voorbeeld te noemen, het recht van den officier ministériel, om, krachtens de wet van 1816, zijn opvolger aan het staatshoofd aan te bevelen, daardoor niet gewijzigd worden; zoo kunnen de plichten die het Decreet van 1890 hem, ook bij de afsluiting van beurstransacties, oplegt, uit dien hoofde geenerlei verandering ondergaan. Maar de inwendige gestie van het kantoor, de verdeling van het winstsaldo, kortom „l'exploitation de l'élément commercial”, gelijk het

¹) Deloison 341; Buchère 51; Lyon-Caen IV, 876; Bozérian I, 168.

²) Hof van Cass. 24 Aug. 1841, Sirey 1842, 1, 68; 15 Dec. 1851, Sirey 1852, 1, 21; 29 Juni 1863, Sirey 1863, 1, 493.

³) Sirey 1862, Lois annotées etc., 49.

rapport zegt, kan zonder eenige verzwakking van het vooropgestelde beginsel, het doel eener vennootschap vormen.

De wetgever aanvaardde deze redencering; art. 75 werd in den Code opgenomen ¹.

280. Welk rechtskarakter is nu aan de in dat artikel omschreven vereeniging toe te kennen? Op dit punt bevatten de woorden van den rapporteur Larrabure ² eene toelichting:

Sans doute cette société ne rentre pas dans le cadre des trois ou quatre sociétés définies ou réglées par le Code de commerce. Mais la loi peut toujours suivant le besoin, créer des sociétés nouvelles; celle-ci sera une société sui generis, spéciale pour un objet spécial. Elle aura ses règles propres, qui seront avouées par la raison et l'expérience.

In deze tirade staat slechts één duidelijk oordeel, de vereeniging valt niet onder de in het wetboek van koophandel genoemde vennootschappen. Tevens wordt geïmpliceerd, dat zij evenmin als een gewone maatschap beschouwd moet worden. Zij is dus eene bijzondere handelsvennootschap, die met de commanditaire groote overeenkomst vertoont. Art. 23 van den Code zegt:

La société en commandite se contracte entre un ou plusieurs associés, responsables et solidaires, et un ou plusieurs associés, simples bailleurs de fonds, que l'on nomme commanditaires ou associés en commandite.

Elle est régie sous un nom social, qui doit être nécessairement celui d'un ou plusieurs des associés responsables et solidaires.

Leest men nu art. 75 van den Code, dan ontdekt men eene groote analogie. De Agent de change is voor de schulden der vennootschap in infinitum aansprakelijk. Daarnaast staan personen, die in beide artikelen éénsluitend „bailleurs de fonds” genoemd worden. Art. 26 van den Code is van denzelfden inhoud als de tweede zinsnede van het art. 75. De laatste alinea daarvan bevat voorschriften omtrent de publicatie der vennootschappelijke akte, die

¹) Zie bijlagen, pag. 16.

²) Sirey, 1862, Lois annotées etc., 50. Rapport de la commission du corps législatif, séance du 27 mai.

door art. 8 van het Decreet van 1 October 1862 uitgewerkt worden; en dit laatste art. luidt:

Lorsque les agents de change se sont adjoint des bailleurs de fonds intéressés, les actes qui ont été passés à cet égard..... sont publiés par extrait, *conformément aux dispositions des articles 42 et suivans du Code de commerce*¹.

Maar naast dit alles staan onkele verschilpunten, voldoende, om de Société d'Agent de change tot eene vennootschap sui generis te stempelen.

In de eerste plaats schrijft de Code in art. 75 voor, dat het bedrag waarvoor de Agent de change als eigenaar bij de vennootschap betrokken is, ten minste $\frac{1}{4}$ moet bedragen van het bedrag, dat door den prijs der office, vermeerderd met de cautie, gevormd wordt. Duidelijk is dit in art. 75 niet uitgedrukt. Is de door den Agent de change betaalden koopprijs, de door hem gestelde zekerheid bedoeld? Of had de wetgever het oog op de verkoopswaarde der office, op de momentaneel te stellen zekerheid? Mij dunkt, dat het eerste wel bedoeld zal zijn. Dit daargelaten, is het begrijpelijk, dat dus het minimumbelang bepaald werd, dat de Agent de change bij zijne eigen charge behoort te hebben. Voor de gewone vennootschap bij wijze van geldschieting vindt men dezen cisch echter niet gesteld.

Voorts is het onmogelijk, dat de vennootschap meer dan één voor het geheel aansprakelijken vennoot telt. Dit volgt uit de aanvangswoorden van art. 75:

Les Agents de change pourront *s'adjoindre* des bailleurs de fonds.

Eindelijk is de tweede zinsnede van art. 23 van den Code hier niet toepasselijk. De Agent de change neemt zijn ambt op eigen naam waar, niet onder een firma-naam.

281. Het is van groot belang, of de société d'Agent de change

¹) De artt. 42 sq. van den Code zijn afgeschaft en vervangen door de bepalingen, in den vierden titel der vennootschapswet van 1867 vervat. Maar dit doet niet af tot het feit, dat de publicatie der vennootschappelijke akte op dezelfde wijze geschiedt bij oprichting eener comm. vennootschap en eene société d'Agent de change.

als commanditaire vennootschap te beschouwen is of niet. Noemen wij een enkel voorbeeld. Art. 27 van den Code luidt:

L'associé commanditaire ne peut faire aucun acte de gestion, même en vertu de procuration.

Wordt dit voorschrift geschonden, dan is hij voor de uit die handeling voortspuitende verbintenissen, naast den committent, hoofdelijk en voor het geheel verbonden. Nu doet zich in de practijk veelvuldig het geval voor, dat de procuratiehouders van den Agent de change of zijne commis-principaux, bailleurs de fonds der charge zijn. Hun werkkring zou met art. 27 van den Code niet te rijmen zijn!

Talrijke rechtsvragen doen zich nog naar aanleiding der sociétés d'Agent de change voor; omtrent de overdracht door een der commanditarissen van zijn aandeel¹; de quaestie of dezen een evenredig recht bij de aanbeveling eens opvolgers hebben²; en meerdere. Wij kunnen ze hier niet behandelen; liever wil ik dit punt besluiten met de mededeeling van enkele bepalingen, die in de practijk gelden en mij als zoodanig medegedeeld werden.

282. Decreet en beursreglement bevatten geen nadere regeling op het punt der sociétés d'Agent de change, al noemt het eerste somtijds de bailleurs de fonds³. Toch komen aan de Chambre syndicale ook op dit stuk belangrijke bevoegdheden toe. Zij stelt de modellen vast voor de akten, die de toevoeging van bailleurs de fonds bevatten, of wijziging in de samenstelling van het werkkapitaal der charge of in de verdeeling van het winst-saldo inhouden. Van elke opgemaakte akte berust een afschrift in haar archief, dat daaraan onder geen voorwendsel mag ontnomen worden. Nauwlettend ziet zij op de bailleurs de fonds zelven toe. Zij kan zich altijd verzetten tegen de toelating van een persoon tot bailleur. Geen enkel zedelijk lichaam staat zij toe, als zoodanig op te treden. Zij staat niet toe, dat een persoon, die bailleur van een Agent de change is, zonder toestemming van dezen bailleur eener tweede charge wordt.

1) Buchère, 58—61.

2) Lyon-Caen, IV, 879.

3) Zoo in art. 3³⁰.

In hare vergaderzaal ligt voor iederen Agent de change een register ter inzage, waarin alle namen der leden van het Parquet, die van hunne bailleurs de fonds, de winstverdeeling der charges en alle veranderingen, die onder de bailleurs plaats grijpen, aangeteekend worden.

Eindelijk bevatten alle akten, omtrent toevoeging van bailleurs, eene arbitrage-clausule, houdende, dat in geval van verschil van meening tusschen belanghebbenden over een der artikelen der overeenkomst, de Chambre syndicale alléén en in laatste instantie beslist. Bij voorbaat verklaren partijen van alle beroep op den rechter of op scheidslieden af te zien en verbinden zich, de beslissing der Chambre syndicale getrouw na te leven. Den bailleur de fonds, die deze bepaling schendt, zal zij nimmer weder tot eene andere charge toelaten.

283. Besluiten wij dit hoofdstuk met eene korte bespreking van het personeel der Agents de change, dat de wetgever hun uitdrukkelijk toestaat. Dit personeel bestaat uit twee categorieën van personen; eene verdeeling die ook in de aanvangswoorden van art. 34 van het Decreet zich doet gelden.

Tout Agent de change peut constituer pour les actes autres que la négociation, la signature des bordereaux et les certifications prévues à l'article 76, des fondés de pouvoir.

Deze procuratiehouders vormen de eerste groep van het wettelijk personeel; zij zijn blijkens den aangehaalden wetstekst uitsluitend met de inwendige gestie van het kantoor belast. Daarnaast staan de commis principaux, die den Agent de change juist in zijne werkzaamheden ter beurze tot op zekere hoogte vervangen. Uit dit verschil in werkkring is het feit te verklaren, dat de wetgever het nimmer noodig achtte omtrent de fondés de pouvoir voorschriften te geven, terwijl de positie der commis principaux reeds van oudsher tot in bijzonderheden geregeld werd.

284. Het Decreet van 1890, dat zich voorstelde de handelspractijk in hoofdtrekken zoo volledig mogelijk te codificeeren, bevatte voor de eerste maal bepalingen omtrent de positie der procuratiehouders, die de Agents de change sinds langen tijd aan hun personeel hadden toegevoegd.

Vandaar, dat art. 34 enkele handelingen opsomt, die door deze personen niet mogen verricht worden. Zij mogen de Agents de change niet vervangen bij de verrichting der werkzaamheden, die het gemonopoliseerd bedrijf uitmaken; zij moeten zich onthouden van de ondertekening der nota's betreffende verrichte transacties opgemaakt. Dit alles ware m. i. beter weggelaten geweest. Het was totaal onnoodig, te bepalen dat de fondés de pouvoir geen beurs-overeenkomsten mochten sluiten of certificaties afgeven, omdat de wet elders de Agents de change hiertoe bij uitsluiting bevoegd verklaard. Het was een misgreep, hun de „signature des bordereaux” te onttrekken. In de practijk wordt dit laatste voorschrift, naar men mij mededeelde, noodzakelijk geschonden. Daargelaten, dat het den Agent de change, titularis van een bloeiend office, een taak van buitengemeenen omvang oplegt ¹, waarvan de waarneming op zijn best neerkomt op eene werktuigelijk onderschrijven van ander werk, houdt het geen rekening met ziekte of afwezigheid van den persoon in kwestie! De procuratiehouders, die het grootste gedeelte der briefwisseling reeds kunnen hebben afgedaan, terwijl de leden van het Parquet zich nog met het samenstellen der officiële prijscourant bezighouden, zijn m. i. aangewezen de nota's met de andere stukken te teekenen. Het is mogelijk, dat de wetgever art. 34 van het Decreet redigeerde onder den indruk, dat het bordereau een stuk van groote beteekenis was. Maar dan blijft op te merken, dat hij zich op dit punt eene scheve voorstelling maakte; de bewijskracht, aan het bordereau toe te kennen, is immers zeer gering ²!

285. Voorts doet het Decreet niet veel meer, dan de bepalingen overnemen, die in het particulier reglement van 1870 omtrent de fondés de pouvoir opgenomen waren. De procuratie door den Agent de change verleend, wordt aan de goedkeuring der Chambre syndicale onderworpen. Zij wordt in afschrift aan het tribunal de commerce nedergelegd en in het kantoor van den agent aangeplakt. Het beursreglement van 1899 schrijft daarnaast in art. 19 voor, dat

1) Men bedenke, dat 70 personen dagelijks de nota's van alle ter beurze verrichte transacties zouden moeten teekenen!

2) Men vergelijkte art. 109 van den Code — (bijlagen, pag. 18) — en Buchère, op. cit., 92.

zulk een afschrift, voorzien van de handteekening van den procurist, evenzeer bij de Chambre syndicale moet gedeponeerd worden en dat eene circulaire van gelijken inhoud aan de overige Agents de change rond te zenden is.

286. Wat de commis principaux aangaat, reeds mochten wij opmerken ¹, dat de wetgever den Agents de change in 1684 verbod hunne werkzaamheden ter beurze door anderen te laten verrichten. De eerste uitzondering op dit verbod vind ik in het Arrest van 1724 neergeschreven, waarvan art. 33 luidde:

Sa Majesté leur deffend de se servir, sous quelque prétexte que ce soit, d'aucun commis, facteur au entremetteur, même de leurs enfans, pour aucunes négociations de quelque nature qu'elles puissent estre, *si ce n'est en cas de maladie* et seulement pour achever les négociations qu'ils auront commencées, sans qu'ils puissent en faire de nouvelles.

Deze uitzondering geldt niet meer. Is een Agent de change door ziekte of afwezigheid verhinderd aan de corbeille te verschijnen, dan belast een zijner collega's zich met de afsluiting van transacties in zijn naam ².

Eene tweede, veel meer omvattende uitzondering, is in de Déclaration royale du 19 mars 1786 te vinden; zij dankte hare opname aan geheel andere overwegingen. Genoemde maatregel verwijderde alle courtiers de change ³ van de beurs. Om in het hierdoor ontstaande gebrek aan tusschenhandelaars te voorzien bepaalde art. 11:

Permettons seulement à chacun desdits soixante agens de change de se faire aider et assister dans ses négociations par *un commis, qui pourra faire les fonctions de courtier*, auquel effet chaque agent présentera au contrôleur général de nos finances un sujet.

Blijkens de gecursiveerde woorden heeft men in deze personen niet anders te zien, dan bedienden, die den Agent de change bij

¹) Zie nummer 202.

²) Nummer 201.

³) Over deze personen terloops in Hoofdst. IV, afd. II: Geschiedenis der Coullisse.

de afsluiting der transacties zonder eenige restrictie kunnen vervangen. Het tijdstip, waarop dit voorschrift afgekondigd werd, in aanmerking genomen, behoeft het geen verwondering te wekken, dat het tot eene zóó groote schennis van het beursmonopolie aanleiding gaf, dat het nog in hetzelfde jaar opgeheven werd ¹.

Eene tweede poging werd in 1802 gewaagd. Het Arrêté van an X stond den Agents de change in art. 27 toe, binnen een maand een commis principal ter benoeming bij de corporatie aan te bevelen. Maar de geschiedenis herhaalde zich en een Decreet van 5 prairial an XIII hief de commis principaux op, tegelijkertijd het aantal Agents de change op 100 brengend, aan te vullen uit de gelederen der zooeven ontslagenen.

De groote ontwikkeling van den fondsenhandel in aanmerking genomen, is het merkwaardig, dat eerst in 1859 de wetgever de commis principaux weder instelde. Een Decreet van 13 October stond den Agents de change toe, zich een of twee dergelijke helpers toe te voegen, onder voorwaarden, die, door een Arrêté de la Chambre syndicale du 24 octobre aangevuld, haast woordelijk in het Decreet en beursreglement overgenomen werden. Slechts vervielen enkele eischen: zóó het stellen van eene zekerheid, groot ten minste 100.000 frs, in handen van den Agent de change, aan welks charge zij verbonden zijn.

287. Art. 35 van het Decreet omschrijft de commis principaux als:

mandataires spéciaux, chargés de prendre part aux négociations dans la limite déterminée par leur mandat, au nom et sous la responsabilité de leurs mandants.

Hij neemt aan de verhandeling der fondsen slechts deel binnen de grenzen door den Agent de change bepaald. Deze zal dus in de practijk den hoek of de hocken van het petit-parquet ² aanwijzen, waartoe de bediende zich te bepalen heeft; een bloeiend

¹) Bij het ons bekende Arrest van 4 November 1786, fixant le nombre des agens de change de Paris à 60, leur accordant l'hérédité et les autorisant de se servir, non plus de commis courtiers, mais de commis accrédités; i. e. gewone bedienden.

²) Zie nummer 240.

office zal in iederen hoek een commis principal hebben. Na de jongste indeeling van het petit-parquet is dit nog juist mogelijk ¹. Immers art. 20 van het beursreglement verbiedt den Agent de change meer dan zes commis principaux te hebben. Wanneer het parquet dus eerlang wederom gesplitst wordt, zal dit artikel eene wijziging behoeven te ondergaan.

Wij bevonden reeds, dat de commis principaux in de praktijk „teneurs de carnet” genoemd worden, geheel in overeenstemming met de voorschriften, die art. 23 van het beursreglement omtrent hunne werkzaamheden bevat. Toch geldt dit slechts voor een gedeelte hunner. Immers de commis principaux, die zich in den hoek van het petit-parquet bevinden, waar de contante affaires afgesloten worden, dragen den naam van „commis au comptant”; zij die de termijnzaken in de Fransche rente afsluiten, worden „assesseurs aux Rentes” genoemd.

Zij allen worden door de Chambre syndicale in geheimc stemming benoemd, na door een Agent de change te zijn voorgesteld en nadat hun naam gedurende een week in het kabinet der compagnie ter beurze is aangeplakt geweest.

288. Het beginsel van plaatsvervanging, eens toegelaten, heeft gaandeweg eene belangrijke uitbreiding ondergaan; de taak der commis principaux verkreeg groote beteekenis. Zoo wordt de Fransche rente in het geheel niet meer aan de corbeille zelf verhandeld! Geen wonder dan ook, dat de tweede zinsnede van art. 35 van het Decreet hun de zelfintrede nadrukkelijk ontzegt, gelijk art. 85 van den Code in meer algemeene termen aan den Agent de change.

Dat de commis principal als een Agent de change van den tweeden rang te beschouwen is, blijkt evenzeer uit art. 36 van het Decreet, dat hen aan de disciplinaire macht der Chambre syndicale onderwerpt en aan deze de bevoegdheid schenkt hen niet alleen te schorsen, maar ook af te zetten ².

Zulk een maatregel wordt, evenzeer als de benoeming, ter kennis van de geheele corporatie gebracht; de Chambre syndicale behoort er voor te waken, dat de noodige openbaarheid gegeven worde aan

¹) Zie den plattgrond.

²) Men vergelijkte art. 23.

het personeel, dat ieder lid van het Parquet in zijn dienst heeft. Te dien einde vraagt zij minstens een maal per jaar aan alle Agents de change eene opgave der namen van hunne bailleurs de fonds, commis principaux en verdere bedienden. Elk agent zendt dan een geteekenden staat in, die op de volgende punten inlichting schenkt: de namen, voornamen en adressen — het bijzonder karakter der werkzaamheden — het aandeel, dat de bailleurs de fonds in het office hebben — het traktement der commis principaux en der overige bedienden. Deze lijst wordt, naar ik vernam, in het dossier geborgen, dat van ieder Agent de change aan de Algemeene Secretarie der corporatie berust.

Deze publiciteit ¹ is reeds alleen uit dezen hoofde gevorderd, omdat een Agent de change nimmer een bediende van een zijner collega's kan overnemen zonder diens schriftelijke toestemming.

1) Men leze nog art. 22 van het boursreglement.

HOOFDSTUK IV.

Coulisse.

Chaque fois qu'un besoin se manifeste dans une société, il se crée inévitablement un organe en vue de lui donner satisfaction.

E. VIDAL.

289. Wanneer wij de tusschenhandelaars, die ter beurze van Parijs werkzaam zijn, nader beschouwen, treft een wonderlijk feit ons oog. Naast de officieel aangestelde Agents de change, wier monopolie door de wet gewaarborgd en onaantastbaar schijnt, neemt een tweede groep van personen op analoge wijze aan de afsluiting der beurstransacties deel. Daar stelt zich naast, ja te dikwijls tegenover het Parquet, de Coulisse, als gene krachtig georganiseerd, een verschijnsel waarvan het bestaan, ternauwernood door den wetgever erkend, de belangstelling wèl mag wekken.

Hare beteekenis voor den eigenlijken omzct daargelaten, zal niemand ontkennen, dat de Coulisse indirect als een levenbrengende kracht, een factor van ontwikkeling te beschouwen is op eene beurs, die, welke ook hare waarde is, noodwendig haar invloed zou zien verminderen, wanneer zij bleef zooals zij was en te veel nog is: „immuable dans ses règlements, figée dans son armure officielle”, gelijk Boulanger dit eenmaal uitdrukte¹. De Coulisse, in voortdurende oppositie tegen deze enge reglementeering levende, wist het Parquet tot menige verruiming van dien band te dwingen. Haar geheele bestaan is niet anders dan een logisch gevolg van het verzet, waarin de wisselende handelsgebruiken sinds eeuwen traden tegen de onveranderde wet.

¹) E. Boulanger, Discours au Sénat; séance du 28 mars 1893. (Journ. off. 29 mars).

Uit dezen hoofde heeft zij aanspraak op ieders waardeering; méér wellicht dan de titularissen van gemonopoliseerde charges, die aan de hand des wetgevers een afgebakend pad bewandelen. Haar blijft de vrijheid, het eigen initiatief; maar tevens draagt zij grooter verantwoordelijkheid, leidt zij onzekerder bestaan. Talloos zijn de diensten, die de Coullisse het land in moeilijke oogenblikken bewees; dan vond zij de waardeering, waarop zij aanspraak mocht maken. Maar was het gevaar geweken, dan werd te dikwijls de belooning haar onthouden, op overwegingen van recht en oeconomie, die andere bewegegedenen verborgen.

Dat de Coullisse nog bestaat dankt zij aan hare onmisbaarheid.

I. Het verschijnsel.

290. Het is niet van eene instelling dat men hier moet spreken, maar van een feit zonder meer, van een verschijnsel. Het Parquet, ziedaar eene instelling, door de wet in het leven geroepen en georganiseerd. Bij de Coullisse niets van dat alles. Slechts ten gevolge van een samenloop van bepaalde omstandigheden nemen de coulissiers een plaats ter beurze in; zij voorzien in eene behoefte, door die omstandigheden in het leven geroepen.

Zoo vangt Bozérian zijne geschiedenis der Coullisse aldus aan:

A côté de la Bourse ayant une existence légale, il en existe une autre, ayant une existence de fait.

291. Wat is een coulissier?

Moeilijk te omschrijven schijnt zijn beroep, dat zijne positie bepaalt; weinig éénstemmigheid is op dit punt bij de schrijvers te vinden. De reden daarvan dunkt mij alleen te zoeken in het feit, dat men zich bij de gevraagde omschrijving op zoo verschillend standpunt plaatst. Dit is mogelijk, omdat het begrip coulissier zich in den loop der tijden sterk wijzigde. Ook omdat hunne werkzaamheden in meerdere groepen vervallen en dus gedoogen, dat men

hen uit meer dan één oogpunt beschouwd. Wat dit laatste echter betreft, wij willen in den coulissier vooreerst niet anders zien dan een tusshenhandelaar, vervullende een werkkring, aan dien der Agents de change ten eenenmale gelijk.

In dat geval kan men aan den term coulissier drieërlei uitleg geven.

292. In de eerste plaats is de coulissier iemand, die een uiterst laakbaar beroep uitoefent. Hij is een maraudeur, strooper op een terrein, dat door de wet afgepaald en den Agents de change in uitsluitend gebruik toegewezen werd. Deze opvatting vindt men in het beroemde arrest der Chambre des Requêtes van 28 Febr. 1881 ¹. Daarin worden Bonnaud en Co. gequalificeerd als coulissiers:

c'est-à-dire, des agents d'affaires, faisant à Paris sur le marché libre, des opérations d'achat et de vente sur les fonds publics.

Waar nu de Code in art. 76 deze fondsen uitdrukkelijk ter verhandeling aan de Agents de change toewijst, qualificeert het arrest den coulissier noodwendig als strooper.

Van dezelfde meening schijnt Léon te zijn, die bij de beschouwing van wat hij de „caractères fondamentaux de la coulisse moderne” noemt ², opmerkt:

La coulisse, comme nous le verrons, est un groupement d'individus, dont la profession consiste à négocier des valeurs mobilières, empiétant ainsi sur les attributions, réservées par la loi aux agents de change.

Voor al na het arrest van het Hof van Cassatie van 1 Juli 1885, dat de Coulisse op het terrein der niet officieel genoteerde fondsen aanwees ³, schijnt mij dit eene onhoudbare bewering ⁴. Na 1885, na 1898 nog veel meer, mist de opvatting, als zoude de coulissier uit hoofde van zijn beroep a priori met wantrouwen te beschouwen zijn, allen grond.

293. In de tweede plaats kan men onder coulissiers begrijpen:

¹) Zie nummer 175.

²) Pag. 6.

³) Zie nummer 157.

⁴) Men vergelijkte ten overvloede nog: Reglement Synd. Termijnzaken, art. 11; (bijlagen pag. 76).

alle personen, die ter beurze, buiten de Agents de change om, van den tusschenhandel in effecten hun beroep maken, zonder ook maar eenigszins in strijd te komen met de voorschriften der wet. Hieronder vallen dan: bankiers, groote credietinstellingen, remisiers en zaakwaarnemers, maar ook het uitschot der markt, scharre-rekende procentenjagers, „officines louches et mal famées”. Deze allen kan men onder den naam Coullisse samenvatten; maar na de jongste organisatie der beurs is het beter die heterogene bestanddeelen onder den term „marché libre” te begrijpen.

294. Coullissier in engeren zin eindelijk, is de „membre de la Coullisse”, lid van een van de syndicaten, die naast het Parquet zich ter beurze met den omzet van effecten bezighouden, binnen de grenzen hun door de wet gesteld. Zóó is gaandeweg bewaarheid, wat Buchère reeds in 1892 van de coullissiers meende te mogen zeggen ¹:

Ils s'occupent presque ² exclusivement d'opérations sur les valeurs qui ne figurent pas à la cote officielle; ils vivent en parfaite intelligence avec les Agents de change; en réalité ils ne leur font pas une concurrence sérieuse.

Nauwelijks waren deze woorden geschreven, of met de sluiting der petite-bourse in de hal van het Crédit Lyonnais ontbrandden de vijandelijkheden tusschen Parquet en Coullisse opnieuw, om onafgebroken tot na 1898 voort te duren. Maar sinds 1901 is, gelijk wij zien zullen, de vrede gesloten en naar het zich laat aanzien voor goed.

Het is de ernstige wensch der gesyndikeerde Coullisse, door haar optreden voortdurend te bewijzen, dat een gemonopoliseerde beurs niet meerdere waarborgen van betrouwbaarheid bij de afsluiting van beurstransacties biedt, dan zij doct. Daarin ligt grooter invloed op de toekomstige organisatie der markt verscholen, dan in de behendige wetsontduiking van eertijds. En, mogen aan de afschaffing van het monopolie ook geldelijke bezwaren in den weg blijven staan, het Parquet zal zich door de loyale concurrentie die de Coullisse het aandoet ge-

1) *Traité*, pag. 28.

2) Deze restrictie ziet op de verhandeling der Fransche rente door de Coullisse. Hierover nader.

noodzaakt zien, zijne eigen organisatie bij voortduring te volmaken, opdat de wetgever niet te eeniger tijd besluite, over de financieele bezwaren heen te stappen en een monopolie op te heffen, dat, blijkens de resultaten op de vrije markt bereikt, volgens sommigen reeds thans geen reden van bestaan meer heeft.

295. Een enkel woord over de rechtspositie van den coulissier. Het behoeft nauwelijks betoog, dat het publiekrechtelijk karakter, dat den Agent de change kenmerkt, hem ten eenemale vreemd is. Maar de beide vragen van privaatrechtelijken aard, die met betrekking tot den Agent de change gesteld werden, kunnen ook hier beantwoording vinden.

Is de coulissier als koopman te beschouwen?

Ongetwijfeld ja, daar hij van het verrichten van daden van koophandel zijn beroep maakt. Zelfs zij, die aan den Agent de change het karakter van koopman meenen te kunnen ontzeggen, omdat deze kwaliteit onvereinigbaar zou zijn met het voorschrift van art. 85 van den Code, moeten, waar het den coulissier geldt, tot eene andere slotsom komen, daar deze zonder twijfel beurs-transacties voor eigen rekening kunnen afsluiten.

296. Meer aanleiding tot twijfel geeft de vraag, of de coulissier als makelaar, dan wel als commissionnair te beschouwen is. Mijns inziens is het onmogelijk in deze tot eene afdoende beslissing te geraken.

Immers men heeft hier met een persoon te doen, die een door hem ontvangen beursorder op zeer verschillende wijze kan uitvoeren. Dit is niet anders dan een noodzakelijk gevolg van zijne totaal ongereguleerde positie; hij is een vrij koopman, zonder meer, hij kan dus alle wegen volgen, die hem naar het gemeene recht openstaan. Zoo zullen wij den coulissier gaandeweg aantreffen: als commissionnair, waar hij een beursorder ter coulisse brengt en met een collega de transactie afsluit; als makelaar, waar hij er zich toe beperkt twee handelsgezinde partijen tot elkaar te brengen; als remisier, waar hij zich naar het parquet begeeft, om een order in officieel genoteerde fondsen te plaatsen; als partij in het contract eindelijk, waar hij, met toestemming van zijn lastgever, van zijn recht van zelfintrede gebruik maakt ¹.

¹) Zie ald. II van dit hoofdstuk, waar de werkkring van den coulissier meer in het bijzonder ter sprake komt.

297. Eindelijk moet eene enkele opmerking over de maatschappelijke positie van den coulissier hier plaats vinden.

Reeds vermeldden wij, dat ten huidigen dage de waarneming van hun ambt tot geen enkele ongeoorloofde handeling aanleiding behoeft te geven. „Agir en coulisse”, zegt Léon ¹, is niet hetzelfde als „agir dans la coulisse”, d. i. op verholen wijze. Frémery ² deed uitkomen, dat de benaming coulissier eerst van het jaar 1818 dateert, toen de beurs in het Couvent des Filles de Saint-Thomas gehouden werd ³. Daar vereenigden zich in den gang, die evenwijdig aan den doorloop, waarlangs de Agents de change zich van hunne vergaderzaal naar het parquet begaven, liep, dagelijks een aantal speculanten. Deze couloir werd „la Coulisse” genoemd, de daar zich bevindende personen noemde men „coulissiers”. Ook toen de beurs naar de Place Vivienne werd verplaatst en de inwendige inrichting van het gebouw geheel gewijzigd werd, bleven alle handelaars buiten het parquet die benaming behouden ⁴.

298. Tot voor korten tijd verweet men de Coulisse hare te groote cosmopoliteit. „La bande noire”, noemde men de groep, die, vreemden of van vreemde afkomst, van zwarte machinatiën tegen het Fransche staatscrediet werden verdacht ⁵.

Dit wantrouwen is niet nieuw. Reeds in het Arrêt du conseil van December 1638 vindt men het vreemde element ter beurze van Parijs genoemd.

La malice et malversation de ceux, tant de nos subjects que des pays estrangers, qui s'entremettoient pour faire les changes, causa de grands désordres, en sorte que le publicq en reçut un très grand préjudice.

1) Pag. 49.

2) Des opérations de Bourse, 1833, pag. 494.

3) Nummer 11.

4) Ook noemde men den coulissier wel „courtier-marron”, hem vergelijkende bij de nègres marrons, de gedroste negers, die zich ovenzeer door een ingeboren vrijheidszin kenmerkten. Bozérian, I, 162.

5) Een andere groep ter beurze werd vaak „le coin rouge” genoemd. Dit is de hoek waarin de Turksche fondsen verhandeld worden, die eene herinnering aan de roode fez opwekten!

Voortdurend wordt deze klacht in de beurswetgeving herhaald, maar nimmer is de oppositie tegen de vreemde handelaars zóó scherp opgetreden, als bij de behandeling in de kamer van de begrooting van 1898. Het is mijne bedoeling niet, hier de reeks beschuldigingen weer te geven, bij die gelegenheid tegen de Coulisse geuit. Voor het grootste gedeelte waren zij valsch, althans niet voldoende op feiten gebaseerd. Maar daarop kwam het minder aan; het hoofddoel, de aanneming van de voorgestelde regeling der financieele markt, werd er mede bereikt.

Om een enkel voorbeeld te noemen zeide minister Cochery, in de zitting van den Senaat van 2 April 1898, woordelijk:

J'apporte ici des renseignements dans le but d'éclairer le Sénat et sans autre pensée que celle du bien public. Je dis qu'à deux reprises, au moment où les événements donnaient à la France une plus grande confiance en elle-même et dans son avenir, au moment, où il semblait par conséquent, qu'un mouvement de hausse dut se manifester sur le cours des effets publics des deux puissances alliées, il s'est produit sur le marché, non pas sur le marché officiel, mais sur le marché libre, des manœuvres, tendant à leur faire subir une baisse importante.

Deze beide gebeurtenissen waren: de aankomst van den Russischen keizer te Cherbourg, den 5en October 1896, en de aankomst van Félix Faure, den 23en Augustus 1897, te Cronstadt.

Beide beweringen nu werden aangetoond onjuist te zijn, maar eerst nadat zij het beoogde doel hadden helpen bereiken. De koersen, door Parquet en Coulisse genoteerd, wijzen uit, dat de Fransche rente op of onmiddellijk na den 5en October niet viel. De Russische rente daalde inderdaad van 92.20 op 91.60, maar aan het parquet! Ter coulisse was er in die dagen geen notering in dit fonds.

Omtrent de koersschommeling in beide soorten staatsfondsen in Augustus 1897 gaf de minister een niet minder onjuist verslag. Een der financieele bladen gaf later een geheel andere, gedocumenteerde lezing¹. Daaruit bleek, dat het de Russische regering zelf was, die van de gunstige stemming, door het ontstaan der alliantie gewekt, gebruik maakte, om aan het parquet groote posten

¹) Cote de la Bourse et de la Banque, No. du 28 juin 1898.

Russische rente van de hand te zetten, die zij tijdens den Grieksch-Turkschen oorlog had gekocht, om den koers te steunen. De minister, die dit krachtens zijne officieele verhouding tot de Agents de change had kunnen weten, beschuldigde de Coulisse, die aan het geheele evenement vreemd was gebleven!

Intusschen, wie kaatst, moet den bal verwachten. Het is bekend, dat in den loop van 1903 van vele zijden het Parquet aansprakelijk gesteld werd voor de baisse der Fransche rente. Men beweerde, dat de Agents de change, op één enkele uitzondering na allen zeer reactionnair gezind, groote verkooporders in dit fonds uitlokten, als protest tegen de congregatiepolitiek der regeering.

Maar dit alles vindt hier meer curiositatis causa vermelding. Nader zullen wij zien, dat de gesyndikeerde Coulisse het in haar belang achtte, het cosmopolitische element uit haar midden te weren.

299. Naast de Agents de change en Coulissiers houden zich ter beurze van Parijs nog meerdere soorten van tusschenpersonen op. Van dezen moeten wij er één beschouwen, *de remisiers*, omdat, naar wij bevinden zullen, de coulissiers zelf dikwijls in die qualiteit optreden.

De remisier wordt door één hunner ¹ als volgt omschreven:

Le remisier n'est autre, que le représentant du client auprès de l'agent ou du coulissier; son rôle consiste à renseigner son client, à solliciter ses ordres et à les faire exécuter.

Deze zuiver practische definitie verzuimt echter, op de wijze van belooning van den remisier de aandacht te vestigen.

Wanneer een particulier ter beurze den remisier Giraud aanroept en hem last geeft 10.000 francs Extérieure te koopen, begeeft Giraud zich naar het petit-parquet en geeft de order aan een teneur de

1) S. Robert-Milles, Grammaire de la Bourse, 1892. — Dit werkje verscheen laatstelijk in eene Duitsche vertaling: Die Pariser Börse, ihre Usancen und Operationen, Leipzig 1903. Het is ongetwijfeld een der beste van de talrijke „Manuels de la Bourse”, maar voor de organisatie der beurs heeft het geen beteekenis.

carnet. Deze sluit de transactie met een zijner collega's af en teekent op zijn carnet aan, dat Giraud de order aanbracht. Later zal Giraud van de charge d' Agent de change, waartoe de eerste teneur de carnet behoorde, als belooning een bepaald deel der courtage ontvangen, die door den Agent de change aan den particulier in rekening wordt gebracht.

Wat is nu de rechtspositie van den remisier?

Hij moet, naar mij voorkomt, als een gesalarieerd lasthebber beschouwd worden, die van het in 1994 van den Code civil ¹ genoemde recht, zich een anderen lasthebber te substitueeren, gebruik maakte. De afwikkeling der transactie heeft niet tusschen den particulier en den remisier plaats, maar tusschen den particulier en den Agent de change of coulissier, waarmede de remisier den eerste in betrekking stelde. In bovenvermeld voorbeeld zal de teneur de carnet de transactie op naam en voor rekening van den particulier afsluiten; niet op naam van Giraud. Deze laatste is dus nooit als commissionnair bij de afsluiting der overeenkomst betrokken.

De remisier is een gesalarieerd lasthebber. Eigenlijk moest de lastgever aan den remisier eene bepaalde vergoeding betalen en zou deze een gedeelte daarvan aan den door hem gesubstitueerden mandataris moeten afstaan. Maar omdat de beurstechniek wil, dat de cliënt met den Agent de change of coulissier afrekent, betaalt deze laatste aan den remisier het, hem volgens bepaalde overeenkomst of marktusance toekomend, deel der courtage uit. Ziedaar de „remise”, waaraan Giraud zijne benaming ontleent.

300. Vele remisiers bekleeden eene loonende positie, maar hunne verantwoordelijkheid is niet onbelangrijk.

Wanneer men art. 1994 van den Code civil leest, komt men tot de slotsom, dat de remisier tegenover zijn lastgever niet verantwoordelijk

1) Art. 1994:

Le mandataire répond de celui qu'il s'est substitué dans la gestion:

- 1o. quand il n'a pas reçu le pouvoir de se substituer quelqu'un;
- 2o. quand ce pouvoir lui a été conféré sans désignation d'une personne et que celle dont il a fait choix était notoirement incapable ou insolvable.

Dans tous les cas le mandant peut agir directement contre la personne, que le mandataire s'est substituée.

is voor de solvabiliteit van den door hem in zijne plaats gestelden mandataris. Althans niet wanneer de remisier de ontvangen order aan het parquet bracht. In dit geval wordt zijne aansprakelijkheid door art. 1944 2° C.C. uitgesloten, daar de machtiging tot substitutie eo ipso moet bestaan hebben en het anderzijds ondenkbaar is, dat een Agent de change als „notoirement incapable ou insolvable” beschouwd moet worden. Bracht hij de order aan een coulissier, dan kan hij aansprakelijk worden gesteld voor de keuze van een erkend onsolide huis.

Zwaarder weegt de verantwoordelijkheid van Giraud tegenover den Agent de change of coulissier. Het is begrijpelijk, dat geen Agent de change er op gesteld is, door middel van een remisier, dien hij zijn vertrouwen schonk, in betrekking te komen tot een cliënt, die hem op een gegeven oogenblik fout speelt. Dan zou hij met het verlies zitten, terwijl Giraud reeds zijn aandeel van de courtage der afgesloten posten zou ontvangen hebben.

Vandaar, dat door den Agent de change dikwijls geëischt wordt, dat de remisier zich del credere zal stellen. Duidelijk vind ik dit beding uitéengezet in een arrest van 17 Juli 1890 van de 4e kamer van het Hof van Lyon, waarvan eene overweging luidt:

Attendu qu'il résulte des documents versés aux débats, que, ainsi que Giraud (de remisier) le reconnaît et l'affirme dans ses conclusions prises devant la Cour, celui-ci était ducroire jusqu'à concurrence de 30 % au regard des débiteurs de la charge Monier (de agent de change), amenés par lui.....

En een vonnis van het tribunal de commerce van Marseille ¹ maakte zelfs uit, dat, waar algemeen het handelsgebruik geldt, dat de remisier de belooning zijner diensten vindt in eene remise op de courtage, die de door hem aangebrachte zaken opleveren, het evenzeer een handelsgebruik geacht moet worden, dat hij tegenover zijnen gesubstitueerden lasthebber del credere staat voor de saldi, die de door hem aangebrachte cliënten schuldig zijn, in eene verhouding evenredig aan het quantum der remise.

¹) 20 Juli 1899. Gaz. Pal. 10 octobre, 1899.

II. Rechten der Coulistiers.

301. Het is nog niet twintig jaar geleden, dat de jurisprudentie het optreden der coulistiers, als tusschenhandelaars in niet officieel genoteerde fondsen, voor de eerste maal in overeenstemming met de voorschriften der wet verklaarde. Hoewel de wetgever na dit tijdstip meermalen deze zienswijze billijkte, wees hij nimmer de Couliste met zoovele woorden op een bepaald terrein van werkzaamheid aan. Veel minder nog schonk hij haar andere, daarmede verband houdende rechten. Vandaar dat de werkkring der Couliste, in tegenstelling met dien van de Agents de change, uitsluitend door algemeene wetsvoorschriften en door statutaire bepalingen wordt beheerscht. Zoodoende bevindt zij zich op dit punt in eene belangrijk betere stelling dan het Parquet; haar is eene vrijheid van handelen gelaten, die den Agents de change ontbreekt.

In overeenstemming met de verdeeling, bij de beschouwing van den werkkring der Agents de change gevolgd, zullen wij in de eerste plaats de geschiedenis van de rechten der coulistiers nagaan, om daarna den omvang van den huidigen werkkring der gesyndiceerde Couliste te bepalen.

302. De vraag wanneer de couliste ¹ ontstaan is, kan met bijna even groote juistheid beantwoord worden, als dit omtrent het beursmonopolie het geval was. Waar zij als een uit den drang der omstandigheden geboren verschijnsel beschouwd moet worden, komt het op de kennismeming dier omstandigheden aan.

Waarom alzoo ontstond de couliste?

303. Het is in overeenstemming met een wijsgerig beginsel, dat hare geboorte plaats greep. Dat beginsel wordt door Boudon ² als volgt geformuleerd:

toute réglementation engendre par contre-coup une fraude.

Niet zoodra begon men de financieele markt wettelijk te organi-

¹) Hier natuurlijk gebruikt in den zin van *marché libre, coulistiers*; niet van Couliste officieele.

²) Pag. 61.

secren, of de wetsontduiker, de coulissier, was daar. Daarom kan men zeggen, dat de coulisse ontstond, toen de ordonnantie van 1304 beval, dat de beurs op eene bepaalde plaats gehouden moest worden ¹, en de mandementen van het volgende jaar voorschreven, dat voortaan de koninklijke toestemming voor de uitoefening van het beursbedrijf vereischt werd. Boudon wil haar ontstaan zelfs op 1141, het jaar van afkondiging der dubieuse ordonnantie van Philips den Schoone, bepalen.

Het is echter zeer de vraag, of deze maatregelen wel van zóó groote gestrengheid waren, dat ontduiking daarvan noodwendig volgen moest. Beter komt het mij dan ook voor het jaar 1595 het tijdstip van ontstaan der coulisse te noemen, daar toen het beursmonopolie krachtig werd doorgevoerd. Zoo viel haar ontstaan met dat der Agents de change samen; deze laatste waren de wettelijke instelling, de coulissiers de „fraude par contre-coup”. Te allen tijde bleef de coulisse, wat zij reeds in den aanvang was: een weerslag op het Parquet.

304. Daarentegen is de rechtvaardiging van haar oogenblikkelijk bestaan aan de beurs van Parijs in eene oeconomische waarheid te vinden. Deze vond, gelijk zij door Vidal geformuleerd werd, boven dit hoofdstuk een plaats. Bij de discussies in den Senaat ² over de hervorming van 1893, werd zij door Boulanger uitéengezet.

Il y a des nécessités impérieuses de crédit public, qui sont plus fortes que les lois, qui les dominent et les stérilisent quand elles sont contraires aux mœurs.

La coulisse s'est formée d'elle-même, parce que le parquet, tel qu'il est constitué, tel qu'il est réglementé, est absolument insuffisant pour répondre aux besoins du marché français.

De verouderde reglementeering der officieele markt, de daar te betalen hooge courtage ³, de weinige handen die beschikbaar

¹) Nummer 9.

²) Zitting van 28 Maart.

³) Dit bezwaar althans is vervallen. In 1896 werden aan tusschenhandelaars belangrijke remises op de courtage toegestaan. In 1898 werd de provisie zelf verlaagd, o. a. voor transacties in Fransche rente op de helft teruggebracht. In 1901 werd aan de gesyndikeerde Coulisse wederom hooger remise bij transacties in bepaalde fondsen gegeven; in hetzelfde jaar werd het courtage-tarief nogmaals aan herziening onderworpen.

waren om den grooten omzet van effecten te bewerkstelligen, de machteloosheid der autoriteiten eindelijk tegenover den uitdrukkelijken wensch van speculant en geldbelegger naar vrijheid in de wijze van afsluiting hunner transacties, ziedaar de redenen waarom het bestaan eener krachtige, goed georganiseerde Coullisse te Parijs gaandeweg door een ieder gebillijkt werd.

305. Hoe dit alles nu ook zij, zoodra het monopolie in 1595 ingevoerd was, moesten de nieuw aangestelde titularissen onder vinden, dat zij zich niet te onderschatten vijanden hadden gemaakt.

Het Arrêt du conseil van 1638 legt in zijn préambule getuigenis af van het goed gevolg, waarmede de aanvallen der courtiers-marrons op het verboden terrein bekroond werden. Het resumeert de talrijke maatregelen, welke door „les Roys, nos prédécesseurs” genomen waren, tot waarborg van eerlijken handel; het geeft toe, dat dit alles geen afdoende hulp mocht brengen.

Maar in die duisternis plotseling een lichtstraal! De erfelijkheid der charges ¹ heeft de marronnage gedood:

tous lesquels offices nous aurions depuis peu de temps fait héréditaires, par le moyen de quoy les abus qui se commettoient ont pris fin, si bien que depuis nous n'avons reçu sur ce sujet aucunes plaintes.

Men had zich dien zegekreet kunnen besparen; geen jaar later hangt het Arrest van 1639 een treurig beeld op van den toestand ter beurze. Na verschillende oorzaken daarvan te hebben opgesomd, komt eindelijk de klacht:

oultre que plusieurs personnes non pourveuz ne ayans sermens à justice, sans considérer la rigueur portée par les susdicts edictz et arretz, ne laissent de s'entremettre au faict et exercice de leurs dicts offices.

Ziedaar den coulissier wèl duidelijk geteekend; zijn bestaan stond met een leven van voortdurende wetschennis gelijk. Bij het doorlezen der Fransche beurswetgeving keert deze klacht voortdurend weer, vormt zij een eentonig refrein.

¹) Zie nummer 128.

306. De kortstondige opzweeping van den fondseuomzet, die in de jaren 1716—1720 plaats vond, moest aan de coulisse begrijpelijkerwijze ten goede komen. Schoon den Agents de change herhaaldelijk het recht was geschonken, het beursmonopolie over de verhandeling der effecten uit te breiden, maakten de bezitters der enkele bestaande charges ¹ daarvan weinig gebruik, verdwenen zij althans onder de massa vrije concurrenten, die de straat overstroomde. Dat inderdaad de coulissiers bij den plotselingen aanwas van den fondseuomzet ook als tusschenhandelaars een rol speelden, blijkt uit de ordonnance du 22 mars 1720, die de Rue Quincampoix ontruimde. Daarin wordt gezegd:

Un grand nombre de domestiques et d'artisans ont abandonné leurs maîtres et leurs professions, soit pour négocier eux-mêmes ² soit pour aider et servir de courtiers à d'autres personnes, qui n'auraient pas osé paraître.

307. Na de les in deze jaren ontvangen, wordt de beurs streng gereguleerd. De Agents de change worden gedwongen ook op het punt van den fondsenhandel krachtig stelling te nemen, de coulissiers moeten verdwijnen. Om dat doel te bereiken worden tal van maatregelen getroffen, te veel om op te noemen, die in het beroemde Arrest du conseil van 1724 resumptie en bevestiging vinden ³. De beurs wordt gereorganiseerd, het monopolie door een penale sanctie beschermd. De personen, die zich ter verhandeling van fondsen verzamelen,

soit en maisons bourgeoises, hôtels garnis, chambres garnies, caffez et limonadiers, cabarctiers et partout ailleurs,

worden met gevangenisstraf en boete tot 6000 liv. bedreigd.

¹) Dat het meerendeel der aangeboden plaatsen onbezot bleef, blijkt voortdurend uit de wetgeving. Zoo zegt de Déclaration du Roy du 3 septembre 1709, qui fait défenses à toutes personnes de faire aucunes des fonctions attribuées aux Agens de change, waar zij een terugblik werpt op de gebeurtenissen sinds 1705:

Depuis nous avons esté informé que peu de ces offices avoient esté vendus.

²) Wat regel was; zie nummer 85.

³) Zie nummer 131.

Daarnaast wordt weldra eene civiele sanctie gesteld, een uitgebreid stelsel van controle op den toegang tot de beurs ingevoerd. Organisatie, sanctie, politie, over de geheele markt werd een net van reglementen geworpen.

308. En het resultaat? Voorzeker trad gaandeweg een tijdperk van rust in; tenminste de elkaar snel opvolgende bepalingen bevatten de oude klachten omtrent de marronnage niet meer. Maar daaruit moet niet afgeleid worden, dat de wetgever nà 1724 den vrijen handel de baas was.

In de eerste plaats toch was die rust voorshands uiterst betrekkelijk; ten minste het moet zonderling heeten, dat van het oogenblik van sluiting der Rue Quincampoix af tot het jaar 1736, niet minder dan achttien ordonnanties en arresten telkenmale de geldende regeling herhalen. Zulk eene voortdurende opfrissing van het geheugen der belanghebbenden pleit niet voor een diepen indruk, door de uitgevaardigde maatregelen gemaakt. Voorts komen van tijd tot tijd geruchtmakende vonnissen van den Luitenant-generaal van politie voor, die bewijzen, dat er overtredingen van ernstigen aard te constateeren bleven, trots de consequente vervolging der coulissiers ¹.

Opmerkelijk is het zeker, dat men van 1736—1766 slechts een drietal Arrêts du conseil vindt, die op de beurs betrekking hebben ². Maar dit is waarschijnlijk méér het gevolg geweest van den kwijnenden toestand, waarin te dien tijde de handel ter beurze verkeerde, dan van het feit, dat inbreuken op de reglementen niet meer voorkwamen. Want nauwelijks begint de fondsenmarkt weder op te leven, of de strijd ontbrandt opnieuw.

309. De préambule van het Arrêt du conseil d'état van 26 November 1781 bevat wederom, voor het eerst sinds langen tijd, de grief van inbreuk op de wettelijke organisatie der beurs. En de vermelde schennis is van ernstiger aard dan ooit te voren!

Sur ce qui a été représenté au Roi, étant en son conseil, que

¹) Zie nummer 169.

²) Schoon één daarvan, het Arrest van 17 Mei 1740, wederom alle oude voorschriften in herinnering brengt en monsieur Feydeau de Marville, den Luit.-gen. van politie, uitdrukkelijk met het toezicht op de naloving daarvan belast.

quoique par plusieurs réglemens il ait été fait défenses à toutes personnes, autres que les agens de change, de faire à la Bourse des négociations d'effets et papiers commercables, néanmoins nombre de particuliers se mêlent journellement desdites négociations et abusent souvent de la confiance, qu'ils ont surprise en prenant le titre de courtiers et même d'agens de change¹.

Verbazing behoeft dit alles niet te wekken; de beurs leverde in de jaren vóór de Revolutie één groot beeld van verwarring op. De regeering bevond zich in groote financieele zorgen² en het mag als vaststaand beschouwd worden, dat niets de speculatie meer in de hand werkt als een budget, waaraan alle evenwicht en stabiliteit ontbreekt. Necker wendde zich, om de elkaar snel opvolgende leeningen te plaatsen, tot de haute banque en trachtte met alle beschikbare middelen het staatscrediet te verdedigen tegen de steeds in kracht winnende contramine. De Calonne ging verder; hij stelde zich rechtstreeks tot de coulisse in betrekking en liet haar de beurs bewerken voor eene hausse-campagne, die zich vooral op de actions Eaux de Paris, het voornaamste speculatiefonds, richtte. En dit, terwijl de regeering aan den anderen kant het beursmonopolie erfelijk verklaarde, den termijnhandel krachtig bestreed!

Geen wonder dan ook, dat theorie en practijk ver uitóenlicpen, dat de coulisse bloeide, hoewel een reeks van wettelijke voorschriften zich tegen haar bestaan richtte. Zoo bepaalde het reeds vermelde Arrest van 1781 in art. 13:

Fait Sa Majesté défenses à toutes personnes, autres que les agents de change, d'avoir et tenir dans la Bourse aucuns carnets.

Een vernuftig gedachte maatregel, die, streng gehandhaafd, aan de marché libre den genadeslag gegeven zou hebben. Het notitieboekje, een onmisbaar hulpmiddel bij de afsluiting van beurstransacties, zou het middel geworden zijn, om ieder, die buiten de Agents de change

¹) Een welbekende truc. Nog heden nemen speculatie-huizen van verdacht allooi den titel „Agence de change” aan, tencinde het goedgehoovig publiek op deze wijze in den waan te brengen, dat het met eene officieele charge te doen heeft.

²) Zie voor dit alles: Léon Say, Les interventions du trésor à la Bourse, depuis cent ans. 1886.

om tusschenhandel dreef, aan een uitwendig teeken te herkennen. Maar de regeering had de coulisse te zeer noodig, dan dat zij de naleving van dezen en talloze andere maatregelen, inderdaad zou gewenscht hebben.

310. Naast dit alles stond, dat het Parquet ook in de tweede helft der 18e eeuw niet bij machte was geweest, zich uit den toestand van verval op te heffen, waarin het reeds zoo langen tijd verkeerde. Het Arrest van 1781 vermeldt, dat van de vijftig, in 1755 ingestelde charges, nog slechts 38 bezet waren. De ledige plaatsen werden eenvoudig niet weer ingenomen en de regeering billijkte dezen toestand, door het benoembaar aantal Agents de change tot 40 terug te brengen. Aan den anderen kant deed zij pogingen, de levensvatbaarheid der officieele beurs te verhoogen; maar deze liepen op niets uit. Zoo bepaalde het Arrest van 1781 in art. 7:

Les agens de change éliront dans une assemblée générale et par la voie du scrutin, dix sujets d'une conduite sans reproche et ayant la capacité et les qualités requises pour remplir les places qui viendront à vaquer par la suite.

Deze instelling van surnumerairs, om zoo te zeggen, was op zichzelf wederom voortreffelijk gedacht, maar een Reglement van 1784 deed drie jaar later de verbetering geheel te niet, door te bepalen, dat een ieder zich kon laten inschrijven bij den Luitenant-generaal van politie, om de beurs te volgen, en dat al deze personen

pourront aspirer aux places d'agens de change, sans qu'il soit besoin d'être précédemment compris au nombre des dix aspirans, condition dont Sa Majesté les dispense.

311. Al deze handelaars vielen onder de benaming, „courtiers de change”. De naam klinkt ons niet vreemd; inderdaad duidde men vroeger daarmede alle officieele tusschenhandelaars ter beurze aan, onverschillig op welken tak van het bedrijf zij zich toelagden. Het Arrest van 1639 echter schrapt dien naam in den geld- en wisselhandel en voerde dien van Agents de banque et change in. Later, zegt Denisart ¹⁾, begon men onder courtiers de change te verstaan: een zeker aantal particulieren, die, zonder dat zij tot de waarneming

¹⁾ Nouveau recueil, S. V. Courtier,

eener officieele functie ter beurze geroepen waren, zich in dezelfde transacties mengden, als door de Agents de change afgesloten werden. Toen men deze courtiers, die dus niet anders dan coulissiers waren, begon te dulden, boden zij in den aanvang, alvorens ter beurze te verschijnen, een placet aan den Luitenant-generaal van politie aan, die dit, na kennismeming, naar den Syndic verwees. De bewilliging van deze autoriteit verkregen zij, vreemd genoeg, gemakkelijk, zoolang er geen bepaalde reden tot weigering bestond. Zooals het meer gaat, ontaardde ook hier concessie in zwakheid; weldra ontsloegen de courtiers zich van de genoemde formaliteiten, tengevolge waarvan hun aantal, bij afwezigheid van alle toezicht, schrikbarend toenam.

Eindelijk wijst het Arrest van 7 Augustus 1785 hun zelfs een terrein aan, waarop zij vrijelijk kunnen opereeren! Art. 3 zegt:

Permet Sa Majesté seulement aux courtiers de change, compris dans la liste arrêtée par le controleur général pour être admis dans la suite au nombre des agens de change, de suivre la Bourse comme par le passé et d'y négocier les lettres de change et billets au porteur¹.

312. Indien deze maatregel door den wetgever getroffen werd, ten-einde de belangen van Parquet en coulisse gelijkelijk te dienen en daardoor te verzoenen, moet men toegeven, dat het beoogde doel niet werd bereikt. De koninklijke declaratie van 19 Maart 1786, die eigenlijk het erfelijk monopolie der Agents de change herstelde, eischte, zooals niet anders te verwachten was, eene nieuwe finance, die in de eerste plaats het vertrouwen van het publiek in het Parquet zou herstellen en voorts zou dienen:

à écarter une foule d'aspirans sans bien et sans crédit.

Dat deze woorden op de bovengenoemde courtiers de change, zonder uitzondering, sloegen, blijkt wel daaruit, dat de wetgever besloot, tot de intrekking over te gaan van alle aanstellingen en vergunningen, aan courtiers de change sinds 1724 afgegeven en uitgereikt. Ziedaar dus in theorie de coulissiers weder van de beurs verdreven; in de praktijk bleek daarvan niets.

¹) De belangrijke restrictie, in art. 17 van het Arrest van 1724 vervat, ontbreekt hier; de woorden „entre eux” zijn weggevallen.

313. Wij zullen ons niet langer bezighouden met de positie der coulisse aan den vooravond der Revolutie. Voldoende blijkt uit het voorgaande, dat de chaotische verwarring, die ter beurze heerschte, haar een krachtige bondgenootte was. In minder dan 5 jaar tijds had de regeering een groot aantal voorschriften gegeven, gewijzigd, ingetrokken. Terecht merkt het Manuel ¹ op:

En lisant tous ces anciens réglemens, on s'étonne, avec raison, de l'instabilité, qui pesait sur l'existence des Agents de change, malgré l'importance et la nécessité reconnue de leurs fonctions.

Het beste bewijs voor de beteekenis der coulisse op dit tijdstip is ongetwijfeld in het Arrêt du conseil d'état du 10 juin 1788 te vinden. In dit staatsstuk staat te lezen, dat de Agents de change, van alle zijden besprongen, bijeenkwamen en besloten aan de schatkist uit eigen beweging een groot geldelijk offer te brengen. Jaarlijks zouden zij den koning een bedrag van 270.000 livres afstaan, mits deze beloofde hen in hunne voorrechten te handhaven en van de beurs te verwijderen:

les intrus qui y mettent le désordre et commettent des abus dont l'odieux retombe sur les supplians et occasionnent les justes plaintes du public, qui s'en trouve la victime.

Het aanbod werd natuurlijk welwillend aanvaard, maar de contra-prestatie bleef achterwege! Men kan uit dit arrest leeren, wat de maatregelen, in 1786 getroffen, weder gebaat hadden. Trouwens de tijd van onderhandelen en decreeteeren was voorbij; de revolutie veegde met één slag alle uitvloeisels van een corrupt bestuur weg; het beursmonopolie was daaronder begrepen.

314. De wet van 8 Mei 1791 beslechtte het pleit in het voordeel der vrije markt. Dat men echter geen bandeloosheid wilde, valt terstond in het oog. Wanneer men de frontverandering op het punt van het monopolie daarlaat, brengen de 16 artikelen der wet weinig nieuws. Onveranderd vinden wij weder het verbod, voor de nieuwbenoemde agents en courtiers de change uitgevaardigd, voor eigen rekening handel te drijven; de voorschriften omtrent boekhouding en personeel; kortom al die bepalingen, wier opneming in

¹) Pag. 88, in ann.

de oude wetgeving uitsluitend op overwegingen van handels- en beursbelang had plaats gevonden. Slechts de artikelen, die op het hoofdbeginsel der inwendige beursorganisatie betrekking hebben, zijn geheel nieuw.

Art. 2 luidt:

Conformément à l'art. 7 du décret sur les patentes du 17 mars dernier, il sera libre à toutes personnes d'exercer la profession d'agent et courtier de change, mais à la charge de se conformer aux dispositions des règlements, qui seront incessamment décrétés.

Uit de laatste woorden blijkt, dat de wetgever niet bedoelde, dat het aldus gevestigde beginsel van vrijheid zonder restrictie de beurs zou beheerschen. De oude Agents de change zouden voorloopig hunne functies blijven waarnemen, gelijk deze door vroegere wetten geregeld waren, totdat de nieuwe reglementen zouden zijn afgekondigd ¹. Ééne beperking der gehuldigde vrijheid werd terstond in de wet zelve opgenomen.

Art. 3 bepaalde:

Tout particulier, qui voudra exercer les fonctions d'agent et de courtier de change sera tenu de prendre une patente, qui ne pourra lui être délivré qu'autant qu'il rapportera la quittance de ses impositions.

Daarnaast stelde art. 4 nog meerdere eischen, o.a. dien van eedsaflegging, waaraan voldaan moest worden, wilde de uitoefening van het ambt geoorloofd zijn.

315. Met deze liberale regeling ving voor de beurs een ware lijdensperiode aan. Het zou ons te ver voeren, wanneer wij deze in bijzonderheden wilden nagaan; bovendien vermeldden wij vroeger, dat de instelling zelve herhaaldelijk gesloten werd, een maatregel die niet aan de verwachting beantwoordde ². De rapporteur der

¹) Trouwens terstond in 1791 hadden zij onderling eene gesloten vereeniging van 80 courtiers gevormd. Terecht merkt het Manuel hieromtrent op: Ce système présentait tous les inconvénients du privilège sans en avoir les avantages. De regering scheen dit ook aldus te begrijpen; de leden der corporatie werden aangehouden, hunne papieren verzegeld. Eerst bij Décret du 9 sept. 1793 werd dit beslag opgeheven.

²) Zie nummer 11.

beurswet van an IX, Regnault de Saint-Jean d' Angely, beschrijft den toestand op de financiëele markten gedurende dit tijdperk als volgt:

Toutes les bourses de commerce offrent le spectacle décourageant du mélange d'hommes instruits et probes avec une foule d'agents de change et de commerce qui n'ont pour vocation que le besoin, pour guide que l'avidité, pour instruction que la lecture des affiches, pour frein que la peur de la justice, pour ressources que la fuite et la banqueroute.

Le crédit public et particulier est arrêté dans son essor, contrarié dans son développement par la complicité scandalense et l'influence de cette masse d'agents de la Bourse qui, à Paris, sont au nombre de 600 et plus, qui, à Paris comme dans les départemens, se rendent arbitres des cours en vendant et achetant ce qu'ils n'ont pas, peut-être ce que personne n'a, ce qu'ils savent ne pouvoir livrer, ce qu'ils savent bien sûrement ne pouvoir payer, qui s'interposent entre le véritable vendeur et le véritable acheteur, qui gênent, embarrassent, nuisent, étouffent les transactions de toute espèce.

Tout est livré à l'homme intrigant, avide et sans moyens effectifs, qui risque tout pour gagner, et fait banqueroute s'il s'est mépris.

316. Van meer belang is het, de vraag te bespreken, of het in 1791 ingevoerde stelsel van beursorganisatie aanleiding tot dit treurig tafereel is geweest. Zonder aarzelen is hierop in 1893 een bevestigend antwoord gegeven, toen de positie der Coullisse in het parlement ter sprake kwam; de bovengenoemde woorden werden aangehaald, als eene voorspelling van wat zonder twijfel wederom geschieden zou, indien men met het beursmonopolie brak.

Het behoeft geen betoog, dat dit oordeel hoogst onbillijk was. De staatkundige toestand, de groote rechtsonzekerheid, de onnatige uitgifte van papieren geld, de uit dit alles ontstane agiotage, het ontbreken van alle controle, ziedaar redenen te over van de verwarring, die ter beurze heerschte. Met de herinnering aan de jaren 1720 en 1786 was het onmogelijk, te goeder trouw vol te houden, dat een geprivilegieerd Parquet in zulke omstandigheden de orde op de beurs zou hebben weten te bewaren. Zulks is alleen mogelijk, indien alle belanghebbenden daartoe uit welbegrepen belang medewerken. Het is de vraag of dit zelfs ten huidigen dage het geval

zou zijn; maar in ieder geval kan het al of niet bestaan van een beursmonopolie hier slechts secondairen invloed oefenen.

317. Toen de beurs in an IV, ditmaal voor goed, heropend werd, wist de wetgever niet beter te doen, dan terug te keeren tot het stelsel van commissie, ons van 1720 bekend. Maar nauwelijks was de markt aldus weder in knellender band gesloten, of de coulisse, de „fraude par contre-coup”, was daar. Tegenover de beurs, die in de Eglise des Petits-Pères gehouden werd, vindt men op straat een groep handelaars. „Allez donc voir ce qu'on fait dans le ruisseau”, zeiden ter beurze de Agents de change tegen hunne bedienden, wanneer zij het verloop der koersen in die samenkomst wilden kennen ¹. Ook in de wetgeving wordt de oude klacht over inbreuk op het monopolie nog somtijds herhaald ²; maar het heeft weinig nut dit na te gaan, omdat daarbij geen enkel nieuw beginsel tot uitdrukking komt.

De beurswet van 1801 bevestigde het monopolie verder; het aanvullend Arrêté van an X verbood de termijnaffaires en ontzegde tevens aan particulieren het recht, voor eigen rekening effecten te verhandelen ³. De Agents de change waren begeerig dezen staat van zaken, die zeer in hun voordeel was, te bevestigen; de Coullisse, die zich op dit tijdstip voor de eerste maal georganiseerd had, werd het voorwerp van hunne verbitterde vijandschap. Zij gingen zelfs zoover, te verzoeken, dat de marrons aan de jurisdictie van den gewonen rechter onttrokken zouden worden en dat men de inbreuken op het monopolie onder de buitengewone competentie van den commissaris van politie brengen zou. Het antwoord op dezen eisch liet niet lang op zich wachten. Een Avis du conseil d'état van 17 Mei 1809 ⁴ bood den verzoekers weinig troost. De aanneming van het door den minister aangeboden ontwerp van decreet,

¹) Aldus Léon, pag. 35, die dit aan Chauveau: De l'institution des Agents de change, ontleende.

²) Inzonderheid in het Arrêté van 2 ventôse an IV, voulant assurer l'exécution des lois des 13 fructidor et 28 vendémiaire derniers. — Verder voornamelijk in de ordonnances de police, die de petites-bourses sloten. Zie nummer 12.

³) Zie nummer 45.

⁴) In het Manuel opgenomen en van uit het keizerlijk kamp van Schönbrunn gedagteekend.

streckende de administratie recht te doen spreken over alle feiten van inmenging in de functies der Agents de change en de beoordeeling daarvan aan de tribunaux de première instance, jugeant correctionnellement, te onttrekken, werd beslist ontraden. Zoodoende bleek, dat de regering, hoezeer oordeelende:

qu'il importe, sans doute, de garantir aux agents de change, l'exercice des fonctions, qui leur sont attribuées, exclusivement à tous autres,

niet van zins was krachtig in te grijpen, om deze wenschelijkheid tot werkelijkheid te maken ¹. Den minister bleef weinig anders over, dan, bij circulaire van 21 Juli 1809, aan de Kamers van koop-handel gericht, er op aan te dringen, dat deze lichamen aan de Agents de change den voorkeur zouden schenken, wanneer zij de diensten van een intermédiaire de Bourse behoeften.

318. De welwillende houding, door de regering tegenover de coulissiers aangenomen, werd gedurende de geheele 19e eeuw haast onafgebroken volgehouden; zij is te verklaren uit de goede diensten, die deze handelaars van stonde af aan den lande begonnen te bewijzen. Niet voor zoover zij optraden als tusschenpersonen bij den fondsenomzet; want in dat geval stond weldra de officieele beurs gereed met klachten, waaraan van tijd tot tijd althans het oor geleend diende te worden. Maar wel, waar de Coullisse aan den steeds toenemenden fondsenhandel in eene nieuwe hoedanigheid deelnam.

Het is in de eerste jaren na de Restauratie, zegt Courtois ², dat men den coulissier ter beurze ziet optreden als een gepriviligieerde speculant, die, met de Agents de change transacties afsluitende, aan

¹) Slechts oordeelde de Conseil d'état, dat de bepalingen, in artt. 2 en 3 van het decreet van 10 September 1808, houdende beschikkingen tot het oprichten eener beurs te Amiens, vervat, op alle beurzen van koophandel moesten toegepast worden. Deze artikelen bepaalden, dat de Min. van Justitie aan de procureurs-generaal de bevoegdheid zou schenken, alle Agents de change, courtiers of kooplieden, die handelingen pleegden, met de beurswetten in strijd, te vervolgen, zoodra hun een dergelijk feit ter oore kwam; en wel zonder voorafgaande processen-verbaal of klacht der Syndics en adjoints.

Van deze bevoegdheid werd evenwel zoo goed als geen gebruik gemaakt.

²) Pag. 261 vlg.

dezen geen courtage betaalt. Zoodoende vindt men ter beurze een groep van handelaars, die ten allen tijde bereid gevonden worden, groote posten, die het Parquet ten verkoop in handen heeft, over te nemen.

De regering zag deze houding der Coullisse gaarne; van stonde af aan begon zij haar als de onmisbare regulator der financieele markt te beschouwen.

In 1866, toen de discussies over de makelaarswet ¹ de positie der coullissiers ter sprake brachten, vinden wij hunne functie van tusschenhandelaars door Chevallier, in zijn rapport in den Senaat, duidelijk toegelicht:

Le classement et le déclassement des titres ne sont jamais dans une même proportion. Il y a des temps où le public achète plus de rentes qu'il n'en vend et d'autres où il en vend plus qu'il n'en achète.

Waar blijft het verschil? Of het wordt, tegen concessie in den koers, ten slotte tòch door het publiek opgenomen, òf de handelaars voor eigen rekening ter beurze nemen het surplus tijdelijk op, met de bedoeling het later weder aan de markt te brengen. Aan het Parquet was deze handelwijze uitdrukkelijk ontzegd; de Coullisse zou daarin de rechtvaardiging van haar bestaan vinden.

319. Dit te eerder, omdat in den aanvang der 19e eeuw, zulke hulp ten zeerste gewaardeerd moest worden. De markt was in 1818 zóó gevoelig, dat de lang voorziene storting op eene meermalen volteekende staatsleening, een paniek in het leven riep ²; de regeering verkeerde in grooten geldnood. Geen wonder, dat in zulke omstandigheden de minister van financiën de Villèle niet aarzelde, de Coullisse in het parlement openlijk een der zuilen van het staatscrediet te noemen, onmisbaar, zoolang het land elk oogenblik verplicht was tot geldleening zijn toevlucht te nemen.

¹) Cf. infra.

²) Omtrent den beurstoestand na de Restauratie deelt Claudio Jannet mede, dat de markt op dit tijdstip dermate ontwricht was, dat de 6.000.000 Fransche Rente 5 0/0, die eene wet van 1816 gemachtigd had te leenen, gaandeweg te Amsterdam geplaatst moesten worden. Na de beurscrisis van 1818 namen de huizen Hope van Amsterdam en Baring van Londen alle eerste leeningen der Restauratie over en eerst in 1823 kon de Villèle een 5 0/0 Staatsleening door middel van het huis Rothschild geplaatst krijgen.

Maar het is begrijpelijk, dat dit alles slechts gold, voor zoover de Coulisse inderdaad als „soutien du crédit public” optrad. Zoo zegt Salzedo ¹:

L'autorité ne la tolérait qu'à la condition tacite, qu'elle travaillât à la hausse des fonds publics. Qu'elle fut seulement soupçonné de prévoir la baisse et les rigueurs du pouvoir s'abattaient immédiatement sur elle.

Dit kwam al terstond in 1819 duidelijk uit ². Nauwelijks had het drijven der oppositie tegen de herziening van het kiesstelsel eene baisse ter beurse veroorzaakt, die door de onverwachte aankondiging van den minister van financiën, baron Louis, dat hij een deficit van honderd millioen had te verantwoorden, niet weinig verscherpt werd, of wij vinden eene ordonnantie van graaf Anglès, Prefect van politie, gedagteekend 19 April 1819, die de Coulisse van de boulevard des Panoramas verdrijft. Meer dergelijke maatregelen vonden reeds vroeger vermelding; hier willen wij slechts de aandacht vestigen op het zeer bijzondere licht, dat op deze drijfjachten valt!

Het is de administratieve autoriteit, die ingrijpt. Niet ter handhaving van de wet, maar om den coulissiers er aan te herinneren, dat hun geheele bedrijf onwettig was en slechts geduld werd, zoolang zij de regeering ten dienste stonden. Het succes van dergelijke maatregelen, wij weten het, was nul. Men vergaderde eenvoudig elders en de schrijvers over dit tijdperk zijn unaniem van oordeel, dat dit dan ook de bedoeling der regeering was. Immers zoolang het koerspeil der Staatsfondsen bevredigend bleef, werd niet weder ingegrepen. Bovendien troffen deze officieele vermaningen de coulissiers slechts in hunne bijeenkomsten buiten de beurs. Een onbegrijpelijk iets, zoolang men de beweegredenen der regeering niet kent. Ter beurse zelf, waar de Coulisse op de meest in het oog loopende wijze aan de afsluiting der transacties, tegen de voorschriften der wet, deelnam, werd zij ongemocid gelaten. Salzedo merkt hieromtrent op:

¹) Pag. 4 sq.

²) En nog meermalen later, ook al was de daling ter beurse aan invloeden te wijten, waaraan de Coulisse inderdaad onschuldig mocht heeten; zóó in 1823 aan den oorlog met Spanje, in 1840 aan den stand van zaken in het Oosten, in 1854 aan de oorlogsverklaring aan Rusland.

On dirait qu'elle emprunte au caractère officiel du lieu la légalité qui lui manque et que ces relations plus affichées avec les agents de change la font considérer comme une annexe et un auxiliaire attitré de la corporation.

De ware reden is, dat de regeering de Coulissee zou vernietigd hebben, wanneer zij ze ter beurze zelf vervolgd had; dit wilde zij niet.

320. En het Parquet? Zoolang de coulissier inderdaad slechts als speculant voor eigen rekening optrad, bestond ook voor hem geen reden tot ingrijpen. Toch waren aan dit optreden evenzeer bezwaren verbonden. Wie, in de eerste plaats, stond er den Agent de change borg voor, dat de coulissier hem aan het parquet werkelijk voor eigen rekening fondsen afnam? Hoe er voor te waken, dat de hoedanigheid van contre-partie niet voortdurend met die van tusschenpersoon verwisseld werd? Zoodoende zou gaandeweg de stroom van orders zich wel van de Agents de change kunnen afwenden en naar de Coulissee vloeien! En dit te meer, omdat de coulissier nadrukkelijk weigerde eenige courtage te betalen en daardoor zijn lastgever zeer goedkoop bedienen kon.

Maar daartegenover stonden groote voordeelen. De Agents de change konden er steeds van overtuigd zijn, ter coulissee een wederpartij te vinden voor alle orders, die zij in handen hadden. Konden zij van den coulissier geen courtage innen, hun eigen lastgever moest hun toch het commissieloon voldoen. Dit gaf wel halve winst, maar waarborgde grooten omzct; dit maakte ook, dat de coulissiers niet openlijk als tusschenpersonen optraden, dat het Parquet althans in naam meester van het terrein bleef. Bij dit alles kwam nog, dat de Agent de change reeds terstond een bondgenoot ter bescherming van zijn monopolie vond in de kwade trouw, die de lastgevers ter coulissee kenmerkte. Beriepen zij zich op de nietigheid der transactie, met een coulissier gesloten, dan derfde deze zijn winst.

321. Gaandeweg echter begonnen de coulissiers zich wederom als van ouds, in de hoedanigheid van tusschenhandelaars, met den effectenhandel bezig te houden en verminderde de goede verstandhouding met het Parquet zeer. De groote menigte nieuw gecreëerde fondsen, na 1830 keer op keer aan de markt gebracht, maakte,

dat de Chambre syndicale scherper toezag op de toelating tot de officieele notering. In den overvloed begon zij kieskeurig te worden en alle fonds, tot welks verhandeling het Parquet zich te goed achtte, verviel aan de Coulisse.

Thans is de weg gewezen; practisch wordt de officieele notering reeds nu, wat de opperste rechter haar vijftig jaar later uit hoofde der wet verklaarde te zijn: de lijn van scheiding tusschen de gesloten beurs en de vrije markt. Maar weldra wordt ook die grens overschreden. De aandelen aan toonder zijn, hoezeer ook aan het Parquet genoteerd, een gemakkelijke buit voor de Coulisse. Want voor hunne verhandeling is de bemiddeling van een Agent de change onnoodig, al wordt die rechtens ook geëischt.

In den strijd zijn alle voordoele aan de zijde der Coulistiers ¹!

322. Twee wegen stonden aan het Parquet open, om aan deze mededinging een eind te maken.

In de eerste plaats konden de corporaties zichzelf helpen, door beschermende bepalingen in hunne reglementen op te nemen, gelijk de compagnie van Lyon in 1833 deed, toen zij hare leden verbood, van lieden, die als coulistiers bekend stonden, orders aan te nemen, op straffe van ontzegging van den toegang tot de officieele beurs voor korteren of langeren tijd. Maar zulke maatregelen leverden geen tastbaar resultaat; want wat de corporatie besloot, werd door het enkele lid niet nageleefd. De Agent de change was niet geneigd zich het voordeel te laten ontgaan, dat zijne verhouding tot de Coulisse hem aanbracht.

In de tweede plaats konden de corporaties den wettelijken weg volgen en voortdurend leest men dan ook van klachten, door hen bij het bestuur ingediend. Nu greep dit wel van tijd tot tijd politieeel in den onwettigen toestand in, maar niet krachtiger dan zijn eigenbelang vergde. Toen in 1842 de Syndic van het Parijsche Parquet zich bij den minister en den prefect van politie over de Coulisse beklagde, zweeg de eerste en antwoordde de heer Delessert:

que si on veut réprimer les abus commis, les poursuites devront être exercées tant au dedans qu'au dehors de la corbeille!

¹) Boudon, pag. 166, somt ze op.

Hetgeen in de eerste plaats op de schennis van art. 85 van den Code sloeg, waaraan de Agents de change zich bij voortduring schuldig maakten.

323. De Coullisse ontwikkelde zich krachtig onder zóó gunstige omstandigheden. Talrijke nieuwe fondsen, waarvan de verhandeling aan de Agents de change voorloopig ontzegd bleef, vonden door hare bemiddeling opname bij het publiek.

Daar waren in de eerste plaats de spoorwegwaarden, die nà 1840 in overstelpende mate werden uitgegeven ¹. De wijze, waarop dit geschiedde, werd in de spoorwegwet van 1845 uitvoerig geregeld ². Kortelijk kwam dat hier op neer: voor de constructie van één en dezelfde lijn vormden zich vaak verschillende vennootschappen, die voorloopig slechts promessen van aandeelen uitgaven. De definitieve toewijzing van den aanleg geschiedde ten slotte bij een wet aan die maatschappij, die de beste waarborgen van soliditeit en de meest voordeelige concessievoorwaarden aanbood. De promessen, door deze maatschappij uitgegeven, stegen door dit feit tot den rang van aandeelen; de andere vennootschappen kwamen niet tot stand. Het Parquet kon al dat voorloopig papier niet verhandelen; immers art. 13 der wet van 1845 luidde:

Sera puni tout agent de change, qui, avant la constitution de la société anonyme, se serait prêté à la négociation de récépissés ou promesses d'actions.

Voor deze constitutie was eene koninklijke ordonnantie noodig, die de statuten der vennootschap goedkeurde.

Wanneer men nu nagaat, dat deze ordonnantie gemiddeld eerst 425 dagen nà den datum, waarop het wetsontwerp tot het verleenen der concessie ingediend werd, verscheen ³, behoeft het geen betoog,

¹) Courtois, pag. 264 sq.

²) Loi du 15 juillet 1845 — relative au chemin de fer de Paris à la frontière de Belgique, etc. — Schoon deze titel zou doen vermoeden, dat men hier met eene voorziening in een speciaal geval te doen heeft, worden de bepalingen dezer wet in de volgende concessiewetten onveranderd herhaald.

³) Op pag. 267 geeft Courtois een statistiekje, waarin 14 spoorwegen beschouwd worden, waarvoor in de jaren 1844—1847 concessie werd verleend. Voor de promessen van aandeelen der Nord bedroeg het tijdperk van onverhandelbaarheid aan het parquet niet minder dan 558 dagen.

dat, zonder het optreden der Coullisse, een menigte kapitaal van deelneming aan den spoorwegaanleg zoude afgeschrikt zijn door het vooruitzicht op lange immobilisatie.

In de tweede plaats vond de Coullisse een ruim veld van werkzaamheid in de verhandeling van buitenlandsche fondsen. Eene Koninklijke ordonnantie van 18 November 1823 had, onder zekere voorwaarden, de officieele noteering van buitenlandsche staatsfondsen toegestaan, die tot nu toe door het Arrêt du conseil van 7 Augustus 1785 verboden was. Maar daaruit moet men niet afleiden, dat de omzet van deze waarden aan het parquet van stonde af aan groote afmetingen aannam. Courtois deelt mede, dat in 1830 nog pas twee Napolitaansche fondsen en de Spaansche leening van 1823 genoteerd werden. En in 1848 was dit geringe getal slechts met twee Belgische leeningen vermeerderd! Ook ter coullisse maakte de omzet van vreemde fondsen voorloopig geen grooten voortgang, maar haar komt ongetwijfeld de eer toe, de eerste introductie dier waarden ter beurze bewerkstelligd te hebben. Overigens zullen wij nader zien, dat de coullissier-commissionnair in de verhandeling van buitenlandsche fondsen ten huidigen dage zijn voornaamste reden van bestaan vindt.

324. De revolutie van 1848 vernietigde de Coullisse, maar onder het keizerrijk herloeft zij, krachtiger dan te voren. Weer is het de algemeene opleving in zaken, die haar bestaan rechtvaardigt en denzelfden stand van zaken als nà 1820 in het leven roept: welwillende houding der regeering, strenge maatregelen van de Compagnies d'Agents de change, die de wassende concurrentie met bezorgde oogen gadeslaan; maatregelen, trouwens slechts getroffen, om terstond door de leden der corporaties ontdoken te worden. Daarbij komt, dat de Coullisse zelve zich omstreeks dit tijdstip voor de eerste maal krachtig gaat organiseren ¹.

Dit laatste feit doet het Parquet van Parijs tot energiek optreden besluiten; een goed gedisciplineerden vijand kan de corporatie niet op hare flanken dulden. Vandaar, dat de Chambre syndicale in 1859 een klacht bij het tribunal correctionnel de la Seine indiende tegen Jarry, Lévy-Crémieu en meer anderen, die deel uitmaak-

¹) Zie nader onder afd. V van dit hoofdstuk.

ten van wat men ter beurze „la Coullisse” noemt, deze heeren beschuldigende van onwettige inmenging in de functies der Agents de change. Het tribunal veroordeelde den 24en Juni 1859¹ alle beklaagden tot eene boete van fr. 10.500²; eene beslissing, die achtereenvolgens door het Hof van Parijs en het Hof van Cassatie bevestigd werd. Het tribunal correctionnel overwoog o. a.:

Que l'immixtion dans les fonctions d'agent de change constitue une contravention, qui ne peut être excusée à raison de la bonne foi de son auteur, basée notamment sur une longue tolérance et même sur la participation des agents de change.

Blijkens deze overweging erkende de rechter implicite de goede trouw der Coullisse³; de laatste der aangehaalde woorden bevestigen trouwens, wat wij boven omtrent de houding van den enkelen Agent de change mededeelden.

325. Tengevolge van dit rechtsgeding was de Coullisse voor het oogenblik zoo goed als vernietigd; zij moest de beurs ruimen en hare operaties, zoo al niet geheel staken, dan toch tot een minimum beperken. En dit voornamelijk, herhalen wij het met nadruk, omdat zij zich verstout had als een georganiseerd lichaam op te treden. De conseiller Bresson zeide in zijn rapport in het Hof van Cassatie:

Il faut ajouter qu'en ces deniers temps la coullisse semble s'être organisée en véritable corporation; elle a formé une commission destinée à moraliser et à garantir les affaires entre coullissiers.

Dit klinkt als eene lofspraak, maar was de eigenlijke aanleiding tot hare veroordeeling!

De eerlijkheid en goede trouw der beklaagden werd trouwens door niemand in twijfel getrokken. Zij allen, zegt Courtois, waren van eene erkende achtenswaardigheid. Een van hen bezwijnde van aandoening, toen hij op de bank der beschuldigden moest plaats nemen. Uit alle documenten, uit de bewoordingen van het vonnis

1) Zie Sirey 1860, 1, 482 vlg. — met het rapport van den Conseiller rapporteur Bresson in het Hof van Cassatie.

2) Zie, voor de bepaling van dit bedrag, nummer 194.

3) Als trouwens in 1881, zie nummer 177.

zelf blijkt, hoe ongaarne het Hof van Cassatie zijne uitspraak gaf; maar het strikte recht eischte deze.

326. Met den val der Coulissee bleek, hoezeer zij haar reden van bestaan in de onvoldoende capaciteit van het Parquet had gevonden. Want nu de vele faciliteiten ophielden, die zij gewoon was het publiek bij den effectenomzet te verleenen, zagen de Agents de change zich genoodzaakt, de hun eigene wijze van afsluiting der beustransacties grondig te herzien. Daarvan leggen talloze kleine maar nuttige hervormingen getuigenis af. Niet alleen dateert van dit tijdstip de instelling van commis principaux der Agents de change¹, maar de courtages werden belangrijk verlaagd en de halfmaandelijksche rescontre in de Fransche rente werd afgeschafft², eene concessie van veel belang. Eindelijk sloot het Parquet van stonde af aan evenzeer „petites-primés” af, ook wel „primés pour le lendemain” genaamd.

Door dit alles trachtte het Parquet de gunst van het publiek te winnen, de Coulissee voor goed overbodig te maken.

327. Maar weldra bleek de overwinning, door de officieele beurs op de vrije markt behaald, in ruimen kring een zekeren weezin gewekt te hebben. Het is, alsof op het zien der volharding, waarmede de verslagen Coulissee haar taak weder opvat, de overtuiging veld wint, dat een factor, die bij den effectenomzet door niets te elimineeren blijkt, toch op eenigerlei wijze recht van bestaan moet hebben.

Althans, achtereenvolgens worden eenige geduchte aanvallen op het beursmonopolie ondernomen! En al kan men niet zeggen, dat de partij der Coulissee daarbij bepaalde overwinningen behaalde, zoo moet men er m. i. wel op letten, dat de strijd thans gestreden

¹) Zie nummer 286.

De Chambre syndicale deelde tegelijkertijd aan den minister mede, dat de commis principaux ook na beurstijd transacties zouden afsluiten. Zelfs op dit punt werd aan het publiek dus de facilité toegestaan, die het gewoon was geweest van de Coulissee te genieten.

²) Dit bleef zoo. Ziehier de voornaamste fondsen, die thans uitsluitend op liquidation de fin de mois verhandeld worden: 3 0/0 perp. Fransche Rente — Aandeelen Fransche Bank en Crédit Foncier — Aandeelen der groote Fransche sporen (Nord, P. L. M., Orléans, Midi, Est, Ouest, Sud de la France).

wordt op een, voor het Parquet zéér gevaarlijk, terrein. Het is het Parlement, waar elk oogenblik de vernietiging van het monopolie te vreezen is; een slag, waartegen de Agents de change nimmer op hunne hoede behoefden te zijn, zoolang slechts door den rechter of het bestuur hunne belangen en rechten overwogen werden.

328. De eerste maal, dat de vrienden van het Parquet hun „cave!” lieten hooren, was, toen in 1866 de zoogenaamde make-laarswet in behandeling en tot stand kwam.

Deze wet betrof niet alle courtiers, maar slechts de courtiers de marchandises ¹. Wij bevonden, dat, volgens sommigen reeds van af 1639 ², eene scheiding in werkring zich tusschen hen en de Agents de change voltrok. Maar, en hierop valle wèl de aandacht, het zich gaandeweg accentueeren van deze scheiding belette niet, dat beide groepen van tusschenpersonen door dezelfde wetten, volgens hetzelfde stelsel van organisatie, beheerscht werden. Zoodat de wet van 1791, portant suppression de *tous* les offices, zoowel het beroep van Agent de change als dat van courtier voor ieder openstelde en de wet van vendémiaire an IV beider monopolie weder in het leven riep, op deze overweging:

Que la sûreté du commerce exige, que les fonctions des agents de change *et courtiers de marchandises* soient classées et déterminées.

Dit bewijst duidelijk, dat de wetgever het publiek evenzeer waarborgen wilde schenken bij den goederenhandel als bij den effectenómzet.

In 1866 werd met het monopolie der courtiers gebroken. Art. 1 der wet van 18 Juli schrijft voor:

A partir du 1er janvier 1867, toute personne sera libre d'exercer la profession de courtier de marchandises; et les dispositions contraires du Code de commerce seront abrogées.

329. Is het te verwonderen, dat het parlement, dat bezig was

¹) Volgens art. 77 van den Code bestaan er nog:

Courtiers d'assurances (maritimes et fluviales) Code 79.

Courtiers interprètes et conducteurs de navires „ 80.

Courtiers de transport par terre et par eau „ 82.

Met hen hebben wij ons niet op te houden. Zij bleven ook na 1866 officiers ministériels, tot gesloten corporaties vereenigd.

²) Zie nummer 51.

de ééne helft van een sinds eeuwen bestaand gebouw af te breken, het overblijvende gedeelte niet stilzwijgend liet staan ¹? Hoe is het verklaarbaar, vroeg menig afgevaardigde, dat van twee privileges, oorspronkelijk één, later gesplitst, maar steeds door dezelfde regelen beheerscht, op dezelfde gronden opgeheven en weder ingesteld, thans het ééne wordt afgeschaft, terwijl het andere blijft bestaan?

Elles avaient toujours eu identité absolue de prérogatives et de devoirs ².

Wil men zich beroepen op het onderscheid, dat tusschen effecten en koopmanschappen bestaat? Volhouden de bewering, dat het publiek, bij zijne deelneming aan den handel in graan, koffie of katoen, minder bescherming behoeft, dan voor zoover het bij den effectenomzet betrokken is ³? Niemand zal dit in ernst kunnen volhouden. Men leze de woorden, door den heer de Rouher in de kamer gesproken, ter verdediging van de afschaffing van het monopolie der courtiers:

Ils n'ont pas su remplir toutes leurs fonctions; ils n'ont pas su englober dans leur privilège toutes les attributions qui leur avaient été données par les lois, si bien que la force de la nécessité a créé autour d'eux une quantité considérable d'autres courtiers, faisant des opérations qui rentraient dans leur privilège; en raison de l'impossibilité d'établir ces barrières entre le courtage officiel et les ingérences des courtiers marrons, le gouvernement propose le rachat de ces offices.

Zou men niet meenen, vraagt Léon ⁴ zeer terecht, dat deze argumentatie woord voor woord op de Agents de change betrekking had?

330. Intusschen, de aanval werd afgeslagen, het monopolie van het Parquet dankte aan krachtige tusschenkomst ⁵ zijn voortbestaan. Niet vóór 1883 zou het weder in het Parlement zelf bedreigd

1) Men zie hieromtrent Sirey, Lois annotées etc. 1866, pag. 86 vlg.

2) Aldus Boudon, pag. 171.

3) Zie nummer 56.

4) Op. cit., pag. 187.

5) O. a. van Poyer-Quertier, Rapport de la commission du corps législatif, Sirey t. a. p.

worden, maar middelerwijl werd de positie van de Agents de change langs anderen weg ondermijnd.

In 1870 bewees de Coullisse aan het vaderland onvergetelijke diensten, toen de oorlog en de ontzachelijke staatsschuld, die daarvan het gevolg was, Frankrijk uit de rij der groote mogendheden dreigden te stooten. Nimmer wellicht zou de oorlogsschatting, van welke betaling de ontruiming van het staatsgebied door den vijand afhing ¹, opgebracht zijn, zoo niet de Coullisse daar was geweest om den onmisbaren steun te verleen!

La coullisse fit suscrire à nos emprunts libérateurs; elle soustint le cours de la rente, qui, émise à 82.50 et 84.50 s'éleva à 119 et 120 ².

Het Parquet was onmachtig, wat een Franschman mij eens zoo kernachtig „le fardeau de la Bourse” noemde, te torschen. Het bleek, dat de Coullisse in moest grijpen, wanneer het land de hulp der beurs noodig had.

331. Weldra zou het Parquet eene nieuwe vernedering onder vinden. De oorlogssleeningen waren geplaatst; thans kwam, gelijk bijna immer nadat een buitengewoon beroep op het openbaar crediet is gedaan, de speculatie het welslagen der plaats gevonden operaties bevestigen. Voeg daarbij dat een land, in zijne groote hulpbronnen niet aangetast, er naar haakte, zich op commercieel en industrieel gebied de „revanche” te verzekeren, die binnen een afzienbaren tijd daarvoor op het slagveld niet weggelegd scheen en men begrijpt, dat uit het samentreffen van deze omstandigheden „a regular boom” moest geboren worden. De gevolgen bleven niet uit. Fataal bracht het jaar 1882 de tegenstelling van iedere overspeculatie mede, de paniek die de beurs ruineert, de crisis die den handel verlamt ³.

¹) Vergelijk de wet van 15 Juli 1872 — Loi relative à un emprunt de 3 milliards en rentes 5 0/0 — art. 3:

Afin d'assurer aux époques fixées le paiement des trois milliards, restant dus au gouvernement allemand et d'accélérer le libération du territoire

²) Aldus A. Neymarek in het verslag der zitting van 5 April 1893 der Société d'économie politique. Journal des économistes, 1893, pag. 95.

³) Een „boom” is eene voortgezette opwaartsche beweging der koersen. Een paniek is eene plotselinge inéénstorting der koersen, die intrck-

Deze tegenslag in zaken kwam de positie van het Parquet niet ten goede. Overbekend is het, dat te Lyon en op vele andere plaatsen geen enkele Agent de change zijne verplichtingen kon nakomen. Het Parquet van Parijs moest eene leening van 80 milioen aangaan om de engagementen zijner leden te dekken. Zeker moest men eerbied hebben voor een dergelijke draagkracht, zeker was voor een deel te goed vertrouwen in eene oneerlijke clientèle de oorzaak van de rampen, die de Agents de change troffen. Maar daarnaast bleef zich de overweging opdringen, dat het onheil nimmer dien omvang aangenomen zou hebben, indien de Agents de change de wettelijke voorschriften, op hunnen werkkring betrekking hebbende, meer speciaal art. 85 van den Code, stipt hadden nageleefd.

Hoe dit ook zij, een zeker wantrouwen tegen de personen, die in de ure des gevaars niet aan hunne roeping bleken te beantwoorden, vond uiting in een voorstel, door den afgevaardigde Menard-Dorian den 23en Februari 1882 in de Kamer ingediend¹, luidende:

A partir du 1 janvier 1883, toute personne sera libre d'exercer la profession d'agent de change.

Dit voorstel strandde wel is waar, maar eene voortdurende herhaling kon het Parquet noodlottig worden.

332. In 1885 kende het Hof van Cassatie voor de eerste maal uitdrukkelijk aan de Coulisse een terrein toe, waarop zij, in overeenstemming met de voorschriften der wet, hare operaties kon verrichten. Deze beslissing is ons bekend² en behoeven wij hier niet weder toe te lichten.

Maar in hetzelfde jaar bood de behandeling der wet van 28 Juni — Loi sur les marchés à terme — den voorstanders eener vrije financieele markt eene welkome gelegenheid, op het onlogische van de wetsbepalingen te wijzen, die het beursmonopolie beheerschten.

king van verleende credieten en zodoende faillissementen tengevolge heeft.

Een crisis (van *crisis* = belissen) is die toestand in zaken, waarin beslist wordt, wie failliet gaat, wie niet.

¹) Zie Léon, pag. 187.

²) Zie nummer 157.

Dit valt terstond in het oog, indien men zich herinnert, dat het beginsel waarop de moderne beurs van Parijs steunt, de verderfelijkheid der termijnaffaire is ¹. De wederinstelling van het Parquet berust op denzelfden grondslag.

Maar thans zijn de omstandigheden gewijzigd!

Tous marchés à terme sont reconnus légaux,

zegt art. 1 van bovengenoemde wet uitdrukkelijk.

Maar dan is ook de reden van bestaan der Agents de change verdwenen; ja, dan blijkt het Parquet ook op dit punt niet beantwoord te hebben aan het doel, waarmede de wetgever het in het leven riep! Dan is het onmachtig geweest de speculatie te bedwingen, die, zich in den vorm eener termijnaffaire kledend, door de Coullisse, buiten de Agents de change om, tot wettelijke erkenning geraakte!

333. Wanneer men dus nagaat, dat het Parquet keer op keer in zijn bestaan bedreigd werd, dan is het wel verklaarbaar, dat het langs anderen weg zijne positie zocht te handhaven. Wat lag daartoe meer voor de hand dan een beroep op de administratieve autoriteit, een middel vroeger zoo dikwerf met althans oogenschijnlijk goed gevolg gebruikt. De rechterlijke macht had aan de Coullisse den grootst denkbaren dienst bewezen; in den boezem der wetgevende vergadering waren stemmen vernomen die haar tot eene positie, gelijkwaardig aan die der Agents de change, verheffen wilden — het is het bestuur alleen, dat aan de klachten der laatsten gehoor geeft en in 1892 bij ordonnance de police de avondbijeenkomst der coulissiers in de hal van het Crédit Lyonnais op de boulevard des Italiens verbiedt.

Ook op dit punt herhaalde de geschiedenis zich! Immers de maatregel werd getroffen, nadat de Syndies der Agents de change van Parijs en van verschillende andere steden zich gezamenlijk tot den minister van financiën hadden gewend, met het verzoek de „petites-bourses” op te heffen, op grond dat eene depreciatie der Staatsfondsen te dezer markte eene algemeene panick ter beurze met zich mede zou kunnen brengen. De regeering volgde hare oude politiek; om elke nadeelige koersmanipulatie dezer papieren door de Coullisse bij voorbaat den kop in te drukken werd tot een politioneel ingrijpen

¹) Zie nummer 45.

besloten, dat de instelling niet mocht verlammen, maar hare leden tot waarschuwing moest dienen ¹.

Dit daargelaten, leefden de beide groepen van concurrenten in uiterlijken pais en vrec. In hetzelfde jaar toch werd tusschen het Parquet en het comité der Coulisse een vergelijk getroffen, onder den naam van den *modus vivendi* bekend ². Na door de corporatie der Agents de change gemaakte aanmerkingen toch, richtte genoemd comité tot de leden der Coulisse officiële een rondschrijven, waarin zij hun in de eerste plaats verbood andere genoteerde fondsen dan de Turksche, Egyptische, Hongaarsche, Spaansche en Portugeesche rente te verhandelen ³ en verder er op aandrang, de bijeenkomst ter beurze niet vóór die van het Parquet te openen.

334. Terwijl aldus de beurshandelaren zelve in eensgezindheid hunne wederzijdsche belangen trachtten te dienen, werd plotseling van eene andere zijde het vraagstuk der beursorganisatie zóó krachtig op den voorgrond gesteld, dat de belanghebbenden niet wel anders konden doen, dan opnieuw stelling nemen. Wederom was het in de Kamer, dat de strijd ontbrandde! Als in 1866 en in 1885 kwamen voorstellen in behandeling, waarbij de inwendige organisatie der beurs betrokken was. En ditmaal moest de strijd scherper verhoudingen aannemen, omdat het wetsontwerp niet slechts zijdelingsch verband met die organisatie hield, maar onmiddellijk daarop zich grondde.

Reeds meermalen ⁴ was de invoering van eene zoogenaamde omzetbelasting ter beurze overwogen, maar steeds was zoodanige maatregel afgestuit op de groote bezwaren, die zich op dit punt hecchten voor te doen ⁵.

¹) Immers de coulissiers die zich thans in de Galérie d'Orléans vereenigden werden ongemoeid gelaten; bovenal werd hunne dagelijkse samenkomst ter beurze, onder het peristylum, niet gestoord.

Zie analoog boven, nummer 319.

²) Zie Courtois, praccit. pag. 401.

³) De voornaamste grief der Agents de change toch was in de verhandeling der Russische en Italiaansche rente ter coulisse gelegen.

⁴) O. a. diende het kamerlid Jourde den 22en December 1892 een voorstel van deze strekking in.

⁵) Men moet deze omzetbelasting vooral niet verwarren met de zegelbelasting, die, krachtens art. 19 van het Decreet van 2 Juli 1862, op de

Welke beurstransacties moest men belasten? Alle, onverschillig of zij met medewerking van een Agent de change of van een coulissier afgesloten waren? Maar dan zou de wetgever implicite het rechtmatig bestaan der Coullisse erkennen. Slechts die overeenkomsten, welke door middel van het Parquet tot stand kwamen? Maar dan stond de wetgever voor de keuze: de Coullisse onevenredig te bevoordeelen, of haar te vernietigen.

Het laatste was a priori uitgesloten. Het nader te vermelden rapport van Boulanger in den Senaat deelt mede, dat de Chambre syndicale van het Parquet zelf in 1893, in een officieel schrijven aan den rapporteur over de begrooting, erkende, dat de Coullisse een onmisbare factor in den fondsenomzet was. Haar verdwijnen zou, om een enkel gevolg te noemen, de arbitrage aan de Parijsche beurs met lamheid slaan. De bankiers konden, uit kracht van art. 85 van den Code, hun dikwerf omvangrijken vraag of aanbod aan het parquet niet steeds bevredigen. De Coullisse daarentegen was in den regel bereid voor eigen rekening de gewenschte overeenkomsten af te sluiten.

335. Men meende dus vrij algemeen, dat de zoogenaamde „impôt de Bourse” nimmer in overeenstemming te brengen zou zijn met de voorschriften der wet en met de eischen, die het marktbelang stelde.

Maar den 14en Januari 1893 diende de minister van financiën, Tirard, bij de behandeling der jaarlijksche begrooting, eenige aanvullende artikelen in. Hunne strekking was de volgende: elke overeenkomst ter beurze zou aan eene omzetbelasting onderworpen zijn. Betrof zij officieel genoteerde fondsen, dan moest het register, dat aan iederen beurshandelaar uitgereikt zou worden, den naam van den Agent de change vermelden, door wiens bemiddeling de transactie afgesloten werd; dezen alleen zou het geoorloofd zijn de

bordereaux der Agents de change drukte! Deze laatste belasting toch trof niet den omzet ter beurze als zoodanig. In de eerste plaats drukte zij uitsluitend op de bordereaux van Agents de change, in de tweede plaats was de afgifte van zulk een bordereau niet verplicht. Bovendien was zij, gelijk de Instructie van den Directeur der Registratie, No. 2480, opmerkte, niet progressief genoeg, daar zij uitsluitend bedroeg: fr. 0,50 voor bedragen van 10,000 fr. en lager — en fr. 1,50 voor bedragen boven de 10,000 francs.

verschuldigde belasting te voldoen. Elke inbreuk op het voorschrift zou gestraft worden met een boete, die $\frac{1}{20}$ van de werkelijke waarde der verhandelde fondsen bedroeg. Den coulissiers was het uitsluitend geoorloofd de belasting te voldoen, die van transacties in niet officieel genoteerde fondsen geheven werd.

De Kamer nam deze artikelen aan, hoewel niet alleen de begrootingscommissie zelve, maar ook vele kamerleden, vooral Yves Guyot en Felix Faure, er zich tegen verzetten ¹. De Senaat daarentegen, op het uitvoerig rapport, door Boulanger als rapporteur der begrootingscommissie in de zitting van 28 Maart uitgebracht, besloot tot verwijdering der bewuste artikelen uit de begroting. Want aan den eenen kant wilde hij de aanneming der laatste niet vertragen en aan den anderen kant wilde hij geene voor de beurs zoo belangrijke beslissing nemen, zonder een nauwkeurig voorafgaand onderzoek. Inmiddels viel het ministerie op eene andere quaestie en was het de taak van den thans optredenden minister Peytral, de beide deelen van het wetgevend lichaam met elkander te verzoenen.

336. Alvorens na te gaan langs welken weg hem dit gelukte, zij nog een enkel woord aan het voorstel Tirard gewijd. Het is mij ten eenenmale onduidelijk, waarom de ingediende artikelen tot zooveel onnoodig gepraat aanleiding gaven. Zij waren geheel overeenkomstig de bepaling van art. 76 van den Code geredigeerd, zooals dit artikel sinds 1885 door de jurisprudentie geïnterpreteerd werd ². De Agents de change, de uitsluitend erkende tusschenpersonen bij den omzet van officieel genoteerde fondsen, zouden de belasting betalen, die op deze transacties drukte. De coulissiers, de door het Hof van Cassatie erkende tusschenpersonen bij den omzet van valeurs non cotées, zouden zulks voor deze groep van overeenkomsten doen. De controle op dit stelsel was behoorlijk gewaarborgd. Waar school de moeilijkheid?

¹) Débats parlementaires, Chambre, 23 et 24 février 1893.

²) In 1898 zeide de minister Cochery m. i. dan ook terecht omtrent dezen geheelen strijd:

La question a été singulièrement exagérée: il ne s'agit pas de détruire la coulisse, elle a son rôle et ses attributions. Il s'agit seulement de faire qu'elle ne puisse pas empiéter sur les opérations que la loi a réservée exclusivement au parquet.

In het volgende. Sommige personen schenen de beslissing van het Hof van Cassatie ten eenenmale vergeten te zijn of kenden daaraan niet zoodanige waarde toe, dat de wetgever er zich naar zou mogen richten. Zij bleven de Coullisse als een geheel onwettig verschijnsel beschouwen. Vandaar, dat zij zich verzetten tegen de aanneming van wetsartikelen, die eene zijdelingsche erkenning van dit verschijnsel bevatten. Den coulissiers werd voorgeschreven evenals de Agents de change een répertoire te houden, ter controle van de door hen te betalen belasting; de wet erkende dus hun recht zich als tusschenhandelaars met den fondsenomzet bezig te houden¹. Maar waarom is dit een bezwaar, zoolang op dat répertoire slechts transacties in niet officieel genoteerde fondsen voorkomen? Is dit niet in volkomen overeenstemming met de constante jurisprudentie op dit punt?

Aan den anderen kant werd groote verontwaardiging gewekt bij alle voorstanders der vrije markt. Dit is beter te begrijpen; eene administratieve sanctie dreigde van stonde af aan het monopolie te beschermen. Maar wat geeft hun het recht den maatregel van Tirard voor te stellen als eene willekeurige, haast onrechtmatige daad? Wat geeft aanleiding hier van eene „Révocation financière de l'Edit de Nantes”² te spreken? Men zou waarlijk denken, dat de verdraagzaamheid, waarmede de Agents de change laatstelijk de inbreuken op hun monopolie hadden geduld, art. 76 van den Code afgeschaff had; dat den coulissiers een recht op den mede-omzet van valeurs cotées toekwam!

337. Slechts de houding van den Senaat was verdedigbaar. Wel weigerde zij een maatregel te bekrachtigen, in volkomen overeenstemming met de bepalingen der wet getroffen, op grond dat de feitelijke toestand ter beurze zóódanig in strijd was met die wettelijke voorschriften, dat eene verlamming van den handel moest volgen, uit wat niet meer dan hunne consequente doorvoering was. Maar daartegenover stond, dat zij dan ook besloot onmiddellijk de wenschelijkheid te overwegen van eene principieele wijziging van het stelsel van beursorganisatie³.

¹) Aldus o. a. A. Buchère; La proposition de loi sur une nouvelle organisation de Bourse; Annales 1897, pag. 466 sq.; die echter eene geheel verkeerde voorstelling van het ontwerp Tirard geeft!

²) Léon, pag. 46.

³) Eerst in 1897 kwam het tot een voorstel van wet in dezen zin. Zie beneden.

Intusschen, de geschiedenis heeft den Senaat in het ongelijk gesteld. „La coulisse était sauvée!” riep ook Vidal uit ¹, naar aanleiding van den val van Tirard; maar toen in 1898 eene gelijkkluidende regeling aangenomen was, bleek het, dat zij in 1893 niet aan den rand van een afgrond had gestaan. Wel zou haar bedrijf, voor het oogenblik althans, verminderd zijn, maar hare levensvatbaarheid werd niet bedreigd. Het eenig gevolg van de obstructie van den Senaat was, dat wederom 5 jaren langer eene anomalie ter beurze heerschte.

338. Den 30en Maart 1898 diende minister Peytral een nieuwe reeks artikelen in, die den 28en April met de geheele begrooting aangenomen werden ², op voorwaarde dat zoo spoedig mogelijk een wetsontwerp, de organisatie der fondsenmarkt betreffende, zou worden ingediend ³.

In deze artikelen werd de bovengenoemde moeielijkheid behendig ontdoken. Blijkens de Instructie van den Directeur der registratie, no. 2840 ⁴, was de gevolgde redeneering deze: Elke omzet van fondsen ⁵ zal aanleiding geven tot het heffen van eene progressieve belasting, die, over het verhandelde bedrag berekend, 5 centimes per 1000 francs bedragen zal. In beginsel drukt deze belasting op de bordereaux der Agents de change: „l'instrument officiel de la négociation”. In volkomen overeenstemming met dit denkbeeld luidt art. 35 van de begrotingswet als volgt:

Il n'est apporté par les articles qui précèdent aucune dérogation aux dispositions de l'art. 76 du Code de commerce.

Hetzelfde beginsel wordt in art. 29 gehuldigd, schoon in deze bepaling het verlangen des wetgevers tot uitdrukking komt, de belangen der markt te eerbiedigen. Dit artikel, waarom het ons eigenlijk te doen is, luidt:

¹) Dictionnaire de commerce I, 99.

²) Loi de finances du 28 avril 1893, artt. 28—35.

³) Tenzij men de zoogenaamde „Reorganisatie van 1898” als zoodanig wil beschouwen, hetgeen niet wel te verdedigen is, werd die belofte niet vervuld.

⁴) Instruction du Directeur principal de l'Enregistrement du 30 mai 1893, relative à l'exécution des art. 28—35 de la loi de finances du 28 avril 1893.

⁵ Art. 28 spreekt zelfs van: „valeurs de toute nature”.

Quiconque fait commerce habituel de recueillir des offres et demandes de valeurs de Bourse doit, à toute réquisition des agents de l'enregistrement, soit représenter des bordereaux d'agents de change ou faire connaître les numéros et les dates des bordereaux, ainsi que les noms des agents de change de qui ils émanent, *soit, faute de ce faire, acquitter personnellement le montant des droits.*

De geursiveerde woorden bevatten de groote concessie aan de Coulisse, die in het ontwerp Tirard ontbrak. De wetgever veronderstelt, dat elke beursoperatie door de handen van het Parquet gaat. Wil dus een coulissier, die blijkens zijn register zulk eene transactie heeft helpen afsluiten, zich voor hernieuwde betaling der omzetbelasting vrijwaren, dan heeft hij slechts het bordereau van den Agent de change te vertoonen. Want daarvan werd de belasting reeds eo ipso geheven. Maar doet hij dit niet, m. a. w. kan hij dit niet doen omdat hij zelf de rol van Agent de change vervulde, dan is het hem geoorloofd persoonlijk het verschuldigde recht te voldoen,

à l'exemple d'un débiteur ordinaire, qui, faute de pouvoir justifier de sa libération, se trouverait obligé au paiement de la créance contre lui;

gelijk de reeds genoemde Instructie opmerkt.

339. Ziedaar zoo kort mogelijk de strekking der wet van 1893 weergegeven. Het is onnoodig verder hierop in te gaan; de geheele materie is daarvoor trouwens te ingewikkeld.

Slechts willen wij nog vermelden, dat art. 19 van het Decreet van 1862 afgeschafte werd ¹. De omzetbelasting werd niet meer in den vorm eener zegelbelasting geheven. Bij de beraadslagingen over het ontwerp Tirard in de kamer had Félix Faure er op aangedrongen de heffing „par l'apposition de timbres mobiles” te doen plaats vinden, maar dit voorstel werd verworpen ². Zoowel van Agents de change als van coulissiers wordt de belasting thans geheven naar hunne eigen periodieke opgaven. Deze moeten overeenstemmen met de door hen gehouden registers, waarin alle beurs-

¹) Zie boven, nummer 334, noot 5.

²) In 1898 evenzeer. Velen maken daarvan de administratie een grief. Zie o. a. Robert-Milles, *Pariser Börse*, pag. 93.

transacties voorkomen en waarvan de Registratie te allen tijde inzage vorderen kan. Tot het houden van zulk een répertoire, door het tribunal de commerce geteekend, is ieder beurshandelaar verplicht.

340. Het behoeft nauwelijks betoog, dat in deze regeling een groot gevaar voor het beursmonopolie gelegen was. Aan de Registratie was het recht ontzegd, over de rechtsgeldigheid der haar onder de oogen komende beurstransacties, meer in het bijzonder over de qualiteit van den daarbij opgetreden beurshandelaar, een oordcel te vellen. Het was eene nieuwe, ernstige anomalie, dat het art. 76 van den Code het monopolie bleef handhaven, terwijl een andere wet het indirect afbrak.

Geen wonder dan ook, dat de Chambre syndicale haast onafgebroken bij de regeering op eene wijziging van dezen toestand aandrong. Een onhoudbare toestand! De heer E. Vidal, die nimmer van groote sympathie voor de gemonopoliseerde beurs blijkt gaf, erkende mij zelf in een schrijven omtrent dit punt:

Il importe de ne pas perdre de vue, que la situation était intenable pour les Agents de change. Comme le coulissier n'est pas tenu par des réglemens rigoureux, qui sont comme le corrolaire de la qualité d'officier ministériel, il peut s'ingénier extrêmement en vue des affaires.

Il serait donc arrivé inévitablement un moment, où les coulissiers, par la multiplicité de leurs affaires, auraient tellement rapporté à l'Etat par l'impôt, que jamais un ministre n'aurait consenti à les frapper.

341. Dat dit laatste gevaar niet denkbeeldig was, blijkt uit de cijfers, op dit punt door het Bulletin de statistique du Ministère des finances ¹ gepubliceerd. Van af de invoering der wet van 1893 tot 30 Juni 1897 had de impôt de Bourse opgebracht:

door middel der Agents de change . . .	Francs 11.758.533.90
door middel van de vrije markt . . .	„ 22.130.167.—
Totaal . . .	„ 33.888,700.90

Nu moet toegegeven worden, dat voor een groot deel der belasting door de Coulisse opgebracht ongetwijfeld geldt, hetgeen wij vroeger, in

¹) Nummer van Januari 1898.

nummer 5, mochten opmerken omtrent stijving van de schatkist door transacties, waaraan alle werkelijke omzet van fondsen vreemd blijft, maar dit maakte het voortbestaan eener bloeiende Coulisserie uit een zuiver fiscaal oogpunt niet minder gewenscht ¹.

Bij dit alles moet men m. i. trouwens wèl het oog vestigen op het verband, dat tusschen de opbrengst der beursbelasting en de afschaffing van het monopolie zou kunnen gelegd worden. Het grootste bezwaar tegen de instelling van eene vrije markt is ongetwijfeld gelegen in de zich krachtig opdringende noodzakelijkheid van schadeloosstelling der officieele beurshandelaars. Welnu, thans bracht de beurs zelve de middelen op, waarmede die kostbare reorganisatie gaandeweg zou kunnen doorgevoerd worden!

342. Inmiddels nam de bloei der Coulisserie hand over hand toe. In 1894 introduceerde zij, als bekend geacht mag worden, de Zuid-Afrikaansche mijnwaarden ter beurze van Parijs, die weldra tot levendigen handel aanleiding gaven. Zij was in staat de speculatie faciliteiten te verschaffen, die de Agents de change niet verleen konden ².

Het Parquet nam van zijn kant maatregelen, bevorderlijk voor zijn bloei; in 1896 en 1897 werd eene geheele reeks fondsen aan de Coulisserie ontnomen ³. Maar, daar zooals wij zagen geenerlei fiscale sanctie dit optreden ondersteunde, was het verlies van zoovle zeer actieve fondsen voor de Coulisserie toen ter tijde niet zoo groot, als na 1898 het geval werd.

343. Den 15 Juni 1897 nam het gevaar voor het Parquet zeer dreigende afmetingen aan. Dien dag werd door Trarieux en Boulanger een ontwerp van wet bij den Senaat ingediend, houdende afschaffing van het beursmonopolie ⁴. Art. 1 en 2 van dit ontwerp luiden aldus:

¹) Zoo o. a. door het mechanisme der „Compte maison”, tengevolge waarvan de fiscus van elke transactie tweemaal belasting heft. Dit is ook toepasselijk op de transacties door de Coulisserie uit kracht der Conventie van 1901 afgesloten. Zie beneden.

²) Men zie uitvoerig: Courtois, pag. 377—281.

³) Zij werden mij als volgt opgegeven: Egypte unifié — Egypte 3 0/0 — Extérieure 4 0/0 — Banque Ottomane — Turc 4 0/0 — Obligations Priorités, Douanes, Ottomans consolidées — Hongrois 4 0/0 — Portugais 3 0/0 — Rio Tinto.

⁴) Uitvoerig besproken door A. Buchère, Annales 1897, pag. 466 vlg.

Toute personne sera libre d'exercer la profession de courtier d'effets publics et autres valeurs. Les dispositions contraires sont abrogées.

Sur les places où existent des Bourses de commerce, ne seront admis aux négociations en Bourse, que les courtiers remplissant les conditions exigées par la présente loi; et ces courtiers prendront le titre d'agent de change.

Het ontwerp werd ter bestudeering aan de Commission d'initiative parlementaire doorgezonden, die, bij monde van haren rapporteur, den heer Pauliat, eenstemmig van oordeel was, dat het in overweging genomen behoorde te worden. Derhalve werd eene commissie van advies benoemd, waarin zoowel Agents de change als coulissiers zitting namen. Buchère onderwierp het voorstel aan eene scherpe critiek. Maar het is onnoodig daarop in te gaan, want reeds in het volgend jaar namen Kamer en Senaat een wet aan, waarbij het monopolie der Agents de change krachtig bevestigd werd.

344. Bij de behandeling van de begrooting over het jaar 1898 nam de afgevaardigde Fleury-Ravarin een motie van den heer Lacombe over en diende deze in den vorm van een amendement op de begrooting in ¹. De strekking van dit amendement was, het vertoonen van een bordereau, van een Agent de change afkomstig, verplicht te stellen voor elke transactie in officieel genoteerde fondsen. Den coulissiers zou het, hun in 1893 toegekende, recht — de omzetbelasting, voor zulk eene transactie verschuldigd, persoonlijk te voldoen, wanneer zij niet bij machte waren een officieel bordereau te vertoonen — ontnomen worden. Het beoogde dus hetzelfde, als in 1893 Tirard gewild had.

De kans op aanneming van dit amendement werd door tweeërlei omstandigheid belangrijk vergroot.

In de eerste plaats nam de minister Cochery het over. In de begrootingscommissie verklaarde hij den 4en Maart, dat de regeering de aanneming van het amendement Fleury-Ravarin verlangde, maar in dien zin, dat eene reorganisatie der beurs er het gevolg van zou zijn:

¹) Cote de la Bourse et de la Banque, jaargang 1898, passim.

Si l'amendement est voté, le gouvernement y verra une indication qu'il y a lieu de prendre des mesures en vue de modifier le privilège légal existant, de manière à donner au public de plus larges satisfactions.

Deze reorganisatie zou door middel van decreten en ministerieele besluiten plaats vinden, maar de regeering zou eerder de begrooting zien verwerpen, dan eene definitieve reglementeering der beurs tot later te verschuiven ¹.

In de Kamer was de meerderheid van dezelfde meening. De Dreyfuszaak had sinds vele maanden de hartstochten opgezweept en het Parquet maakte van de hierdoor ontstane nationalistische strooming een behendig gebruik. De voorstanders der gemonopoliseerde beurs verhieven in de Kamer en in den Senaat krachtig hun stem tegen de cosmopolitische Coullisse, waarbij een groot aantal Duitsche Israëlieten aangesloten waren. Wanneer men de plaatsgevonden debatten naleest, wordt men er door getroffen, dat deze zijde der quaestie voortdurend op den voorgrond trad.

345. Den 7en Maart 1898 werd het debat in de Kamer geopend. Reeds terstond verklaarden vele leden, en volstrekt niet allen tegenstanders van het beursmonopolie, dat zij zich tegen eene dergelijke wijze van wetgeving verzetten. De Kamer zou door het aannemen van een begrootings-amendement eene principieele beslissing geven, de verdere uitwerking van het vraagstuk aan den minister overlattende, van wien zij niet meer dan eenige toezeggingen ontving! De afgevaardigde Lhopiteau stelde dan ook voor, het geamendeerde artikel uit de begrooting te lichten. Maar dit voorstel werd met 263 tegen 239 stemmen verworpen ².

¹) Den 7en Maart verklaarde de minister in de Kamer, dat de aanneming van het amendement hem eene vingerwijzing zou zijn voor eene verdere reorganisatie der markt, *in den zin van art. 76 van den Code.*

²) Reeds terstond kwam aan den dag, hoe weinig het marktbelang bij de behandeling der geheele quaestie zou wegen. De afgevaardigde Viviani zeide tot den minister:

Soit! vous voulez réformer plus ou moins incidemment, plus ou moins efficacement par voie budgétaire. Vous créez un précédent. Nous nous emparerons, nous, socialistes, en d'autres occasions. Et nous voterons contre la disjonction!

Gauthier de Clagny zeide:

Mes amis du centre et moi, nous voterons contre la disjonction pour débarrasser la France des coulissiers étrangers!

Den 8en Maart nam de Kamer het amendement Fleury-Ravarin met 333 tegen 136 stemmen aan; den 2en April had de zaak in den Senaat hetzelfde verloop; art. 29 der wet van 28 April 1893 was gewijzigd ¹. Den 28en en 29en Juni 1898 verschenen drie decreten, die de solidariteit van het Parquet van Parijs invoerden, tien nieuwe offices d'Agents de change te dier beurze instelden en de courtages verlaagden; deze laatste maatregelen waren door den minister Peytral ondertekend; het ministerie Brisson toch had de beurspolitiek van het ministerie Méline voortgezet.

346. Wij zullen ten slotte deze regeling op enkele punten aan eene nadere bespreking onderwerpen.

In de eerste plaats voerde zij een nieuwen waarborg voor de handhaving van art. 76 van den Code in; voortaan werd het beursmonopolie ook door eene *administratieve sanctie* beschermd ². Wij bevonden dat, volgens de regeling van 1893, de Registratie niets te maken had met de rechtsgeldigheid der afgesloten beurs-transacties, met de vraag of deze wel door den vereischten tusschenpersoon afgesloten waren. Nu echter art. 14 van de wet van 1898 voor iederen omzet van officieel genoteerde fondsen uitdrukkelijk een bordereau d'Agent de change eischt, behoort de administratie daarmede rekening te houden en zal zij dus iederen coulissier, die eene transactie in valeurs cotées in zijn register heeft opgeteekend, waarvan hij niet een bordereau d'Agent de change kan overleggen of aanwijzen, met de wettelijke boete van fr. 100—5000 bestraffen.

Schijnbaar eene eenvoudige en scherp omlijdende taak! Wij zullen evenwel zoo aanstonds, bij de behandeling van den werkkring van den coulissier-contrepartiste, bevinden, dat de Registratie gedwongen werd de administratieve sanctie op zulk eene wijze toe te passen, dat Dreyfus ³ terecht opmerkt:

On peut constater, qu'on a imposé au Fisc une tâche bien délicate en l'obligeant à assumer le rôle de gardien jaloux de ce privilège, dont les limites sont si incertaines et la portée si indéfinie.

1) Zie de bijlagen, pag. 60.

2) Zie nummer 166.

3) A. Dreyfus, Du commissionnaire en Bourse et en marchandises. Annales 1898, pag. 228.

Hier is het voldoende, te constateeren, dat van stonde af aan eene administratieve sanctie het monopolie beschermt, die krachtiger dan de beide andere werken zal. Waar de penale sanctie nimmer toegepast wordt en de civiele slechts na het beroep eener onbetrouwbare speculatie op de nietigheid der beustransacties pleegt toegepast te worden, is het toezicht, dat de fiscus na 1898 op de financieele markt verkreeg, een feit van het hoogste belang te achten. Wellicht is langs dezen weg eindelijk de handhaving der beursreglementeering verzekerd, die de wetgever sinds eeuwen niet vermocht te bereiken.

347. Het tweede belangrijke beginsel, de *solidariteit van het Parijsche Parquet*, werd door het Decreet van 28 Juni 1898 aanvaard.

Reeds lang vóór 1898 had het Parquet van Parijs bewezen, dat het zijn crediet niet door het faillissement van een zijner leden bedreigd wilde zien. De Caisse commune was reeds in het begin der 19e eeuw met geen ander doel ingesteld ¹. Dikwerf had het bestaan dezer weerstandskas het denkbeeld gevestigd, dat het Parquet zich hoofdelijk aansprakelijk stelde voor de beursverbintenissen zijner leden ², maar deze meening berustte op eene dwaling. De Caisse commune bepaalde zich er toe, aan de Agents de change, die in moeilijkheden verkeerden, tot op een bepaald maximum voorschotten te verleen; meer niet. Doch deden zich buitengewone omstandigheden voor, zooals bv. in 1882 het geval was, dan aarzelde de Chambre syndicale niet, alle krachten in te spannen, om het crediet der corporatie te handhaven.

Zoodoende streefde zij het ideaal van loyale concurrentie na: solieder te zijn dan anderen. Zoodoende schonk zij aan het beursmonopolie een zéér voorname reden van bestaan; want het is duidelijk, dat slechts op een besloten markt dusdanige „vrijwillige solidariteit” zal voorkomen.

348. In de kamerzitting van 7 Maart 1898 diende de afgevaardigde Viviani een amendement in, waarin de wettelijke solidariteit der Parijsche Agents de change geëischt werd. Bestond deze solidariteit eigenlijk, vroeg de redenaar, of niet? Bestond zij, dan was er

¹, Zie nummer 261.

², Courtois, pag. 249.

geen bezwaar, haar in de wet op te nemen, want eene wettelijke hoofdelijkheid kon toch onmogelijk gevaarlijker voor het Parquet zijn, dan eene feitelijke! Maar zij bestond niet; de *Chambre syndicale* getroostte zich somtijds eenige opofferingen, in omstandigheden die blijkbaar uitsluitend te harer eigen beoordeeling stonden; maar dat was geen solidaire aansprakelijkheid.

Terrecht wees minister Cochery op het gevaar, dat in het aangaan eener wettelijke hoofdelijke aansprakelijkheid gelegen was;

ce serait affaiblir la valeur personnelle de chaque agent de change. Chacun d'eux serait désormais à l'abri de la banqueroute.

Deze goed bedoelde opmerking interpreteerde de heer Viviani als volgt:

Mais tant mieux! Je ne demande la banqueroute de personne. Je demande que les clients soient payés, voilà tout!

De minister, en met hem de begrootingscommissie, verwierp het amendement; de Kamer nam het aan.

Dientengevolge werd door het Decreet van 28 Juni 1898 eene derde alinea ¹ toegevoegd aan art. 55 van het Decreet van 1890, dat de wijze regelt, waarop de *Chambre syndicale* tot de afwikkeling van de posities, door een faillcerenden Agent de change ingenomen, overgaat. Voortaan zou de *Chambre syndicale* aan een beurs, waar meer dan 40 Agents de change werkzaam zijn, niet kunnen weigeren, de overeenkomsten, afgesloten door een daarna gefailleerden Agent de change, uit te voeren binnen de grenzen van de totale waarde der offices van de corporatie.

349. Het is de vraag of met de aanneming van dit amendement een gelukkige stap gedaan werd. Men vergete niet, dat de *Chambre syndicale* vroeger na een nauwkeurig onderzoek kon beslissen, welke vorderingen door de corporatie voldaan zouden worden en welke niet. Dit juist werd haar door den heer Viviani als een grief aangerekend. Toch had de *Chambre syndicale* het zich tot eene traditie gemaakt, de bona fide schuldeischers van een gefailleerden Agent de change te voldoen, al had zij meermalen niet gearzeld, betaling

¹) Zie de bijlagen pag. 62.

te weigeren aan personen, die, steunende op hare goedgeefsheid, den Agent de change hadden bijgestaan in operaties, die den toets der critiek niet konden doorstaan; eene zienswijze trouwens, nog in 1896 door het Hof van Cassatie gebillijkt ¹. Na de in 1898 aanvaarde regeling is het geval niet ondenkbaar, dat de transacties, door een of meerdere Agents de change afgesloten, het crediet van het Parquet ernstig zouden kunnen schokken, gedwongen als het is de afwikkeling daarvan te bewerkstelligen.

Ditzelfde werd door den heer Vidal in de Société d'économie politique ² gezegd:

La solidarité, c'est incontestable, a augmenté le crédit des agents de change. Mais il s'agit de savoir si, en cas de crise, la solidarité n'unirait point ces honorables officiers ministériels dans des conditions telles, que la reprise des affaires serait fort difficile. Or la solidarité n'est point faite pour la prospérité, elle est faite pour la crise.

Dat de wettelijke solidariteit „une prime à l'irrégularité et à la spéculation chez les agents de change” zoude zijn, gelijk du Tilly meent, is zeker overdreven. Daartegenover staat in elk geval het tastbaar voordeel, dat de controle van de Chambre Syndicale en van de Agents de change onderling aan kracht moet winnen.

350. Belangrijk komt mij de door Vidal ³ opgeworpen vraag voor, of de Chambre syndicale zich niet op de onwettigheid van het Decreet van 28 Juni zou kunnen beroepen. Art. 1202 van den Code civil luidt:

La solidarité ne se présume point; il faut qu'elle soit expressement stipulée. Cette règle ne cesse, que dans les cas où la solidarité a lieu de plein droit, en vertu d'une disposition de la loi.

Nu is hier de solidariteit allerminst bedongen; en dat een decreet, naar aanleiding van een kamervotum — want anders was de aanneming van het „amendement”-Viviani niet — uitgevaardigd, als

¹) Bij een arrest van 28 Januari 1896. — Eene uiteenzetting van dit geval (affaire Bex) is o. a. te vinden bij du Tilly, pag. 117 vlg.

²) Séance du 5 avril 1900.

³) Bij Courtois, pag. 249.

„une disposition de la loi” te beschouwen is, moet naar het oordeel van genoemden schrijver evenzeer ontkend worden.

Ten slotte valt nog op te merken, dat slechts aan de Parijsche beurs eene hoofdelijke aansprakelijkheid der Agents de change bestaat. Dit volgt uit de redactie van het Decreet van 28 Juni, dat uitdrukkelijk van eene beurs, waar meer dan 40 Agents de change werkzaam zijn, spreekt. Daargelaten of het bij de aanvaarding van dit criterium de bedoeling was, de solidariteit voor immer tot de Parijsche beurs te beperken, is het duidelijk, dat op eene kleine markt de wettelijke hoofdelijkheid groote gevaren zou opleveren. Want daar zou door een enkel faillissement het Parquet geruineerd worden.

351. Een tweede Decreet, van 29 Juni 1898, bracht het aantal Agents de change te Parijs van 60 op 70. Hierover valt weinig op te merken, tenzij, dat minister Cochery, toen hij den 4en Maart in de begrootingscommissie zijn standpunt uitcénzette, reeds terstond verklaard had, dat hij er niet aan dacht het monopolie in zijn oogenblikkelijke gedaante te handhaven en dat hij eene uitbreiding van het aantal Agents de change te Parijs tot op 75 of 80 wilde.

Ten slotte had deze uitbreiding in minder sterke mate plaats. Maar zelfs zoodoende is, naar ik meen, de mogelijkheid van instelling eener vrije markt wederom belangrijk verminderd. Immers de regering zal daartoe thans tot den terugkoop van tien offices meer moeten overgaan.

Door de verdeeling van het parquet in meerdere corbeilles, waaraan de teneurs de carnet in volle vrijheid kunnen handelen, werd eene grootere uitbreiding van het aantal Agents de change onnoodig gemaakt.

352. Een derde Decreet, van denzelfden datum, verlaagde de officieele courtage. De reden daarvan is, naar ik geloof, te zoeken in het feit, dat de concurrentie ter beurze ophield. Het is althans opmerkelijk, dat in 1859, na de vernietiging der Coulisse, hetzelfde verschijnsel zich voordeed. En omgekeerd, wanneer in 1901 de gesyndikeerde Coulisse door het Parquet wederom als concurrente tot een der voornaamste groepen van het petit-parquet wordt toegelaten, heeft eene verhooging der courtage plaats!

Het is trouwens te begrijpen, dat de Agents de change, van de scherpe mededinging van de vrije markt ontlast, geen bezwaar

maakten tegen eene verlaging van hun commissieloon; eene verlaging, die hun bovendien van meerdere sympathie van de zijde van het publiek verzekerde.

353. Vatten wij ten slotte kortelijk de gevolgen samen, die de regeling van 1898 in het leven riep.

De zaken, ofschoon door deze periode van onrust voor een korten tijd verlamd, hernamen weldra hun loop. Dit blijkt uit het volgend staatje van de opbrengst der omzetbelasting, aan het Bulletin de Statistique¹ ontleend.

Omzetbelasting.

JAAR VAN HEFFING.	OPBRENGST IN FRANCS.		
	PARQUET.	COULISSE.	TOTAAL.
1894. Vóór de reorganisatie.	3.359.460	6.705.819	10.065.279
1895. " " "	2.947.814	6.688.139	9.635.953
1896. " " "	1.910.127	2.889.942	4.800.069
1897. " " "	2.095.727	3.101.171	5.196.898
1898. Jaar der reorganisatie.	2.409.122	2.404.966	4.814.138
1899. Nà de reorganisatie.	4.324.845	2.181.360	6.506.205
1900. " " "	4.446.293	1.981.171	6.427.464

Den ding blijkt uit deze cijfers tenminste klaar: dat de Coulisserie door den maatregel van 1898 zwaar getroffen werd.

Maar aan den anderen kant kon zij zich thans wettelijk organiseren. Wij komen daarop nader terug² en zullen dan tevens bevinden, dat één harer groepen, de Coulisserie de la Rente, door de reorganisatie van 1898 niet geraakt werd.

354. Gaan wij thans den werkkring na, waarop de Coulisserie zich, nà de maatregelen der laatste jaren, aangewezen ziet. Slechts

¹) Nummers van Jan. 1900 en Jan. 1901.

²) Sub afd. V van dit hoofdstuk.

in den aard der, door den coulissier ten behoeve van den fondsenomzet verrichte, rechtshandeling, is het kenmerk te zoeken, waarnaar deze werkring zich in drie rubrieken splitsen laat.

355. In de eerste plaats kan een lid der Coullisse de ontvangen beursorder uitvoeren, zich gedragende als een commissionnair. Hij begeeft zich in den hoek, waar de bedoelde fondsen verhandeld worden, en biedt ze daar ten verkoop aan. De overeenkomst wordt dan met een anderen coulissier afgesloten, op analoge wijze als dit tusschen Agents de change aan de corbeille geschiedt.

Toch treft ons terstond een groot verschil. Terwijl de Agent de change, die het bod aanneemt, uit hoofde van het voorschrift van art. 85 van den Code, evenzeer als commissionnair moet optreden en dus niet tot de overeenkomst toetreden kan, tenzij hij een bepaalden last tot koopen ontving, is het zeer wel denkbaar, dat de coulissier, die op het aanbod van zijn confrère ingaat, voor eigen rekening handelt. Hieraan zal m. i. gedacht zijn bij de redactie van art. 17 van het reglement voor termijnzaken:

Les opérations entre les membres du marché sont directes et personnelles.

Het behoeft geen betoog, dat de vrije markt hierdoor eene elasticiteit bezit, die aan het Parquet op zichzelf vreemd is; al moet toegegeven worden, dat het den Agents de change in beginsel weinig moeite kost tegenover den verkooporder van een cliënt een kooporder van een coulissier of bankier uit te lokken.

356. Voorzoover de transacties, door den coulissier-commissionnair afgesloten, niet officieel genoteerde fondsen tot voorwerp hebben, is zijn optreden volkomen rechtmatig. Hieromtrent kan sedert het meergenoemde arrest van het Hof van Cassatie van 1 Juli 1885 geen twijfel meer bestaan.

Slechts blijft de vraag, wat onder valeurs non cotées verstaan moet worden. Men heeft aan dit begrip wel eens een zeer ruimen uitleg willen schenken. Zoo staat Léon ¹ de meening voor, dat de Coullisse alle fondsen op termijn kan verhandelen, die aan het Parquet slechts contant genoteerd worden. Deze opvatting wordt,

¹) Pag. 91.

naar mij bleek, in de practijk in geen geval gehuldigd. Het reglement voor termijnzaken bepaalt bovendien in de eerste zinsnede van art. 11: dat op de cote en Banque slechts fondsen zullen voorkomen,

ne figurant pas à la cote officielle des agents de change de Paris.

Aan den anderen kant huldigt de practijk eene belangrijke uitbreiding van het begrip valeurs non cotées, door de verhandeling der Fransche rente door de coulisse te gedoogen. Deze anomalie werd reeds meermalen op den voorgrond gesteld; wij komen er evenwel nog nader op terug ¹.

Het terrein der verhandelbare valeurs non cotées ondergaat echter eene inperking, doordat de Coulisse niet minder dan het Parquet rekening te houden heeft met de door de fiscale wetten gestelde eischen. Meermalen is aan de Coulisse verweten, dat zij de voorschriften op dit punt met voeten trad. Zoo vestigde de heer Guérin in de Senaatszitting van 2 April 1898 de aandacht op de overtredingen der zegelwet, waaraan zich een coulissehuis had schuldig gemaakt. De gesyndikeerde Coulisse echter is aan zulke praktijken vreemd; ongezegelde of onvoldoend gezegelde fondsen zijn onder hare leden niet leverbaar. De aanval van den heer Guérin kon zij te goeder trouw afwijzen ².

357. De vraag of de coulissier-commissionnair zijne werkzaamheden zoodoende over een terrein van beteekenis kan uitstrekken, is niet in allen deele bevestigend te beantwoorden. Op de termijnmarkt der Coulisse staan thans 72 fondsen genoteerd, op de marché du comptant 396. Het gehalte dezer fondsen, is, van uit het standpunt van den tusshenhandelaar gezien, niet van het beste. Zooals wij reeds bevonden, werden in 1896 en 1897 de fondsen, die tot den grootsten omzet aanleiding gaven, door het Parquet overgenomen.

Thans behooren de meest beteekenende fondsen alle tot de buitenlandsche. Daaronder vindt men nog de Harpener, Huanchaca, Tharsis, de Beers, Brazilië 1903. En dit verschijnsel behoeft geen verwondering te wekken. Het Parquet toch ziet zich door het Decreet

¹) Zie onder afd. V van dit hoofdstuk.

²) Cote de la Bourse et de la Banque, No. du 4 Avril 1898.

van 6 Februari 1880¹ tot het stellen van talrijke eischen genoodzaakt, alvorens tot de toelating van een buitenlandsch papier te mogen overgaan. Daar nu aan vele buitenlandsche vennootschappen² de lust ontbreekt, al de gevraagde formaliteiten te vervullen en de gesyndikeerde Coulissee — die aan het Decreet van 1880 niet onderworpen is, al zou men ook geneigd zijn, uit den algemeen gestelden titel daarvan tot een andere slotsom te geraken — al zeer eenvoudige voorwaarden stelt, is het begrijpelijk, dat vele belangrijke buitenlandsche fondsen nog slechts op de *marché libre* verhandeling vinden.

Fransche fondsen van eenige beteekenis daarentegen zijn op de *cote* en *Banque* niet te vinden. Immers zoo deze niet aan alle wettelijke voorschriften voldoen, is de omzet daarvan evenzeer aan de Coulissee als aan het Parquet verboden. Vandaar dat men slechts enkele groepen van binnenlandsche fondsen op de vrije markt genoteerd zal zien. Daartoe behooren de fondsen waarvan de toelating tot de officieele notering niet gevraagd werd uit hoofde van het geringe aantal uitgegeven stukken en de fondsen waarvan het Parquet de opneming weigerde uit hoofde hunner inactiviteit, als anderszins.

358. Maar zelfs bij den omzet van officieel genoteerde fondsen kan de coulissee rechtmatig als *commissionnaire* optreden. Hij kan zich namelijk tot het Parquet wenden en de fondsen bij een Agent de *change* koopen. Indien hij nu maar aan zijn cliënt den naam van dien Agent de *change* niet opgeeft, noch aan den laatsten den naam zijns lastgevers noemt — anders is hij niet meer dan *remisier* — is hij ongetwijfeld als *commissionnaire* bij de afsluiting der transactie betrokken. Maar dan moet hij aan het Parquet de gewone *courtage* betalen; waar blijft zijn voordeel? Dat voordeel kan voortvloeden uit het voorschrift van art. 1 van het Decreet van 12 Juli 1901³. Wanneer twee transacties in tegengestelden zin zijn uitgevoerd op één order en in dezelfde beurs, wordt de gebruikelijke *courtage* door de Agents de *change* slechts over den hoogsten kant berekend.

Voor coulisseehuizen met eene groote clientèle is dit van veel

¹) Décret concernant la négociation, en France, des valeurs étrangères.

²) Voor staatsfondsen geldt nog steeds de Ordonnance Royale du 12—18 novembre 1823.

³) Zie bijlagen, pag. 64.

beteekenis. Stel, dat een huis van verschillende zijden ontvangt, ten gevolge waarvan 1500 bankaandeelen gekocht en 800 verkocht moeten worden. Dan wordt de gemengde order in 2300 aandelen aan het parquet gebracht, maar slechts voor den aankoop is courtage verschuldigd. De coulissier zal daarentegen aan zijne cliënten evenzeer voor den verkoop provisie in rekening kunnen brengen, hetgeen volkomen wettig is ¹.

359. In de tweede plaats treffen wij den coulissier aan als partij in het contract, geen tusschenhandelaar meer, maar handelaar voor eigen rekening geworden. Hier is het, dat hij zich van den Agent de change het scherpst onderscheidt; hier is het tevens, dat hij een veel belangrijker rol kan spelen, dan zijne qualiteit van commissionnair hem toestaat te vervullen. Reeds stelden wij herhaaldelijk het oeconomisch nut op den voorgrond, dat de Coullisse, als groep van handelaars voor eigen rekening, bij den fondsenomzet vertegenwoordigde ². Thans moet haar ingrijpen in deze qualiteit getoetst worden aan de voorschriften der wet.

360. Het verhandelen van fondsen door middel van een rechtstreeks tusschen partijen afgesloten overeenkomst van koop en verkoop is in beginsel geoorloofd. „Nul prend courtier, qui ne veut”; niemand is in principe genoodzaakt van de hulp eens tusschenpersoons bij de afsluiting van beurstransacties gebruik te maken ³. De jurisprudentie ging uit van het standpunt, dat het onwenschelijk is, den fondsenhandel te dwingen, zich uitsluitend tot de beurs te bepalen, en besliste, dat van een inbreuk op het monopolie der Agents de change door de vente directe geen sprake kon zijn ⁴.

Dit ging goed, zoolang het contrat direct als tusschen twee par-

1) Voordeeliger is zeker, de orders zooveel mogelijk te appliceeren en slechts de overblijvende 700 aandelen aan het Parquet te koopen. Maar dit is beslist onwettig!

2) Zie nummer 319.

3) Zie nummer 150. Onnoodig te zeggen, dat dit beginsel voor de verhandeling van valeurs non cotées zonder restrictie geldt.

4) Aldus eene constante jurisprudentie. Zie: Chamb. Req. 26 Mei 1886; Annales, I, Jur. p. 49. — Besançon 21 Aug. 1883, onder Civ. rej. 22 April 1885 en Toulouse 4 Maart 1885 onder Civ. Cass. 29 Juni 1885; zie Sirey 1835, 1, 249. — Bordeaux 3 Maart 1885; zie Sirey 1885, 2, 150. — Orléans 20 Nov. 1886; zie Sirey 1887, 2, 49.

ticulieren afgesloten kon beschouwd worden, waarvan de één eigenaar was van fondsen, die de ander wenschte te koopen. Maar toen men het ter beurze ging invoeren onder zoodanige omstandigheden, dat niet alleen het monopolie ernstig bedreigd werd, maar ook tusschen de personen, die als contractspartijen aangemerkt moesten worden, groote moeilijkheden rezen, zag de jurisprudentie zich genoodzaakt, hare meening te herzien en gaandeweg twee restricties daarop aan te nemen.

Dit alles was een gevolg van de wijze, waarop de coulissier de met het oog op het contrat direct aanvaarde beginselen, ten eigen bate op de door hem uit te voeren beursorders ging toepassen. Beschouwen wij hem, om een volledig denkbeeld van de aldus ontstane moeilijkheid te verkrijgen, in tweeërlei verhouding: in zijne betrekking tot het Parquet; in zijne betrekking tot zijnen lastgever.

361. Opmerkelijk is, dat de onderscheiding der fondsen in valeurs cotées en valeurs non cotées ook hier weder op den voorgrond treedt. Bij de beschouwing van den coulissier contre-partiste in zijne betrekking tot het Parquet, zijn het de officieel genoteerde fondsen, waarop onze aandacht zich bepaalt. Dit is het terrein, dat de Agents de change tegen onbeschaamde uitbuiting, door middel der vente directe, beschermd willen zien; in welken vorm de coulissiers hunne transacties in niet-genoteerde fondsen afsluiten, laat den Agent de change onverschillig. Daarentegen zal men deze laatste waarden in het oog moeten vatten, waar de verhouding tusschen den coulissier contre-partiste en zijne cliënten ter sprake komt. Want wanneer de speculant zijnen niet-officieelen lasthebber ter beurze moeilijkheden in den weg wil leggen, zal hij, indien het eene transactie in genoteerde fondsen geldt, bij voorkeur zijn toevlucht tot de exception de coulisse nemen.

362. De coulissier ontdekte weldra in het contrat direct een voortreffelijk middel, om zijne operaties straffeloos tot de valeurs cotées uit te breiden. Tegen mogelijke oppositie wapende hij zich met de volgende redeneering: „Het zijn mijn eigen fondsen, die ik verkocht, ik stelde mij partij in het contract. De rechter oordeelt zèlf de medewerking van een Agent de change onnoodig, bij eene rechtstreeksche verhandeling van genoteerde fondsen, aan toonder luidend. Het monopolie is niet geschonden”.

Op deze redencering grondde zich eene geheele beursindustrie; de „Maisons de contre-partie” rezen als paddestoelen uit den grond.

Toen was het, dat zich bij den rechter het denkbeeld vestigde, dat een grenslijn behoorde gewezen te worden, waarop de beursoperatie, par voie de contract direct, aanving eene ongeoorloofde inbreuk op het beursmonopolie te zijn. Den 11^{en} December 1888 besliste het Hof van Cassatie¹:

Si le ministère des agents de change est obligatoire pour les négociations d'effets publics cotés, qui ont lieu en Bourse par intermédiaires, il n'en est pas de même, quand la négociation a lieu directement entre *le propriétaire des titres* et l'acheteur; une pareille opération bénéficie du principe de la liberté des transactions et ne saurait tomber sous le coup de l'article 76 du Code de commerce.

De geursiveerde woorden duiden de grenslijn aan.

Wanneer dus het Crédit Lyonnais „à guichet ouvert” Spaansche rente verkoopt aan iemand, die zich te zijnen kantore vervoegt, is het beursmonopolie niet geschonden. De stukken worden dan uit het fondsbezit der vennootschap geleverd.

Maar wanneer die vennootschap des morgens van A. last krijgt 10.000 francs Spaansche rente op termijn te koopen, terwijl B. haar een verkooporder, groot 8.000 francs in dat fonds op denzelfden termijn doet toekomen, is het haar niet geoorloofd aan A. de stukken van B. te leveren en de overblijvende 2.000 francs aan het parquet te doen koopen. Zulk eene handeling zou slechts verricht worden met de bedoeling den Agent de change van het grootste gedeelte der hem toekomende courtage te berooven; eigenaresse van de fondsen is de vennootschap blijkbaar niet. De totale order à 18.000 francs moet aan het parquet gebracht worden; het voordeel voor het Crédit Lyonnais is daarin gelegen, dat de Agent de change slechts courtage over den hoogsten kant der order berekent.

363. In overeenstemming met dit alles besliste het Hof van Cassatie den 21en Maart 1898², dat de rechtstreeksche verhande-

1) Annales 1898, jur. prud. pag. 5.

2) Chambre civile; zie: Sirey 1893, 1, 241, Dalloz 1884, 1, 9. De eerstgenoemde verzameling geeft een belangrijke commentaar van Lyon-Caen op dit arrest. In Dalloz vindt men een noot van Lacour.

ling van officieel genoteerde fondsen, ná toestemming van partijen ¹, geoorloofd was, mits zijnde:

une *négociation* s'effectuant directement entre un propriétaire de titres et un acheteur, auquel livraison est faite de ces titres;

vervolgende:

mais il en est autrement, quand il s'agit d'*opérations de bourse*, et spécialement d'*opérations* ne comportant ni détention, ni livraison des titres, mais se soldant par différences.

364. Deze beslissing is zeer gelaakt ². In aansluiting op de vroegere jurisprudentie eischt zij in de eerste plaats, dat de persoon die, zonder zich tot een Agent de change te wenden, fondsen verkoopt, eigenaar dier fondsen is. Maar daarnaast stelt zij eene tweede restrictie: de fondsen moeten werkelijk geleverd worden, de nakoming der overeenkomst moet zich niet bepalen tot de enkele ver rekening van een koersverschil. Op zuiver arbitraire wijze te werk gaande, bracht het Hof den contanten handel en termijnaffaires, die tot levering van stukken aanleiding geven, tot de rubriek „*négociations*”; al het andere zou onder het begrip „*opérations de bourse*” vallen.

Het is de zoogenaamde intentie-leer, die hier gehuldigd wordt; de leer, die bij de beslissingen naar aanleiding eener opgeworpen exceptie van spel en weddenschap zooveel strijd verwekt! Want wanneer het Hof van Cassatie spreekt van „*opérations ne comportant*” enz., kan het niet op iets anders het oog hebben, dan op transacties, die *volgens de bedoeling der partijen* zich tot een zuiver „Differenzgeschäft” zullen bepalen.

De wet van 1885 op de termijnaffaires, zegt Lacour, wilde alle onderzoek des rechters naar de bedoeling, die bij partijen voorzat op het oogenblik van het aangaan der overeenkomst, afsnijden. Dit arrest verlangt dat onderzoek wederom!

En Lyon-Caen zegt omtrent de gevallen beslissing:

Nous nous trouvons dans l'impossibilité de refuter les motifs servant de fondement à sa solution, car la Chambre civile n'en donne aucun.

¹) Deze beperkende clausule ziet op de verhouding van den Coulassier-contrepartiste tot zijn lastgever; daarop komen wij nader terug.

²) Door Lyon-Caen en Lacour, t. a. p.

Maar ook hier vergete men niet, dat, wanneer de practijk verhoudingen in het leven roept, waarop eene zuiver doorgevoerde toepassing van de geldende wetsbepalingen niet meer mogelijk blijkt, den rechter bij het noodzakelijk geven zijner uitspraken weinig anders meer overblijft, dan een criterium te kiezen, dat, hoezeer ook willekeurig, tenminste deze practische waarde heeft: eene in-deeling der rechtsfeiten in geoorloofde en niet-geoorloofde te geven.

365. Intusschen, hoe dit alles ook zij, de weg leidde tot het beoogde doel. Vooral nadat het bestuur, in de impôt de Bourse een krachtig middel van controle op de handhaving van het beursmonopolie vindend ¹, zich geheel naar het oordeel des rechters bleek te willen voegen en niet te aarzelen, de beurstransacties, door den rechter gebrandmerkt, evenzeer te veroordeelen.

Te dien einde geeft de Instructie no. 2956 ² eene omschrijving van het geoorloofde contrat direct. Zij brengt de verplichting in herinnering, die art. 14 der begrooting van 1898 oplegt, en vervolgt dan:

Toute fois, cette obligation ne s'applique pas aux opérations directes proprement dites, c'est-à-dire à celles, par lesquelles les banquiers, changeurs et autres assujettis, achètent réellement des titres et les revendent de même, *après les avoir possédés pendant un temps plus ou moins long.*

366. De heer Dreyfus heeft gemeend de administratie over het geven van dit voorschrift te kunnen aanvallen ³. Het Hof van Cassatie, dus luidt des schrijvers redeneering, verbood het afsluiten, zonder bemiddeling van een Agent de change, van alle beursovereenkomsten, voorzoover daarbij de bedoeling voorzat, het nakomen daarvan tot de bloote verrekening van het koersverschil te bepalen. Wanneer men dus Fransche rente verkoopt, die men niet bezit, maar met de bedoeling ze *vóór de levering*, zoo mogelijk tegen lagere koers, in te koopen, is de tusschenkomst van een Agent de change niet noodig.

¹) Zie nummer 346.

²) Instruction du 30 juin 1898, du Directeur-Général de l'enregistrement, relative à l'exécution des articles 14 et 15 de la loi du 13 avril 1893. Zie voor deze artikelen; bijlagen, pag. 60.

³) Annales 1898, t. a. p.

Maar wat beslist nu de Registratie? Dat men korteren of langeren tijd *vóór het sluiten der overeenkomst* de stukken moet bezeten hebben. Ziedaar eene ongeoorloofde verdere inperking van den rechtstreekschen fondsenhandel!

Ja de schrijver gaat zelfs zoover, eene verklaring van deze houding te geven. Het bestuur, zegt hij, is niet in de mogelijkheid, de bedoeling na te vorschen die bij partijen, tijdens het sluiten der overeenkomst, voorzat.

Il est impossible au Fisc d'entrer dans de telles considérations, qui sont parfois si délicates. Il ne peut se guider que sur des faits matériels, des faits extérieurs. Et alors il pose des prescriptions, qui, en dépassant la portée de la règle, qu'il prétend appliquer, en arrivent à la dénaturer complètement!

367. Tot deze verwarring gaf het arrest van het Hof van Cassatie zelf aanleiding. Het begint met te zeggen, wat in zake rechtstreeksche afsluiting van beursovereenkomsten geoorloofd is; daarna zegt het, wat niet geoorloofd is.

Deze wijze van doen is dan alleen zonder gevaar, wanneer de gemaakte tegenstelling volkomen zuiver is, wanneer hare beide deelen elkander volkomen dekken!

En dit is hier niet het geval. De „*marché à découvert*” wordt, gelijk Dreyfus terecht opmerkt, door het verbod van het Hof van Cassatie niet getroffen. Doch onder de geoorloofde handelingen,

négociations, s'effectuant directement entre un propriétaire de titres et un acheteur, auquel livraison est faite de ces titres,

is de blanco-verkoop evenmin begrepen.

Wat wil dit laatste zeggen? Dat de wetgever haar a priori uitsluit; een omstandigheid door Dreyfus over het hoofd gezien. Had het Hof van Cassatie er zich toe bepaald, te zeggen, wat een geoorloofd contract direct was, zijne beslissing had m. i. aan klaarheid gewonnen.

Nu kan men nog de vraag stellen: heeft de Registratie met een bepaalde bedoeling den eisch: „*propriétaire de titres*” te zijn, veranderd in den eisch: „*après les avoir possédés pendant un temps plus ou moins long*”?

Het komt mij voor, dat dit inderdaad het geval is. Het bestuur heeft, door het gebruiken van deze formule, op practische wijze bij voorbaat alle juridische chicanes afgesneden, die wellicht aan den term „propriétaire de titres” te ontleenen waren geweest. Over den aard, over den juisten duur van het bezit wenschte het zich blijkbaar niet uit te laten.

In de praktijk zou spoedig genoeg blijken, waar volgens zijne bedoeling in ieder speciaal geval de grens van den geoorloofden rechtstreekschen fondsenhandel lag.

368. Nog blijven ter beschouwing over de moeilijkheden, die uit de verhouding van den coulissier-contrepartiste tot zijnen lastgever ontstonden. Over deze moeilijkheden heeft uitsluitend de rechter te oordeelen. Aan de Registratie komt, gelijk wij zagen, de taak toe, de haar voorgelegde beurstransacties te toetsen aan de voorschriften der fiscale wet, ook voorzoover deze voorschriften ten doel hebben het beursmonopolie te beschermen. Maar het oordeel over de rechtsgeldigheid der afgesloten overeenkomsten uit een zuiver privaatrechtelijk oogpunt ontsnapt aan hare competentie.

Wederom ¹ was het meerendeels door den onfortuinlijken speculant, dat het beroep op het oordeel des rechters geschiedde. En het was op het juiste moment, dat hij uit de verhouding tot zijnen lasthebber ter beurze een nieuw rechtsmiddel distilleerde!

Want in October—November 1895 was de Zuid-Afrikaansche mijnmarkt inóóngezakt en tallooze speculanten werden aangemaand de grove verschillen in hun debet te voldoen. Zij begrepen nòch de exceptie van spel en weddenschap — immers de, nà de wet van 1885 geboren, controverse ² perpetueerde zich te zeer, dan dat bij zóó

¹) Zie nummer 174.

²) De exceptie van spel en weddenschap wordt in dit werkje niet behandeld. De bovengenoemde controverse echter kwam vooral in 1897 in oene reeks van togenstrijdige beslissingen aan het licht. Vermelden wij daarvan slechts: *een arrest van 25 Maart 1897*. Het Hof van Douai beslist, dat in zake termijnaffaires van eene opwerping der exceptie nimmer sprake meer kan zijn. De woorden van art. 1 der wet van 1885 zijn ten eenenmale ondubbelzinnig:

ils englobent sans réserve tous marchés à terme ou à livrer, sérieux ou fictifs, qualifiés ou non d'opérations de jeu.

(Le Droit, 11 septembre 1897);

een arrest van 9 November 1897. Het Hof van Nancy keert zonder

subjectieve opvatting der verschillende rechterlijke colleges veel kans op goed succes bestond —, noch de exception de coulisse — immers de Transvaalsche mijnwaarden waren nog niet aan het parquet genoteerd — met voldoende zekerheid te kunnen inroepen, om aan de aanzuivering dier saldi te ontsnappen.

369. Vandaar dat in het vruchtbaar brein der speculanten het denkbeeld geboren werd, den coulissier, die hen voor den rechter daagde om betaling te verkrijgen, de volgende redeneering tegen te werpen ¹: ik vraag u, commissionnair, mij te bewijzen, dat gij mijn last inderdaad uitgevoerd hebt. Daartoe zijt ge krachtens art. 1993 C. c. verplicht. Mocht deze vraag om rechtvaardiging uwer handelwijze uitbrengen, dat ge mij zelf de fondsen verkocht hebt, die ik u opdroeg ter beurze te koopen, dan ontzeg ik u alle recht, mij tot betaling van een, uit die transactie ontstaan, debetsaldo aan te spreken. Immers uit welken hoofde zoudt gij zulk een eisch willen instellen? Spreekt gij mij aan uit hoofde van eene uitgevoerde lastgeving? Maar ge hebt mijn last, luidende: koop heden ter beurze 20 Anaconda's voor mij, niet uitgevoerd. Eischt ge betaling van mij in uwe qualiteit van verkooper? Maar er werd tusschen ons nimmer eene overeenkomst van koop en verkoop gesloten, want een constitutief vereischte, mijne toestemming, ontbreekt. Uit welken hoofde eischt ge courtage van mij?

Op mijn beurt eisch ik van u de geldsom terug, die ik u, als waarborg voor de nakoming der door de lastgeving op mij genomen verplichtingen, ter hand stelde; van stonde af aan houdt gij die sine causa onder uwe berusting!

Eene juridisch zuivere redeneering, in beginsel door de rechtspraak aanvaard.

370. Daarnaast waren overwegingen van billijkheid bestaanbaar, die tot dezelfde slotsom leidden.

voorbehoud tot de oude intentie-leer terug, daar het op grond van feitelijke omstandigheden, waaruit de bedoeling van partijen blijken kan, eene onderscheiding in serieuze en fictieve termijnaffaires aanneemt.

(Gaz. Pal., 5 février 1898).

1) Tenminste thans werd dit rogel. Reeds vóór 1895 was dezelfde exceptie een enkele maal opgeworpen. Zie o. a. Trib. comm. Seine, 3 juin et 7 novembre 1889; Droit financier 1890, 15 en 162.

Het tribunal de commerce der Seine, vatte deze laatste in haar vonnis van 22 Mei 1897 ¹ op de volgende wijze samen:

Il y a intérêt pour le commettant à savoir s'il rencontre dans le commissionnaire un mandataire ou une contrepartie, ces deux rôles étant absolument différents. En effet le commissionnaire, lorsqu'il agit en qualité de mandataire, a le devoir de traiter au mieux des intérêts de son mandant, lorsque, s'il agit comme contre-partie, *ses intérêts sont absolument opposés à ceux de son commettant*. Il n'est point non plus indifférent au donneur d'ordres, au point de vue de la confiance qu'il fait au commissionnaire, d'avoir la certitude que la solvabilité de ce dernier se trouve augmentée de celle de la contre-partie, avec laquelle il a été traité en son nom.

Dus wordt op de duidelijkste wijze in enkele woorden verklaard, waarom ook uit een zuiver commercieel standpunt, de handelwijze van den coulissier-contrepartiste moet veroordeeld worden. Als lastgever is het belang van den coulissier identiek aan dat van zijn cliënt, beter, kan dit aldus geacht worden te zijn. Optredend als contrepartie verkrijgt hij een onmiddellijk tegenstrijdig belang; terwijl de lastgever goedkoop wil koopen, zal hij trachten het gevraagde fonds zoo duur mogelijk van de hand te zetten.

371. Ziedaar het vraagstuk gesteld. Bij het nagaan der jurisprudentie, die daaromtrent het licht zag, is het, naar Dreyfus meent ², wenschelijk, er de aandacht op te vestigen, dat hier twee vragen beantwoording eischen, waartusschen een nauw verband bestaat.

De eerste luidt aldus: Is de coulissier inderdaad verplicht, den naam van de contre-partie te noemen? De tweede is van dezen inhoud: Wat zal het gevolg zijn, indien blijkt, dat de coulissier zich zelf partij stelde?

Wanneer men de eerste dezer beide vragen bevestigend beantwoord, dan is daardoor implicite reeds uitgemaakt, dat het den coulissier *niet* geoorloofd is zich partij te stellen. Want was dit laatste wèl geoorloofd, wat voor belang zou de lasthebber — die

¹) Zie Gaz. du Palais, 13 juillet 1897. Het tribunal bevestigde daarmede zijn vroegere uitspraak, Trib. comm. de la Seine 19 déc. 1892; Gaz. Palais 18 janv. 1893.

²) Annales 1898, t. a. p.

er op uit is eventueel de nietigheid der plaatsgevonden transactie door den rechter te doen constateeren — er dan bij hebben, den naam van de contractspartij te kennen?

In hoofdzaak kunnen wij ons met dit alles vereenigen. Slechts behoort opgemerkt te worden, dat de eerste van beide genoemde vragen minder juist gesteld is. Den *naam* van de contrepartie toch kan de lastgever moeilijk eischen. Zulks zoude eene al te grove schending van het geheim in zaken medebrengen. Slechts kan hij vorderen, dat de lasthebber bewijst, dat hij niet zelf als contrepartie opgetreden is. Daarop wordt terstond nader teruggekomen.

Wij zullen ons er toe bepalen een overzicht der voornaamste jurisprudentie op dit stuk te geven¹. Eene grondige, critische beschouwing daarvan, zou op zichzelf het onderwerp van een proefschrift kunnen vormen. Maar dan moet de eigenaardige organisatie der Parijsche beurs en de terminologie, waarmede men voortdurend in aanraking komt, bekend verondersteld worden.

372. Is de coulissier, desgevorderd, verplicht te bewijzen, dat hij zich niet zelf partij stelde?

Deze vraag werd, met een beroep op art. 1993 van den Code civil², bevestigend beantwoord; onder meer door het tribunal de commerce der Seine in zijne vonnissen van 6 Januari en 12 Maart 1898³.

Maar wat brengt deze verplichting mede? Dit is eene quaestie, die tot zeer verschillende beantwoording aanleiding gaf. Waaruit moet nu precies de „*justification de contre-parties effectives*” door den coulissier bestaan? Op dit punt vinden wij een belangrijk vonnis van het tribunal de la Seine, 12 Mei 1900 geweest⁴. De bankier Lapille beantwoordde den eisch van zijn cliënt, om aanwijzing der contractspartij, met het overleggen van den adviesbrief van een Agent de change. Het tribunal achtte dit bewijsstuk niet voldoende, uit hoofde van het aan de beurs gebruikelijke „*système de la double lettre*,” dat daaruit bestaat, dat de coulissier, denzelfden

¹) Dreyfus bepaalt er zich toe, de oplossing, door den rechter van de beide genoemde vragen gegeven, in het algemeen te bestrijden.

²) Art. 1993: *Tout mandataire est tenu de rendre compte de sa gestion.*

³) *Le Droit*, Nos. des 28 février et 20 avril 1898.

⁴) *Le Droit*, No. du 25 mai 1900.

dag, waarop hij een order van zijn cliënt ontvangt, aan een Agent de change een koop- en verkooporder doet toekomen van denzelfden inhoud als die van zijn cliënt. Hij vraagt den Agent de change dan, hem in twee afzonderlijke brieven de uitvoering van beide orders te adviseeren. Zodoende verschafft de coulissier zich een bewijsstuk, maar blijft contractspartij van zijn cliënt.

Nog besliste hetzelfde tribunal, dat overlegging van een afschrift uit de boeken, waaruit blijkt, dat op overeenstemmende data overeenkomstige beurstransacties met een derde waren afgesloten, niet voldoende was, wanneer niet tevens bleek dat de afsluiting voor rekening van den cliënt, eischer, geschiedde ¹.

Ziedaar een enkel voorbeeld, waaruit blijkt, dat de rechter het met de af te leggen rekening en verantwoording ernstig meent.

373. Zoo de coulissier geen contre-partie kan aanduiden, wat dan over de rechtsgeldigheid der transactie te beslissen?

Sinds 1898 wordt door eene constante jurisprudentie in beginsel uitgemaakt ², dat de transactie in dit geval nietig is. Voornoemd arrest van het Hof van Rennes herinnert er aan:

qu'il est de jurisprudence certaine, que l'intermédiaire, qu'un donneur d'ordres a chargé de faire une opération de Bourse pour son compte, ne peut à l'insu et sans le consentement de celui-ci se constituer sa contre-partie; que l'opération ainsi accomplie est irrégulière et nulle, sans qu'il y ait lieu de distinguer si elle était faite au comptant ou à terme.

De lastgever kan alles terugvorderen, wat hij, zonder het vitium te kennen, dat aan zijne verbintenissen kleefde, aan den coulissier betaald of gestort heeft.

374. Het rechtsmiddel, men kan dit uit alles wat voorafging gevoegelijk besluiten, is voor den speculant van veel waarde. Toch zijn enkele restricties op het bovengenoemde beginsel op te merken. Wij zullen er daarvan slechts ééne bespreken.

Indien de cliënt zelf er in toestemt, dat zijn oorspronkelijke lasthebber zich partij in het contract stelt, is het uitgesloten, dat

¹) Aldus evenzeer: Cour de Rennes, 5 mai 1902; Gaz. Pal. 26 juin 1902.

²) Zie o. a. de Annales 1897, pag. 258.

hij zich later met de exception de contre-partie op de nietigheid der transactie kan beroepen. Deze toestemming is ondubbelzinnig aanwezig, wanneer eene bijzondere clause in het contract opgenomen is, die den coulissier machtigt zich partij te stellen. Zelfs wanneer de coulissier zijn cliënt uitdrukkelijk waarschuwt, dat hij zich de bevoegdheid voorbehoudt, als contre-partie op te treden ¹, en deze zich daartegen niet verzet, wordt de aanwezigheid der toestemming verondersteld en zal de rechter een later opgeworpen exception de contre-partie terugwijzen.

Het Hof van Parijs maakte, bij zijn bekend arrest van 17 Maart 1896 uit, dat de beurshandelaar, die zich, handelende met zijnen lastgever, aan dezen heeft doen kennen, niet als een commissionnaire, maar als een contractspartij, niet gehouden is, de gevraagde rekening en verantwoording van een uitgevoerden last af te leggen. Immers het is niet uit hoofde van een beginsel van openbare orde, dat het den lastgever niet geoorloofd is, zich partij te stellen, maar eenvoudig omdat de lastgever nimmer zonder meer kan vermoeden, dat hij in zijn lasthebber eigenlijk een wederpartij moet zien.

375. Het is begrijpelijk, dat de maisons de contre-partie in deze restrictie hun heil zochten. De bordereaux van aan- en verkoop werden zóó gesteld, dat den oplettenden, in beurszaken ervaren, lastgever blijken kon, dat hij met een contre-partie, niet met een commissionnaire te doen had ². Maar den doorsnede-speculant werd aldus op listige wijze bij voorbaat elk beroep op de gevreesde exceptie afgesneden.

Courtage, het is duidelijk, mag in zulk een bordereau niet berekend worden ³. Want wel belet niets den coulissier-contrepartiste, volgens eene constante jurisprudentie, een zekere vergoeding in rekening te brengen, maar wederom moet zulks gestipuleerd worden. Wanneer men iemand iets à 1000 frcs verkoopt, kan men hem niet zonder meer frcs 1010 in rekening brengen. Maar indien de

1) Bijvoorbeeld: door het opnemen van eene dergelijke bepaling in het bordereau van aan- of verkoop.

2) Een welbekende truc van alle „bucket-shops”. In plaats van te vermelden: „Wij kochten heden voor U ter beurse...”, luidt het bordereau van aankoop: „Wij verkochten U heden...”.

3) Aldus o. a.: Trib. de la Seine, 3 mars 1900; Gaz. Pal. 4 mai 1900.

lasthebber zegt: ik verkoop u, lastgever, de fondsen nu wel zelf, maar breng u desalniettemin eene belooning in rekening, gelijkwaardig aan het commissieloon, dat ge hadt moeten betalen, wanneer ik de stukken voor u ter beurze had gekocht, en de koper verzet zich niet tegen zoodanige opvatting, dan is een later beroep op de nietigheid van zulk een beding onmogelijk.

376. Eindelijk doet de coulissier bij een groot aantal beurs-transacties zich aan ons voor als remisier, als een door zijn cliënt bezoldigd lasthebber, die zich een tweeden lasthebber substitueert ¹. Wanneer een particulier aan een coulisschuis een order op een officieel genoteerd fonds doet toekomen, staan den lasthebber in beginsel twee wegen open, die hij ter uitvoering van den bekomen last volgen kan. In enkele, zooeven omschreven, gevallen kan hij de fondsen, die hij toevallig bezat en geneigd is van de hand te zetten, met toestemming van zijn client, aan dezen rechtstreeks verkoopen. Maar als regel zal hij zich tot het Parquet moeten wenden en, na betaling der gebruikelijke courtage, het fonds aan zijn cliënt ter hand stellen. Het is begrijpelijk, dat hij op deze wijze hoogstens zijne onkosten goed maakt; immers vraagt hij zijn cliënt eene provisie, die de courtage van den Agent de change belangrijk overtreft, dan zal deze er de voorkeur aan schenken, zich bij eene volgende gelegenheid rechtstreeks tot het Parquet te wenden.

377. De reorganisatie van 1898 had de beteekenis der *marché libre* — reeds belangrijk verzwakt door het verlies harer beste fondsen, die in de voorafgaande jaren naar de officieele prijscourant waren overgegaan ² — zeer verminderd en een toestand van vijandschap met het Parquet in het leven geroepen, die voor den bloei der fondsenhandel allesbehalve voordeelig bleek te zijn. Het Parquet zelf herinnerde zich van oudsher, hoe groote diensten eene welgezinde Coulisse het ten allen tijde, maar vooral in moeilijke oogenblikken, als afnemer van fonds kon bewijzen. Reeds had de wetgevende macht op dien grond de Rente in handen der coulissiers gelaten. Toen dus de minister van financiën Caillaux besloot, zijn persoonlijke invloed aan te wenden, om tusschen Parquet en Coulisse

¹) Zie nummer 299.

²) Zie nummer 342.

een betere verhouding in het leven te roepen, was het welslagen van zijne poging a priori verzekerd.

De Coullisse stelde den eisch, hare levensvatbaarheid gewaarborgd te zien. Te dien einde verlangde zij ten opzichte der officieel genoteerde fondsen in eene positie gebracht te worden, die het indirect deelnemen aan den omzet daarvan tot een loonend bedrijf zou maken. Op dezen grondslag werd tusschen het Parquet en de gesyndiceerde Coullisse den 14en Februari 1901 eene overeenkomst geteekend, die den daaraanvolgenden 22en Juli in werking trad.

Het was mij niet mogelijk den streng vertrouwelijken tekst dezer *modus vivendi* meester te worden; wel, naast enkele mondelinge toelichtingen, het rondschrijven dat den 17en Juli door de Chambre syndicale van het Syndicaat voor termijnzaken aan de leden daarvan werd gezonden en waarin de voornaamste bepalingen der gesloten overeenkomst zijn vervat.

378. Art. 1 daarvan bepaalt, dat het Parquet uitsluitend aan de leden van het Syndicaat eene algemeene remise op de officieele provisie toestaat, bedragende: 40 0/0 voor alle termijnaffaires, 20 0/0 voor de reports en 10 0/0 voor de contante transacties. De syndicaatsleden verbinden zich, hunne courtages voor niemand, wien ook, te verlagen en van geen enkelen Agent de change, noch rechtstreeks, noch indirect, eene hoogere remise dan de voornemde aan te nemen. Als sanctie op de nalerving dezer voorschriften stelt art. 5, al. 1, de uitsluiting uit het Syndicaat.

Voorts wordt in art. 2 eene bijzondere remise van 80 0/0 toegestaan ¹, wanneer de transactie op een der in dit artikel speciaal genoemde fondsen ² betrekking heeft. Maar onder voorwaarde, dat in de op deze fondsen betrekking hebbende transacties de Agent

¹) Naar men zegt, is overeengekomen, het art. 2 op alle fondsen van toepassing te verklaren, die in de toekomst door het Parquet aan de Coullisse onttrokken worden.

²) Het zijn de volgende:

Rentes turques B. C. D. (thans de Dette Ottomane conv. unifiée 4 0/0) — Ottomanes consolidées 4 0/0 1890 — Ottomanes priorités 4 0/0 1890 — Ottomanes Douanes — Ottomanes sur Tribut d'Egypte 4 0/0 1891 — Ottomanes Priorité Tombac 4 0/0 1893 — Ottomanes 4 0/0 1894 — Ottomanes 3,5 0/0 1894 — Ottomanes 5 0/0 1896 — Tabacs ottomans — Banque ottomane — Rente Serbe 4 0/0 amort. 1895.

de change slechts door eene applicatie zoude betrokken worden, en wel op die wijze, dat dezelfde coulissier als kooper en verkooper zou fungeeren. Door deze chinoiserie, waarop wij dadelijk terugkomen, is alle risico voor den Agent de change uitgesloten.

Ook werd bepaald, dat deze bijzondere fondsen voortaan in een afzonderlijken hoek ¹ van het Parquet zouden verhandeld worden, waar de bankiers van het Syndicaat op dezelfde wijze als de teneurs de carnets der Agents de change toegang zouden hebben. In de practijk handelen de coulissiers echter niet in de groupe du Turc, maar sluiten zij de transactie zelve onder elkaar af. Daarna zoekt de verkooper een Agent de change op, die voor hem een zoogenaamd „contre-passement” maakt.

379. De Chambre syndicale van het Syndicaat voor termijnzaken achtte het noodig, den leden een voorbeeld te doen toekomen van de wijze, waarop de afsluiting van de transacties in Turksche en Servische waarden moest plaats grijpen, wilden deze overeenkomsten aanleiding geven tot de bedongen remise van 80 % ².

Dit was een nuttig werk, daar anders menig bankier niet zou geweten hebben, welken weg hij nu eigenlijk te volgen had! Wanneer wij dit voorbeeld hier opnemen en ons dus bij uitzondering op het terrein der beurstransacties begeven, geschiedt dit slechts, om te doen uitkomen, hoe o. i. deze wijze van handelen in strijd is met een der belangrijkste artikelen van het Decreet van 1890. Niet minder, om eens met een enkel voorbeeld te staven, dat de handelspractijk zelfs te Parijs een uitweg weet te vinden uit te knollende reglementeering.

Men moet zich dan nu in drieërlei verhouding indenken; de betrekking tusschen de coulissiers, syndicaatsleden, onderling; tusschen coulissiers en Agent de change; tusschen coulissiers en lastgevers. Duidelijkheidshalve stellen wij ons dus twee lastgevers, Jan en Karel, voor; twee coulissiers, Pieter en Frits, en één Agent de change, Maurits.

Jan geeft nu aan Pieter, zijn bankier, last, voor de liquidatie van 15 Augustus 25 Tabacs ottomans te verkoopen. Pieter verkoopt ze

1) Op den plattegrond te vinden.

2) Op andere wijze afgesloten, gaven zij slechts aanleiding tot de gewone remise, in art. 1 der conventie vastgesteld.

ter beurze tegen den koers van 315 fr. aan zijn collega Frits, die een aankooporder van Karel in handen had. Nu moet Pieter, omdat hij de verkoper is, zich tot een Agent de change in betrekking stellen. Hij begeeft zich naar Maurits en vraagt hem in zijn carnet te zijnen name een verkooporder van 25 Tabacs ottomans à 315 fr. te noteren en onmiddellijk evenzeer te zijnen name een aankooporder voor dezelfde fondsen tegen denzelfden prijs op te nemen. De Agent de change handelt dus „par voie d'application”, d. w. z. hij brengt den verkooporder niet aan de corbeille, maar contra-balanceert die tegen een ontvangen, gelijkkluidende aankooporder.

Pieter schrijft nu in zijn boek ¹:

Volgnummer.	Datum der transactie.	Naam van den lastgever.	Aard der transactie.	Termijn.	Aard der fondsen.	Aantal fondsen.	Koers.	Bedrag.	Naam van den Agent de change of van de partij.
3004	3 Aug.	Jan	Verkoop	15 Aug.	Tabacs ottomans	25	315	7875	Maurits, Agent de change
3005	" "	Frits	Koop	" "	" "	" "	" "	" "	" " "

Frits schrijft in zijn boek:

Volgnummer.	Datum der transactie.	Naam van den lastgever.	Aard der transactie.	Termijn.	Aard der fondsen.	Aantal fondsen.	Koers.	Bedrag.	Naam van den Agent de change of van de partij.
2722	3 Aug.	Karel	Koop	15 Aug.	Tabacs ottomans	25	315	7875	Pieter, No. 3005 ²

1) Het répertoire, dat, gelijk wij in nummer 339 bevonden, voor de voldoening der omzetbelasting door iederen beurshandelaar gehouden wordt.

2) In het voorbeeld der Chambre syndicale staat hier: Maurice, Agent de change. Daarentegen staat op het boek van Pieter, sub No. 3004 als contrepartie vermeld: Pierre, No. 3005. Dit zou ten eenenmale onbegrijpelijk zijn en zal op eene vergissing berusten.

Pieter is dus blijkens zijn boek in de volgende positie: tegenover zijn cliënt Jan is hij een lasthebber ter beurze, die zich voor de uitvoering van een verkooporder tot een Agent de change wendt. Hetzelfde is hij tegenover zijn collega Frits, dien hij in zijne boeken ¹ evenzeer voor een cliënt laat doorgaan. Zoo staat dus Pieter tegenover Maurits als een bankier, die twee orders, in tegengestelden zin luidend, in handen heeft en nu door een Agent de change de applicatie laat verrichten.

Frits staat te boek tegenover zijn cliënt Karel, als een lasthebber ter beurze, die zich een tweeden lasthebber, Pieter, substitueert. Maurits voldoet tweemaal de omzetbelasting, omdat hij in het boek van Pieter voor twee operaties als partij te boek staat ²; begrijpelijkerwijze wordt dit door hem op Pieter verhaald! Frits is van alle belasting vrij, want de laatste kolom van zijn boek verwijst naar de operatie 3005 op het boek van Pieter, waarvoor reeds belasting betaald is.

380. Een afdoend oordeel over dit alles uit te spreken, vereischt een vollediger kennis der Parijsche markt. Wij moeten er ons dan ook slechts toe bepalen, op te merken, dat deze geheele practijk ons met de uitdrukkelijke voorschriften van de laatste zinsnede van art. 43 van het Decreet van 1890 in strijd lijkt ³. Dit is voor geen tegenspraak vatbaar. De Agent de change ontvangt twee orders in tegengestelden zin. Dat zij van denzelfden persoon afkomstig zijn doet niet ter zake; dat is slechts een gevolg van de wonderlijke kunstgrepen, die voorafgaan. Volgens de voorschriften der wet moet de Agent de change nu beide orders aan de corbeille brengen. Eerst wanneer blijkt, dat de aankoop niet tegen lageren, de verkoop niet tegen hooger en prijs geschieden kan, is het den Agent

¹) Deze geheele vertooning doet echter niets af aan het feit, dat hij aan Frits het „engagement” stuurt, door art. 24 van het Reglement voor termijnzaken — (bijl. pag. 78) — voorgeschreven! Dan is Frits dus geen cliënt meer, maar handelaar. Op dit briefje staat ook het nummer 3005, dat ter controle voor de Registratie dient, en alsnu door Frits in zijn boek, laatste kolom, overgenomen wordt.

²) Deze dubbele omzetbelasting — in een gewoon geval immers zou de transactie aan het parquet in één enkele affaire gedaan zijn — is een tastbaar voordeel voor de schatkist, uit dit geheele „jeu d'écritures” geboren.

³) Zie bijlagen, pag. 32.

de change geoorloofd, tot afsluiting in zichzelf over te gaan, maar slechts met inachtneming der formaliteiten in art. 43 vermeld.

Het Parquet speelt hier een rol, die niet met zijne hooge positie strookt. De Agents de change verdienen $\frac{1}{5}$ der wettelijke courtage, door het aangaan van volkomen fictieve transacties. Financiële verantwoordelijkheid, dit moet erkend worden, ontstaat zodoende niet. Immers hoe zou dit mogelijk zijn, daar één en dezelfde persoon als lastgever voor aan- en verkoop fungeert? Maar de controle over een gedeelte der termijnmarkt, die nog onlangs van zoo groote beteekenis bleek, is het Parquet kwijt. En wanneer werkelijk waar is, dat deze remise-manoeuvres zich in de toekomst zullen uitstrekken tot elk fonds, dat aan de Coulisse onttrokken wordt, is daarin een gevaar gelegen.

De Coulisse daarentegen, heeft reden zich over dit alles te verheugen. Het behoeft geen betoog, dat de maatregel, van welken kant men de zaak ook beziet, hare positie krachtig versterkt heeft. Voor eene belangrijke groep officieel genoteerde fondsen, neemt zij eene erkende stelling in, onder controle of liever medewerking van het Parquet.

Vermelden wij ten slotte nog, dat de conventie van 1901 slechts geldt voor Coulissehuizen die géén succursale te Brussel ¹ of elders hebben; tenzij zoodanig filiaal eene afzonderlijke vennootschap vormt.

III. Verplichtingen der Coulistiers.

381. Wanneer men de geschiedenis der Coulisse en haar tegenwoordigen werkkring heeft nagegaan, is over hare verplichtingen, de te haren opzichte uitgevaardigde verbodsbepalingen en de haar eigene organisatie weinig belangrijks meer te vermelden. Aan de laatste drie afdelingen van dit hoofdstuk is dan ook slechts de

¹ Wat over den exodus der Parijsche Coulisse naar Brussel, na de regeling van 1898, verteld werd, was schromelijk overdreven. Enkele huizen vestigden daar succursales, maar geen enkel verliet Parijs.

waarde toe te kennen, van eene toelichting op de in 1898 vastgestelde statuten en reglementen der beide Coulisse-syndicaten ¹. Waar de in de bijlagen opgenomen tekst geenerlei toelichting vereischt, zullen wij zooveel mogelijk met verwijzing volstaan.

382. De coulissier is een vrij koopman. Als zoodanig is hij slechts gehouden, de verplichtingen na te leveren, die het gemeene recht hem oplegt. Het spreekt dus vanzelf, dat hij niet verplicht is tot het afleggen van een eed, vóór het aanvangen zijner werkzaamheden ter beurze. Het ontbreken van elk voorschrift op dit punt, doet echter naar mij voorkomt aan de positie van den coulissier weinig afbreuk. Men herinnere zich slechts, hoe weinig de afgelegde eed de Agents de change van wetschennis vermocht terug te houden!

Naast de bepalingen van het gemeene recht, gelden intusschen voor den coulissier syndiqué, dien wij beschouwen, nog statutaire verplichtingen. Art. 4 der statuten schrijft voor, dat elke candidaat voor het syndicaat eene akte van instemming met de reglementen van die vereeniging moet teekenen. Dit schenkt wel aan het syndicaat eenigen waarborg, maar niet, althans niet onmiddellijk, aan het publiek.

383. De coulissier is niet verplicht, zijne medewerking aan den fondsenomzet desgevorderd te verleen; ook in dezen zin is hij vrij koopman.

Oppervlakkig beschouwd schijnt de coulissier zich op dit punt in eene belangrijk betere stelling te bevinden, dan zijn collega aan de corbeille. Maar wanneer men nagaat, dat de artikelen 58 en 61 van het Decreet van 1890 den Agent de change de mogelijkheid openen, alle risico bij het uitvoeren van een beursorder uit te sluiten, en daarnaast in aanmerking neemt, dat ten gevolge van de scherpe concurrentie ter Coulisse een beursorder niet licht door een der daar werkzame tusschenpersonen geweigerd zal worden, verandert men van meening.

Ook met het beginsel van zelfwaarneming der functie, voor de

¹) Als regel vinden slechts de statuten en reglementen van het Syndicaat voor termijnzaken beschouwing (bijlagen, pag. 69 en 74). Waar het Syndicaat voor contante affaires eene afwijkende regeling aanvaardde, wordt zulks vermeld. „Statuten” of „reglement”, zonder meer, beteekent dus: Statuten of reglement van het Syndicaat voor termijnzaken.

Agents de change zoo nadrukkelijk gesteld, is door de Coullisse gebroken.

Art. 23 van het reglement zegt:

Les opérations sont traitées, soit par les chefs de maisons, soit par des employés.

Op dit voorschrift komen wij nader terug, waar het personeel der coullissiers besproken wordt.

384. Of de coullissier tot het bewaren van het ambtsgeheim verplicht is, is minstens genomen twijfelachtig. Eene speciale wetsbepaling bindt hem daartoe niet; maar legt art. 378 van den Code pénal hem de verplichting niet op?

Dit art. luidt aldus:

Les médecins et toutes autres personnes dépositaires, par état ou profession, des secrets qu'on leur confie, qui, hors le cas où la loi les oblige à se porter dénonciateurs, auront révélé ces secrets, seront punis

Ik betwijfel of men den coullissier zou kunnen rekenen tot de personen, die „par état ou profession” tot het bewaren van het in dit artikel bedoelde ambtsgeheim genoodzaakt zijn. Garaud merkt op, dat de Code pénal slechts het oog heeft op personen, tot wie men verplicht is zich te wenden ¹;

la confidence n'est donc protégée par la loi du secret professionnel, que si elle a été obligatoire.

Dit kenmerk is gelukkig gekozen. Zodoende is het te verklaren, dat de Agent de change wèl tot de bewaring van het ambtsgeheim verplicht is.

Jurisprudentie bestaat op dit punt niet, naar ik geloof. Wel maakte het tribunal de commerce der Seine, bij vonnis van 15 Maart 1892, uit ², dat het een agent d'affaires niet geoorloofd is, zich op het ambtsgeheim te beroepen, teneinde zich langs dezen weg te onttrekken aan eene gelaste overlegging van boeken. En wel op grond van het feit, dat een agent d'affaires als koopman te be-

¹) R. Garaud, Droit pénal français, V, 361.

²) Zie Annales 1892, jur. prud. 147, 148.

schouwen is, op wien de artt. 15 en 496 van den Code de commerce toepasselijk zijn. De coulissier nu verkeert zonder twijfel in dezelfde positie.

Intusschen zal eene opzettelijke, persoonlijke schending van het geheim in zaken door den coulissier eo ipso niet voorkomen. Daartegen verzet zich zijn eigenbelang en dat der geheele markt te zeer. De aanvangswoorden van art. 17 van het reglement zijn, naar mij dunkt, met deze voorstelling in overeenstemming te achten.

385. Eindelijk is de coulissier niet verplicht cautie te stellen; de zekerheidsstelling is geen voorwaarde van zijne opneming in het Syndicaat. Levert onze beschouwing ook op dit punt een negatief resultaat op, zoo is het wellicht wenschelijk nog te onderzoeken, of de coulissier dan geen enkelen financieelen waarborg aan het publiek biedt.

Art. 3° van de statuten eischt, dat de coulissier, die tot het Syndicaat wenscht toe te treden, bewijze, dat hij over een maatschappelijk of persoonlijk kapitaal van 300.000 francs beschikt. Het Syndicaat voor contante affaires stelt ook dezen eisch niet; wellicht omdat de commissiehandel à comptant geen eigenlijk bedrijfskapitaal vereischt.

Zonder nu met Boulanger¹ te willen beweren:

Tout le monde peut aller chez un papetier acheter un carnet et un crayon et faire de la coulisse,

moet toch opgemerkt worden, dat de door het Syndicaat voor termijnzaken verlangde justificatie, voor het publiek alle waarde mist. De cautie der Agents de change, die bijna even hoog is als de hier vermelde som, wordt in de schatkist gestort, om bij de eerste noodzaak tot nakoming van de verplichtingen te dienen, die op den Agent de change tegenover zijne lastgevers rusten; zij is niet meer dan één zwak element van zijne solvabiliteit. Hier uitsluitend een bloot voorschrift van aanwijzing van een minimum bedrijfskapitaal; wanneer de nood aan den man is, zal dit luttele bedrag reeds lang verdwenen zijn!

1) In zijne meergenoemde redevoering in den Senaat, den 28en Maart 1893 gehouden.

Neen, wanneer men in aanmerking neemt, dat het artikel in quaestie verder bepaalt, dat deze plicht niet rust op de reeds tot het Syndicaat toegetreden leden, begrijpt men, dat de gesyndiceerde Coulisse er slechts op uit was, van stonde af aan een kenteeken van welstand te eischen van hem, die in haar midden wenschte opgenomen te worden.

386. Als waarborg voor de nakoming der beursverplichtingen, die de leden van het Syndicaat tegenover elkander op zich nemen, is echter nog het voorschrift van art. 33 te beschouwen. Wanneer de maandelijksche liquidatietermijn nadert, zijn de coulissiers allen onderling tot volcvuldige levering of betaling van stukken of tot aanzuivering van koersverschillen verplicht. Het zou eenvoudig ondoenlijk zijn, wanneer al deze verbintenissen, die haast zonder uitzondering voor een deel tegen elkaar opwegen, één voor één moesten worden nagekomen. Vandaar dat de Chambre syndicale, als trouwens aan het Parquet, de algeheele liquidatie der op één en denzelfden termijn loopende verbintenissen in handen neemt en door een eenvoudig stelsel van tegenboekingen die verbintenissen, voor zoover doenlijk, compenseert. Alsdan, dit is natuurlijk, ontstaan er voor haast alle leden van het Syndicaat boeksaldi, in hun debet of credit, die door de Chambre syndicale op hen moeten worden verhaald, respectievelijk aan hen moeten worden uitbetaald.

Teneinde nu de aansprakelijkheid der leden bij voorbaat te dekken, kan de Chambre syndicale, wanneer zij dit noodig oordeelt, eene zoogenaamde „versement de garantie” van alle leden eischen, die tot frs. 100.000 besommen mag. Dit geschiedt bijna zonder uitzondering elke maand, vóór de liquidatie. De teruggave van het overschot aan elk lid, dat daarop recht heeft, geschiedt door giro's bij de Bank van Frankrijk.

Het Syndicaat voor contante affaires kent, zooals natuurlijk is, deze geheele centrale liquidatie niet. Art. 24 zegt:

Les opérations se règlent directement entre les contractants.

Toch schrijft art. 31 hier voor, dat ieder lid van het Syndicaat eene giro-rekening bij de Bank van Frankrijk moet hebben loopen. Want ook hier heeft de Chambre syndicale wel eens aan het enkele lid een bedrag uit de gemeenschappelijke kas over te maken en

zou het haar te lastig zijn, dit in den vorm van toezending van chèques te moeten doen.

387. Verdere verplichtingen van eenig belang worden den coulissier niet opgelegd. Wel bevatten de reglementen der Syndicaten nog enkele voorschriften, maar gewoonlijk stelt de practijk zwaarder eischen. Zóó bepaalt, om een enkel voorbeeld te noemen, art. 25 Règl. Compt., dat de leden elken beursdag hun kas geopend moeten houden van 9—11 uur; gewoonlijk wordt zij echter eerst om 5 uur gesloten.

IV. Verbodsbepalingen voor de Coulissiers.

388. Van de reeks verbodsbepalingen, die door den wetgever voor de Agents de change uitgevaardigd zijn ¹, is slechts één enkel voorschrift door het reglement van het Syndicaat overgenomen. Art. 23 verbiedt, in zijne laatste zinsnede, aan alle leden, ten behoeve van den bediende van een mede-coulissier eene beurs-transactie af te sluiten; tenzij zulks met toestemming van den collega plaats vindt. Op de gevaren, die uit zulke transacties zouden kunnen voortvloeien, werd reeds vroeger door ons de aandacht gevestigd. Geheel in overeenstemming met den aard daarvan komt het ons voor, dat het Syndicaat voor contante affaires de verbodsbepaling niet opnam.

Dat het verbod van zelfintrede ontbreekt, is begrijpelijk; immers juist voor zoover de coulissier optreedt als contractspartij vindt hij een ruim veld van werkzaamheid ter beurze. Wij hebben vroeger reeds gewezen op den ongunstigen invloed, die in verschillend opzicht van dit optreden uitgaat. Schending van het beurs-monopolie, benadeeling van den cliënt, zijn de haast onvermijdelijke gevolgen van het contrat direct ², door een lasthebber ten eigen behoeve afgesloten. Daarnaast moet wellicht nog opgemerkt worden,

¹) Nummers 214 vlg.

²) Nummers 360 vlg.

dat het tweeslachtig karakter, waarin de coulissiers zich ter beurze voordoen, ook voor de markt als zoodanig gevaar oplevert. Op het meer vermelde Congrès international des valeurs mobilières, in Juni 1900 te Parijs gehouden, formuleerde de heer E. Théry dit gevaar als volgt:

Si vous concevez les intermédiaires de bourse comme pouvant retenir les opérations de leurs clients pour leur compte personnel, ne sentez-vous pas, qu'à un moment donné, au moment peut-être où le public aura le plus besoin du marché public, ce marché se débordera, parce qu'aux offres du public viendront s'ajouter celles des intermédiaires mal engagés et qu'il en resultera nécessairement une perturbation préjudiciable à tous les porteurs de valeurs mobilières?

Het ware te wenschen, dat de gesyndikeerde Coullisse zich bepaalde tot den zuiveren tusschenhandel in niet-officieel genoteerde fondsen; of dat zij terugkeerde tot de rol, die zij onmiddellijk na de Restauratie met zoo goed gevolg vervulde: den omzet van fondsen voor eigen rekening¹, een taak, die zij thans naast en met de eigenlijke haute-banque waarneemt. Het is intusschen te vreczen, dat eene principieele keuze op dit punt nog langen tijd door overwegingen van geldelijk voordeel zal worden verijdeld.

389. Enkele bijzondere verbodsbepalingen, die uit de eigenaardige positie der Coullisse te verklaren zijn, blijven ter beschouwing over.

Zoo verbiedt art. 18 van het reglement, in de derde zinsnede, op straffe van boete, aan ieder lid van het Syndicaat, in de officieele „groupes” transacties af te sluiten met een coulissehuis, dat van het Syndicaat niet deel uitmaakt. Buiten deze „hoeken” staat het ieder natuurlijk vrij, te handelen met wien hij wil. Het Syndicaat voor contante affaires stelt dit verbod niet met zoovele woorden; het ligt echter, naar ik meen, in de tweede zinsnede van art. 18 van het desbetreffend reglement besloten².

Voorts verbiedt art. 25 van het reglement het gebruiken van andere „engagements”, dan die, welke door de Chambre syndicale

1) Zie nummer 318.

2) Bijlagen, pag. 92.

afgegeven worden. Deze engagements zijn de contracten, welke de coulissiers elkander nabecurs ter teekening toezenden¹. Zij worden door de kamer ten behoeve der Caisse commune gezegeld.

390. Verreweg het voornaamste verbod is in fine van art. 18 van het reglement vervat: het is verboden in de officieele hoeken overeenkomsten af te sluiten, die niet op de koerslijst voorkomende fondsen tot voorwerp hebben. Ook ter Coullisse, wij zullen daarop nog vaker de aandacht vestigen, is de prijscourant een kenmerk van beteekenis.

Om dit verbod nu op zijne juiste waarde te schatten, behoort men naar mij voorkomt in de eerste plaats op de aanvangswoorden van art. 11 acht te slaan:

Sont seules inscrites à la cote du marché les valeurs, ne figurant pas à la cote officielle des Agents de change de Paris.

Brengt men deze bepaling in verband met het verbod van art. 18, dan ziet men, dat aan de leden der gesyndikeerde Coullisse implicite alle handel in valeurs cotées, d. w. z. aan het parquet genoteerde fondsen, verboden wordt.

Daarnaast staat eene restrictie van het verbod, door art. 18 zelf gesteld. Wanneer het zoogenaamde „opérations à l'émission” in staatsfondsen of diergelijke waarden geldt, mag de Coullisse deze papieren verhandelen, ook al komen zij niet op de prijscourant van het Syndicaat voor. Dit behoeft eenige uitlegging. Merken wij echter bij voorbaat op, dat het niet duidelijk is, waarom zulke affaires en vue d'une émission in art. 18 beperkt worden tot „fonds d'Etats ou titres similaires”. Immers, om een enkel voorbeeld te noemen, eenige maanden geleden gaven de nieuw uitgegeven waarden van het Crédit foncier wel degelijk tot uitgebreide emissie-operaties ter Coullisse aanleiding, alvorens door het Parquet genoteerd te worden.

391. Wat is eene opération à l'émission?

Zoodra de uitgifte eener leening is aangekondigd, tracht het publiek door inschrijving min of meer groote posten daarvan meester te worden, veelal niet met de bedoeling eigenaar dier fondsen te

¹) Vergelijk nummer 241.

worden, maar in de hoop ze vóór de eigenlijke uitgifte met winst aan een ander over te doen. Zoodoende ontstaat eene markt in deze fondsen en is de coulisse de aangewezen plaats tot het houden van deze beurs. Immers aan het parquet kunnen de premiejagers hun aanbod niet plaatsen, de Agents de change houden zich slechts met de afsluiting van overeenkomsten in officieel genoteerde fondsen op. Nemen wij een voorbeeld.

Een speculant heeft op 1000 aandeelen ingeschreven, tegen den vastgestelden koers van 450 francs. Hij geeft een couliissier last, deze fondsen ter beurze te verkoopen, zoodra zij fr. 5 premie noteeren. Inderdaad stijgt de koers tot 455 francs en de stukken worden verkocht, te leveren „à l'émission”¹, dus niet als bij eene gewone termijnaffaire, bijvoorbeeld „fin courant”, d. w. z. bij de liquidatie op het einde der maand. Neen, voor deze overeenkomsten stelt de Chambre syndicale, volgens art. 22 van het reglement, een bijzonderen liquidatietermijn vast, die zooveel mogelijk met den dag van beschikbaarstelling der stukken zal samenvallen.

392. Zelfs wanneer het koersverloop overeenkomstig de voorstelling van den speculant plaats grijpt, is het mogelijk, dat deze een gevoelig verlies lijdt. Immers wanneer de leening vier maal overteekend wordt, zal hij zich op zijne inschrijving slechts 200 aandelen toegewezen zien. Alsdan is hij verplicht, de overige 800 aandelen alsnog in te koopen en is het zeer waarschijnlijk, dat zulks tegen een prijs zal moeten geschieden, die de 455 francs, die hij per aandeel ontvangt, verre te boven gaat.

Om dit risico te beperken, hebben de emissie-operaties in de practijk dikwijls in den vorm van zoogenaamde „ventes de résultats” plaats. De speculant verkoopt dan niet 1000 aandelen in blanco, maar het resultaat van eene inschrijving op 1000 aandelen. Onnoodig echter te zeggen, dat in dit geval de verkooper met een lageren koers genoeg zal moeten nemen.

393. Maar wat te beslissen, indien de geheele leening, vóór de eigenlijke uitgifte, geannuleerd wordt, hetzij door de ver-

¹) Terecht merkt Courtois, pag. 79, op, dat deze overeenkomsten eigenlijk „opérations à la délivrance” moesten heeten, want de bedoeling, die bij de afsluiting voorzigt, is, dat de stukken eerst geleverd zullen worden, wanneer zij vervaardigd en ter beschikking van de inschrijvers gesteld zijn.

gadring van aandeelhouders, hetzij door den rechter ¹? De speculant zal onmogelijk de verkochte stukken kunnen leveren; maar kan hij door den kooper aangesproken worden om vergoeding van de schade, die deze uit hoofde van het niet nakomen der verplichting tot levering lijdt? De practijk beschouwt de opération à l'émission als eene termijnaffaire, die zich slechts in zóó verre van andere overeenkomsten op termijn onderscheidt, dat zij wordt afgesloten op een nader te bepalen liquidatie-termijn; die dag is een dies incertus quando. Deze meening berust echter op eene dwaling. Ik vind op dit punt eene duidelijke beslissing van het Hof van Cassatie ², uitmakende, dat de opération à l'émission te beschouwen is als eene voorwaardelijke overeenkomst; de nakoming der daaruit voortvloeiende verbintenissen is afhankelijk te achten van het al of niet plaats hebben van de uitgifte der fondsen.

Was de opération à l'émission nu als eene tijdaffaire te beschouwen, dan zou slechts de praestatie gedurende een zekeren tijd opgeschort zijn; dan bestond er een inschuld en zou de verkooper van fondsen dus voor het niet nakomen van zijn verplichtingen aansprakelijk te achten zijn. Het Hof van Cassatie echter besliste, dat er onzekerheid was of de schuldplichtigheid en daarmede het recht van vorderen wel ontstaan zou; de opschortende voorwaarde werd niet vervuld, de verkooper was tot geenerlei schadevergoeding gehouden.

394. Dat de opérations à l'émission niet met termijnzaken op één lijn te stellen zijn, blijkt ook uit het feit, dat het Syndicaat voor contante affaires er zich mede ophoudt. Art. 19 van het desbetreffend reglement toch bevat, in zijne tweede zinsnede, eene bepaling op dit punt.

In de practijk werd mij deze houding als volgt verklaard:

Ces opérations, dont le jour de règlement ne concorde pas avec le jour de liquidation habituel, sont assimilées à des opérations au comptant, puisque le client est obligé de déboursier à un moment, où d'ordinaire on le laisse tranquille.

¹) Zie nummer 110.

²) Cass. Civ. 24 Nov. 1886; zie Sirey 1887, 1, 72.

De verklaring is echter juister in het rechtskarakter der emissie-operatie te zoeken.

V. Organisatie der Coulisse.

395. De eigenlijke organisatie van de Coulisse dagteekent eerst van 1898. Welke nadeelige gevolgen de in dat jaar getroffen regeling ook voor den vrijen handel gehad mocht hebben, één kennelijk voordeel bood zij de Coulisse: van stonde af aan kon zij zich wettelijk organiseeren.

Toen de vrije markt na de revolutie van 1848 hare werkzaamheden weder opvatte, werden eenige der te dier plaatse werkzame beurshandelaars getroffen door de nadeelen, die het gemis aan alle organisatie medebracht. Betreurenswaardige gevallen deden zich voor, waarin de kwade trouw van enkelen de geheele markt bij het publiek in een slechten reuk bracht. Vandaar, dat men besloot eene vereeniging voor den vrijen effectenhandel ¹ te stichten.

Tot het lidmaatschap dezer vereeniging kon men slechts na candidaatsstelling en daarop volgende openbare ballotage geraken. Het bestuur der vereeniging waakte, in navolging van de Chambre syndicale der Agents de change, voor de belangen der markt en voor de nakoming der door de leden gesloten overeenkomsten. De invloed van dezen maatregel op den gang van zaken, zegt Courtois, was voortreffelijk; niet alleen onderging de omzet ter beurze eene groote uitbreiding, ook de moraliteit te dier plaatse werd belangrijk verhoogd.

Maar, wij bevonden dit vroeger, het Parquet kon dezen gereglementeerden voorspoed niet dulden. Kenschetsend is het, dat de Prefect van politie door eene ordonnantie van 1 December 1850 de georganiseerde Coulisse, in de Cercle de l'Opéra gehouden, ophief, terwijl hij de coulissiers, die na dezen maatregel in het Casino de la Chaussée-d'Antin bijeenkwamen en daar, los van elk

¹) Zie voor de organisatie van deze vereeniging de beschrijving bij Courtois, haren secretaris, pag. 16, 17.

beginsel van organisatie, handel dreven, ongemoeid liet. Toen de Coulisse zich daarna ten tweeden male op denzelfden grondslag organiseerde, greep de rechter in 1859 in dezen onwettigen toestand in ¹.

396. Toch vinden wij, ook na dit optreden des rechters, haast voortdurend eene georganiseerde Coulisse, die uit twee groepen bestaat, van welke de eene, *Coulisse de la Rente*, zich uitsluitend met de verhandeling der Fransche staatsschuld ophoudt, terwijl de andere, *Coulisse des valeurs*, alle overige fondsen verhandelt, onverschillig of zij zodoende inbreuk op het monopolie maakt of niet.

Het is te begrijpen, dat aan deze beide vereenigingen elke wettelijke grondslag vreemd was. De heer Vidal sprak in de société d'économie politique ² van:

des groupes sympathiques, plus ou moins fortement constitués, avec des réglemens plus ou moins sévères ;

maar het vooropgestelde doel was een beletsel voor het vervangen van dezen band van sympathie door den band des rechts. Immers hielden de beide Coulisses, de eerste zelfs uitsluitend, zich op met handelingen, die lijnrecht indruischten tegen de voorschriften der wet, meer speciaal van art. 76 van den Code.

397. De reorganisatie der markt in 1898 bracht in dezen toestand eene ingrijpende wijziging. Door de administratieve sanctie, die van stonde af aan het beursmonopolie beschermde, zag de Coulisse zich genoodzaakt, hare operaties tot het haar door de wet overgelaten terrein te beperken; thans kon zij zich organiseeren, overeenkomstig de wet van 21 Maart 1884 ³.

In den loop van December 1898 werden op dezen grondslag twee Syndicaten opgericht, waarvan het eerste, *Syndicat à terme*, zich in beginsel slechts met den termijnhandel in niet officieel genoteerde

¹) Zie nummer 324.

²) In de reeds genoemde zitting van 5 April 1900.

³) Loi relative à la création des syndicats professionnels, waarvan art. 2 luidt:

Les syndicats ou associations professionnelles, de personnes exerçant la même profession, pourront se constituer librement sans l'autorisation du Gouvernement.

fondsen zou ophouden, terwijl het tweede, *Syndicat au comptant*, den handel à comptant in dezelfde waarden ten doel had ¹.

398. Alvorens nu de inwendige organisatie van deze beide Syndicats professionnels na te gaan, aan de hand hunner, in de bijlagen opgenomen, statuten en reglementen, zij nog op een derde onderdeel der hedendaagsche Parijsche Coullisse gewezen. De *Coullisse de la Rente* werd door de reorganisatie van 1898 niet geraakt. Zij bleef op den ouden voet aan de beurs bestaan, principieel daarin afwijkend van de beide genoemde Syndicaten, dat zij een wettelijk ongeoorloofd doel najaagt. Ook haar huidig bestaan grondt zich uitsluitend op de toegeeflijkheid der regeering.

Van verschillende zijden werden in 1898 pogingen aangewend, de voorstelling ingang te doen vinden, dat de handhaving van dit onderdeel der Coullisse geenszins in strijd was met de ontworpen wettelijke regeling der beurs. In de begrootingscommissie verdedigde minister Cochery dit standpunt op grond hiervan, dat de transacties door deze groep van coulissiers afgesloten altijd tot het opmaken van een bordereau d'Agent de change aanleiding moesten geven, daarmede ongetwijfeld doelende op het feit, dat voor de overdracht van op naam luidende obligaties der Fransche schuld de tusschenkomst van een Agent de change vereischt is. Dezelfde redeneering werd later door den heer Manchez in de Société d'économie politique gevolgd. Maar zodoende verwaarloost men het feit, dat van de Fransche Rente ook stukken aan toonder luidend in omloop zijn.

Inderdaad bleek mij, dat de Coullisse in de Fransche schuld slechts bij uitzondering zelfstandig serieuzen omzet bewerkstelligt. Gewoonlijk bepaalt zich haar rol bij de liquidatie tot vereffening van koersverschillen en heeft alle „mouvement de titres” door middel van het Parquet plaats. Maar dit neemt niet weg, dat ook dan art. 76 van den Code, dat van „*négociations des effets publics*” spreekt, zonder twijfel geschonden wordt!

Hoe dit alles ook zij, de handhaving der Coullisse de la Rente vloeide ongetwijfeld uit hare door iedereen erkende onmisbaarheid

¹) Hunne volledige benaming luidt: „Syndicat des Banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris” en „Syndicat des Banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris”. De laatste markt wordt ook wel „Coullisse des petites valeurs” genoemd.

voort. Zij waarborgt de Fransche schuld ter beurze te allen tijde een ruime markt. Zoo zeide de heer Morel, rapporteur over de begrooting van 1898:

L'utilité de la coulisse des rentes est reconnue par tout le monde, pour donner plus d'étendue et d'élasticité au marché de nos rentes, qui est le régulateur des autres valeurs.

Op het oogenblik maken ongeveer 50 huizen deel uit van de Coulisse de la Rente. Omtrent een vierde gedeelte daarvan is evenzeer bij de twee Syndicaten aangesloten.

399. De organisatie van het Syndicaat voor termijnzaken wordt door de statuten en reglementen beheerscht, die den 2en December 1899 vastgesteld werden¹. Dit Syndicaat wordt op het oogenblik door 93 huizen gevormd, waarvan 67 tegelijkertijd lid zijn van het Syndicaat voor contante affaires; dáárbij zijn in het geheel ongeveer 120 huizen aangesloten.

Het doel van deze vereenigingen wordt in art. 2 der statuten omschreven; het luidt geheel in overeenstemming met art. 3 der wet van 1884, dat het doel van zulke Syndicats professionnels beperkt tot de behartiging hunner oeconomische en handelsbelangen. Uitdrukkelijk bepaalt art. 2 verder, dat de vereeniging, als zoodanig, vreemd blijft aan allen omzet van fondsen.

De zetel van het Syndicaat is te Parijs; mits in deze stad blijvende, kan hij ten allen tijde door eene beslissing der Chambre syndicale verplaatst worden.

400. Om lid van het Syndicaat te kunnen worden moet men in de eerste plaats beantwoorden aan enkele voorwaarden van benoembaarheid. De candidaat moet, als coulissier, zijn beroep maken van den fondsenhandel voor eigen of andermans rekening aan de beurs van Parijs. Voorts moet hij Franschman zijn. Het is begrijpelijk, dat de Syndicaten, na de vijandige betoogingen, waaraan de Coulisse in 1898 uit hoofde harer cosmopoliteit had blootgestaan, dezen eisch stelden. Slechts werd als overgangsmaatregel bepaald, dat de vreemdelingen, die op de zoogenaamde „feuille”, de leden-

¹) Annuaire de législation française, No. 1299. Wanneer het Syndicaat voor contante affaires eene afwijkende regeling aanvaardde, vindt dit vermelding.

lijst, der vroegere „Marchés de banquiers en valeurs à terme ou au comptant près la Bourse de Paris” voorkwamen, niet aan deze voorwaarde behoefden te voldoen. Eindelijk moet de candidaat voor het lidmaatschap van het Syndicaat voor termijnzaken nog de beschikking over een zeker kapitaal hebben ¹.

Wanneer men deze eischen stelt naast die, welke voor de toelating tot het Parquet gelden, valt eene vergelijking der aan het publiek geboden waarborgen zeker niet in het voordeel der Coullisse uit.

401. Elke candidaat moet, bij het richten van zijne aanvraag tot de Chambre syndicale om toelating, een akte van instemming met de statuten en reglementen van het Syndicaat teekenen ². De aanvraag zelve moet bovendien door twee leden ondersteund worden.

De Chambre syndicale stelt daarna alle leden met de aanvraag in kennis, ten minste een week voordat zij over de al of niet toelating van den candidaat beslist. Bij het nemen dier beslissing is de Chambre syndicale geheel vrij, zij beoordeelt naar haar eigen inzicht de eventueel ingekomen bezwaren van syndicaatsleden. Zij volstaat er mede, dezen, nadat tot toelating besloten is, van dit feit kennis te geven.

402. Art. 5 der statuten bepaalt, dat naamlooze vennootschappen niet tot het Syndicaat kunnen toetreden. De reden van deze bepaling is waarschijnlijk daarin gelegen, dat de gesyndiceerde Coullisse de groote bankinstellingen liever tot cliënten, dan tot concurrenten heeft.

Andere vennootschappen kunnen toegelaten worden, voorzover zij overeenkomstig de voorschriften van den Code opgericht zijn en een afschrift der vennootschapsakte aan de Chambre syndicale hebben doen toekomen. De opneming der vennootschap in het Syndicaat brengt van rechtswege de toelating van alle vennoten mede.

Elk coulissehuis moet bij toelating op de markt een entreegeld storten, waarvan het bedrag door de Chambre syndicale, met een

¹) Zie nummer 385.

²) Zie ook de artt. 38 en 39 van het reglement.

minimum van frs. 1000, bepaald wordt¹. Voor de marché au comptant is dit minimum op frs. 300 gesteld. Van het enkele lid, als zoodanig, wordt geen ontreegeld geheven.

403. Omtrent de algemeene vergadering bevat art. 17 der statuten een reeks voorschriften, waarop alle toelichting overbodig mag heeten. Daarnaast bepaalt art. 18, dat over statutenwijziging of ontbinding der vereeniging door eene algemeene vergadering kan beslist worden, mits deze speciaal met dit doel bijeengeroepen zij en de meerderheid der Syndicaatsleden telt.

Voor wijziging van het reglement stelt art. 41 van hetzelfde deze beperkende bepalingen niet; eene gewone algemeene vergadering is daartoe bevoegd, terwijl de Chambre syndicale gerechtigd is, alle voorloopige en bijkomstige veranderingen aan te brengen, die zij voor den goeden loop der zaken nuttig oordeelt.

404. De geheele reglementeering der Coullisse kan gequalificeerd worden als: „une organisation, calquée sur celle du Parquet.” Zoo vinden wij ook aan beide Syndicaten eene Chambre syndicale verbonden.

Hare samenstelling wordt, voor het Syndicaat voor termijnzaken, door art. 7 der statuten bepaald. Zij bestaat op het oogenblik uit het maximum der in dat artikel genoemde leden, te weten: een president, een vice-president, een secretaris, een penningmeester en vijf gewone leden. Zij kunnen ten allen tijde door de algemeene vergadering afgezet en ieder jaar door de in art. 17 genoemde jaarvergadering herbenoemd worden.

Met de in art. 8 genoemde inwendige administratie: boekhouding, beheer der geldmiddelen, correspondentie, enz. —, houden inzonderheid de secretaris en de penningmeester zich bezig. Ten slotte bepaalt art. 10, in fine, dat de leden der kamer hunne functies om niet waarnemen.

405. Over den werkring der Chambre syndicale valt iets meer te zeggen. Art. 10 der statuten geeft eene opsomming van de verschillende onderdeelen van haar taak, waaruit blijkt, dat wij ook hier weder aantreffen: eene bevoegdheid van vertegenwoordiging, van strafoplegging en van beheer.

De Chambre syndicale heeft eene onbeperkte bevoegdheid in alle

¹) In de praktijk bepaalt de Chambre syndicale dit bedrag naar gelang van de beteekenis van het huis, dat toetreedt.

zaken, die het belang der vereeniging betreffen. Zij vertegenwoordigt de gezamenlijke syndicaatsleden, die echter, volgens art. 7, hare handelwijze kunnen wraken, door de kamer in haar geheel of voor een gedeelte tot aftreden te noodzaken. In 1901 werden bijvoorbeeld de onderhandelingen tusschen het Parquet en de Coullisse à terme, over de regeling hunner wederzijdsche belangen ter beurze, door de Chambres syndicales van beide corporaties gevoerd.

406. De disciplinaire macht der kamer is vrij belangrijk. Zij kan voor elke overtreding der statuten of reglementen boeten opleggen, tot op een maximum van fres. 1000 ¹. Voorts is zij gerechtigd elk syndicaatslid, dat zich schuldig heeft gemaakt aan een ernstig vergrijp tegen de handelsgebruiken of aan overtreding der essentiele voorschriften van het reglement, met tijdelijke uitsluiting uit de vereeniging te bestraffen. De ontzegging van het lidmaatschap der vereeniging kan echter uitsluitend door de algemeene vergadering uitgesproken worden.

Ontstaat op de markt tusschen twee coulissiers geschil over eene afgesloten beurstransactie, dan beslist, volgens art. 26 van het reglement, de Chambre syndicale hierover in hoogste instantie. Voor het overige bepaalt art. 13 der statuten, dat de kamer haar advies uitbrengt in zake alle geschillen, die de syndicaatsleden betreffen, terwijl in hetzelfde artikel hare arbitrale bevoegdheid erkend wordt.

407. Gelijk de Chambre syndicale der Agents de change, heeft ook die der gesyndiceerde Coullisse een recht van leiding, dat zich overal op de markt doet gevoelen. Art 10 der statuten zegt in het algemeen:

La Chambre syndicale est investie de pleins pouvoirs, pour élaborer tous réglemens de nature à assurer le bon fonctionnement des opérations professionnelles sur le marché des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris et du commerce des valeurs.

Zoo besloot zij onlangs, dat de bedienden, die zich in de ver-

¹) De Chambre syndicale der marché au comptant kan hierbij slechts tot fres. 200 gaan. Over het algemeen valt het op, dat de kosten, die het lidmaatschap van dit Syndicaat kan medebrengen, geringer zijn, dan bij het Syndicat à terme. Schoon uit het op beide markten genoteerde aantal fondsen (nummer 357) het tegengestelde zou af te leiden zijn, is het Syndicaat voor termijnzaken dan ook verreweg het belangrijkste.

schillende hoeken begeven tot het afsluiten van transacties, een bepaalde knoop als onderscheidingsteeken moeten dragen en stelde zij „gardiens” aan den ingang dier groepen, om te waken dat geen onbevoegde daar binnentreedt.

Voorts deelt zij de verschillende groepen in, naar gelang van den aard en het belang der af te sluiten overeenkomsten. Een blik op den plattegrond der beurs is voldoende, om te kunnen opmerken, dat de Chambre syndicale deze splitsing niet in onderdeelen doortrok. Zij stelt de minimum bedragen van stukken vast, die in ééne transactie op termijn kunnen verhandeld worden. Zij belast zich met de algemeene liquidatie der op één en denzelfden termijn tusschen syndicaatsleden afgesloten overeenkomsten. Zij stelt zich ten slotte tot de Registratie in betrekking ter voldoening van de omzetbelasting, die op de transacties drukt, en van de zegelbelasting, van de fondsen geheven. Wel staat het elk lid afzonderlijk vrij, deze belastingen te voldoen, maar ook in dat geval blijft hij onderworpen aan het toezicht der Chambre syndicale op de naleving der fiscale wetten.

408. Ook de gesyndikeerde Coullisse bezit eene Caisse commune; maar terwijl dit gemeenschappelijk fonds aan het Parquet in de eerste plaats de rol van weerstandskas in tijden van crisis vervult, blijkt hier uit alles, dat men daarin slechts een fonds te zien heeft, waaruit de door het Syndicaat als zoodanig te maken kosten bestreden worden.

De Caisse commune wordt uit de verschillende, in art. 32 van het reglement opgesomde bronnen gevoed, die ons alle bekend zijn. Duidelijkheidshalve zij nogmaals opgemerkt, dat de „engagements” die de coulissiers na het afsluiten eener transactie wisselen, ten behoeve der Caisse commune gezegeld zijn en dat de „appels de fonds” voornamelijk bestaan uit de voor elke liquidatie geëischte stortingen¹. Ook blijkens art. 10 der statuten, wordt het bedrag dezer stortingen door de Chambre syndicale bepaald.

De gelden van het Syndicaat worden bij de Bank van Frankrijk gedeponceerd. De statuten van het Syndicaat voor contante affaires stellen dit deposito, dat hier trouwens bij iedere andere finantiële

¹) Zie nummer 386.

instelling geschieden kan, facultatief; wederom een gevolg van de veel geringere middelen, waarover dit Syndicaat beschikt. De president en de penningmeester zijn te zamen uitsluitend gerechtigd, de gelden van de Bank op te vorderen. De Chambre syndicale heeft alleen het recht, die gelden aan te wenden voor de door haar nuttig geachte doeleinden; hare hieruit voortvloeiende aansprakelijkheid wordt in ieder geval gedekt door het verstrijken van den termijn van één maand nadat de in art. 17 genoemde algemeene vergadering gehouden is.

409. Sedert de oprichting der gesyndiceerde Coulissee heeft ook hare officiële prijscourant de beteekenis gekregen van een grenslijn van bevoegdheden. Wij weten, dat het, krachtens art. 18 der statuten, aan den coulissier verboden is op de markt fondsen te verhandelen, die niet op de prijscourant voorkomen. Aan den anderen kant blijkt uit art. 16, dat de Chambre syndicale hare werkzaamheden evenzeer slechts uitstrekt over transacties in genoteerde fondsen.

Aan dit alles ontleent de prijscourant der besloten Coulissee, de zoogenaamde „Cote en Banque”, eene bijzondere beteekenis. Daarnaast gelden voor haar de opmerkingen, die wij vroeger omtrent de koerslijst van het Parquet maakten¹. Slechts geve men er wel acht op, dat hier niet alleen volkomen vrijheid van openbaarmaking der genoteerde koersen bestaat², maar dat ieder evenzeer tot vaststelling daarvan bevoegd is. Hieruit volgt dat de Cote en Banque het stempel der authenticiteit mist, dat door de wet op de prijscourant der Agents de change gedrukt wordt.

Over de toelating van fondsen tot de officiële notering der Coulissee beslist de Chambre syndicale, zonder haar oordeel te motiveeren. In geval van toelating, moet zij de syndicaatsleden terstond van hare beslissing kennisgeven en behoort zij hen bovendien nog twee beursdagen vóór de eigenlijke opneming van het fonds in de prijscourant met dit feit in kennis te stellen. Overigens bevatten de artt. 11 en 12 der statuten volkomen duidelijke voorschriften omtrent de formeele eischen, die de kamer vóór de toelating te stellen

1) Zie nummer 269.

2) Sinds Januari 1899 bestaat er eene officiële publicatie, uitgaande van het Syndicaat voor contante affaires, waarin evenzeer de koersen, op de termijnmarkt genoteerd, openbaar gemaakt worden.

heeft ¹⁾, eischen, die, vooral waar het buitenlandsche fondsen geldt, heel wat minder zwaar wegen, dan die, welke het Parquet volgens de wet zich genoodzaakt ziet in het oog te houden.

Bij wijze van overgangmaatregel werd in 1898 bepaald, dat de fondsen, die op de „feuille” der markt voorkwamen, d. w. z. op de prijscourant door het toenmalig Comité vastgesteld, eo ipso naar de Cote en Banque zouden overgaan, tenzij de Chambre syndicale het tegendeel besliste.

410. De vraag of de koersen, door de gesyndikeerde Coulisse genoteerd, dezelfde waarborgen van juistheid en betrouwbaarheid bieden, als die, welke door de Agents de change worden opgenomen, heeft tot veel wrijving aanleiding gegeven, laatstelijk op het meergenoemde Congrès des valeurs mobilières van 1900.

De heer Vidal merkte op, dat de „sincérité des cours” op de gereglementeerde vrije markt even zoo goed gwaarborgd is, als aan het Parquet, ook al is hier geen sprake van een monopolie van koersvaststelling. En wel, omdat ook hier de twee onmisbare voorwaarden van eerlijke notering: openbaarheid en betwistbaarheid, geëerbiedigd worden.

Wat de openbaarheid betreft, art. 9 der statuten schrijft voor, dat de gemaakte koersen op de markt in het openbaar zullen worden opgeteekend door de agents der Chambre syndicale. Deze agents zijn de zoogenaamde „coteurs”, die door de kamer benoemd worden ten getale van één voor elke groep. Is eene transactie afgesloten, dan geven de partijen den koers aan den coteur op, met gelijktijdige overgave van een fiche of inzage der carnets; deze schrijft de gemaakte koers op eene lei.

Alle veertien dagen ongeveer laat de Chambre syndicale per omzendbrief aan de syndicaatsleden weten, dat de heeren X. en Z., coulissiers, voor den genoemden tijd zijn aangewezen, om op de notering toe te zien. De bedienden dezer huizen, die zich in de groepen bevinden, zijn dan verplicht elke opgemerkte onregelmatigheid terstond aan te geven.

Ten slotte gaat de coteur tot de zoogenaamde „appel général des

¹⁾ Daarnaast staan de eischen in de zegelwet, de vennootschapswet e. a. vervat. Bovendien bepaalt art. 12 in fine, dat de Chambre syndicale nog gerechtigd is, alle bijzondere waarborgen te eischen, die zij noodig acht.

cours" over en kan de tweede factor, de betwistbaarheid in werking treden. De hiertoe aangewezen leden der Chambre syndicale beslissen alle geschillen, die over de gemaakte koersen ontstaan, in laatste instantie en op de plaats zelve, na de betrokken partijen te hebben gehoord.

Of dit alles nu inderdaad voldoende is, om eene in alle opzichten eerlijke en betrouwbare notering te waarborgen, wagen wij niet te beoordeelen. Voorzeker rijst de bedenking, dat het ontbreken van elk voorschrift omtrent de applicatie van beursorders, een nadeeligen invloed moet oefenen. Maar daartegenover staat, dat ook aan het Parquet op dit punt zonderlinge praktijken ingang gevonden hebben ¹.

411. Het personeel der coulissiers laat zich in de beide zelfde categoriën splitsen, die aan eene charge d'Agent de change werkzaam zijn ². Slechts dat gedeelte, dat zich ter beurze met den eigenlijken fondsenhandel ophoudt, vindt in de reglementen der Syndicaten vermelding.

Art. 23 van het reglement voor termijnzaken bepaalt, dat de transacties ter beurze kunnen worden afgesloten door de chefs der huizen of door bedienden, tencurs de carnet, waarvan de namen aan de Chambre syndicale moeten opgegeven worden, die het recht heeft bij overtreding der reglementen hunne tijdelijke of definitieve uitsluiting te bevelen. Deze tencurs de carnet moeten de afgesloten transacties onmiddellijk opteekenen; ontstaat er verschil van meening, dan heeft alleen het carnet bewijskracht.

Geen coulissehuis, zegt het reglement, mag meer dan één teneur de carnet per hock hebben. In de practijk is er gewoonlijk niet meer dan één enkele teneur de carnet voor de geheele markt. Hij alleen mag de afgesloten overeenkomsten inschrijven, maar het bleek mij, dat hij gewoonlijk vergezeld is van een of meer zoogenaamde „rabatteurs", die zich in de eigenlijke hoeken begeven en de transacties afsluiten, om ze daarna aan den teneur de carnet op te geven.

412. Over het algemeen sluit dit personeel op de termijnmarkt uitsluitend termijnaffaires af. Maar art. 19 en 27 van het reglement

¹) Zie nummer 380.

²) Zie nummer 283.

voor termijnzaken veronderstellen, dat ook contante affaires te zelfder plaatse afgesloten worden. Toch is dit slechts bij hooge uitzondering het geval. In het najaar van 1895, toen de paniek op de Zuid-Afrikaansche mijnmarkt heerschte, wilde de teneur de carnet van een als niet al te solide bekend staand coulissehuis, in ééne transactie niet minder dan 100 Randmines koopen, die toen fr. 1200 noteerden. Daar niemand van zins bleek een zoo groot risico te loopen, bood hij aan de overeenkomst à comptant af te sluiten; de stukken werden denzelfden dag geleverd en betaald.

Op de marché du comptant wordt nimmer termijnhandel gedreven. Wij bevonden ¹, dat de zoogenaamde emissieoperaties niet als zoodanig te beschouwen zijn.

²) Zie nummer 393.

Naschrift.

413. Het is wellicht niet overbodig, nog eene korte toelichting te schenken op het statistiekje, op pag. 101 vermeld.

Immers het onwaarschijnlijk groote koersavans van de daarin opgenomen fondsen, inzonderheid van die welke aan de beurs van Rijssel genoteerd worden, zou twijfel aan de juistheid der vermelde cijfers kunnen wekken. Maar men houde in het oog, dat aan de 6 groote departementale beurzen bijna uitsluitend locale fondsen, worden verhandeld; dat zijn fondsen, uitgegeven door gemeenten, vennootschappen enz., die gelegen zijn of hun zetel hebben in het departement, waarin zich hun hoofdbeurs bevindt. Zoo zijn de te Lille genoteerde kolenwaarden, locale fondsen, want de mijnen liggen in de departementen Pas-de-Calais et du Nord. Zoo zijn de aandelen Creuzot, te Lyon genoteerd, locale fondsen, omdat de fabriek in dat departement zijn hoofdzetel heeft. Zóó is het verklaarbaar, dat de kapitaalswaarde der fondsen, aan de beurs te Rijssel genoteerd, van 277.8 millioen tegen den koers van uitgifte, tot 1.766.1 millioen, tegen den beurskoers van 28 Februari 1900 gestegen is; want deze fondsen zijn bijna louter kolenwaarden, geen staats- of gemeentelijke leeningen.

De heer Neymarck zond mij zoeven een afdruk van zijne laatste rede, deze materie betreffende, in de société de statistique de Paris gehouden ¹. Daaruit blijkt, dat de fondsen, aan de zeven groote Fransche beurzen verhandelbaar, op den 31en December 1902 eene beurswaarde van rond 148 milliard vertegenwoordigden. Aan dit totaal wordt bijgedragen:

¹) Les valeurs mobilières en France; leur capital et leur revenu au 31 déc. 1902; leur montant appartenant en propre à nos nationaux; Paris, 1904.

	Millioen francs.
Door het Parquet van de Parijsche beurs . . .	130.119
Door de Coulisse aldaar.	14.487
Door de 6 voornamste departementale beurzen . . .	4.000
Totaal	<u>148.606</u>

Sinds den 28en Feb. 1900 was de omzet-capaciteit van het Parquet dus met ongeveer 5 milliard, die van de Coulisse met evenveel, die van de overige parquet-beurzen met 1 milliard toegenomen.

Al deze cijfers zijn door den heer Neymarck in genoemde brochure tot in bijzonderheden uitgewerkt. Toch is hunne waarde niet meer dan betrekkelijk. De schrijver zelf waarschuwde mij, de zoogenaamde „doubles-emplois” niet uit het oog te verliezen. Talrijke waarden toch, aan de beurs van Parijs genoteerd en leverbaar, kunnen dit ook aan de departementale beurzen zijn; en omgekeerd. Hetzelfde geldt voor de beide deelen der Coulisse.

Maar zonder twijfel doen zij het belang der behandelde beurzen voor den fondsenomzet uitkomen en brengen zij de overwegende positie aan het licht, die de officieele beurs van Parijs in Frankrijk inneemt.

BIJLAGEN.

I. PARQUET.

WETSBEPALINGEN

WELKE GEACHT KUNNEN WORDEN

DE ORGANISATIE VAN DE PARIJSCH E EFFECTENBEURS

BENEVENS

DE TRANSACTIES, DIE ALDAAR AFGESLOTEN WORDEN,

OP DIT OOGENBLIK TE BEHEERSCHEN ¹.

¹) Dat wil zeggen: de *voornaamste* wetten, besluiten, reglementen enz. — Vooral waar het de oudere maatregelen geldt, zijn enkele artikelen daarvan stilzwijgend geabrogeerd door herhaalde regeling der betrekkelijke materie. Dit wordt slechts bij uitzondering in de bijlagen zelf, als regel in den tekst van het proefschrift vermeld.

Geschiedenis en beteekenis dezer beurswetgeving vinden in het eerste hoofdstuk daarvan behandeling, behalve de reorganisatie van 1898 (zie beneden), die in de tweede afdeeling van het vierde hoofdstuk besproken wordt. Zie het inhoudsoverzicht.

Wet van 28 ventôse an IX (19 Maart 1801).

Betrekkelijk de instelling van beurzen van koophandel.

TITRE Ier.

Etablissement des Bourses.

Art. 1.

Le gouvernement pourra établir¹ des Bourses de commerce dans tous les lieux où il n'en existe pas, et où il le jugera convenable.

Art. 2.

Il pourra affecter à la tenue de la Bourse les édifices et emplacements qui ont été ou sont encore employés à cet usage et qui ne sont pas aliénés. Il pourra assigner à cette destination tout ou partie d'un édifice national, dans les lieux où il n'y a pas de bâtiments qui aient été ou soient affectés à cet usage.

Les banquiers, négociants et marchands pourront faire des souscriptions pour faire construire des établissements de ce genre, avec l'autorisation du gouvernement.

Art. 3.

Le gouvernement pourvoiera à l'administration des édifices et emplacements où se tiennent les Bourses, et de ceux qui seront affectés ultérieurement à la même destination ou construits par le commerce.

Art. 4.

Les dépenses annuelles relatives à l'entretien et réparation des Bourses, seront supportées par les banquiers, négociants et marchands: en conséquence, il pourra être levé une contribution proportionnelle sur le total de chaque patente de commerce de

¹) De onderstrepingen in deze bijlagen zijn opgenomen ter vereenvoudiging van het overzicht van den inhoud daarvan.

première et deuxième classe, et sur celles des agents de change et courtiers¹.

Le montant en sera fixé chaque année, en raison des besoins, par un arrêté du préfet du département.

Art. 5.

Le gouvernement réglera le mode suivant lequel seront faits la perception et l'emploi, et rendu le compte des fonds provenant de cette contribution.

TITRE II.

Etablissements des agents de change et courtiers.

Art. 6.

Dans toutes les villes où il y aura une Bourse, il y aura des agents de change et des courtiers de commerce nommés par le gouvernement.

Art. 7.

Les agents de change et courtiers qui seront nommés en vertu de l'article précédent auront seuls le droit d'en exercer la profession, de constater le cours du change, celui des effets publics, marchandises, matières d'or et d'argent, et de justifier devant les tribunaux ou arbitres, la vérité et le taux des négociations, ventes ou achats.

Art. 8.

Il est défendu, sous peine d'une amende qui sera au plus du sixième du cautionnement des agents de change ou courtiers de la place, et au moins du douzième, à tous individus autres que ceux nommés par le gouvernement, d'exercer les fonctions d'agents de change et courtiers.

L'amende sera prononcée correctionnellement par le tribunal de première instance, payable par corps, et applicable aux enfants abandonnés.

¹) Een wet van 10 Juli 1820 — relative à une imposition additionnelle pour l'achèvement de la Bourse de Paris — stelde de agents de change en courtiers de commerce daarvan vrij:

„à raison des cotisations volontaires qu'ils ont offert de réaliser.”

Art. 9.

Les agents de change et courtiers de commerce seront tenus de fournir un cautionnement.

Le montant en sera réglé par le gouvernement, sur l'avis des préfets de département.

Il ne pourra excéder, pour les agents de change, la somme de soixante mille francs, ni être moindre de six mille francs en numéraire.

Pour les courtiers de commerce, il ne pourra excéder la somme de douze mille francs, ni être moindre de deux mille francs.

Le montant en sera versé à la caisse d'amortissement¹.

L'intérêt en sera payé à 5 p. 100.

Art. 10.

En cas de démission ou décès, le cautionnement sera remboursé par la caisse d'amortissement à l'agent de change ou courtier, ses héritiers ou ayant-cause.

Art. 11.

Le gouvernement fera, pour la police des Bourses, et en général pour l'exécution de la présente loi, les règlements qui seront nécessaires.

¹) Art. 92 der wet van 28 April 1816 wees daarvoor de schatkist aan. Trouwens, bijna al deze bepalingen omtrent het cautionnement zijn gaandeweg gewijzigd. Slechts het beginsel bleef onveranderd gehandhaafd.

Besluit van 27 prairial an X (16 Juni 1802).

§ I. DISPOSITIONS GÉNÉRALES.

Art. 1.

Les bourses de commerce seront ouvertes à tous les citoyens, et même aux étrangers.

Art. 2.

A Paris, le préfet de police réglera, de concert avec quatre banquiers, quatre négociants, quatre agents de change, et quatre courtiers de commerce désignés par le tribunal de commerce, les jours et heures d'ouverture, de tenue et de fermeture de la Bourse.

Dans les autres villes, le commissaire général de police ou le maire fera cette fixation de concert avec le tribunal de commerce.

Art. 3.

Il est défendu de s'assembler ailleurs qu'à la Bourse, et à d'autres heures qu'à celles fixées par le règlement de police, pour proposer et faire des négociations, à peine de destitution des agents de change ou courtiers qui auraient contrevenu, et, pour les autres individus, sous les peines portées par la loi contre ceux qui s'immisceront dans les négociations sans titre légal.

Le préfet de police de Paris, et les maires et officiers de police des villes des départements, sont chargés de prendre les mesures nécessaires pour l'exécution de cet article.

Art. 4.

Il est défendu, sous les peines portées par les articles 13 de l'arrêt du conseil du 26 novembre 1781 et 8 de la loi du 28 ventôse an IX¹, à toutes personnes autres que celles nommées par le gou-

¹) Deze artikelen luiden als volgt:

Arrêt du conseil 1781, art. 13 = Fait sa Majesté défenses à toutes personnes autres que les agens de change, de s'immiscer dans les

vernement, de s'immiscer, en aucune façon quelconque et sous quelque prétexte que ce puisse être, dans les fonctions des agents de change et courtiers de commerce, soit dans l'intérieur, soit à l'extérieur de la Bourse. Les commissaires de police sont spécialement chargés de veiller à ce qu'il ne soit pas contrevenu à la présente disposition.

Il est néanmoins permis à tous particuliers de négoier entr'eux et par eux-mêmes les lettres de change ou billets à leur ordre ou au porteur, et tous les effets de commerce qu'ils garantiront par leur endossement, et de vendre aussi par eux-mêmes leurs marchandises.

Art. 5.

En cas de contravention à l'article ci-dessus, les commissaires de police, les syndics ou les adjoints des agents de change et courtiers de commerce, feront connaître les contrevenants au préfet de police, à Paris, et aux maires et officiers de police, dans les départements; lesquels, après la vérification des faits et audition du prévenu, pourront, par mesure de police, lui interdire l'entrée de la Bourse.

En cas de récidive, il sera par le gouvernement déclaré incapable de pouvoir parvenir à l'état d'agent de change ou courtier: le tout sans préjudice de la traduction devant les tribunaux, pour faire prononcer les peines portées par la loi et l'arrêt du conseil ci-dessus cités.

Art. 6.

Il est défendu, sous les peines portées contre ceux qui s'immiscent dans les négociations sans être agents de change ou courtiers, à tout banquier, négociant ou marchand, de confier ses négociations, ventes ou achats, et de payer des droits de commission ou de courtage à d'autres qu'aux agents de change et courtiers.

Les syndics et adjoints des agents de change et courtiers, le

négociations d'effets royaux et de papiers commerçables, comme aussi de prendre la qualité d'agent ou courtier de change, d'avoir et tenir dans la Bourse aucuns carnets, pour y inscrire les cours des effets et de rester à la Bourse après le son de cloche qui en indique la sortie; à *peine* pour l'une ou l'autre de ces contraventions, de nullité des négociations, de trois mille livres d'amende et en cas de récidive, de punition corporelle.

Loi, an IX, art. 8 = Zie hierboven.

préfet de police de Paris, et les maires et officiers de police des autres places de commerce, sont spécialement chargés de veiller à l'exécution du présent article et de dénoncer les contrevenants aux tribunaux.

Le commissaire du gouvernement sera tenu de les poursuivre d'office.

Art. 7.

Conformément à l'art. 7 de la loi du 28 ventôse an IX¹, toutes négociations faites par des intermédiaires sans qualité sont déclarées nulles.

Art. 8.

Les compagnies de banque ou de commerce qui émettent des actions sont comprises dans la disposition des articles précédents, et ne pourront exiger d'autre garantie que celle prescrite par les lois et règlements.

Art. 9.

Les agents de change pourront faire, concurremment avec les courtiers de commerce, les négociations en ventes ou achats des monnaies d'or ou d'argent et matières métalliques.

§ 2. — OBLIGATIONS DES AGENTS DE CHANGE ET COURTIERS.

Art. 10.

Les agents de change et les courtiers de commerce ne pourront être associés, teneurs de livres ni caissiers d'aucun négociant, marchand ou banquier; ne pourront pareillement faire aucun commerce de marchandises, lettres, billets, effets publics et particuliers, pour leur compte; ni endosser aucun billet, lettre de change ou effet négociable quelconque; ni avoir, entr'eux ou avec qui que soit, aucune société de banque ou en commandite; ni prêter leur nom, pour une négociation, à des citoyens non commissionnés, sous peine de trois mille francs d'amende et de destitution.

Il n'est pas dérogé à la faculté qu'ont les agents de change de donner leur aval pour les effets de commerce.

Art. 11.

Les agents de change et courtiers de commerce seront tenus

¹) Zie hierboven.

de consigner leurs opérations sur des carnets, et de les transcrire, dans le jour, sur un journal timbré, coté et paraphé par les juges du tribunal de commerce, lesquels registres et carnets ils seront tenus de représenter aux juges ou aux arbitres: ils ne pourront, en outre, refuser de donner des reconnaissances des effets qui leur seront confiés.

Art. 12.

Lorsque deux agents de change ou courtiers de commerce auront consommé une opération, chacun d'eux l'inscrira sur son carnet et le montrera à l'autre.

Art. 13.

Chaque agent de change devant avoir reçu de ses clients les effets qu'il vend, ou les sommes nécessaires pour payer ceux qu'il achète, est responsable de la livraison et du paiement de ce qu'il aura vendu et acheté; son cautionnement sera affecté à cette garantie, et sera saisissable en cas de non-consommation, dans l'intervalle d'une bourse à l'autre, sauf le délai nécessaire au transfert des rentes ou autres effets publics dont la remise exige des formalités¹.

Lorsque le cautionnement aura été entamé, l'agent de change sera suspendu de ses fonctions jusqu'à ce qu'il l'ait complété entièrement.

Les noms des agents de change ainsi suspendus de leurs fonctions seront affichés à la Bourse.

Art. 14.

Les agents de change seront civilement responsables de la vérité de la dernière signature des lettres de change ou autres effets qu'ils négocieront.

Art. 15.

A compter de la publication du présent arrêté, les transferts d'inscriptions sur le grand livre de la dette publique seront faits au trésor public en présence d'un agent de change de la Bourse de Paris, qui certifiera l'identité du propriétaire, la vérité de sa signature et des pièces produites.

¹) Voor de belangrijke wijziging in dit artikel aangebracht, zie art. 4 der wet van 1885 (bijlagen pag. 20).

Art. 16.

Cet agent de change sera, par le seul effet de sa certification, responsable de la validité desdits transferts, en ce qui concerne l'identité du propriétaire, la vérité de sa signature et des pièces produites : cette garantie ne pourra avoir lieu que pendant cinq années, à partir de la déclaration du transfert.

Art. 17.

En cas de mort, démission ou destitution d'un agent de change, il ne pourra, ainsi que ses héritiers et ayant-cause, demander le remboursement du cautionnement par lui fourni, qu'en justifiant d'un certificat des syndics des agents de change, constatant que la cessation de ses fonctions a été annoncée et affichée depuis un mois à la Bourse, et qu'il n'est survenu aucune réclamation contre.

Art. 18.

Ne pourront les agents de change et courtiers de commerce, sous peine de destitution et de trois mille francs d'amende, négocier aucune lettre de change, billet, vendre aucune marchandise appartenant à des gens dont la faillite serait connue.

Art. 19.

Les agents de change devront garder le secret le plus inviolable aux personnes qui les auront chargés des négociations, à moins que les parties ne consentent à être nommées, ou que la nature des opérations ne l'exige.

§ 3. — DES DROITS A PERCEVOIR PAR LES AGENTS DE CHANGE ET COURTIERS JUSQU'A CE QU'IL EN AIT ÉTÉ AUTREMENT ORDONNÉ PAR LE GOUVERNEMENT.

Art. 20.

Ne pourront, les agents de change et courtiers de commerce, exiger ni recevoir aucune somme au-delà des droits qui leur sont attribués par le tarif arrêté par les tribunaux de commerce, sous peine de concussion, et ils auront la faculté de se faire payer de leurs droits après la consommation de chaque négociation, ou sur des mémoires qu'ils fourniront, de trois mois en trois mois, des négociations faites par leur entremise, aux banquiers, négociants ou autres pour le compte desquels ils les auront faites.

§ 4. — DISPOSITIONS CONCERNANT LA DISCIPLINÉ INTÉRIEURE
DES AGENTS DE CHANGE ET COURTIERS.

Art. 21.

Les fonctions des syndics et adjoints des agents de change et courtiers de commerce, conformément aux dispositions de l'article 15 de l'arrêté du 29 germinal, dureront un an. Extrait de la délibération portant nomination sera, à chaque élection, envoyé dans les vingt-quatre heures au préfet de police, à Paris; et au commissaire général de police, ou au maire, dans les autres places.

Les syndics et adjoints des agents de change donneront leur avis motivé sur les listes des candidats qui seront présentés au gouvernement.

Art. 22.

Les agents de change et courtiers de commerce de chaque place sont autorisés à faire un règlement de discipline intérieure, qu'ils remettront au ministre de l'intérieur, pour être par lui présenté à la sanction du gouvernement.

§ 5. — DISPOSITIONS PARTICULIÈRES POUR LA VILLE DE PARIS.

Art. 23.

Il sera établi, à la Bourse de Paris, un lieu séparé et placé à la vue du public, dans lequel les agents de change se réuniront pour la négociation des effets publics et particuliers, en exécution des ordres qu'ils auront reçus avant la Bourse ou pourront recevoir pendant sa durée: l'entrée de ce lieu séparé, ou parquet, sera interdite à tout autre qu'aux agents de change.

Il sera également établi un lieu séparé convenable pour les courtiers de commerce.

Art. 24.

Les agents de change étant sur le parquet pourront prononcer à haute voix la vente ou l'achat d'effets publics et particuliers; et lorsque deux d'entr'eux auront consommé une négociation, ils en donneront le cours à un crieur qui l'annoncera sur-le-champ au public.

Art. 25.

Ne sera crié à haute voix que le cours des effets publics: quant aux actions de commerce, lettres de change et billets, tant

de l'intérieur que de l'étranger, leur négociation en exigeant l'exhibition et l'examen, elle ne pourra être faite à haute voix; et les cours auxquels elle aura donné lieu seront recueillis, après la Bourse, par les syndics et adjoints, et cotés sur le bulletin des cours.

Art. 26.

Les syndics et adjoints des courtiers de commerce se réuniront également pour recueillir le cours des marchandises, et le coter, article par article, sur le bulletin.

Art. 27.

Chaque agent de change pourra, dans le délai d'un mois, faire choix d'un commis principal qu'il présentera aux agents de change assemblés spécialement, lesquels, au scrutin et à la majorité, l'agréeront ou le rejeteront. La liste des commis ainsi agréée sera remise au préfet de police.

Art. 28.

Ces commis ne pourront faire aucune négociation pour leur compte, ni signer aucun bulletin ou bordereau; ils opéreront pour, au nom et sur la signature de l'agent de change: en cas d'absence ou de maladie, ils transmettront chaque jour les ordres qu'ils auront reçus pour leur agent, à celui de ses collègues fondé de sa procuration. Ils seront dans la dépendance et irrévocables à la volonté tant de leur agent que de la compagnie.

Art. 29.

Les ministres de l'intérieur, de la police, de la justice et des finances, sont chargés, chacun en ce qui le concerne, de l'exécution du présent arrêté, qui sera inséré au *Bulletin des lois*.

Wet van 25 September 1807 (Code de Commerce).

LIVRE I.

TITRE V.

Des Bourses de commerce, agents de change et courtiers.

SECTION I — Des Bourses de commerce.

Art. 71.

La Bourse de commerce est la réunion qui a lieu, sous l'autorité du Gouvernement, des commerçants, capitaines de navires, agents de change et courtiers.

Art. 72.

Le résultat des négociations et transactions qui s'opèrent dans la Bourse détermine le cours du change, des marchandises, des assurances, du fret ou nolis, du prix des transports par terre ou par eau, des effets publics et autres dont le cours est susceptible d'être coté

Art. 73.

Ces divers cours sont constatés par les agents de change et courtiers dans la forme prescrite par les règlements de police généraux ou particuliers.

SECTION II. — Des agents de change et courtiers.

Art. 74.

La loi reconnaît, pour les actes de commerce, des agents intermédiaires, savoir: les agents de change et les courtiers.

Il y en a dans toutes les villes qui ont une bourse de commerce. Ils sont nommés par le Gouvernement.

Art. 75¹.

Les agents de change près des bourses pourvues d'un parquet pourront s'adjoindre des bailleurs de fonds intéressés, participant aux bénéfices et aux pertes résultant de l'exploitation de l'office et de la liquidation de sa valeur.

Ces bailleurs de fonds ne seront passibles des pertes que jusqu'à concurrence des capitaux qu'ils auront engagés.

Le titulaire de l'office doit toujours être propriétaire en son nom personnel du quart au moins de la somme représentant le prix de l'office et le montant du cautionnement.

L'extrait de l'acte et les modifications, qui pourront intervenir seront publiés, à peine de nullité à l'égard des intéressés, sans que ceux-ci puissent opposer aux tiers le défaut de publication.

Art. 76.

Les agents de change, constitués de la manière prescrite par la loi, ont seuls le droit de faire les négociations des effets publics et autres susceptibles d'être cotés, de faire pour le compte d'autrui les négociations des lettres de change ou billets et de tous papiers commerçables et d'en constater le cours.

Les agents de change pourront faire, concurremment avec les courtiers de marchandises, les négociations et le courtage des² ventes ou achats des matières métalliques.

Ils ont seuls le droit d'en constater le cours.

Art. 83.

Ceux qui ont fait faillite ne peuvent être agents de change, s'ils n'ont été réhabilités.

Art. 84.

Les agents de change sont tenus d'avoir un livre revêtu des formes prescrites par l'art. 11.

Ils sont tenus de consigner dans ce livre, jour par jour, et par ordre de dates, sans ratures, interlignes ni transpositions, et sans abréviations ni chiffres, toutes les conditions des ventes, achats, négociations, et en général de toutes les opérations faites par leur ministère.

1) Dit artikel dateert van de wet van 2 Juli 1862.

2) Vergelijk de redactie van art. 9, Besluit prairial an X.

Art. 85.

Un agent de change ne peut, dans aucun cas et sous aucun prétexte, faire des opérations de commerce ou de banque pour son compte.

Il ne peut s'intéresser directement ou indirectement, sous son nom ou sous un nom interposé, dans aucune entreprise commerciale.

Il ne peut recevoir ni payer pour le compte de ses commettants ¹.

Art. 86 ¹.

Il ne peut se rendre garant de l'exécution des marchés dans lesquels il s'entremet.

Art. 87.

Toute contravention aux dispositions énoncées dans les deux articles précédents entraîne la peine de destitution et une condamnation d'amende, qui sera prononcée par le tribunal de police correctionnelle, et qui ne peut être au dessus de 3,000 francs, sans préjudice de l'action des parties en dommages et intérêts.

Art. 88.

Tout agent de change, destitué en vertu de l'article précédent, ne peut être réintégré dans ses fonctions.

Art. 89.

En cas de faillite, tout agent de change est poursuivi comme banqueroutier.

Art. 90 ².

Il sera pourvu par des règlements d'administration publique à ce qui est relatif :

1° aux taux des cautionnements sans que le maximum puisse dépasser deux cent cinquante mille francs;

2° à la négociation et à la transmission de la propriété des effets publics et généralement à l'exécution des dispositions contenues au présent titre.

¹) Afschaft bij de wet van 28 Juni 1885, regelende de termijnaffaires. Zie hierna.

²) Zooals dit artikel bij de wet van 2 Juli 1862 gewijzigd is. Zie proefschrift, nummer 31.

TITRE VII.**Des achats et ventes.**

Art. 109.

Les achats et ventes se constatent par le bordereau ou arrêté d'un agent de change ou courtier, dûment signé par les parties.

LIVRE III.**TITRE III.****Des Faillites et Banqueroutes.**

Art. 613.

Nul commerçant failli ne pourra se présenter à la Bourse, à moins qu'il n'ait obtenu sa réhabilitation.

Wet van 28 Maart 1885.

Houdende bepalingen ter regeling der termijnaffaires.

Art. 1.

Tous marchés à terme sur effets publics et autres; tous marchés à livrer sur denrées et marchandises sont reconnus légaux.

Nul ne peut, pour se soustraire aux obligations qui en résultent, se prévaloir de l'article 1965 du Code civil¹, lors même qu'ils se résoudraient par le paiement d'une simple différence.

Art. 2.

Les articles 421 et 422 du Code pénal sont abrogés².

1) Het beruchte artikel:

La loi n'accorde aucune action pour une dette de jeu ou pour le paiement d'un pari.

2) Deze artikelen luiden aldus:

421. Les paris, qui auront été faits sur la hausse ou la baisse des effets publics seront punis des peines portées par l'art. 419 (dat misdadige agiotage strafbaar stelt).

422. Sera réputé pari de ce genre, toute convention de vendre ou de livrer des effets publics qui ne seront pas prouvés par le vendeur avoir existé à sa disposition au temps de la convention, ou avoir dû s'y trouver au temps de la livraison.

Schoon uiterst zelden toegepast, oefenden deze bepalingen door den kwaden naam waarin zij allen termijnhandel brachten, een verlamdenden invloed, meer op de pogingen tot wettelijke reglementeering der beurs (zie nummer 31) dan wel op de afsluiting van dergelijke transacties zelf uit. Zij hadden hunne opname in het strafwetboek te danken aan het verouderd denkbeeld, dat de baissiers in openbare fondsen te beschouwen zijn als vijanden van den Staat.

Zie verder over deze artt. uitvoerig: Lyon-Caen et Renault Traité, Tome IV, pag. 670—679, passim.

Art. 3.

Sont abrogées les dispositions des anciens arrêts du conseil des 24 septembre 1724, 7 août, 2 octobre 1785 et 22 septembre 1786, l'article 15, chapitre 1er, l'article 4, chapitre 2, de la loi du 28 vendémiaire an IV, les articles 85, paragraphe 3, et 86 du Code de commerce.

Art. 4.

L'article 13 de l'arrêté du 27 prairial an X est modifié ainsi qu'il suit:

„Chaque agent de change est responsable de la livraison et du paiement de ce qu'il aura vendu et acheté. Son cautionnement sera affecté à cette garantie.”

Art. 5.

Les conditions d'exécution des marchés à terme par les agents de change seront fixées par le règlement d'administration publique prévu par l'article 90 du Code de commerce.

Decreet van 7 October 1890.

Houdende bepalingen ter uitvoering van:
art. 90 van den Code de Commerce
en de wet van 1885 op de termijnaffaires.

Gezien: 1)

Boek I titel V van den Code de Commerce, meer
speciaal art. 90,
De wet van 28 Maart 1885,
De wet van 28 ventôse an IX,
Het arrêté van 27 prairial an X,
Art. 91 van de wet van 28 April 1816, enz. enz.

TITRE I. Organisation.

CHAPITRE I. Dispositions générales.

Art. 1.

Nul ne peut être agent de change:

1° S'il n'est Français.

2° S'il n'a vingt-cinq ans accomplis.

3° S'il ne jouit de ses droits civils et politiques, et s'il n'a satisfait aux obligations de la loi sur le recrutement.

Art. 2.

Les agents de change sont nommés par décrets contresignés, soit par le ministre des finances, soit par le ministre du commerce et de l'industrie, suivant qu'ils exercent leur ministère près d'une Bourse pourvue ou non d'un parquet.

1) Welke terugwijzing aangeeft, dat al die bepalingen alsnog in beginsel gelden. De voornaamste zijn in deze bijlagen opgenomen, andere vonden waar noodig in den tekst bespreking.

Art. 3.

Les présentations faites conformément à l'article 91 de la loi du 28 avril 1816 doivent être accompagnées :

1° D'un certificat établissant que le candidat a travaillé, pendant quatre ans au moins, chez un agent de change, dans une maison de banque ou de commerce ou chez un notaire;

2° Du traité qu'il a souscrit, ledit traité appuyé, s'il y a lieu, de la démission du titulaire, de la déclaration, signée par les diverses parties en cause, qu'il n'a été stipulé aucun avantage en dehors du prix indiqué au traité, et, dans les Bourses non pourvues d'un parquet, d'un état des produits bruts de l'office pendant les cinq dernières années;

3° S'il y a lieu, du projet de convention relatif à l'adjonction de bailleurs de fonds.

Les présentations sont, ainsi que les traités et les conventions qui les accompagnent, soumises à l'approbation de la Chambre syndicale; s'il n'y a pas de Chambre syndicale, les agents de change exerçant leur ministère dans la même ville, réunis à cet effet en assemblée générale, doivent, ainsi que le tribunal de commerce, émettre leur avis. Les présentations sont transmises au ministre compétent, à Paris directement par la Chambre syndicale, dans les départements par le préfet, qui y joint son avis motivé.

Art. 4.

Au cas où, dans le délai de quatre mois à partir de l'ouverture du droit de présentation, ce droit n'a pas été exercé, il peut être pourvu d'office à la nomination sur une liste triple de candidats remplissant les conditions déterminées au numéro 1 de l'article 3. La liste est dressée par la Chambre syndicale, ou, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, par le tribunal de commerce. Le prix dû par le nouveau titulaire est fixé par le décret de nomination et versé à la Caisse des dépôts et consignations.

Art. 5.

Les agents de change ne peuvent entrer en fonctions qu'après avoir justifié du versement de leur cautionnement et avoir prêté, devant le tribunal de commerce ou, à défaut de tribunal de commerce, devant le tribunal civil, le serment de remplir leurs fonctions avec honneur et probité.

Art. 6.

Les actes relatifs à l'adjonction, en cours d'exercice, de bailleurs de fonds intéressés sont soumis à l'approbation de la Chambre syndicale et communiqués au ministre des finances suivant le mode déterminé à l'article 3.

Il en est de même des actes relatifs aux modifications apportées dans le personnel des bailleurs de fonds ou dans la répartition des parts d'intérêts.

Art. 7.

En cas de suspension, destitution, décès, disparition ou autre circonstance de nature à faire considérer un office comme vacant, l'agent de change est remplacé, tant pour les négociations que pour les certifications prévues à l'article 76, par un de ses confrères désigné par la Chambre syndicale, et, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, par le président du tribunal civil.

Le président du tribunal civil commet, dans tous les cas, à la requête de la partie la plus diligente, un administrateur provisoire.

Art. 8.

Les livres obligatoires des agents de change, y compris ceux sur lesquels ils inscrivent les numéros des titres négociés en exécution de la loi du 15 juin 1872¹, sont, en cas de mutation, laissés entre les mains du successeur, et, en cas de suppression d'office, déposés à la Chambre syndicale, ou, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, au greffe du tribunal de commerce.

Art. 9.

L'agent de change qui se retire après quinze ans d'exercice peut être nommé agent de change honoraire.

Les années passées à la Chambre syndicale comptent double.

L'honorariat est conféré par décret, sur la proposition de la Chambre syndicale, ou, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, du tribunal de commerce,

Art. 10.

L'agent de change honoraire assiste, avec voix consultative,

¹) Loi relative aux titres au porteur. Zie terloops: Hoofdstuk II, in fine.

aux assemblées générales annuelles de la compagnie, ainsi qu'aux autres assemblées générales, auxquelles il est spécialement convoqué par la Chambre syndicale.

Art. 11.

L'honorariat demeure acquis aux agents de change qui en avaient été investis, en vertu des règlements particuliers de leur compagnie, antérieurement à la promulgation du présent décret.

Art. 12.

Le retrait de l'honorariat peut, après avis de la Chambre syndicale, ou s'il n'y a pas de Chambre syndicale, du tribunal de commerce, être prononcé par décret à l'égard de tout agent de change qui se trouvera, postérieurement à son admission à l'honorariat, en état de cessation de paiements, ou contre lequel auront été relevés des faits portant atteinte à l'honneur ou à la dignité.

CHAPITRE II.

Création et suppression d'offices.

Art. 13.

Il ne peut être créée d'office d'agent de change qu'en vertu d'un décret contresigné, suivant la distinction spécifiée à l'article 2, par le ministre des finances ou par le ministre du commerce et de l'industrie, après avis du tribunal de commerce et de la Chambre syndicale, ou s'il n'y a pas de Chambre syndicale, après l'avis des agents de change exerçant dans la même ville, réunis à cet effet en assemblée générale.

Art. 14.

Les formalités prévues à l'article qui précède sont applicables à la suppression d'un office existant. Toutefois, lorsque la suppression d'un office doit avoir pour effet d'abaisser au-dessous de six le nombre des agents de change, il est procédé suivant les règles indiquées à l'article 15.

CHAPITRE III.**Création et suppression de Parquets.**

Art. 15.

Dans les Bourses comportant au moins six offices d'agents de change, il peut être créé un Parquet en vertu d'un décret rendu sur la proposition du ministre des finances et du ministre du commerce et de l'industrie, après avis des agents de change réunis en assemblée générale, du conseil municipal, du tribunal de commerce et de la chambre de commerce, ou, s'il n'y a pas de chambre de commerce, de la chambre consultative des arts et manufactures, du sous-préfet et du préfet.

Art. 16.

Les formalités prévues à l'article qui précède, sont applicables à la suppression d'un parquet existant.

CHAPITRE IV.**Chambres syndicales.**Art. 17 ¹.

Les agents de change qui exercent leur ministère auprès d'une Bourse pourvue d'un parquet élisent, chaque année, une Chambre syndicale composée d'un syndic et d'un nombre d'adjoints déterminé conformément aux règles ci-après : deux, lorsque le nombre des agents de change est de neuf au plus ; quatre, lorsque ce nombre est supérieur à neuf et inférieur à quatorze ; six, lorsque ce nombre est supérieur à quatorze.

L'élection est faite à la majorité absolue des suffrages et au scrutin secret, séparément pour le syndic et par bulletin de liste pour les adjoints.

Le procès-verbal de l'élection est adressé au ministre des finances, au préfet du département, au préfet de police à Paris et au maire dans les autres villes, au président du tribunal de commerce et au président de la chambre de commerce.

¹) Gewijzigd bij decreet van 28 Juni 1898. — Zie verderop de reorganisatie van 1898, II.

Art. 18.

La Chambre syndicale ne peut valablement délibérer que si la majorité de ses membres est présente. En cas d'absence ou d'empêchement d'un ou de plusieurs de ses membres, elle est autorisée à se compléter en appelant les membres les plus anciens de la Compagnie suivant l'ordre du tableau.

Art. 19.

La Chambre syndicale est présidée par le syndic.
En cas de partage, la voix du président est prépondérante.

Art. 20.

La Chambre syndicale tient registre de ses délibérations. Chaque procès-verbal est signé par tous les membres qui ont assisté à la séance.

Art. 21.

Les attributions générales de la Chambre syndicale sont :

1° De prononcer ou de provoquer, suivant les cas, l'application des mesures disciplinaires prévues à l'article 23.

2° De prévenir ou concilier tous les différends que les agents de change peuvent avoir à raison de leurs fonctions, soit entre eux, soit avec des tiers, et d'émettre, s'il y a lieu, son avis en cas de non-conciliation.

3° De représenter collectivement tous les membres de la compagnie pour faire valoir leurs droits, privilèges et intérêts communs, et d'administrer la caisse commune prévue à l'article 26.

Art. 22.

La Chambre syndicale peut mander devant elle tout agent de change, lui ordonner la production de son carnet et de ses livres, et lui prescrire toutes mesures de précaution qu'elle juge utiles, et, en particulier, la constitution dans la caisse syndicale, d'un dépôt de garantie.

Elle ne peut se refuser à cette enquête lorsqu'elle est réclamée par trois membres de la compagnie.

Art. 23.

La Chambre syndicale peut, suivant la gravité des cas, soit d'office, soit sur l'initiative du syndic ou d'un de ses membres, soit sur une plainte, blâmer les membres de la compagnie, les

censurer, leur interdire l'entrée de la Bourse pendant une durée qui ne peut excéder un mois, et provoquer leur suspension ou leur destitution.

La suspension est prononcée par arrêté du ministre des finances. Elle ne peut excéder deux mois. La révocation est prononcée par décret. Ces deux peines peuvent être prononcées d'office, après, toutefois, que la Chambre syndicale a été appelée à émettre son avis.

Art. 24.

Aucune peine disciplinaire ne peut être prononcée ou provoquée par la Chambre syndicale qu'à la majorité absolue des membres présents, et qu'après que l'agent de change inculpé a été entendu ou dûment convoqué.

Art. 25.

Dans le cas où un membre de la Chambre syndicale se trouve directement intéressé dans une affaire soumise à la Chambre, il doit s'abstenir de siéger.

Art. 26.

Il est institué, dans les compagnies ayant une Chambre syndicale, une caisse commune administrée par la Chambre, et dont le mode de gestion est déterminé par les règlements particuliers mentionnés à l'article 82 ¹. A cette caisse sont versés les prélèvements sur les courtages, contributions diverses, fonds de réserve ou dépôts de garantie prévus, soit par le présent règlement, soit par les règlements particuliers.

Art. 27.

Le syndic est chargé de l'exécution des délibérations de la Chambre syndicale et de la compagnie.

Il représente la compagnie en justice et dans les actes de la vie civile.

Il ne peut ester en justice, soit en demandant, soit en défendant, qu'en vertu de l'autorisation de la Chambre syndicale.

Il peut toujours, sans autorisation préalable, faire tous actes conservatoires et interruptifs de prescription. Il peut de même, sans autorisation, interjeter appel de tout jugement et se pourvoir en cassation. Mais il ne peut suivre sur son appel, ni suivre sur le pourvoi, qu'en vertu d'une nouvelle autorisation.

¹) Zie navolgend beursreglement artt. 1--16.

Art. 28.

En cas d'absence ou d'empêchement, le syndic est remplacé dans ses diverses attributions par un adjoint¹, dans l'ordre des nominations de la dernière élection.

Art. 29.

Les Chambres syndicales peuvent déléguer à un ou plusieurs de leurs membres désignés sous le nom d'adjoints de service certaines attributions d'ordre et de police intérieure déterminées par les règlements prévus à l'article 82².

Ces adjoints peuvent en outre être appelés à exercer, au lieu et place du syndic, les attributions spéciales déterminées aux articles 53 et 67 du présent décret.

Art. 30.

Les dispositions du présent chapitre sont applicables aux Chambres syndicales mixtes prévues par le décret du 5 janvier 1867, sous cette réserve que les attributions conférées au ministre des finances par les articles 17 et 23 sont exercées par le ministre du commerce et de l'industrie.

CHAPITRE V.**Des assemblées générales.**

Art. 31.

Les agents de change se réunissent, chaque année, en assemblée générale pour l'élection des membres de la Chambre syndicale.

En dehors de cette séance annuelle et des cas prévus, soit par le présent règlement, soit par les règlements mentionnés à l'article 82³, ils ne peuvent se réunir en assemblée générale que sur l'ordre du ministre, ou en vertu d'une décision de la Chambre syndicale.

La Chambre syndicale ne peut se refuser à convoquer l'assemblée générale, lorsque cette convocation a fait l'objet d'une demande écrite et motivée de la moitié plus un des membres de la compagnie.

¹) Adjoints au syndic, in tegenstelling met adjoints de service: zie de organisatie van het parquet. Hoofdstuk III afd. V.

²) Zie navolgend beursreglement art. 17.

³) Ter zelfder plaatse art. 18.

Art. 32.

L'assemblée générale est constituée lorsque la moitié plus un des membres de la compagnie sont présents.

Elle est présidée par le syndic.

Art. 33.

La Chambre syndicale tient un registre particulier des délibérations de l'assemblée générale. Les noms des membres présents sont inscrits en tête de chaque procès-verbal, qui est signé par le président et par les membres de la Chambre syndicale qui ont assisté à la séance.

CHAPITRE VI.

Des auxiliaires des agents de change.

Art. 34.

Tout agent de change peut constituer, pour les actes autres que la négociation, la signature des bordereaux et les certifications prévues à l'article 76, des fondés de pouvoir en vertu de procurations qui sont soumises, s'il y a une Chambre syndicale, à l'approbation de cette Chambre, et dont une expédition est, dans tous les cas, déposée au tribunal de commerce et affichée dans les bureaux de l'agent de change.

Tous les écrits émanés de l'agent de change doivent être revêtus, à défaut de sa propre signature, de la signature de ses fondés de pouvoir, précédée de la mention qu'ils agissent en vertu de leur procuration.

Art. 35.

Les agents de change près les Bourses pourvues d'un parquet peuvent avoir, sous le nom de commis principaux, des mandataires spéciaux chargés de prendre part aux négociations dans la limite déterminée par leur mandat, au nom et sous la responsabilité de leurs mandants.

Toute négociation pour leur propre compte est interdite à ces mandataires.

Le nombre des commis principaux que chaque agent de change peut s'adjoindre est déterminé, pour les divers parquets, par les règlements prévus à l'article 82 ¹.

¹) Zie navolgend beursreglement artt. 19—24, welke bepalingen een uitgebreider terrein reglementeeren, dan hun opgedragen wordt; art. 82 van het decreet dekt deze handelwijze evenmin.

Art. 36.

Les commis principaux sont soumis à l'action disciplinaire de la Chambre syndicale, qui statue sur leur admission, et qui peut prononcer d'office leur suspension ou leur révocation.

Art. 37.

Il est interdit aux agents de change et aux commis principaux de vendre ou de céder les fonctions de commis principal moyennant un prix ou une redevance quelconque.

TITRE II.**Des négociations ¹.****CHAPITRE I.****Dispositions générales.**

Art. 38.

Les négociations sont effectuées par les agents de change moyennant un courtage dont le taux est déterminé, pour chaque place, par la Chambre syndicale ou, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, par le tribunal de commerce, dans les limites d'un tarif ² maximum fixé, sur la proposition de la Chambre syndicale et après avis de la chambre et du tribunal de commerce, par un décret rendu dans la forme des règlements d'administration publique et contresigné, suivant la distinction spécifiée à l'article 2, par le ministre des finances ou par le ministre du commerce et de l'industrie.

Le taux de courtage ainsi déterminé est obligatoire pour les agents de change. Jusqu'à ce que les droits de courtage aient été, s'il y a lieu, fixés conformément à ces dispositions, les droits actuels continueront à être perçus.

Art. 39.

Les agents de change ne peuvent former entre eux aucune association particulière pour les opérations de leur ministère.

¹) Over het algemeen blijft de verdere inhoud van het decreet onbehandeld, daar dit in hoofdzaak op de beurstransacties betrekking heeft. Men lette evenwel nog op de onderstreepte plaatsen, die op dezen regel een uitzondering vormen.

²) Zie de reorganisatie van 1898, IV.

Art. 40.

Les agents de change doivent garder le secret le plus inviolable aux personnes qui les chargent de négociations, à moins que les parties ne consentent à être nommées ou que la nature de l'opération ne l'exige, et sans préjudice du droit d'investigation qui appartient à la Chambre syndicale aux termes de l'article 22 et qu'elle n'exerce elle-même que sous le sceau du secret professionnel.

Art. 41.

Toute opération conclue par un agent de change est portée, au moment où elle est faite, sur un carnet dont le modèle est déterminé par les Chambres syndicales, et qui est indépendant du registre prévu à l'article 84 du Code de commerce.

Il en est de même en ce qui concerne les négociations conclues par les commis principaux dans les conditions déterminées à l'article 35.

Art. 42.

Les agents de change sont tenus de délivrer un reçu des fonds ou des valeurs qui leur sont remis.

CHAPITRE II.**De la négociation des effets publics et autres susceptibles d'être cotés¹.***SECTION 1. — Règles communes aux marchés au comptant et aux marchés à terme.*

Art. 43.

Lorsqu'une Bourse a été instituée, les agents de change se réunissent à cette Bourse, pour y procéder entre eux aux négociations, aux heures déterminées par l'autorité municipale après avis de la Chambre syndicale, ou, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, après avis du tribunal de commerce.

Les prix offerts et demandés sont, pour les négociations au comptant, préalablement inscrits sur un registre spécial. Les règlements prévus à l'article 82 peuvent appliquer les mêmes

¹) Een opschrift, in overeenstemming met de redactie van art. 76 Code de Commerce gekozen.

règles aux négociations à terme¹. Les prix offerts et demandés sont dans tous les cas, dans les Bourses pourvues d'un parquet annoncés à haute voix.

Les mêmes règles doivent être suivies pour l'exécution par voie d'application des ordres en sens contraire reçus par le même agent de change. L'agent de change, avant de réaliser l'application, fait constater par un des membres de la Chambre syndicale l'absence de demandes ou d'offres plus favorables.

Art. 44.

Les dispositions de l'article précédent ne sont pas applicables aux marchés au premier cours, au dernier cours ou au cours moyen.

Art. 45.

La Chambre syndicale ou, lorsqu'il n'y a pas de Chambre syndicale, le tribunal de commerce peut toujours autoriser ou ordonner l'emploi, pour des valeurs déterminées, de la procédure spéciale indiquée au paragraphe 3 de l'article 70.

Art. 46.

Les négociations ne portent que sur des quantités, sans aucune spécification, par voie d'indication de numéros ou autrement, des titres négociés.

Art. 47.

Les agents de change ne se livrent entre eux que des valeurs au porteur, sauf en ce qui concerne les valeurs qui ne peuvent, d'après la loi ou d'après les statuts de l'établissement émetteur, affecter d'autre forme que la forme nominative et les autres valeurs qui seraient spécialement déterminées par les règlements prévus à l'article 82.

Art. 48.

L'agent de change qui aurait livré un titre irrégulier, amorti, frappé d'opposition entre ses mains ou figurant au *Bulletin officiel des Oppositions*, est tenu, indépendamment de tous dommages et intérêts, s'il y a lieu, de livrer un autre titre dans les trois jours au plus tard à partir de la réclamation.

1) Wat echter niet geschiedde.

Art. 49.

Les agents de change peuvent faire effectuer en leur nom, sous la dénomination de transfert d'ordre, des transferts provisoires. Ces transferts ne conservent leur caractère provisoire que pendant un délai de dix jours, à l'expiration duquel ils sont considérés comme définitivement opérés au nom de l'agent de change.

Si, avant l'expiration de ce délai, l'agent de change acheteur a notifié à l'établissement émetteur par acte extrajudiciaire le nom de son donneur d'ordre, le transfert effectué au nom de cet agent de change sera considéré, à partir du moment où le transfert aura été réalisé au nom du donneur d'ordre ainsi désigné, comme n'ayant jamais été opéré.

Les transferts d'ordre peuvent être effectués même au profit des agents de change porteurs de la procuration du vendeur.

Art. 50.

Le point de départ de la jouissance pour l'acheteur des valeurs négociées est déterminé, suivant le cas, par les règlements prévus à l'article 82¹, sous la réserve des dispositions arrêtées par le ministre des finances en ce qui touche la négociation des rentes sur l'Etat et autres valeurs du Trésor.

Art. 51.

Les règlements prévus à l'article 82² déterminent l'époque à partir de laquelle, avant chaque tirage, les valeurs amortissables par voie de tirage au sort ne sont, sauf convention contraire formellement exprimée, négociées que livrables après tirage.

En ce qui concerne les valeurs dont la possession vient à porter, soit un avantage particulier, tel qu'un droit privilégié de souscription, soit une charge déterminée, telle qu'un appel de versement, les mêmes règlements déterminent les époques à partir desquelles les négociations ne peuvent plus porter, sauf convention contraire formellement exprimée, que sur des valeurs ayant bénéficié de cet avantage ou ayant satisfait à cette charge.

Ces règlements déterminent de même les époques à partir desquelles, en cas de conversion, les négociations ne peuvent plus porter, sauf convention contraire formellement exprimée, que sur les nouveaux titres.

1) Zie beursreglement, art. 29.

2) Ter zelfder plaatse, art. 45.

Art. 52.

Les délais de livraison, d'acceptation et de paiement, soit en ce qui concerne les rapports des agents de change entre eux, soit en ce qui concerne les rapports entre les agents de change et leurs donneurs d'ordres, sont déterminés par les règlements prévus à l'article 82¹.

Art. 53.

A défaut, soit d'acceptation ou de paiement par l'agent de change acheteur, soit de livraison par l'agent de change vendeur, la revente ou l'achat des valeurs négociées peuvent être, à la requête de l'agent de change avec lequel la négociation a été faite, effectués par l'intermédiaire du syndic ou d'un adjoint de service, aux risques et périls de l'agent de change en défaut.

Les formalités et les délais de la revente ou de l'achat d'office, qui peuvent être exécutés suivant conventions particulières, sont déterminés par les règlements prévus à l'article 82².

Art. 54.

Sauf convention contraire, l'agent de change qui effectue une négociation répond envers son donneur d'ordre de l'exécution de cette négociation par l'agent de change avec lequel elle a été effectuée.

Art. 55³.

Si, en dehors de toute contestation sur le fond du droit, la livraison ou le paiement n'est pas effectué par l'agent de change dans les délais réglementaires, le donneur d'ordre peut, après l'avoir mis en demeure par acte extrajudiciaire, notifier en la même forme, dans le délai de vingt-quatre heures, cette mise en demeure à la Chambre syndicale.

Au reçu de cette notification, la chambre syndicale prend, à l'égard de l'agent de change, les mesures propres à assurer l'exécution du marché. Elle l'exécute elle-même au besoin, au mieux des intérêts du donneur d'ordre et pour le compte et aux risques et périls de l'agent de change en défaut. Elle ne peut s'y refuser qu'en dénonçant la situation, dans le délai de quinze jours, au président du tribunal de commerce.

¹) Zie beursreglement, art. 40.

²) Ter zelfder plaatse, art. 36.

³) Ingrijpend gewijzigd; zie nader: reorganisatie van 1898, II, (bijlagen pag. 61, 62).

Art. 56¹.

Lorsque la Chambre syndicale a constaté qu'un agent de change cesse d'exécuter les marchés qui le lient à ses confrères, ces marchés sont liquidés dans les conditions déterminées par les règlements prévus à l'article 82, en prenant pour base le cours moyen du jour de cette constatation. Les créances que cette liquidation peut faire ressortir en faveur de l'agent de change défaillant ne sont exigibles qu'à l'échéance primitive de chacune des opérations liquidées.

Les donneurs d'ordres sont mis par l'administrateur provisoire de la charge en demeure d'opter sans délai entre la liquidation de leur marché dans les conditions ci-dessus spécifiées et le maintien de leur position chez l'agent de change défaillant.

Art. 57.

Les négociations faites par les Chambres syndicales et les transferts effectués en leur nom sont soumis aux dispositions du présent règlement.

SECTION II. — *Règles spéciales aux marchés au comptant.*

Art. 58.

L'agent de change est en droit d'exiger que le donneur d'ordre lui remette, avant toute négociation, les effets à négocier ou les fonds destinés à acquitter le montant de la négociation.

Art. 59.

Dans le cas où, après avertissement par lettre recommandée, le donneur d'ordre n'a pas, dans le délai de trois jours à partir de l'envoi de cette lettre, remis, soit les valeurs accompagnées, s'il y a lieu, d'une déclaration de transfert, soit les fonds destinés à acquitter le montant de la négociation, et accompagnés, le cas échéant, de son acceptation, l'agent de change a le droit de procéder sans autre mise en demeure, aux risques et périls du donneur d'ordre, à l'achat de valeurs semblables ou à la vente des valeurs acquises.

¹) Ingrijpend gewijzigd; zie nader: reorganisatie van 1898, II, (bijlagen pag. 62).

SECTION III. — *Règles spéciales aux marchés à terme.*

Art. 60.

Les négociations à terme se font pour les échéances et pour les quotités déterminées par les règlements prévus à l'article 82¹.

Art. 61.

L'agent de change est en droit d'exiger, avant d'accepter un ordre, et sauf à faire compte à l'échéance, la remise d'une couverture.

Lorsque cette couverture consiste en valeurs, l'agent de change a le droit de les aliéner et de s'en appliquer le prix, faute de livraison ou de paiement à l'échéance par le donneur d'ordre.

Art. 62.

Lorsque le donneur d'ordre s'est réservé la faculté d'abandonner le marché moyennant une prime, la couverture exigée ne peut être supérieure au montant de la prime, sauf à l'agent de change à exiger qu'il lui soit remis le jour de la réponse et dans un délai déterminé avant l'heure fixée, comme il est dit à l'article 64, un supplément de couverture. Faute par le donneur d'ordre de satisfaire à cette demande, l'agent de change est en droit de liquider l'opération à l'expiration du délai imparti au donneur d'ordre.

Art. 63.

L'acheteur a toujours la faculté de se faire livrer par anticipation, au moyen de l'escompte, les valeurs négociées, soit qu'il ait traité ferme, soit qu'il ait traité à prime. Les escomptes donnent lieu à une liquidation anticipée dont les conditions sont fixées par les règlements prévus à l'article 82².

Dans aucun cas, celui qui a bénéficié d'un avantage quelconque pour effectuer une livraison en report ne peut user de la faculté d'escompte.

Art. 64.

Les règlements prévus à l'article 82³ fixent les jours et les

1) Zie beursreglement, artt. 48 en 51.

2) Aldaar, art. 53.

3) Aldaar, art. 50.

heures auxquels les déclarations de consolidation ou d'abandon des marchés à prime doivent intervenir.

Du moment où le marché est consolidé, la convention est, sous réserve des dispositions prévues à l'article 62, soumise à toutes les règles des négociations fermes.

Art. 65.

A chacune des échéances fixées comme il est dit à l'article 60, il est procédé, dans les délais déterminés par les règlements prévus à l'article 82¹, à la liquidation générale des opérations engagées pour cette échéance.

Art. 66.

Toutes les opérations engagées chez chaque agent de change par un même donneur d'ordre sont compensées en deniers et en titres de même nature.

Les opérations engagées chez plusieurs agents de change par un ou plusieurs donneurs d'ordres peuvent de même être compensées, si les diverses parties intéressées y consentent.

Art. 67.

Les compensations sont établies d'après un cours uniforme déterminé par le syndic ou un adjoint de service, d'après les cours cotés le premier jour de la liquidation des différentes valeurs.

Le cours ainsi fixé est également celui sur lequel s'effectuent les reports.

Il est immédiatement affiché à la Bourse.

Art. 68.

Toutes les opérations entre agents de change sont soumises à une liquidation centrale effectuée par les soins de la Chambre syndicale.

Par l'effet de cette liquidation, toutes les opérations entre agents de change sont compensées, de façon à faire ressortir le solde en deniers ou en titres à la charge ou au profit de chacun d'eux; les différents soldes débiteurs ou créditeurs sont réglés par l'intermédiaire de la Chambre syndicale.

Art. 69.

Lorsque le donneur d'ordre n'a point, le premier jour de la liquidation des diverses valeurs et avant la Bourse, remis à

¹) Zie beursreglement, art. 63.

l'agent de change, suivant les cas, les titres accompagnés, s'il y a lieu, de la déclaration de transfert, ou les fonds accompagnés, le cas échéant, de son acceptation, l'agent de change peut exercer, sans qu'il soit besoin d'une mise en demeure préalable, et à l'égard de toutes les opérations engagées par le donneur d'ordre en défaut, les droits spécifiés à l'article 59.

Les droits de l'agent de change sont les mêmes à l'égard du donneur d'ordre dont les opérations ont été reportées en tout ou en partie, s'il ne remplit ses obligations avant la fin de la liquidation.

SECTION IV. — *Dispositions relatives aux négociations judiciaires ou forcées et à la négociation de valeurs appartenant à des mineurs ou à des interdits.*

Art. 70.

Lorsqu'un agent de change est commis par justice à l'effet de négocier des valeurs, il doit faire apposer, vingt-quatre heures au moins avant la négociation, une affiche signée de lui dans l'intérieur de la Bourse, dans ses bureaux ou dans tout autre endroit désigné par le juge.

Cette affiche indique la nature des valeurs à négocier, leurs quantités, la décision en vertu de laquelle la négociation est effectuée, le nom de l'agent de change chargé de la négociation et les jours auxquels cette négociation aura lieu.

Pour les valeurs qui ne figurent pas à la partie officielle de la cote, des enchères sont ouvertes et reçues avec la faculté de surenchère pendant les délais et sous les conditions déterminées par la Chambre syndicale, ou, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, par le tribunal de commerce.

La Chambre syndicale ou, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, le tribunal de commerce peut toujours décider que cette procédure sera appliquée même à des valeurs figurant à la partie officielle de la cote.

Art. 71.

Les formalités prescrites par les deux premiers paragraphes de l'article précédent s'appliquent :

1° A la négociation des valeurs réalisées en vertu de l'article 93 du Code de commerce, après que l'agent de change s'est fait justifier de l'accomplissement des formalités prévues par cet article ;

2° A la négociation des valeurs réalisées pour défaut de versement des termes appelés, à moins que les statuts de l'établis-

sement qui exige la réalisation ne contiennent, sur ce point, des dispositions particulières.

La Chambre syndicale ou, s'il n'y a pas de Chambre syndicale, le tribunal de commerce peut toujours, pour ces diverses négociations, autoriser ou ordonner l'emploi de la procédure spéciale indiquée au paragraphe 3 de l'article précédent.

Art. 72.

Avant de procéder à la négociation de valeurs appartenant à des mineurs ou à des interdits, l'agent de change doit s'assurer que la négociation a été autorisée dans les conditions déterminées par la loi du 27 février 1880.

Art. 73.

Dans les divers cas prévus aux articles 60 à 72, le bordereau de l'agent de change constitue le procès-verbal de la vente. Il contient la spécification des titres vendus.

CHAPITRE III.

Des négociations d'effets commerciaux et de valeurs métalliques¹.

Art. 74.

Les bordereaux auxquels donnent lieu les négociations de lettres de change ou de billets constatent la quantité, la nature, l'échéance et le prix des effets.

Art. 75.

Les mêmes règles s'appliquent à la négociation, par les agents de change, des matières métalliques.

TITRE III.

Des certifications et légalisations.

Art. 76.

Les agents de change délivrent les certifications exigées pour le transfert des inscriptions au grand-livre de la dette publique, dans les conditions prévues par l'arrêté des consuls du 27 prairial

¹) Door de agents de change niet meer afgesloten. Zie Hoofdstuk III, Afd. II: Werkkring der agents de change.

an X, l'ordonnance royale du 14 avril 1819, et les décrets des 12 juillet 1883 et 10 juin 1884.

Ils délivrent toutes autres certifications prévues par des dispositions de lois ou de règlements d'administration publique.

Ils peuvent délivrer toutes les certifications et légalisations autres que celles déterminées ci-dessus que comporteraient, d'après les statuts des établissements que les ont émises, les opérations diverses relatives aux valeurs mobilières.

Le tarif applicable aux certifications émanées d'agents de change qui n'ont pas participé à la négociation est déterminé dans les mêmes conditions que le taux de courtage mentionné à l'article 38.

TITRE IV.

De la cote des cours.

Art. 77.

Les cours successivement déterminés par les négociations au comptant sont, au fur et à mesure qu'ils se produisent, inscrits sur un registre spécial. Les règlements prévus à l'article 82 peuvent prescrire le même procédé pour les négociations à terme¹.

Dans tous les cas, les agents de change se réunissent à l'issue de la Bourse pour vérifier et arrêter la cote des cours pour les valeurs, le change et les matières métalliques.

Art. 78.

Aussitôt que le bulletin de la cote a été arrêté dans les conditions fixées au deuxième paragraphe de l'article précédent, il est signé par le syndic, affiché dans l'intérieur de la Bourse et publié par les soins de la Chambre syndicale.

Une copie de ce bulletin est adressée immédiatement au préfet, ainsi qu'au ministre des finances ou au ministre du commerce et de l'industrie, suivant la distinction spécifiée à l'article 2.

Art. 79.

Le bulletin de la cote indique au moins le premier et le dernier cours, ainsi que le plus haut et le plus bas des cours auxquels des marchés ont été conclus.

Il mentionne, en outre, les autres indications propres à intéresser le public, et fait connaître, en particulier, les valeurs qui

¹) Hetgeen niet geschiedde.

ne sont livrables que nominatives et les époques de jouissance déterminées comme il est dit à l'article 50.

Il peut également mentionner le cours moyen des effets cotés au comptant. Ce cours moyen est établi en prenant la moyenne entre le cours le plus haut et le cours le plus bas.

Art. 80.

Dans les Bourses pourvues d'un parquet, le bulletin de la cote comporte une partie permanente dite „officielle”, comprenant les valeurs qui ont été préalablement reconnues par la Chambre syndicale donner lieu ou pouvoir donner lieu sur la place à un nombre suffisant de transactions. Les fonds d'État français y sont portés de droit.

Les valeurs non comprises dans cette partie officielle figurent à la seconde partie du bulletin de la cote. Les règlements prévus à l'article 82 décident si ces deux parties seront publiées séparément ou donneront lieu à une publication unique.

TITRE V.

Dispositions particulières.

Art. 81.

Il n'est pas dérogé aux règlements actuels en ce qui concerne les valeurs étrangères.

Art. 82.

Il est statué par des règlements particuliers délibérés par les compagnies d'agents de change, homologués, suivant les cas, par le ministre des finances ou par le ministre du commerce et de l'industrie¹, et publiés au *Journal officiel*, sur les points spécifiés aux articles 26, 29, 31, 35, 43, 47, 50, 51, 52, 53, 56, 60, 63, 64, 65, 77 et 80, ainsi que sur les conditions d'exécution des marchés non réglées par le présent décret.

Art. 83.

Toutes dispositions contraires au présent décret sont et demeurent abrogées.

¹) Al naar mate het compagnies d'agents de change geldt aan eene beurs wel of niet van een parquet voorzien. Zie art. 2 van het decreet.

Beursreglement van 1899.

TITRE I

Organisation de la Compagnie.

CHAPITRE I.

Caisse commune ¹.

Art. 1.

La Caisse commune comprend :

1° Un fonds commun alimenté par les recettes ci-après détaillées :

Premièrement. Une partie des courtages acquis par chaque Agent de change sur les négociations dont il est chargé ;

Deuxièmement. Le prix des carnets à l'usage des Agents de change et des commis principaux ;

Troisièmement. Les produits éventuels, tels que droits de rachats et de reventes d'office, taxes de réception, certifications de cours, etc., etc. ;

Les tarifs des prélèvements divers énumérés ci-dessus sont déterminés par les délibérations de la Compagnie ;

Quatrièmement. Le produit des valeurs mobilières et immobilières appartenant à la Compagnie ;

Cinquièmement. Le produit des courtages du service des Trésoreries générales.

2° Un fonds spécial de garantie pour parer aux responsabilités pouvant incomber à la Chambre syndicale, du chef des opérations d'achat et de vente de Rentes françaises et autres valeurs du Trésor, qui se font par l'entremise des Trésoriers-payeurs généraux, et qui sont concentrées à la Chambre syndicale et effectuées par ses soins.

Dans le cas où ce fonds de réserve viendrait à être entamé, il

¹) Zie art. 26 van het decreet van 1890.

serait complété le plus tôt possible suivant le mode fixé par délibération de la Compagnie.

3° Un fonds de réserve au compte de chaque Agent de change. (L'importance de ce fonds est fixée par la Compagnie réunie en Assemblée générale).

Art. 2.

Les bénéfices de la Caisse commune sont répartis entre tous les Agents de change dans la même proportion.

Art. 3.

Les recettes de la Caisse commune sont encaissées contre des reçus signés par le Syndic.

Les dépenses sont payées sur ses ordonnancements.

Il peut aussi, mais avec l'autorisation de la Chambre syndicale, acquérir et aliéner toutes valeurs mobilières, consentir toutes transactions, tous compromis ou désistements, toutes mainlevées et radiations, même à titre gratuit.

Il peut également, mais avec l'autorisation de la Compagnie réunie en assemblée générale, contracter tous emprunts, acquérir tous immeubles, les vendre, échanger ou hypothéquer.

Il peut enfin constituer des mandataires pour un ou plusieurs objets déterminés, et par des mandats spéciaux.

Art. 4.

La Chambre syndicale peut toujours mettre à la disposition d'un Agent de change sa part de la réserve pour un délai qui ne peut excéder six mois.

Art. 5.

Lorsque la Chambre syndicale ou la majorité de la Compagnie propose de disposer de tout ou partie du fonds commun, cette proposition, pour être convertie en résolution de la Compagnie et devenir par là obligatoire pour chacun de ses membres, doit obtenir en assemblée générale les suffrages, recueillis au scrutin secret, des deux tiers des membres présents à la séance.

Art. 6.

Par exception, la Chambre syndicale peut, lorsqu'elle le juge convenable, et sans en référer préalablement à la Compagnie, faire faire par la Caisse commune, aux Agents de change qui en font

la demande: 1° une avance de fonds égale à l'importance de la portion du cautionnement sur laquelle il aura été conféré à la Compagnie, soit le privilège de bailleur de fonds, soit un transport en garantie; — 2° une avance de 100,000 fr. à valoir sur le prix de la charge.

Lesdites avances ne peuvent être faites que pour six mois.

Art. 7.

L'Agent de change qui se trouve dans la situation prévue par l'art. 56 du décret du 7 octobre 1890 cesse, par ce fait, d'avoir droit aux répartitions de la Caisse commune à partir du jour spécifié au même article. Son compte est réglé et arrêté; il ne concourt plus, dès lors, aux dispositions qui sont faites sur le fonds commun.

Art. 8.

Toutes les fois qu'il se produit une mutation de titulaire ou de bailleurs de fonds, la Chambre syndicale fait l'évaluation du fonds de réserve et de la part des bénéfices réalisés.

Art. 9.

Le montant de cette évaluation est remboursé par le nouveau titulaire à l'Agent de change démissionnaire ou à ses ayants-droit, qui ne conservent aucun intérêt dans l'actif de la Caisse commune.

Si l'Agent de change démissionnaire a cessé ses fonctions et reçu sa part de la réserve, le nouveau titulaire effectue son versement dans la caisse de la Compagnie.

Ce versement ne peut, en aucun cas, être inférieur au montant du fonds de réserve tel qu'il est déterminé conformément au dernier paragraphe de l'art. 1er.

Art. 10.

Dans le cas où, par suite d'une disposition de la Compagnie, le compte de réserve serait réduit à une somme inférieure à celle fixée, il sera reconstitué, dans le plus bref délai possible, par les voies et moyens arrêtés par la Compagnie réunie en assemblée générale.

Art. 11.

Il est institué près la Caisse commune une commission de surveillance dite: Commission de comptabilité.

Art. 12.

Elle est présidée par un adjoint au Syndic, et composée de trois Agents de change qui sont nommés par l'Assemblée générale, au scrutin de liste, pour un an, en dehors du Syndic et des Adjointes; l'un d'entre eux doit être renouvelé chaque année.

Art. 13.

Cette commission doit veiller à la stricte observation des statuts de la Caisse commune.

Elle est chargée, en outre de la vérification des écritures, de la caisse et du portefeuille.

Art. 14.

Elle se réunit aussi souvent qu'elle le juge nécessaire, et au moins une fois chaque mois.

Elle a le droit de déléguer un ou plusieurs de ses membres pour faire telles vérifications qu'elle juge opportunes.

Tous les livres de comptabilité, ainsi que toutes les pièces de caisse sont mis à sa disposition.

Elle consigne, dans un procès-verbal, le résultat de ses vérifications et y joint ses observations.

Art. 15.

Au 10 novembre de chaque année, le Syndic vérifie les encaisses et fait dresser un état de toutes les valeurs, tant actives que passives, de la Caisse commune.

Il est établi un compte de la gestion de la Caisse commune, depuis le 10 novembre précédent, faisant ressortir les valeurs en caisse et en portefeuille et le détail des opérations faites pendant l'année écoulée.

Ces comptes sont annexés à un rapport que la Commission de comptabilité est chargée de présenter à la Compagnie dans son assemblée générale du mois de décembre, au sujet de l'administration de la Caisse commune pendant l'année écoulée.

Art. 16.

La surveillance de la Caisse commune étant attribuée à une commission spéciale, tout droit de vérification et de contrôle individuel est interdit aux membres de la Compagnie.

CHAPITRE II.

Adjoints de service ¹.

Art. 17.

La Chambre syndicale délègue chaque mois sous le nom d'adjoints de service, trois adjoints au Syndic qui doivent veiller à l'observation des règlements et au maintien de l'ordre dans la Compagnie; toutes les difficultés entre Agents de change qui auraient besoin d'une prompt solution peuvent leur être soumises.

Ils sont chargés de présider à la rédaction et à la vérification de la Cote des cours des valeurs, de faire le service des Trésoreries générales, d'opérer les reventes et rachats officiels, et de fixer les cours de compensation.

Un quatrième adjoint préside la Commission de comptabilité.

CHAPITRE III.

Assemblées générales.

Art. 18 ².

En dehors de l'Assemblée générale de fin d'année et des Assemblées réunies dans les cas prévus par l'art 31 du décret du 7 octobre 1890 la Compagnie est convoquée :

1°. Pour l'installation d'un nouvel Agent de change;

2°. Pour délibérer sur les modifications à apporter aux règlements;

3°. Toutes les fois que la Chambre syndicale aura à la consulter, soit sur des questions graves pouvant l'intéresser, soit pour se conformer à des prescriptions de ses règlements.

CHAPITRE IV.

Auxiliaires des Agents de change.

Art. 19.

L'Agent de change qui constitue un ou plusieurs fondés de pouvoirs chargés d'agir, soit collectivement, soit séparément, doit

1) Zie art. 29 van het decreet van 1890.

2) Zie art. 31 van het decreet van 1890.

déposer à la Chambre syndicale une expédition de la procuration portant en marge la signature du ou des fondés de pouvoirs. Il doit, en outre, adresser à tous les Agents de Change une circulaire leur faisant connaître la procuration donnée et la signature du ou des fondés de pouvoirs.

Art. 20¹.

Les Agents de change sont autorisés à s'adjoindre des commis principaux dont le nombre ne peut être supérieur à six.

Art. 21.

Nul ne peut être commis principal s'il n'est Français, s'il n'a 25 ans accomplis, s'il ne jouit de ses droits civils et politiques, et s'il n'a satisfait aux obligations de la loi sur le recrutement.

Art. 22.

La liste des commis principaux est affichée dans l'intérieur de la Bourse et dans le cabinet de la Compagnie.

Art. 23.

Les commis principaux tiennent un carnet dont le dépouillement se fait chaque jour, après la clôture des opérations, dans les bureaux et sur les livres de l'Agent de change.

Art. 24.

Les nominations, suspensions et révocations de fondés de pouvoirs et de commis principaux doivent être portées à la connaissance de la Compagnie.

TITRE II.

Négociations, Livraisons et Paiements.

CHAPITRE Ier.

Dispositions générales.

Art. 25².

Toutes valeurs autres que celles essentiellement nominatives se négocient, entre Agents de change, en titres au porteur, à l'exception des Rentes françaises.

¹) Zie art. 35 van het decreet van 1890.

²) De artt. 25—72 blijven onbehandeld, wijl zij uitsluitend op de beurstransacties betrekking hebben. Men lette echter op art. 73.

Art. 26.

Le donneur d'ordre a toujours le droit d'exiger un bordereau.

Art. 27.

Au point de vue de l'état matériel des titres, toute réclamation entre Agents de change, relative à une livraison résultant de négociations au comptant, doit être faite le jour même.

Pour les livraisons en liquidation, la réclamation peut être faite pendant toute la journée du lendemain.

Art. 28.

Les Agents de change peuvent refuser les livraisons partielles, sauf pour les valeurs qui se trouvent dans un des cas prévus à l'article 51 du décret du 7 octobre 1890.

Art. 29¹.

Pour les valeurs qui se négocient seulement au comptant, le détachement du coupon en bourse s'effectue le jour de sa mise en paiement.

Pour les valeurs qui se négocient à terme, les fonds d'Etat français exceptés, lorsque l'échéance du coupon coïncide, soit avec le jour de la réponse des primes, soit avec l'un des jours de la liquidation, le détachement a lieu le dernier jour de cette liquidation.

Il s'effectue, au contraire le jour de l'échéance, lorsque la mise en paiement commence entre deux liquidations.

Art. 30.

A chaque détachement de coupon des effets pour lesquels le change est variable, la Chambre syndicale fixe le prix auquel les coupons doivent être calculés, en prenant pour base le cours moyen du change pendant les huit jours de bourse qui ont précédé l'échéance.

Cette fixation une fois arrêtée, un avis signé par le Syndic et indiquant le prix ainsi fixé est affiché dans le cabinet de la Compagnie et dans l'intérieur de la Bourse.

Art. 31.

Sauf l'autorisation de la Chambre syndicale, aucun titre ne peut circuler, s'il n'est muni d'un coupon au moins.

¹) Zie art. 50 van het decreet van 1890.

Art. 32.

Le coupon échu demeuré impayé doit rester attaché au titre, à moins de décision contraire de la Chambre syndicale.

Art. 33.

Les titres dont un ou plusieurs coupons portent des numéros différents de celui du titre auquel ils sont attachés peuvent être refusés par l'acheteur.

Art. 34.

Si, dans une livraison de valeurs françaises, le premier coupon à échoir a été détaché, il peut être, mais seulement pendant le mois qui précède l'échéance, remplacé par sa valeur en espèces, sous réserve du droit éventuel de l'acheteur à une indemnité dans le cas où il justifierait que ce mode de règlement a pu lui occasionner un préjudice.

Art. 35.

Les titres de valeurs étrangères peuvent être refusés s'ils ne sont pas munis de leur coupon en nature.

Art. 36¹⁾.

Le paiement doit être fait par l'Agent de change acheteur contre la remise de titres, soit au porteur, soit transférés au nom de l'acheteur, alors même que ces titres seraient livrés avant l'expiration des délais réglementaires.

A défaut de paiement contre la présentation des titres, la revente peut en être faite le jour même, sans affiche, par le Syndic ou un Adjoint de service, à la requête de l'Agent de change vendeur.

Art. 37.

La livraison des titres résultant d'un rachat officiel doit être faite dans les 24 heures pour les titres au porteur.

S'il s'agit de titres nominatifs, ces titres transférés doivent être livrés à l'Agent de change acheteur au plus tard avant la septième bourse qui suit celle du rachat.

Art. 38.

Les délais résultant de la combinaison des articles 37, 45, 59 et 60 du présent règlement doivent être étendus d'un jour quand il s'agit de livraison ou de paiement réclamés à l'Agent de change par le donneur d'ordre.

¹⁾ Zie art. 53 van het decreet van 1890.

Art. 39 ¹.

Lorsqu'un Agent de change, par suite d'embarras dans ses affaires, est forcé de quitter le Parquet, le Syndic en avise immédiatement la Chambre syndicale et la Compagnie, et demande à tous les Agents de change qui ont contracté avec le confrère embarrassé d'envoyer à la Chambre syndicale le relevé de la position dudit confrère chez eux.

Ils doivent liquider, sans retard, toutes les affaires engagées, soit à terme ferme, soit au comptant, et les écritures sont passées au cours moyen, à terme ou au comptant, du jour déterminé par le décret du 7 octobre 1890.

Si l'Agent de change défailant est acheteur de primes, on revend des primes de même nature. Ces opérations de revente sont passées au cours moyen du jour des primes de même nature et de même échéance, à la condition, toutefois, que la revente ainsi passée ne soit pas inférieure comme cours aux opérations primitives diminuées du montant de la prime. Toutes les primes dont l'Agent de change défailant est acheteur, et qui ne se trouvent pas revendues, suivant la règle posée ci-dessus, sont abandonnées par lui. Pour les primes revendues, au contraire, la réponse s'effectue à leurs échéances respectives.

Si l'Agent de change défailant est vendeur de primes, on rachète des primes de même nature et pour les mêmes échéances. Ces opérations sont passées au cours moyen de la cote des primes de ce jour, et la réponse s'effectue aux diverses échéances des opérations.

Si, lors des réponses des primes, dans les hypothèses prévues aux deux paragraphes précédents, partie des primes se trouve levée et partie abandonnée, les opérations ainsi consolidées doivent être liquidées par une opération ferme en sens contraire, et ces opérations sont passées au cours moyen du ferme.

CHAPITRE II.**Marchés au comptant.**Art. 40 ².

Les effets au porteur ou transmissibles par voie d'endossement, négociés au comptant, doivent être livrés par l'Agent vendeur avant la dixième bourse qui suit celle de la négociation.

¹) Zie art. 56 van het decreet van 1890.

²) Zie art. 52 van het decreet van 1890.

Si la livraison n'a pas eu lieu, l'Agent acheteur doit avant la onzième bourse, sous réserve de l'application des pénalités prévues par l'article 23 du Décret du 7 octobre 1890, afficher son vendeur.

L'affiche est apposée d'une manière apparente dans un endroit de la Bourse accessible au public.

Elle reste apposée pendant trois bourses pleines. A la quatorzième bourse qui suit celle de la négociation, il est procédé sans remise au rachat officiel par les soins de la Chambre syndicale.

Art. 41.

Les fonds provenant de la vente d'effets au porteur ou transmissibles par voie d'endossement doivent, quand les titres sont livrés au porteur ou dûment endossés, être à la disposition du donneur d'ordre dès le surlendemain du jour de la négociation, ou, s'ils n'ont été livrés qu'après cette négociation, dès le surlendemain du jour où ils ont été remis à l'Agent de change.

Les titres provenant de l'achat d'effets au porteur ou transmissibles par voie d'endossement doivent être à la disposition du donneur d'ordre dès le lendemain de la livraison à l'Agent acheteur et, au plus tard, le jour de la quinzième bourse qui suit celle où la négociation a été faite.

Ces délais expirés, les donneurs d'ordre peuvent recourir aux mesures prévues à l'art. 55 du décret du 7 octobre 1890.

Art. 42.

La négociation des effets transmissibles par voie de transfert est soumise aux règles ci-après :

L'Agent de change acheteur d'effets soumis au transfert donne au vendeur, avant la cinquième bourse qui suit celle où leur négociation a été faite, un bulletin indiquant les noms et prénoms auxquels le transfert doit être fait, ou les acceptations dans le cas où elles seraient nécessaires.

Si les noms, prénoms ou acceptations n'ont pas été remis dans ces délais, le vendeur est en droit de déposer les titres et la feuille de transfert, signée et remplie au nom de son confrère acheteur, à la Chambre syndicale, qui requiert de ce dernier la remise immédiate des noms ou d'une acceptation au cas où elle serait nécessaire.

La feuille d'acceptation doit être remise dans les vingt-quatre heures à la Chambre syndicale, qui fait procéder d'office au transfert et exige le montant de la négociation, sauf à l'Agent de

change acheteur à prendre les mesures et à exercer les recours prévus par l'art. 49 du décret du 7 octobre 1890.

Art. 43.

Le transfert s'opère par les soins de l'Agent de change vendeur.

Il doit être déposé, au plus tard, le surlendemain du jour de la remise des noms ou acceptations, et les titres doivent être livrés à l'Agent acheteur le lendemain de la consommation du transfert.

À la quinzième bourse qui suit celle de la négociation, l'Agent de change acheteur peut afficher son confrère vendeur. Le rachat doit avoir lieu à la troisième bourse qui suit celle de l'apposition de l'affiche, et, s'il y a eu remise d'une acceptation, elle doit être restituée par l'Agent de change racheté, à ses risques et périls.

Ces délais sont prolongés de huit jours en ce qui concerne les actions de Compagnies d'assurances dont les nouveaux titulaires doivent, aux termes des statuts, être agréés par le Conseil d'administration.

Dans le cas de transfert d'ordre, l'Agent de change vendeur doit remettre à son confrère acheteur les titres inscrits provisoirement au nom de celui-ci au plus tard le troisième jour du transfert d'ordre. Toute infraction à cette prescription est soumise à la Chambre syndicale, qui peut imposer à l'Agent de change vendeur un versement de garantie.

Art. 44.

Les fonds provenant de la vente d'effets transmissibles par voie de transfert doivent être à la disposition du donneur d'ordre, dès le surlendemain de la consommation du transfert.

Les titres provenant de l'achat d'effets transmissibles par voie de transfert doivent, à moins qu'il ne s'agisse d'Actions de Compagnies d'assurances pour lesquelles un délai supplémentaire de huit jours est accordé, être à la disposition du donneur d'ordre dès le lendemain de la livraison à l'Agent acheteur, et, au plus tard, le jour de la vingtième bourse qui suit celle de la négociation.

Passé ces délais, les donneurs d'ordre peuvent recourir aux mesures prévues à l'art. 55 du décret du 7 Octobre 1890.

Art. 45¹.

A titre exceptionnel, et par dérogation aux prescriptions du

¹) Zie art. 51 van het decreet van 1890.

premier paragraphe de l'art. 40, les valeurs au porteur amortissables par voie de tirage au sort, négociées avant les cinq bourses qui précèdent le jour du tirage, doivent être livrées pour le tirage.

A titre exceptionnel également, les valeurs nominatives négociées avant les sept bourses qui précèdent le tirage doivent être transférées pour le tirage.

Les valeurs dont la possession comporterait, soit un avantage particulier, soit une charge déterminée, et qui seraient négociées avant les cinq ou sept bourses qui précèdent la date annoncée comme devant être celle de la clôture de l'opération, doivent être livrées ou transférées pour cette date.

Il est permis, pendant les délais prévus aux trois paragraphes précédents, de traiter suivant conventions particulières ¹.

Art. 46.

Les livraisons de valeurs soumises à un tirage doivent être faites par les Agents de change entre eux, au plus tard, la veille du tirage, avant une heure.

A défaut des titres, les Agents de change peuvent fournir leurs numéros dûment certifiés.

L'Agent de change doit, la veille du tirage au plus tard, adresser au donneur d'ordre soit les titres achetés pour son compte, soit les numéros des titres qui lui ont été attribués.

Les livraisons de valeurs soumises à un tirage doivent être faites par le donneur d'ordre à la caisse de l'Agent de change, au plus tard, la veille du tirage, avant dix heures du matin.

CHAPITRE III.

Marchés à terme.

SECTION I.

Négociations.

Art. 47.

Les négociations à terme ferme se liquident une ou deux fois par mois, suivant les valeurs, aux dates et de la manière fixées par le présent règlement.

La Compagnie désigne, sur la proposition de la Chambre syn-

¹) Zie art. 38.

dicale, les valeurs qui sont soumises à une seule liquidation par mois et celles qui sont soumises à la double liquidation mensuelle.

Art. 48¹.

Les négociations à terme ferme ne peuvent avoir lieu pour un terme plus éloigné que la deuxième liquidation à partir du jour où le marché est conclu.

Art. 49.

Les négociations à primes peuvent se traiter par la quinzaine ou la fin de chaque mois, sans pouvoir dépasser, en principe, le terme de la troisième liquidation à partir du jour où le marché est conclu en ce qui concerne les valeurs soumises à la liquidation de quinzaine, et de la deuxième liquidation à partir du jour où le marché est conclu en ce qui concerne les valeurs soumises à la liquidation mensuelle.

La Chambre syndicale peut toutefois, selon les besoins du marché, modifier les modalités des primes et en étendre les échéances dans les limites qu'elle jugera nécessaires.

Art. 50².

Le dernier jour de bourse qui précède celui de la liquidation, à une heure et demie, les Agents de change doivent se déclarer réciproquement si les opérations à primes deviennent des marchés fermes ou si la prime est simplement payée.

Art. 51³.

La Chambre syndicale détermine les quotités et les multiples de négociation pour les marchés à terme.

Art. 52.

En ce qui concerne les valeurs amortissables par voie de tirage au sort, si le tirage doit s'effectuer le jour de la liquidation, après la livraison des titres à la Chambre syndicale, l'inscription des titres sur les livres de l'Agent de change immédiatement après la livraison faite par la Chambre syndicale mettra en possession régulière de ces titres le donneur d'ordre qui aura le droit de se faire remettre immédiatement, dûment certifiés, les numéros qui

¹) Zie art. 60 van het decreet van 1890.

²) Zie art. 64 van het decreet van 1890.

³) Zie art. 60 van het decreet van 1890.

lui ont été attribués. Dans le cas où il n'userait pas de cette faculté, ces numéros devront lui être adressés le jour même de la clôture de la liquidation.

Si le tirage doit s'effectuer le lendemain ou les jours suivants, l'Agent de change doit, le jour de la livraison, ou, dans tous les cas, la veille du tirage, adresser au donneur d'ordre, à défaut des titres eux-mêmes, les numéros de ces titres.

En ce qui concerne les valeurs dont la possession viendrait à comporter, soit un avantage particulier, soit une charge déterminée, la Chambre syndicale fixera, à partir du jour où l'opération aura été annoncée, les conditions dans lesquelles se feront les négociations au point de vue de la livraison des titres.

SECTION II.

Escomptes.

Art. 53¹⁾.

L'Agent de change acheteur qui, aux termes de l'article 63 du décret du 7 octobre 1899, exerce la faculté d'escompte, en prévient son vendeur avant l'ouverture de la bourse, au moyen d'une affiche visée par le Syndic ou l'un de ses adjoints, et apposée sur un tableau placé dans le cabinet de la Compagnie. Cette affiche détermine la nature, le prix, la quotité des effets et la date de négociation.

Elle doit être conforme au modèle arrêté par la Chambre syndicale, sous peine de refus de visa.

L'escompteur doit être nanti des fonds destinés au paiement des effets escomptés. Il en verse le montant à la Caisse commune, qui lui en délivre récépissé et le porte à son crédit à un compte spécial.

Le visa n'est donné que sur la production du récépissé, accompagné, s'il y a lieu, des feuilles d'acceptation pour les valeurs transmissibles par voie de transfert nécessitant l'acceptation de l'acheteur.

L'escompte peut avoir lieu dès la quatrième bourse qui suit celle de la liquidation des valeurs.

Art. 54.

L'escompte affiché peut se transmettre d'Agent à Agent par

¹⁾ Zie art. 63 van het decreet van 1890.

les fractions les plus minimes autorisées pour les marchés à terme. Cette circulation dure jusqu'à deux heures et demie.

Art. 55.

L'escompte par affiche est qualifié de direct pour le premier escompté; il devient indirect pour les escomptés subséquents.

Art. 56.

Toute compensation acceptée pendant la bourse comporte la faculté d'escompte indirect le jour même.

Art. 57.

L'Agent de change qui, par suite de la circulation établie aux articles 54 et 55, se trouve être l'escompté définitif, opère à l'égard de l'escompteur la livraison des effets dans les délais prévus à l'article 60.

Art. 58.

Le paiement des effets escomptés se fait au moyen d'un chèque tiré par l'escompteur sur la Caisse commune, au profit de l'Agent de change qui opère la livraison; il doit être accompagné du récépissé et emporte quittance des fonds figurant au crédit du compte spécial de l'Agent de change escompteur.

Art. 59¹⁾.

Les différences résultant de la transmission des escomptes sont exigibles dès le lendemain de l'affiche, avant la Bourse.

Art 60.

Les effets escomptés, tant au porteur que transmissibles par voie de transfert, doivent être livrés dans les délais ci-après:

A la cinquième bourse, au plus tard, à partir de celle de l'escompte, pour les effets au porteur ou transmissibles par voie de transfert sans nécessité d'acceptation;

A la septième bourse, au plus tard, à partir de celle de l'escompte, pour les effets transmissibles par voie de transfert nécessitant l'acceptation de l'acheteur;

A la sixième bourse, ou à la huitième bourse, suivant les cas, l'escompté peut être affiché et le rachat peut avoir lieu à la bourse suivante par les soins de l'Adjoint de service, pour le compte et aux risques de l'escompté.

¹⁾ Zie art. 38.

Art. 61.

Dans les escomptes d'effets sur lesquels les coupons ont été détachés depuis la négociation, le montant de ces coupons doit être déduit du chiffre sur lequel se règle l'opération.

Art. 62.

Pour avoir droit au bénéfice d'un tirage, souscription ou avantage quelconque, l'escompteur doit avoir affiché son escompté, au plus tard :

1°. A la sixième bourse qui précède le jour du tirage, clôture de souscription, etc., lorsqu'il s'agit d'effets au porteur ou transmissibles par voie d'endossement ;

2°. A la huitième bourse qui précède le jour du tirage, clôture de souscription, etc., lorsqu'il s'agit d'effets transmissibles uniquement par voie de transfert.

SECTION III.

*Liquidations centrales.*Art. 63¹⁾.

La liquidation ou compensation des affaires engagées à terme se fait deux fois par mois.

La liquidation de fin de mois dure cinq jours et la liquidation de quinzaine dure quatre jours.

Liquidation de fin de mois.

A la bourse du dernier jour du mois ou, si ce jour est un jour férié, à la première bourse du mois suivant, opérations de reports et liquidation générale des opérations sur les fonds d'Etat français et les autres valeurs.

Le cinquième jour de la liquidation, la remise des effets et le paiement des capitaux entre Agents de change s'opèrent par l'intermédiaire de la Chambre syndicale.

Liquidation de quinzaine.

A la bourse du 15 ou, si ce jour est un jour férié, à la première bourse qui suit, opérations de reports et liquidation de toutes les valeurs soumises à la double liquidation mensuelle.

Le quatrième jour de la liquidation, la remise des effets et le paiement des capitaux entre Agents de change s'opèrent par l'intermédiaire de la Chambre syndicale.

¹⁾ Zie art. 65 van het decreet van 1890.

Les dispositions du présent article ne seront exécutoires qu'à partir du 15 février 1899 et s'appliqueront aux opérations engagées à cette date.

Art. 64.

L'Agent de Change doit tenir à la disposition du donneur d'ordre, dès le lendemain de la clôture de la liquidation, soit les fonds, soit les titres, s'il s'agit de titres se négociant au porteur.

En ce qui concerne les titres qui ne se négocient que nominatifs, ils doivent être à la disposition du donneur d'ordre le jour de la quatrième bourse qui suit la clôture de la liquidation.

Art. 65.

Le donneur d'ordre, dont le compte est créancier en liquidation et qui veut faire verser chez un autre Agent de change, peut disposer des fonds au moyen d'un chèque tiré sur son Agent de change et visé par celui-ci. Ce chèque n'est valable que s'il est tiré au profit d'un autre Agent de change.

Art. 66.

La Chambre syndicale peut décider que les livraisons en liquidation, pour les valeurs essentiellement nominatives, s'effectuent par des transferts d'ordre à ses noms, et, pour les Rentes françaises, en inscriptions à son compte-courant.

CHAPITRE IV.

Dispositions spéciales aux Négociations judiciaires ou forcés.

Art. 67.

Les enchères prévues par l'art. 70 du décret du 7 octobre 1890 se font au parquet des Agents de change, à l'issue de la bourse, aux jours, heures et conditions déterminés par la Chambre syndicale, mais au plus tard dans un délai de huit jours, à partir de la demande de négociation.

Nul ne peut enchérir ou surenchérir que par ministère d'Agent de change.

Les surenchères sont reçues pendant un délai minimum de vingt-quatre heures.

Un Adjoint au Syndic est chargé de la police de la salle.

TITRE III.**Cote.**

Art. 68.

Les deux parties du Bulletin de la Cote prévues à l'art. 80 du décret du 7 octobre 1890 sont publiées séparément.

Art. 69.

Des délibérations de la Chambre syndicale déterminent les valeurs qui seront cotées au comptant seulement à la partie officielle de la Cote et celles qui y seront cotées au comptant et à terme.

Art. 70.

La quotité des variations des cours des marchés au comptant et à terme est déterminée par des délibérations de la Compagnie des Agents de change sur la proposition de la Chambre syndicale.

Art. 71.

Il ne peut être fait de rectifications, après la publication de la Cote, que pour les cours omis. Ces rectifications doivent être autorisées par les Adjointes de service.

Elles ne peuvent pas modifier le cours moyen du jour auquel elles se rapportent.

Ce cours moyen est définitif; il ne peut être modifié que dans le seul cas d'une erreur matérielle, après qu'elle a été soumise à l'examen des Adjointes de service.

Art. 72.

Les rachats et reventes officiels peuvent se traiter même à des cours non cotés; il en est de même des négociations de valeurs comportant, soit un avantage particulier, soit une charge déterminée, qui sont effectuées avec conventions particulières.

Art. 73.

Une Commission désignée chaque année par la Chambre syndicale est spécialement chargée, sous sa surveillance, de la préparation de la cote des changes et des matières d'or et d'argent.

De Reorganisatie van 1898.

I. Wet van 13 April 1898.

Houdende vaststelling der Algemeene Begrooting van Uitgaven en Inkomsten over den dienst van 1898.

TITRE Ier.

Budget Général.

Art. 14.

L'article 29 de la loi du 28 avril 1893 est remplacé¹ par la disposition suivante :

„Quiconque fait commerce habituel de recueillir des offres et des demandes de valeurs de bourse doit, à toute réquisition des agents de l'enregistrement, s'il s'agit de valeurs admises à la cote officielle, représenter des bordereaux d'agent de change ou faire connaître les numéros et les dates des bordereaux, ainsi que les noms des agents de change de qui ils émanent, et, s'il s'agit de valeurs non admises à la cote officielle, acquitter personnellement le montant des droits.”

Art 15.

Les dispositions de l'article 14 ci-dessus ne seront applicables qu'à partir du 1er juillet 1898.

¹) De wijziging bestond in de invoeging der beide gecursiveerde zinsneden. In 1893 was dit alternatief weergegeven met: *soit.....soit.*

II. Decreet van 28 Juni 1898.

Houdende bepalingen voor de organisatie der financieele markt.

Art. 1.

Les articles 17, 55 et 56 du décret du 7 octobre 1890 sont modifiés ainsi qu'il suit:

„Art. 17. Les agents de change qui exercent leur ministère auprès d'une bourse pourvue d'un parquet élisent, chaque année, une Chambre syndicale composée d'un syndic et d'un nombre d'adjoints déterminé conformément aux règles ci-après: deux, lorsque le nombre des agents de change est de neuf au plus; quatre, lorsque ce nombre est supérieur à neuf *et de quatorze au plus*; six, lorsque ce nombre est supérieur à quatorze *et de soixante au plus*; huit, lorsque ce nombre est supérieur à soixante.

„L'élection est faite à la majorité des suffrages et au scrutin secret, séparément pour le syndic, et par bulletin de liste pour les adjoints.

„Le procès-verbal de l'élection est adressé au ministre des finances, au préfet du département, au préfet de police à Paris et au maire dans les autres villes, au président du tribunal de commerce et au président de la chambre de commerce.

„Art 55. Si, en dehors de toute contestation sur le fond du droit, la livraison ou le paiement n'est pas effectué par l'agent de change dans les délais réglementaires, le donneur d'ordre peut, après l'avoir mis en demeure par acte extrajudiciaire, notifier, en la même forme, dans le délai de vingt-quatre heures, cette mise en demeure à la chambre syndicale.

„Au reçu de cette notification, la chambre syndicale prend à l'égard de l'agent de change, les mesures propres à assurer l'exécution du marché. Elle l'exécute elle-même au besoin, au mieux des intérêts du donneur d'ordre et pour le compte et aux risques et périls de l'agent de change en défaut. Elle ne peut s'y refuser qu'en dénonçant la situation, dans le délai de quinze jours, au président du tribunal de commerce.

„Dans les bourses comportant plus de quarante agents de change, la chambre syndicale ne peut se refuser à exécuter le marché pour le compte de l'agent de change en défaut, dans la limite de la valeur totale des offices de la compagnie, calculée d'après les dernières cessions, du fonds commun et au montant des cautionnements ¹.

„Art. 56. Lorsque la chambre syndicale a constaté qu'un agent de change cesse d'exécuter les marchés qui le lient à ses confrères, ces marchés sont liquidés dans les conditions déterminées par les règlements prévus à l'article 82 ², en prenant pour base le cours moyen du jour de cette constatation. Les créances que cette liquidation peut faire ressortir en faveur de l'agent de change défaillant ne sont exigibles qu'à l'échéance primitive de chacune des opérations liquidées.

„Les donneurs d'ordre sont mis, par l'administrateur provisoire de la charge, en demeure d'opter sans délai entre la liquidation de leur marché dans les conditions ci-dessus spécifiées et le maintien de leur position chez l'agent de change défaillant, sous réserve, en ce qui concerne les bourses comportant plus de quarante agents de change, des dispositions du paragraphe 3 de l'article 55.

1) Deze belangrijke, nieuwe alinea vestigt de solidaire aansprakelijkheid van het Parquet van Parijs.

2) Zie voorgaand beursreglement, art. 39.

III. Decreet van 29 Juni 1898.

Houdende bepalingen omtrent de instelling van tien nieuwe offices d'agents de change.

Art. 1.

Il est créé dix nouveaux offices d'agents de change près la Bourse de Paris.

Art. 2.

Les titulaires des offices créés en vertu de l'article qui précède seront nommés par des décrets rendus sur la proposition du ministre des finances.

Ils seront choisis sur une liste triple de candidats établie par la Chambre syndicale des agents de change.

IV. Decreet van 29 Juni 1898.

Houdende vaststelling van het maximum-tarief der courtages, waarop de Agents de Change ter beurze van Parijs aanspraak kunnen maken.

Vervangen door:

Decreet van 12 Juli 1901.

Betreffende de courtage der transacties aan de Parijsche Beurs.

Art. 1.

Le tarif maximum du courtage qui peut être perçu par les agents de change près la Bourse de Paris est fixé conformément au tableau ci-après:

NATURE DES NÉGOCIATIONS.	TARIF MAXIMUM DU COURTAGÉ.
Négociations effectuées en vertu de pièces contentieuses . . .	0 fr. 25 p. 100 de la valeur négociée.
Autres négociations. <i>Opérations au comptant.</i>	
Négociations dont le montant total est inférieur à 500 fr.	0 fr. 50.
Dans tous les autres cas	0 fr. 10 p. 100 du montant de la négociation.
<i>Opérations à terme.</i>	
Rente française	0 fr. 025 par 3 fr. de rente 3 p. 100 perpétuelle ou amortissable et par 3 fr. 50 de rente $3\frac{1}{2}$ p. 100.
Rentes étrangères se négociant en capital ou en rente, lorsque le cours est inférieur à 50 fr.	0 fr. 05 p. 100 du capital nominal.
Actions et obligations lorsque le cours est inférieur à 250 fr.	0 fr. 25 par action ou obligation.
Actions et obligations lorsque le cours est compris entre 250 fr. et 500 fr.	0 fr. 50 par action ou obligation.
Toutes autres valeurs.	0 fr. 10 p. 100 du montant de la négociation.
<i>Reports.</i>	
Rente française	0 fr. 025 par 3 fr. de rente 3 p. 100 perpétuelle ou amortissable et par 3 fr. 50 de rente $3\frac{1}{2}$ p. 100.
Autres valeurs.	1 fr. 25 p. 100 l'an du montant de la valeur reportée calculée d'après le cours de compensation.

Pour les valeurs non entièrement libérées, les maxima indiqués ci-dessus sont réduits proportionnellement à la partie non versée.

Lorsque deux opérations en sens contraire ont été effectuées en vertu du même ordre et dans la même bourse, les maxima ci-dessus ne sont calculés que sur l'opération donnant lieu au courtage le plus élevé.

Le règlement de courtage établi par la chambre syndicale, en vertu de l'article 38 du décret du 7 octobre 1890, détermine les cas et conditions d'application de la disposition qui précède aux ordres émanant des personnes visées à l'article 14 de la loi du 13 avril 1898.

Art. 2.

Le décret du 29 Juin 1898 est abrogé.

Tarif der Courtages

voor de Agents de change aan de Parijsche Beurs.

En exécution de l'article 38 du décret du 7 octobre 1890, la chambre syndicale a fixé le tarif de ses courtages dans les limites posées par le décret du 12 juillet 1901.

Ce nouveau tarif date du 22 juillet 1901.

Il est établi comme suit:

NATURE DES NÉGOCIATIONS.	TARIF DE COURTAGE.
Négociations effectuées en vertu de pièces contentieuses	0 fr. 25 % du montant de la négociation.
Négociations au comptant sur toutes valeurs y compris la rente française.	0 fr. 10 % du montant de la négociation avec minimum de 0 fr. 50 par bordereau.
Négociations à terme:	
<i>Rente française</i>	12 fr. 50 par 1,500 francs de rente 3 % perpétuelle ou amortissable et par 1,750 fr. de rente 3 1/2.
<i>Fonds d'États étrangers</i> se négociant en capital ou rentes	25 fr. pour la plus petite coupure négociable à terme et successivement dans la même proportion.
<i>Actions et obligations</i>	
Pour les actions et obligations lorsque le cours est inférieur à 250 francs.	0 fr. 25 par action ou obligation.
Pour les actions et obligations lorsque le cours est compris entre 250 et 500 francs	0 fr. 50 par action ou obligation.
Pour les actions et obligations dont le cours dépasse 500 francs	0 fr. 10 % du montant de la négociation.
Opérations de report:	
<i>Rente française</i>	12 fr. 50 par 1,500 francs de rente 3 % perpétuelle ou amortissable et par 1,750 fr. de rente 3 1/2.
Sur toutes autres valeurs:	
Pour les valeurs soumises à la double liquidation	1/20e % du montant de la négociation.
Pour les valeurs soumises à la liquidation mensuelle	1/12e % du montant de la négociation.
A titre exceptionnel, sur les fonds d'États étrangers dont le cours est supérieur à 60 francs	15 francs pour la plus petite coupure négociable à terme et successivement dans la même proportion

II. COULISSE.

STATUTAIRE BEPALINGEN

WELKE

DE ORGANISATIE VAN DE VRIJE BEURS TE PARIJS

BENEVENS

DE TRANSACTIES, DIE ALDAAR AFGESLOTEN WORDEN,

OP DIT OOGENBLIK BEHEERSCHEN.

I.

STATUTEN

van het Syndicaat der Bankiers in fondsen op termijn
verhandelbaar aan de Beurs van Parijs.

I. *Constitution du syndicat. — Son objet.*

Art. 1.

Le syndicat est constitué entre tous les adhérents établis à Paris et appartenant au Marché des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris, ou Marché à terme des valeurs en banque.

Art. 2.

Cette association a pour objet l'étude et la défense des intérêts économiques et commerciaux des adhérents et notamment la défense et l'amélioration du marché des valeurs mobilières près la Bourse de Paris. Elle reste étrangère à toutes négociations de valeurs.

II. *Conditions d'admission dans le syndicat.*

Art. 3.

Pour être admis, il faut :

10. Faire profession de traiter des opérations pour soi-même ou pour autrui sur le marché des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris ;

20. Être Français. Toutefois les étrangers inscrits actuellement à la feuille du marché seront admis ;

30. Justifier d'un capital social ou personnel de 300,000 francs. Cette justification ne sera pas demandée aux membres inscrits actuellement à la feuille du marché.

Art. 4.

Tout candidat devra, en formant sa demande d'admission, signer un acte d'adhésion aux statuts du syndicat et au règlement du marché des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris. En outre, il devra faire appuyer sa demande par deux membres du syndicat et fournir un extrait de son casier judiciaire.

Avis de la demande d'admission sera donné à tous les membres du syndicat, huit jours au moins avant qu'il soit statué par la chambre syndicale.

Art. 5.

Les sociétés anonymes ne sont pas admises.

Pour les autres sociétés constituées conformément aux dispositions du Code de commerce, une copie certifiée de l'acte de société doit être remise à la chambre syndicale et l'admission dans le syndicat de la raison sociale entraîne de plein droit l'admission personnelle de chacun des associés en nom.

Dans les Assemblées générales, chaque maison ou raison sociale n'a droit qu'à une voix, quel que soit le nombre des associés en nom.

Art. 6.

Il sera statué sur les admissions par la chambre syndicale, laquelle à cet effet, a tous pouvoirs d'appréciation. — Avis d'admission du nouveau membre devra être envoyé aux adhérents précédemment inscrits.

III. *Chambre syndicale. — Administration.*

Art. 7.

L'Association est dirigée par une chambre syndicale de cinq membres au moins et de neuf au plus, élus par l'Assemblée générale au scrutin secret et à la majorité absolue aux deux premiers tours de scrutin et au troisième à la majorité relative. — Les membres de la chambre sont toujours révocables par l'Assemblée générale.

Elle est représentée par le président, ou à son défaut, par le vice-président, nommés par cette chambre syndicale, ainsi qu'il est dit à l'article 11 ci-après. — La chambre syndicale sera renouvelable tous les ans à l'Assemblée générale prévue à l'article 17.

Art. 8.

La chambre syndicale délègue un ou plusieurs de ses membres pour l'administration intérieure.

Art. 9.

Le siège du syndicat est à Paris, rue Le Peletier, No. 31. — Il peut toujours être changé par décision de la chambre syndicale, mais sans pouvoir être transporté hors de Paris.

Art. 10.

La chambre syndicale est investie de pleins pouvoirs, pour tout ce qui concerne l'intérêt syndical et pour élaborer tous règlements de nature à assurer le bon fonctionnement des opérations professionnelles sur le marché des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris et du commerce des valeurs, ainsi que pour surveiller l'exécution de ces règlements.

Elle fixe les cotisations à verser et pour les infractions soit aux présents statuts, soit aux règlements établis, elle peut prononcer toutes amendes jusqu'à concurrence de 1,000 francs au maximum.

Les fonctions des membres de la chambre syndicale sont gratuites et n'emportent pour eux aucune responsabilité personnelle.

Art. 11.

La chambre syndicale nomme son bureau composé d'un président, d'un vice-président et d'un secrétaire-trésorier.

Art. 12.

La chambre syndicale se réunit une fois par semaine au siège du syndicat et toutes les fois qu'il est nécessaire, sur la convocation de son président ou sur la demande de trois de ses membres. Elle ne peut délibérer que si la majorité des membres est présente.

En cas de partage, la voix du président est prépondérante. Il est tenu un registre spécial relatant les procès-verbaux de ces réunions.

Art. 13.

La chambre syndicale donne son avis dans toutes les contestations concernant les membres du syndicat et dans toutes celles qui lui sont soumises par des tiers.

Elle peut régler tous différends comme arbitre ou comme amiable compositeur jugeant en premier ou en dernier ressort, avec ou sans dispense des formes ordinaires de la procédure.

Art. 14.

Les fonds du syndicat seront déposés à la Banque de France. Ils ne pourront être retirés que par le président et le trésorier conjointement. — En cas d'empêchement, chacun d'eux pourra être remplacé par un membre spécialement délégué par la chambre syndicale.

Art. 15.

La chambre syndicale a seule le droit de disposer des fonds du syndicat pour les besoins ou dépenses quelconques qu'elle juge convenables.

L'expiration d'un délai d'un mois après l'époque fixée par l'article 17 ci-après, pour la réunion de l'Assemblée générale, emporte de plein droit et en tant que de besoin, de la part tant du syndicat que de ses membres, renonciation à toute action ou réclamation quelconque non encore intentée contre les membres de la chambre syndicale.

Art. 16.

Pourra être exclu tout membre du syndicat qui se sera rendu coupable d'un manquement grave aux usages commerciaux du marché ou aux prescriptions essentielles du règlement.

L'exclusion temporaire de tout membre du syndicat peut être prononcée par la chambre syndicale, mais seulement à la majorité des deux tiers des membres qui la composent; elle ne peut excéder une durée de deux mois. — L'exclusion définitive devra être prononcée par l'Assemblée générale.

IV. *Assemblées générales.*

Art. 17.

L'assemblée générale se réunit tous les ans, dans la seconde quinzaine de janvier.

La chambre syndicale peut toujours la convoquer extraordinairement. Elle doit le faire si la demande lui en est adressée par écrit par le quart des membres du syndicat. — Les convocations aux assemblées générales sont faites par avis individuels adressés au moins trois jours à l'avance et contenant l'ordre du jour. En cas d'urgence, l'assemblée générale, peut être réunie dans un délai moindre de trois jours.

L'assemblée générale, ainsi convoquée, ne peut délibérer que si elle réunit la majorité des membres du syndicat. — Si une première

assemblée ne réunit pas cette majorité, une deuxième assemblée sera convoquée par avis individuels, envoyés au moins vingt-quatre heures à l'avance et pourra délibérer quel que soit le nombre des membres présents.

L'assemblée, constituée conformément au présent article, nommera les membres de la chambre syndicale ou prononcera leur révocation, désignera deux de ses membres pour recevoir les comptes de la chambre syndicale et en donner quitus à celle-ci, et généralement délibérera sur tous les intérêts de l'association.

Elle ne peut délibérer que sur les questions à l'ordre du jour. Les propositions dont la chambre syndicale sera saisie par dix membres du syndicat dans un délai de quarante-huit heures avant la réunion de l'assemblée générale, seront inscrites d'office à l'ordre du jour. — Le scrutin sera de droit, s'il est demandé par dix membres de l'assemblée. — Un procès-verbal de l'assemblée générale est établi par les soins du président.

V. *Dispositions générales.*

Art. 18.

Toutes modifications ou additions aux présents statuts, ainsi que la dissolution de l'association pourront être décidées par une assemblée générale spécialement convoquée à cet effet, mais qui, dans aucun cas, ne pourra délibérer que si elle réunit la majorité des membres du syndicat.

Art. 19.

En cas de dissolution de l'association pour quelque cause que ce soit, le partage de l'actif net aura lieu également entre tous les adhérents.

Tout adhérent ayant perdu cette qualité, de même que les héritiers de tout adhérent décédé avant la dissolution, n'auront aucun droit dans l'actif.

II.

R E G L E M E N T

van het Syndicaat der Bankiers in fondsen op termijn
verhandelbaar aan de Beurs van Parijs.

Art. 1.

Sont soumis aux conditions ci-après :

L'admission sur le Marché des banquiers en valeurs à terme
près la Bourse de Paris ou Marché à terme des valeurs en banque ;

L'inscription des valeurs à la cote dudit marché ;

Les opérations qui y sont traitées entre banquiers adhérents ;

Et le règlement desdites opérations entre eux.

Art. 2.

Le présent règlement est étranger aux personnes dont l'admission sur le marché n'a pas été prononcée.

CHAPITRE I.

Conditions d'admission sur le marché.

Art. 3.

Pour être admis, il faut :

1o. Faire profession de traiter des opérations pour soi-même ou pour autrui sur le marché des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris ;

2o. Etre Français. — Toutefois, les étrangers inscrits actuellement à la feuille du marché seront admis ;

3o. Justifier d'un capital social ou personnel de 300,000 francs. Cette justification ne sera pas demandée aux membres inscrits actuellement à la feuille du marché.

Art. 4.

Tout candidat devra, en formant sa demande d'admission, signer un acte d'adhésion aux statuts du syndicat et au règlement du marché des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris. En outre, il devra faire appuyer sa demande par deux membres du syndicat et fournir un extrait de son casier judiciaire.

Avis de la demande d'admission sera donné à tous les membres du syndicat huit jours au moins avant qu'il ne soit statué par la chambre syndicale.

Art. 5.

Les Sociétés anonymes ne sont pas admises.

Pour les autres Sociétés, constituées conformément aux dispositions du Code de commerce, une copie certifiée de l'acte de société doit être remise à la chambre syndicale et l'admission dans le syndicat de la raison sociale entraîne de plein droit l'admission personnelle de chacun des associés en nom.

Dans les Assemblées générales, chaque maison ou raison sociale n'a droit qu'à une voix quel que soit le nombre des associés en nom.

Art. 6.

Il sera statué sur les admissions par la chambre syndicale, laquelle, à cet effet, a tous pouvoirs d'appréciation. — Avis d'admission du nouveau membre devra être envoyé aux adhérents précédemment inscrits.

Art. 7.

Un droit d'entrée sur le marché sera versé par maison ou raison sociale admise. Ce droit sera déterminé par la chambre syndicale et ne pourra être inférieur à 1,000 francs.

Il ne sera pas exigé des membres des maisons actuellement inscrites à la feuille du marché.

CHAPITRE II.

Inscription des valeurs à la cote du marché.

Art. 8.

La chambre syndicale surveille la régularité des cours sur le marché.

Elle peut, à cet effet, se faire communiquer les carnets des parties intéressées.

Art. 9.

Les cours des opérations et ceux des reports sont enregistrés publiquement sur le marché par les agents de la chambre syndicale et sous sa surveillance.

Celle-ci désigne un ou plusieurs de ses membres qui reçoivent toutes réclamations relatives aux cours enregistrés et les tranchent souverainement en la présence des contestants.

Les demandes de rectification des cours ne sont recevables que si elles sont formulées avant la bourse suivante.

Art. 10.

Il sera créé par les soins de la chambre syndicale une cote du marché à terme des valeurs en banque.

La chambre syndicale pourvoira à ce qui sera nécessaire pour la publication de cette cote.

La cotation se fait, sauf décision spéciale de la chambre syndicale, par échelons ou multiples de 0 fr. 50 pour les titres au-dessus de 100 francs et de 0 fr. 25 pour ceux au-dessous de 100 francs. Pour les rentes étrangères et valeurs similaires, elle se fait par échelons ou multiples de 0 fr. 02 $\frac{1}{2}$. — La cote doit mentionner au moins le plus bas, le plus haut et le dernier cours enregistrés sur le marché.

Art. 11.

Sont seules inscrites à la cote du marché les valeurs ne figurant pas à la cote officielle des agents de change de Paris qui, après examen, auront été admises par la chambre syndicale.

Les valeurs sont au porteur ou nominatives.

En ce qui concerne les titres nominatifs de sociétés étrangères, il sera exigé qu'elles aient à Paris un bureau pour les transferts.

Art. 12.

Les valeurs figurant actuellement à la feuille du marché seront inscrites à la cote, sauf décision spéciale de la chambre syndicale. — Toute demande pour l'inscription d'une valeur nouvelle doit être adressée par écrit à la chambre syndicale.

S'il s'agit des titres d'une société, la demande doit être accompagnée des statuts traduits en français s'il s'agit d'une société étrangère, et des derniers bilans de la société, ainsi que d'un exposé général sur la situation de l'affaire, signé par la maison demanderesse. — Si la demande a pour objet un fonds d'État ou

valeur similaire, tous les renseignements sur cette valeur devront être fournis.

La chambre syndicale peut exiger toutes autres justifications et garanties qu'elle jugera utiles.

Art. 13.

La chambre syndicale statue sur l'admissibilité de la demande et sur l'opportunité de l'admission, sans motiver sa décision.

En cas d'admission, elle avisera les membres du marché aussitôt sa décision prise et devra les informer deux jours de bourse avant l'inscription de la valeur à la cote.

Art. 14.

La chambre syndicale constituera pour chaque titre admis un dossier spécial contenant toutes pièces autant que possible traduites en français et ce dossier sera tenu, au siège du syndicat, à la disposition des membres du marché.

Art. 15.

L'admission d'une valeur à la cote ne peut entraîner aucune responsabilité, ni vis-à-vis des membres du marché, ni vis-à-vis des tiers.

La chambre syndicale peut prononcer la suppression d'une valeur inscrite.

CHAPITRE III.

Des opérations traitées sur le marché.

Art. 16.

La chambre syndicale n'a de pouvoirs que pour les opérations sur valeurs admises à la cote du marché.

Art. 17.

Les opérations entre les membres du marché sont directes et personnelles. Elles sont traitées aux lieux et heures déterminés par la chambre syndicale.

Elles se traitent et se liquident sous la surveillance de celle-ci et conformément aux prescriptions ci-après.

Art. 18.

La chambre syndicale organise les groupes, suivant la nature

et l'importance des opérations traitées. — Elle exerce sa surveillance sur le fonctionnement des groupes.

Sont seules admises à traiter dans les groupes, les maisons faisant partie du marché et ayant adhéré à son règlement.

Il est interdit sous peine d'amende de contracter des affaires dans les groupes avec les maisons ne faisant pas partie du marché. Il est également interdit d'y traiter des opérations sur valeurs non admises à la cote du marché, sauf en ce qui concerne les affaires en vue d'une émission à Paris de fonds d'Etats ou de titres similaires.

Art. 19.

Les opérations sur le marché se font à terme et exceptionnellement au comptant. — Celles à terme se font suivant quotités fixées par la chambre syndicale.

Art. 20.

Les opérations à terme, fermes ou à primes, se traitent à une seule liquidation par mois, le terme stipulé pouvant franchir une ou plusieurs liquidations.

Art. 21.

Le cours moyen des reports est expressément constaté à la cote.

Art. 22.

Pour les opérations à l'émission, la chambre syndicale peut décider qu'il sera faite une liquidation spéciale dont elle règlera les conditions.

Art. 23.

Les opérations sont traitées soit par les chefs de maisons, soit par des employés teneurs de carnet dont les noms doivent être donnés à la chambre syndicale. — Elles sont inscrites au carnet au moment où elles sont traitées. — Chaque maison ne peut avoir plus d'un teneur de carnet par groupe.

La chambre syndicale peut imposer l'exclusion temporaire ou définitive d'un teneur de carnet.

Il est interdit aux membres du marché de faire des affaires pour tout employé d'un membre du marché sans le consentement du patron de ce dernier.

Art. 24.

Pour chaque opération, chaque partie établit, sur papier délivré

par la chambre syndicale, moyennant tarif déterminé par elle, un engagement spécial indiquant l'échéance de l'opération, sa date, son objet, le numéro sous lequel elle figure au répertoire établi par la loi du 28 avril 1893.

Les engagements sont échangés après chaque bourse. — Ils sont retournés dans les vingt-quatre heures avec indication du numéro du répertoire et signature du retourneur.

Art. 25.

L'emploi d'un engagement autre que celui délivré par la chambre syndicale sera passible d'une amende de cent francs au moins et de cinq cents francs au plus.

Art. 26.

En cas de contestation entre les membres du marché, le carnet seul fait foi. Il est soumis à la chambre syndicale qui statue seule et souverainement.

La différence portant sur la quantité de titres ou sur les cours est supportée par les deux parties par moitié. — S'il y a désaccord sur la nature de l'opération ou du titre qui en fait l'objet, l'opération est annulée.

CHAPITRE IV.

Règlement des opérations

Art. 27.

Les opérations au comptant se règlent directement entre les contractants.

La liquidation des affaires à terme est centralisée par la chambre syndicale et se fait par ses soins. — Toutes les opérations entre les adhérents sont de droit compensées au jour de la liquidation, de façon à faire ressortir en argent et en titres les soldes réciproques entre chacun d'eux.

Art. 28.

Les cours de compensation sont fixés par la chambre syndicale d'après les cours cotés le jour de la liquidation. Les cours ainsi fixés sont également ceux sur lesquels s'effectuent les reports.

Art. 29.

La réponse des primes a lieu à une heure et demie l'avant-

dernier jour de bourse du mois, et si le dernier jour du mois est un jour férié, le dernier jour de bourse du mois.

La liquidation commence le dernier jour du mois ou, si ce jour est un jour férié, à la première bourse du mois suivant et dure cinq jours. — Le premier jour, il est procédé à la liquidation et aux opérations de reports. — Le jour de bourse suivant, deuxième jour de liquidation, les soldes de la liquidation entre les membres du marché sont pointés et les feuilles remises au siège de la chambre syndicale, à midi. — Cette remise faite, le solde général, en argent et en titres de chaque maison est établi le même jour dans les conditions fixées par la chambre syndicale. — Le quatrième jour, les débiteurs en argent doivent verser leur solde en un mandat sur la Banque de France. — Les créiteurs touchent le leur le cinquième jour. — Pour les soldes en titres, les livraisons se font également le cinquième jour, suivant les indications de la chambre syndicale.

Art. 30.

Toute livraison en liquidation par un collègue, ou à un collègue, avec lequel aucune des opérations y donnant lieu, n'a été faite directement, peut être refusée. Le refus doit être le jour même notifié à la chambre syndicale. — Aucune livraison partielle ne peut être refusée le jour de la liquidation. — Pour les valeurs comprenant des coupures de quotités différentes, les livraisons sont faites suivant les indications données par la chambre syndicale.

Le vendeur peut livrer un titre démuni du prochain coupon s'il s'agit d'un coupon d'une valeur actuellement déterminée, à condition d'en payer le montant suivant le change, s'il y a lieu. Le vendeur n'aura, à raison du coupon par lui non livré, aucun recours ultérieur, pour quelque cause que ce soit. Les réclamations concernant la détérioration d'un titre doivent être faites dans les huit jours de la livraison.

Art. 31.

La chambre syndicale peut, par entente avec tous établissements financiers ou autrement, organiser pour le compte des adhérents du marché l'échange ou la livraison de titres et généralement toutes combinaisons pour la liquidation des affaires des adhérents entre eux ou avec des tiers à terme et au comptant.

CHAPITRE V.

Caisse commune. — Appels de garanties. — Liquidation d'office.

Art. 32.

Il est pourvu aux dépenses du marché :

10. Par les droits d'entrée fixés à l'article 7 ;
20. Par le produit de la vente du papier des engagements ;
30. Par les amendes encourues pour infraction au présent règlement ;
40. Par tous appels de fonds reconnus nécessaires par la chambre syndicale et par tous versements volontaires.

Art. 33.

Chaque mois, quand elle le jugera nécessaire, la chambre syndicale appellera un versement de garantie jusqu'à concurrence de cent mille francs.

Ce versement est restitué à chaque adhérent par son crédit dans le règlement des opérations de chaque liquidation. En cas de nonversement de la part d'un membre du marché, la chambre syndicale devra en aviser tous les adhérents.

Art. 34.

En cas de défaillance d'un adhérent, la chambre syndicale avise immédiatement tous les membres du marché.

Les affaires engagées avec ceux-ci sont liquidées au cours moyen, à terme ou au comptant de la bourse qui suit le moment où l'avis de défaillance a été donné. — Si le défaillant est acheteur de primes, on revend des primes de même nature. Ces opérations de revente sont passés au cours moyen des primes de même nature et de même échéance, à la condition toutefois que la revente ainsi passée ne soit pas inférieure comme cours aux opérations primitives diminuées du montant de la prime. — Toutes les primes dont le défaillant est acheteur, et qui ne se trouvent pas revendues, suivant la règle posée ci-dessus, sont abandonnées par lui. — Pour les primes revendues, au contraire, la réponse s'effectue à leurs échéances respectives. Si le défaillant est vendeur de primes, on rachète des primes de même nature et pour les mêmes échéances. Ces opérations sont passées au cours moyen de la cote des primes et la réponse s'effectue aux diverses échéances des opérations. — Si, lors des réponses des primes, dans les hypothèses prévues

aux deux paragraphes précédents, partie des primes se trouve levée et partie abandonnée, les opérations ainsi consolidées doivent être liquidés par une opération ferme en sens contraire et ces opérations sont passées au cours moyen du terme.

Il peut être désigné au défaillant deux membres du marché pour l'aider et l'assister dans la liquidation de sa maison.

Art. 35.

Audit cas de défaillance, le versement déterminé par l'article 33 et les soldes résultant de la compensation prévue à l'article 27, dus au défaillant par ses collègues, constitueront le gage commun de tous ses créanciers.

CHAPITRE VI.

Dispositions diverses.

Art. 36.

La chambre syndicale est chargée des relations avec l'Administration pour les divers impôts frappant les opérations et les titres. Chaque membre du marché est libre d'acquitter directement les droits, mais il reste soumis au contrôle et à la surveillance de la chambre syndicale pour l'application des lois fiscales.

Art. 37.

Pour toute infraction aux dispositions et aux mesures prises en vertu du présent règlement, chaque membre du marché se soumet à la juridiction et aux pénalités de l'article 10 des statuts du syndicat des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris.

Art. 38.

Par le seul fait de son admission sur le marché, chaque membre adhère expressément au présent règlement, et à toutes les obligations quelconques en résultant.

Art. 39.

D'accord commun et réciproque, l'exécution du présent règlement est expressément confiée à la chambre syndicale du Syndicat des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris, à laquelle chacun des membres du marché déclare donner mandat et pleins pouvoirs à cet effet.

Art. 40.

Les sommes perçues par la chambre syndicale, par application de l'article 32, deviennent la propriété du syndicat des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris, qui en dispose librement aux fins du présent règlement et au mieux de l'intérêt syndical. — Elles sont immédiatement réputées dépensées par le syndicat et ne peuvent, en aucun cas, être réclamées par ceux qui les ont versées.

Art. 41.

Toutes modifications peuvent être apportées au présent règlement, mais seulement en Assemblée générale du syndicat des banquiers en valeurs à terme près la Bourse de Paris, délibérant régulièrement et par décision prise par la moitié plus un de ses membres.

Toutefois, la chambre syndicale pourra, à titre transitoire, y apporter les modifications accessoires qu'elle jugerait utiles à la bonne marché des affaires.

Art. 42.

La mission confiée à la chambre syndicale pour l'exécution du présent règlement ne comporte aucune responsabilité des membres qui la composent.

Art. 43.

Pour tout ce qui concerne l'exécution des présentes, attribution exclusive de juridiction est faite aux tribunaux ordinaires de la Seine.

III.

STATUTEN

van het Syndicaat der Bankiers in fondsen à comptant
verhandelbaar aan de Beurs van Parijs.

I. *Constitution du Syndicat. — Son objet.*

Art. 1.

Un syndicat est constitué entre les sus-nommés et tous les adhérents établis à Paris et appartenant au marché des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris.

Art. 2.

Cette association a pour objet l'étude et la défense des intérêts économiques et commerciaux des adhérents et notamment la défense et l'amélioration du marché des valeurs mobilières près la Bourse de Paris. Elle reste étrangère à toutes négociations de valeurs.

II. *Conditions d'admission dans le Syndicat.*

Art. 3.

Pour être admis, il faut :

1o. Faire profession de traiter des opérations pour soi-même ou pour autrui sur le marché des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris ;

2o. Etre français. Toutefois à titre transitoire, les étrangers, actuellement en instance de naturalisation, pourront être admis sous la condition de rapporter la preuve de leur naturalisation dans le délai qui leur sera imparti par la chambre syndicale.

Art. 4.

Tout candidat devra, en formant sa demande d'admission, signer

un acte d'adhésion aux statuts du syndicat et au règlement du marché des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris.

En outre, il devra faire appuyer sa demande par deux membres du syndicat et fournir un extrait de son casier judiciaire. — Avis de la demande d'admission sera donné à tous les membres du syndicat huit jours au moins avant qu'il ne soit statué par la chambre syndicale.

Art. 5.

Les sociétés anonymes ne sont pas admises.

Pour les autres sociétés constituées conformément aux dispositions du Code de commerce, une copie certifiée de l'acte de société doit être remise à la chambre syndicale, et l'admission de la raison sociale entraîne de plein droit l'admission personnelle de chacun des associés en nom. — Dans les assemblées générales, chaque maison ou raison sociale n'a droit qu'à une voix quel que soit le nombre des associés en nom.

Art. 6.

Il sera statué sur les admissions par la chambre syndicale, laquelle, à cet effet, a tous pouvoirs d'appréciation. — Avis d'admission du nouveau membre devra être envoyé aux adhérents précédemment inscrits.

III. *Chambre Syndicale. — Administration.*

Art. 7.

L'Association est dirigée par une chambre syndicale de cinq membres au moins et de neuf au plus, élus par l'assemblée générale au scrutin secret et à la majorité absolue aux deux premiers tours de scrutin et au troisième à la majorité relative. — Les membres de la chambre syndicale sont toujours révocables par l'Assemblée générale.

L'Association est représentée par le président ou à son défaut par le vice-président nommés par cette chambre syndicale ainsi qu'il est dit à l'article 11 ci-après. — Par dérogation à ce qui précède, la première chambre syndicale sera composée des fonda-teurs sus-nommés. Elle restera en fonction jusqu'au 31 janvier 1900.

La chambre syndicale sera renouvelable tous les ans à cette date. — Les membres sortants sont toujours rééligibles.

Art. 8.

La chambre syndicale délègue un ou plusieurs de ses membres pour l'administration intérieure.

Art. 9.

Le siège du syndicat est à Paris. Il peut toujours être changé par décision de la chambre syndicale, mais sans pouvoir être transporté hors Paris.

Art. 10.

La chambre syndicale est investie de pleins pouvoirs pour tout ce qui concerne l'intérêt syndical et pour arrêter tous règlements de nature à assurer le bon fonctionnement du commerce des valeurs et spécialement des opérations professionnelles sur le marché des banquiers en valeurs au comptant près la bourse de Paris, ainsi que pour l'exécution de ces règlements.

Elle fixe les cotisations à verser et pour les infractions soit aux présents statuts, soit aux règlements établis, elle peut prononcer toutes amendes jusqu'à concurrence de 200 francs au maximum.

Les fonctions des membres de la chambre syndicale sont gratuites, et n'emportent pour eux aucune responsabilité personnelle.

Art. 11.

La chambre syndicale nomme son bureau, composé d'un président, d'un vice-président et d'un secrétaire-trésorier.

Art. 12.

La chambre syndicale se réunit toutes les fois qu'il est nécessaire, sur la convocation de son président ou sur la demande de trois de ses membres. Elle ne peut délibérer que si la majorité des membres est présente.

En cas de partage, la voix du président est prépondérante.

Art. 13.

La chambre syndicale donne son avis dans toutes les contestations concernant les membres du syndicat et dans toutes celles qui lui sont soumises par des tiers.

Elle peut régler tous différends comme arbitre ou comme amiable compositeur jugeant en premier ou en dernier ressort avec ou sans dispense des formes ordinaires de la procédure.

Art. 14.

Les fonds du syndicat pourront être déposés à la Banque de France ou dans tout établissement de crédit.

Ils ne pourront être retirés que par le président et le trésorier conjointement. — En cas d'empêchement, chacun d'eux pourra être remplacé par un membre spécialement délégué par la chambre syndicale.

Art. 15.

La chambre syndicale a seule le droit de disposer des fonds du syndicat pour les besoins ou dépenses quelconques qu'elle juge convenables.

L'expiration d'un délai d'un mois après l'époque fixée par l'article 17 ci après pour la réunion de l'assemblée générale, emporte de plein droit et en tant que besoin, de la part tant du syndicat que de ses membres, renonciation à toute action, ou réclamation quelconque non encore intentée contre les membres de la chambre syndicale.

Art. 16.

Pourra être exclu du syndicat, tout membre qui se sera rendu coupable d'un manquement grave aux usages commerciaux du marché ou aux prescriptions essentielles du règlement.

L'exclusion temporaire de tout membre du syndicat peut être prononcée par la chambre syndicale, mais seulement à la majorité des deux tiers des membres qui la composent. — L'exclusion définitive devra être ratifiée par l'assemblée générale.

IV. *Assemblées générales.*

Art. 17.

L'assemblée générale se réunit tous les ans dans la seconde quinzaine de janvier.

La chambre syndicale peut toujours la convoquer extraordinairement. Elle doit le faire si la demande lui en est adressée par écrit par le tiers au moins des membres du syndicat. — Les convocations aux assemblées générales sont faites par avis individuels adressés au moins trois jours à l'avance et contenant l'ordre du jour. En cas d'urgence l'assemblée générale peut être réunie dans un délai moindre de trois jours.

L'assemblée générale ainsi convoquée ne peut délibérer que si elle réunit la majorité des membres du syndicat. — Si une première assemblée ne réunit pas cette majorité, une deuxième assemblée sera convoquée par avis individuels envoyés au moins vingt-quatre heures à l'avance et pourra délibérer, quel que soit le nombre des membres présents.

L'assemblée, constituée, conformément au présent article, nommera les membres de la chambre syndicale ou prononcera leur révocation, désignera deux de ses membres pour recevoir les comptes de la chambre syndicale et en donner quitus à celle-ci, et généralement délibérera sur tous les intérêts de l'association.

Elle ne peut délibérer que sur les questions à l'ordre du jour.

V. *Dispositions diverses.*

Art. 18.

Toutes modifications ou additions aux présents statuts, ainsi que la dissolution de l'association pourront être décidées par une assemblée générale spécialement convoquée à cet effet, mais qui dans aucun cas, ne pourra délibérer que si elle réunit la majorité des membres du syndicat.

Art. 19.

En cas de dissolution de l'association, pour quelque cause que ce soit, le partage de l'actif net aura lieu également entre tous les adhérents.

Tout adhérent ayant perdu cette qualité, de même que les héritiers de tout adhérent décédé avant la dissolution, n'auront aucun droit dans l'actif.

IV.

R E G L E M E N T

van het Syndicaat der Bankiers in fondsen à comptant
verhandelbaar aan de Beurs van Parijs.

Art. 1.

Sont soumis aux conditions ci-après :

L'admission sur le marché des banquiers en valeurs au comptant
près la Bourse de Paris ;

L'inscription des valeurs à la cote du dit marché ;

Les opérations qui y sont traitées ;

Et le règlement des dites opérations.

Art. 2.

Le présent règlement est étranger aux personnes dont l'admission sur le marché n'a pas été prononcée.

CHAPITRE I.

Conditions d'admission sur le marché.

Art. 3.

Pour être admis, il faut :

10. Faire profession de traiter des opérations pour soi-même ou pour autrui sur le marché des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris ;

20. Etre français. Toutefois et à titre transitoire, les étrangers actuellement en instance de naturalisation pourront être admis sous la condition de rapporter la preuve de leur naturalisation dans le délai qui leur sera imparti par la chambre syndicale.

Art. 4.

Tout candidat devra, en formant sa demande d'admission, signer un acte d'adhésion aux statuts du syndicat et au règlement du marché des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris. — En outre, il devra faire appuyer sa demande par deux membres du syndicat et fournir un extrait de son casier judiciaire.

Avis de la demande d'admission sera donné à tous les membres du syndicat, huit jours au moins avant qu'il ne soit statué par la chambre syndicale.

Art. 5.

Les sociétés anonymes ne sont pas admises.

Pour les autres sociétés constituées conformément aux dispositions du Code de commerce, une copie certifiée de l'acte de société doit être remise à la chambre syndicale, et l'admission de la raison sociale entraîne de plein droit l'admission personnelle de chacun des associés en nom.

Dans les assemblées générales, chaque maison ou raison sociale n'a droit qu'à une voix, quel que soit le nombre des associés en nom.

Art. 6.

Il sera statué sur les admissions par la chambre syndicale, laquelle, à cet effet, a tous pouvoirs d'appréciation. — Avis d'admission du nouveau membre devra être envoyé aux adhérents précédemment inscrits.

Art. 7.

Un droit d'entrée sur le marché, sera versé par toute maison ou raison sociale admise. Ce droit sera déterminé par la chambre syndicale et ne pourra être inférieur à 300 francs.

CHAPITRE II.

Inscription des valeurs à la Cote du marché.

Art. 8.

La chambre syndicale surveille la régularité des cours sur le marché.

Elle peut, en cas de contestation, se faire communiquer les carnets des parties intéressées.

Art. 9.

La chambre syndicale pourvoira à ce qui sera nécessaire pour la création et la publication d'une cote, dite „Cote du marché des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris.”

Art. 10.

Sont seules inscrites à la cote du marché les valeurs qui, après examen, auront été admises par la chambre syndicale.

L'admission d'une valeur à la cote du marché ne peut entraîner aucune responsabilité ni vis-à-vis des membres du marché, ni vis-à-vis des tiers.

Art. 11.

Pour toute admission nouvelle la chambre syndicale se fera remettre toutes justifications nécessaires.

Elle exigera notamment les statuts des sociétés dont les titres seront admis, les dits statuts dûment traduits en français s'il s'agit de sociétés étrangères, ainsi que le dernier état de situation, s'il y en a, ou ce qui pourra en tenir lieu.

Elle constituera pour chaque titre admis un dossier spécial contenant toutes pièces traduites en français, et ce dossier sera tenu à la disposition des membres du marché dans les locaux du syndicat. — Avis de l'admission doit être donné aux membres du marché avant la deuxième bourse qui précède celle de l'inscription à la cote.

Art. 12.

La chambre syndicale peut prononcer la suppression d'une valeur.

Art. 13.

Les cours sont enregistrés publiquement sur le marché par un agent de la chambre syndicale, sous la surveillance de deux membres du marché, suivant roulement établi par la chambre syndicale.

Ceux-ci reçoivent toutes les réclamations relatives aux cours enregistrés et les tranchent souverainement en présence des contestants : en cas de désaccord, la chambre syndicale statue.

La cote doit mentionner le plus bas, le plus haut en le dernier cours enregistrés sur le marché.

Art. 14.

La cotation se fait par échelons ou multiples :
de 0 fr. 25 pour les titres au-dessous de 100 francs ;
de 0 fr. 50 pour les titres de 100 à 500 francs ;

de 1 franc pour les titres au-dessus de 500 francs jusqu'à 1.000 francs;

de 2 francs pour les titres au-dessus de 1.000 francs jusqu'à 2.000 francs;

de 3 francs pour les titres au-dessus de 2.000 francs jusqu'à 3.000 francs.

Et ainsi de suite jusqu'à 10.000 francs.

Au-dessus de 10.000 francs elle se fait par échelons ou multiples de 10 francs.

Pour les rentes étrangères ou titres similaires, elle se fait par échelons ou multiples de 0 fr. 02¹/₂.

Art. 15.

Les demandes de rectifications des cours ne sont recevables que si elles sont formulées à l'ouverture de la bourse suivante.

Art. 16.

La chambre syndicale n'exerce sa mission que pour les opérations sur valeurs admises à la cote du marché.

CHAPITRE III.

Des opérations traitées sur le marché.

Art. 17.

Les opérations entre les membres du marché sont directes et personnelles. Elles sont traitées aux lieux et heures déterminés par la chambre syndicale.

Elles se traitent et se liquident sous la surveillance de la chambre syndicale et conformément aux prescriptions ci-après.

Art. 18.

La chambre syndicale organise les groupes suivant la nature et l'importance des opérations traitées. — Elle exerce sa surveillance sur le fonctionnement des groupes.

Sont seules admises à traiter dans les groupes les maisons dont l'admission sur le marché des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris, a été prononcée comme il a été dit ci dessus.

Art. 19.

Les opérations se font au comptant.

Pour les opérations à l'émission, la chambre syndicale peut décider qu'il sera fait une liquidation spéciale dont elle règlera les conditions.

Art. 20.

Les opérations sont traitées soit par les chefs des maisons, soit par des employés teneurs de carnets dont les noms doivent être donnés à la chambre syndicale.

Elles sont inscrites au carnet au moment où elles sont traitées.

Art. 21.

Pour chaque opération, chaque partie établit sur papier délivré par la chambre syndicale, moyennant tarif déterminé par elle, un engagement spécial indiquant l'échéance de l'opération, sa date, son objet, le numéro sous lequel elle figure au répertoire établi par la loi du 28 avril 1893.

Les engagements doivent être échangés avant la bourse du lendemain. — Ils sont retournés dans les vingt-quatre heures avec indication du numéro du répertoire et signature du retourneur.

Art. 22.

L'établissement d'un engagement sur papier autre que celui délivré par la chambre syndicale sera passible d'une amende de 50 francs au moins et de 200 francs au plus.

Art. 23.

En cas de contestation le carnet seul fait foi. Il est soumis à la chambre syndicale qui statue seule et souverainement.

La différence portant sur la quantité de titres ou sur les cours est supportée par les deux parties par moitié. — S'il y a désaccord sur la nature de l'opération ou du titre qui en fait l'objet, l'opération est annulée.

CHAPITRE IV.

Règlement des opérations.

Art. 24.

Les opérations se règlent directement entre les contractants.

Toutefois, pour la liquidation des affaires à l'émission prévue à l'article 19 ci-dessus, il sera procédé suivant décision spéciale de la chambre syndicale à l'établissement et au règlement des soldes en titres ou espèces entre chacun des membres du marché.

Art. 25.

Les adhérents doivent tenir leurs caisses ouvertes tous les jours de bourse, de 9 heures à 11 heures. — L'acheteur est tenu de verser son prix contre livraison des titres achetés.

Art. 26.

Les titres au porteur, vendus au comptant, doivent être livrés par le vendeur avant la septième bourse qui suit celle de l'opération.

Ce délai expiré, l'acheteur pourra mettre en demeure son vendeur par lettre recommandée en avisant immédiatement la chambre syndicale. — Celle-ci opérera d'office le rachat à la sixième bourse qui suivra le jour où elle aura reçu l'avis ci-dessus.

Art. 27.

Au point de vue de l'état matériel des titres toute réclamation doit être faite avant la bourse du lendemain. — La chambre syndicale juge souverainement.

Art. 28.

La chambre syndicale fixe les dates de détachement des coupons en bourse.

Le vendeur peut livrer un titre démuné du prochain coupon s'il s'agit d'un coupon d'une valeur actuellement déterminée, à condition d'en payer le montant suivant le change, s'il y a lieu. Le vendeur n'aura, à raison du coupon par lui non livré en nature, aucun recours ultérieur pour quelque cause que ce soit.

Art. 29.

Sauf conventions particulières, pour les titres soumis à un tirage les opérations traitées dans les cinq bourses qui précèdent le jour du tirage ne comporteront pas le droit à ce tirage.

La chambre syndicale fixe les indemnités de tirage. — L'acheteur a toujours le droit de refuser le numéro au lieu du titre lui-même.

Art. 30.

Pour les opérations sur titres nominatifs le vendeur doit remettre la feuille d'acceptation de transfert à son acheteur dans les deux jours de bourse qui suivent celui de l'opération. — Avant la septième bourse qui suit le jour où l'opération a été faite, l'acheteur doit avoir retourné au vendeur les acceptations de transfert dûment régularisées.

Le vendeur est tenu des formalités de transfert. — En cas de retards, la chambre syndicale statue souverainement; elle peut prononcer le rachat ou la revente d'office, sous le délai prescrit en l'article 26 ci-dessus.

Art. 31.

Chaque membre du marché doit avoir un compte de virement à la banque de France.

Art. 32.

La chambre syndicale peut, par entente avec tous établissements financiers ou autrement, organiser pour comptes des adhérents du marché, l'échange ou la livraison des titres et généralement toutes combinaisons pour la liquidation des affaires des adhérents entre eux, ou avec des tiers.

CHAPITRE V.

Versements à la Chambre syndicale.

Art. 33.

Il est pourvu aux dépenses du marché:

10. par les droits d'entrée fixés à l'article 7;
20. par le produit de la vente du papier des engagements;
30. par les amendes encourues pour infraction au présent règlement;
40. par tous appels de fonds reconnus nécessaires par la chambre syndicale, et par tous versements volontaires.

CHAPITRE VI.

Dispositions diverses.

Art. 34.

La chambre syndicale est chargée des relations avec l'administration pour les divers impôts frappant les opérations et les titres. — Chaque membre du marché est libre d'acquitter directement les droits.

Art. 35.

Pour toute infraction aux dispositions et aux mesures prises en vertu du présent règlement, chaque membre du marché se soumet à la juridiction et aux pénalités de l'article 10 des statuts du syndicat des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris.

Art. 36.

Par le seul fait de son admission sur le marché, chaque membre adhère expressément au présent règlement et à toutes les obligations quelconques en résultant.

Art. 37.

D'accord commun et réciproque l'exécution du présent règlement est expressément confiée à la chambre syndicale du syndicat des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris, à laquelle chacun des membres du marché déclare donner mandat et pleins pouvoirs à cet effet.

Art. 38.

Les sommes perçues par la chambre syndicale par application de l'article 33 ci-dessus deviennent la propriété du syndicat des banquiers en valeurs au comptant près la bourse de Paris qui en dispose librement aux fins du présent règlement et au mieux de l'intérêt syndical. — Elles sont immédiatement réputées dépensées par le syndicat, et ne peuvent en aucun cas être réclamées par ceux qui les ont versées.

Art. 39.

Toutes modifications peuvent être apportées au présent règlement mais seulement par l'assemblée générale du syndicat des banquiers en valeurs au comptant près la Bourse de Paris délibérant régulièrement et par décision prise par la moitié plus un de ses membres.

Toutefois la chambre syndicale pourra à titre transitoire y apporter les modifications accessoires qu'elles jugerait utiles à la bonne marché des affaires.

Art. 40.

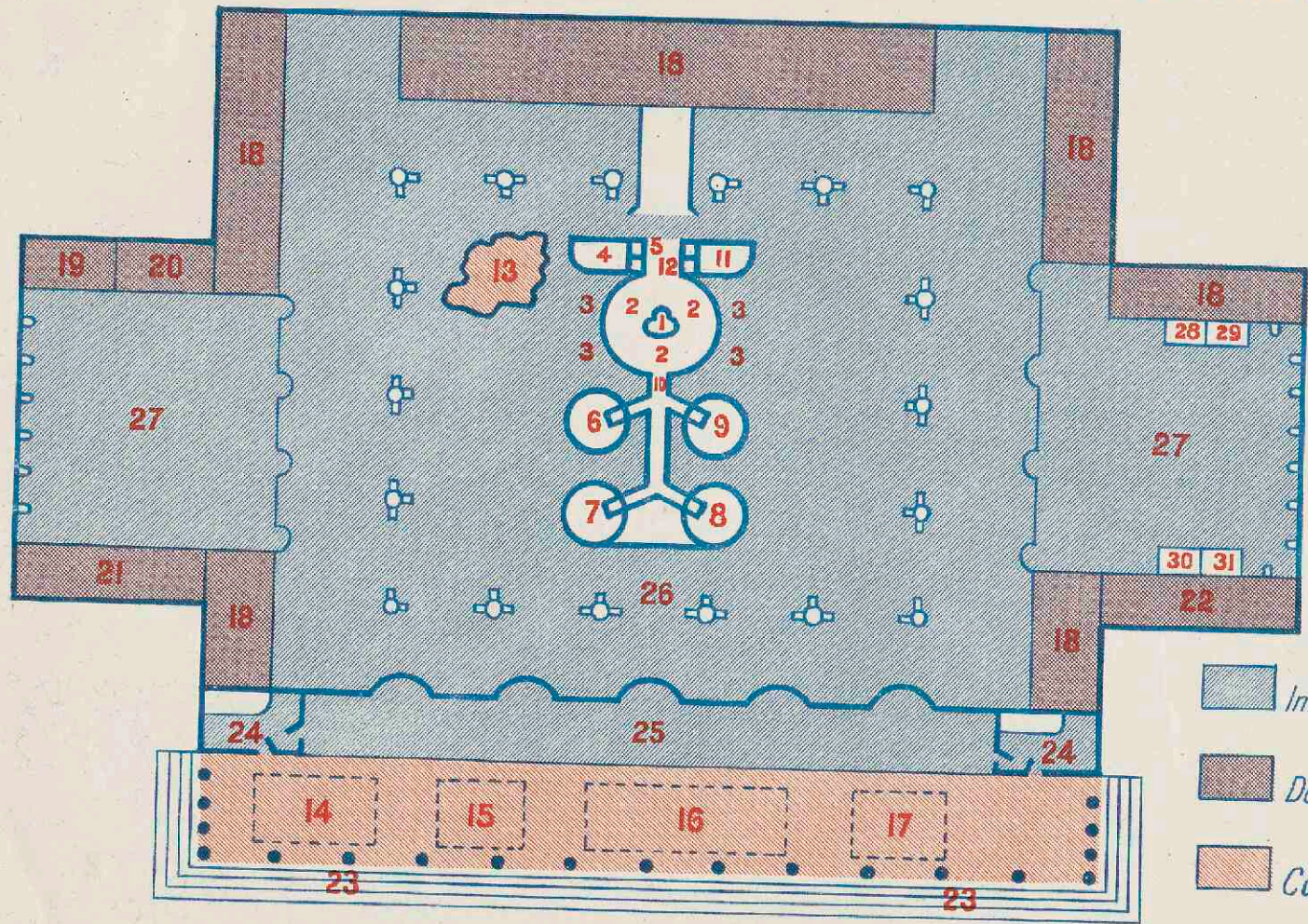
La mission confiée à la chambre syndicale pour l'exécution du présent règlement ne comporte aucune responsabilité des membres qui la composent.

Art. 41.

Pour tout ce qui concerne l'exécution des présentes, attribution exclusive de juridiction est faite aux tribunaux ordinaires de la Seine.

III.
PLATTEGROND DER BEURS.

PLATTEGROND DER PARIJSCHEN EFFECTENBEURSE.

- Intérieur de la Bourse.*
Circulation.
- Dépendances de la Bourse.*
Bureaux.
- Colonnade de la Bourse.*
Coulisse.

VERKLARING.

Parquet.

1. Corbeille, waaromheen de Agents de change het meerendeel der termijnaffaires afsluiten.
2. Grand-parquet, waarop zich uitsluitend de 70 Agents de change en de gardiens bevinden.
3. Standplaatsen der fondés de pouvoir en verder personeel der 70 charges, tot het aannemen van orders.
4. Petit-parquet. Groupe de la Rente française. (Rente au Parquet, à terme).
5. Coteurs de la Rente.
6. Petit-parquet. Groupe de l'Extérieur et de l'Italien.
In de hokjes, geplaatst in de groepen 6—9 bevinden zich de coteurs.
7. Petit-parquet. Groupe des Chemins de fer Espagnols (Saragosse, Nord Espagne) et des Consolidés Anglais.
Deze groep werd den 1sten Januari 1904 ingesteld.
8. Petit-parquet. Groupe du Turc et Serbe.
Deze groep is sedert 22 Juli 1901 ook voor de bankiers der gesyndikeerde Coullisse toegankelijk.
9. Petit-parquet. Groupe du Rio Tinto et Portugais.

Rondom alle hoeken van het petit-parquet bevinden zich de teneurs de carnet.

10. Gardiens, die met lange harken de orders, die zij van een teneur de carnet ontvangen, naar het Grand-parquet doorgeven.
11. Petit-parquet. Groupe du comptant.
De hoek van het parquet, waar alle contante affaires (ook in de Rente) worden afgesloten.
12. Coteurs du comptant.

Coullisse.

13. Marché en banque sur la Rente française. (Rente en coullisse).
14. Coullisse à terme. Groupe des mines.
15. Mines au comptant.
16. Coullisse à terme. Groupe du cuivre of petit groupe. (Tharsis, Huanchaca, Brésilien 50/0, act. nouv. Panama).
17. Coullisse au comptant.

Bureaux.

18. Services divers des Agents de change. (Administration, liquidation centrale, Chambre syndicale etc.)
In de zaal, die recht achter het Parquet

ligt, houden de Agents zich van 11.30—12 uur op, ter afsluiting van alle affaires tegen middenkoers.

19. Zaal voor de bankiers (wissels).
20. Post, telegraaf, telefoon.
21. Bureaux der bankiers.
22. Commissariaat van Politie.

Overige beurs.

23. Trappen van de Place de la Bourse.
24. Ingangen met vestiaires.
25. Vestibule.
26. Zuilen, met strapontins (vaste zitplaatsen) voor fondés de pouvoir der Agents de change, bankiers en coullissiers.
27. Nieuw aangebouwde zalen.
Tegen den wand, strapontins.
- 28—31. Boxes (nissen):
 28. van het Crédit Industriel.
 29. van het Comptoir d'Escompte.
 30. van het Crédit Lyonnais.
 31. van de Banque de Paris et des Pays-Bas.

IV.
INHOUDSOVERZICHT.

INHOUD.

	Pagina.
Inleiding.	
Wetgeving	2
Jurisprudentie	3
Literatuur	4
Opzet van het proefschrift	10

HOOFDSTUK I.

Algemeene beschouwingen.

	Nummer.
De beurs van Parijs.	
Hare beteekenis	1
Jaarmarkten en wisselmessen	2
Het begrip beurs	3
Tusschen markt en beurs bestaat geen principieel verschil	4
Oeconomisch standpunt	5
Juridisch standpunt	6
Wettelijke regeling	7
De hedendaagsche effectenbeurs	8

Wettelijke grondslag der Parijsche beurs.

Historische beschouwingen.

De beurs op een bepaalde plaats	9
Oudste maatregelen en benamingen.	
Vele verhuizingen	10
Opheffing der beurs	11
Uitzonderingen op het beginsel	12
Aanvullend verbod	13
Restrictie daarvan	14
Vaste beursuren	15
Herhaalde wijzigingen.	
Het arrêté van 24 Februari 1796	16
Beteekenis der beursuren	17

	Nummer.
Beperkte toegang	18
Voortdurende ontduiking	19
Twee leuzen	20
Huidige wetgeving op dit punt.	
Beurswet van 1801	21
De beurs op een bepaalde plaats	22
Beursgebouwen.	
Talrijke beurzen weder ingesteld	23
De Parijsche beurs op de Place Vivienne.	
Hare jongste verbouwing	23a
Beurspolitie	24
Hare autoriteiten	25
Vaste beursuren	26
Beurstijd te Parijs.	
Aanvullend verbod	27
Enkele afwijkingen.	
Toegang tot de beurs	28
Vrijgevege bepalingen	29
Verdere beurswetgeving.	
De Code	30
Herhaalde wijzigingen	31
Het Decreet van 1890	32
Indeeling	33
Beteekenis	34
Uitwerking	35
Het beursreglement van 1899	36
Wettigheid	37
De reorganisatie van 1898	38
Beweegredenen der reglementeering.	
Algemeen belang en geldelijk eigenbelang	39
Een voorbeeld	40
Mobilisatie en repressie	41
Een voorbeeld	42
Twee tegenstrijdigheden	43
Groote invloed	44
Grondslag der moderne beurs van Parijs	45
Considerans der wet van an IV	46
Invloed der termijnaffaire	47

HOOFDSTUK II.

Valeurs mobilières.

	Nummer.
Splitsing van den handel	48
Over de tusschenhandelaars	49
De waren als kenmerk	50
Steeds verdere scheiding	51
Over de beurzen	52
Effecten- en goederenbeurs	53
De toestand te Parijs	54
Arbeidsverdeeling op één beurs	55
Gevolg der scheiding	56
Omzet aan de Parijsche Effectenbeurs.	
Belang van dit punt	57
Twee vragen	58
Welke waarden worden ter beurze verhandeld?	
Intrede der fondsen	59
Terminologie	60
Vertaling van „valeurs mobilières”	61
Omschrijving van dat begrip	62
Vele moeilijkheden.	
Aandeel en obligatie	63
Twee opvattingen.	
Certificaten	66
Effecten en verwant papier	67
Definitie van Deloison	68
Slechts eene opsomming is mogelijk	69
Verdeelingen der valeurs mobilières	70
Belang daarvan.	
Fonds publics — effets privés	71
Uitbreiding van het begrip fonds publics	72
Meening van Lyon-Caen e.a.	73
Inconsequentie bij doorvoering	75
Aandeelen — obligaties — certificaten	76
Valeurs cotées — non cotées	77
Valeurs en Bourse — valeurs en Banque	78
Inheemsche fondsen — buitenlandsche fondsen	79
Hoeveel van die waarden worden ter beurze verhandeld?	
Historische beschouwingen	80
Eerste wettelijke erkenning van den effectenomzet ter beurze.	81

	Nummer.
De meeste fondsen voor den omzet te dier plaatse ongeschikt	82
John Law	83
Fondsen in omloop	84
Het experiment benadeelt de beurs	85
Intrede der Staatsschuld	86
Twee kenbronnen. Het Rapport van Cambon	87
Een prijscourant in de 18e eeuw	89
Effets Royaux — Autres effets	90
Effets commercables	91
De invloed der Revolutie	92
De ontwikkeling na de Restauratie	93
Statistische opgaven.	
De waarde der Fransche portefeuille	94
Verschillende landen als debiteuren	95
Toeneming van het Fransche effectenbezit sinds 1850	96
Aanwas van den beursomzet	97
Omzet-capaciteit der zeven groote Fransche beurzen. Klasseering der fondsen	98

HOOFDSTUK III.

Het Parquet.

Tusschenhandelaars	99
Hun oeconomisch nut	100
Gevaarlijke invloed	101
Agents de change en Coulissiers	102

I. De instelling.

Wat is een Agent de change?	103
Publiekrechtelijke positie	104
Privaatrechtelijke positie	105
Is de Agent de change makelaar of commissionnair?	105
Wat is een commissionnair?	106
Hij is als commissionnair te beschouwen	108
Tweeledige invloed van het ambtsgeheim	109
Hij is del credere	110
Grenzen dier verplichting. Onderling vertrouwen der Agents de change	111

	Nummer.
Is de Agent de change een koopman?	
De wet geeft een bevestigend antwoord	112
Eene tegengestelde meening	113
Verwarring omtrent het begrip koopman	114
Maatschappelijke positie.	
Talrijke oude privileges	115
Verhouding der Agents de change tot de Partisans .	116
Achteruitgang der maatschappelijke positie	117
II. Rechten der Agents de change.	
Gevolgen der toekenning	118
Onderscheiding der rechten	119
Niet-gemonopoliseerde werkkring.	
Verhandeling van matières métalliques	120
Huidige toestand.	
Gemonopoliseerde werkkring	121
Historische beschouwingen.	
De instelling van tusschenhandelaars „en titre d'office”, 1572	123
Uitlegging van den term	124
De „finance” gevorderd, 1598	125
Bewegreden van instelling van het beursmonopolie.	126
Meeningen van Salzédo en Boudon	127
Erfelijkheid van het beursmonopolie, 1638	128
Daarnevens verkoopbaarheid	129
Versterking der penale sanctie	130
Het stelsel van commissie, 1720	131
Wederinvoering der erfelijkheid, 1786	132
De vrije markt, 1791	133
Herstelling van het beursmonopolie, 1796	134
De wet van 1816	135
Onevenredige nitbreiding harer strekking	136
Verwarring omtrent de geschiedenis van het monopolie.	137
Omvang van den gemonopoliseerden werkkring.	138
Twee vragen	139
Over welke rechtshandelingen strekt het monopolie zich uit?	
Koersvaststelling	140
Wisselhandel	141
Afgifte van certificaten	142
Het „beursmonopolie”	143
Uitzonderingen op den regel.	

	Nummer.
De vente directe	144
Geschiedenis	145
Tegenwoordige wetgeving	148
Gewrongen interpretatie	149
Verklaring van de houding van schrijvers en rechtspraak	150
Geen rechtvaardiging	151
Meer voorbeelden van gewrongen wetsuitlegging	152
Eene blijvende restrictie	153
Verdere uitzonderingen	154
Over welke waarden strekt het monopolie zich uit?	
Art. 76 van den Code als leidraad	156
Arrest van 1885 van het Hof van Cassatie	157
Meening van Crépon over dit arrest	159
Systeem van Ballot-Beaupré	160
Critiek	161
Meening van Lyon-Caen	162
Systeem van Labbé	163
Slotsom	164
Sanctie van het monopolie.	
Zij is drieledig	166
Penale sanctie.	167
Haar omvang	168
Veelvuldige toepassing	169
Civiele sanctie.	
Zij bestaat volgens Salzedo niet	170
Kracht van art. 76 van den Code op dit punt	171
Verschil met de penale sanctie	172
Hoe wordt de civiele sanctie ingeroepen?	173
De Exception de Coullisse.	
Bijzondere waarde van het middel omstreeks 1880	174
Het proces Bonnaud & Cie. contra G.	175
Theoretisch gevolg dezer beslissing	176
Practisch resultaat	177
Het Hof van Besançon geeft eene andere beslissing	178
Het Hof van Cassatie lost de moeilijkheid op	179
Critiek der schrijvers	181
Merkwaardige houding der jurisprudentie	182
Verdere rechten der Agents de change	
Het houden van een eigen kantoor	184
Het houden van bepaald personeel	185
Karakter dezer rechten	186

	N ^u mer.
III. Verplichtingen der Agents de change.	
Verband met de geschonken rechten	187
Onderscheiding der verplichtingen	188
Zekerheidsstelling.	
Geschiedenis	189
Groote beteekenis der verplichting	193
Huidige regeling van het bedrag.	
Verband met de penale sanctie	194
Verhaalbare vorderingen	195
Eedsaflegging.	
Geschiedenis	197
Strekking van den eed.	
Verplicht ministerium.	
Hoever gaat deze verplichting?	198
Wettelijke uitzonderingen	199
Verplichte aanwezigheid ter beurze	201
Persoonlijke waarneming van het ambt.	
Reden van opneming dezer verplichting	202
Uitzondering op het beginsel.	
Bewaring van het ambtsgeheim.	
Eerste erkenning der verplichting	203
Omvang der verplichting	204
Meerdere uitzonderingen	205
Eene moeilijkheid	207
Het proces der Omnium Marseillais	208
Beslissing van het Hof van Lyon	209
Critiek van Lyon-Caen	210
Antwoord van Crépon	211
IV. Verbodsbepalingen voor de Agents de change.	
Doel en invloed	214
Verbod van zelfintrede.	
Tweeledige invloed van het verbod.	216
Geschiedenis	218
Penale sanctie	219
Civiele sanctie	220
Verbod van onderlinge associatie.	
Tweeërlei beperking	221
Verdere verbodsbepalingen.	
Geen vertegenwoordigers op andere plaatsen	222
Geen orders aannemen van buitenlanders	223
Het verbod geldt niet meer.	

	Nummer.
Geen orders aannemen van bedienden van collega's	224
Afschaffing van twee duistere verbodsbepalingen	225
V. Organisatie van het Parquet.	
Decreet van 1890 en beursreglement	226
Dé Corporatie.	
Arrest van 1638	227
Beteekenis der corporatievorming.	
Het ledental	228
Lidmaatschap	229
Voorwaarden van benoembaarheid	230
Aanbeveling van een opvolger	231
Het dossier de la cession.	
De benoeming	232
Invloed van de Chambre syndicale	233
Buitengewone wijze van benoeming	234
Installatie	235
Plaatsvervanger en voorloopig bewindvoerder	236
Eerlidmaatschap	237
Algemeene vergadering.	
De jaarvergadering	238
Het parquet.	
Drieledig doel der instelling	239
Alleen de Agents de change bevinden zich op het parquet	240
Uitzondering op dit beginsel.	
Beursorders aan het parquet	241
Meerdere parquets ingesteld	242
· Criterium van oprichting	243
Wijze van oprichting.	
Belang van een parquet ter beurze	245
De Chambre syndicale	246
Haar oorsprong.	
Het Arrest van 1638	247
Verdere geschiedenis.	
Haar samenstelling.	
Oude voorschriften	248
Tegenwoordige samenstelling	249
Verkiezing der leden	250
Haar werkring	
Groote beteekenis	251

	Nummer.
Onderscheiding harer werkzaamheden.	
Services de la Chambre syndicale	252
Wettelijke werkring	253
Vertegenwoordiging	254
Voorbeelden.	
Positie van den Syndic	255
Disciplinaire macht.	
Bevoegdheden der adjoints	256
Bevoegdheid tot strafoplegging	257
Het proces Cadet.	
Belangrijke inkrimping in 1890	258
Recht van toezicht	260
Recht van leiding.	
De Caisse commune	261
Hare instelling is verplicht	262
Hare samenstelling	263
Haar beheer	267
Haar doel.	268
De Cote.	
Eischen aan de prijscourant te stellen	269
Monopolie van noteering	270
Wijze van noteering	271
Geen monopolie van publicatie.	272
Hare verantwoordelijkheid.	
Voor de toelating van een Agent de change	273
Feitelijke appreciatie door den rechter	274
Voor de wijze van afsluiting der transacties	275
Feitelijke appreciatie door den rechter.	
Voor de toelating van fondsen tot de noteering	276
Beperking dezer aansprakelijkheid.	
Baillieurs de fonds.	
Noodzakelijkheid van associatie	277
Onwettigheid daarvan	278
De wet van 2 Juli 1862	279
Rechtskarakter der associatie	280
Belang van dit punt.	281
Bevoegdheid der Chambre syndicale	282
Personeel der Agents de change.	
Twee categoriën	283
Fondés de pouvoir.	

	Nummer.
Misgreep van het Decreet van 1890	284
Benoeming van een procuratiehouder	285
Commis principaux.	
Uitzondering op het beginsel van zelfwaarneming van het ambt	286
Verschillende malen toegestaan en herroepen.	
Werkkring en positie van den commis principal	287
Schorsing en afzetting	288

HOOFDSTUK IV.

De Coullisse.

Haar reden van bestaan	289
----------------------------------	-----

I. Het Verschijnsel.

Wat is een Coullissier?

Groot verschil van meening	291
De coullissier leidt een onwettig bestaan	292
De marché libre	293
De gesyndikeerde Coullisse	294

Privaatrechterlijke positie.

Is de coullissier een koopman?	295
Is hij makelaar of commissionnair?	296
Veelzijdigheid van zijn optreden.	

Maatschappelijke positie.

Oorsprong van den naam Coullisse.	297
Cosmopoliteit der Coullisse	298
Debatten in Kamer en Senaat, 1898.	

De Remisier.

Zijne rechtspositie	299
Zijne verantwoordelijkheid	300

II. Rechten der Coullissiers.

Gevolgen van het ontbreken van wettelijke rechten	301
---	-----

Historische Beschouwingen.

Het ontstaan der Coullisse	302
Wijsgeerig beginsel	303
Oeconomisch beginsel	304

	Nummer.
Herhaalde inbreuken op het monopolie	305
Bloei der Coulisse in 1720	306
Strengte maatregelen in 1724	307
Hun resultaat	308
De beurs vóór de Revolutie	309
Houding der regeering.	
Machteloosheid van het Parquet	310
Courtiers de change	311
Voorstel van het Parquet in 1788.	313
De Revolutie	314
Groote verwarring op de vrije markt	315
Aanleiding daartoe	316
De Coulisse ná de beurswet van 1801	317
Welwillende houding van het bestuur	318
Aanleiding daartoe.	
De markttoestand na de Restauratie	319
Karakter van de sluiting der petites-bourses.	
Welwillende houding van het Parquet	320
Gaandeweg wijzigt deze zich	321
Den Agents de change staan twee wegen open	322
De Coulisse ontwikkelt zich krachtig	323
Uitgifte van spoorwegwaarden en van buitenlandsche fondsen.	
De Coulisse ná 1848.	
Hare eerste organisatie	324
Het proces van 1859.	
Aanleiding daartoe	325
Houding van het Parquet.	326
Aanvallen op het monopolie	327
De makelaarswet van 1866	328
Nauw verband met het beursmonopolie	329
De Coulisse in 1872	330
De oorlogsleeningen.	
De beurspaniek van Januari 1882.	331
De beslissing van het Hof van Cassatie in 1885	332
De wet op de termijnaffaires.	
De modus vivendi	333
De beursbelasting van 1893.	
Vermeende bezwaren tegen hare invoering	334
Omzetbelasting en zegelbelasting.	

	Nummer.
Het voorstel Tirard	335
Critiek van de verwerping van dit voorstel	336
Het voorstel Peytral	338
Strekking der wet van 1893.	
Heffing der belasting	339
Onhoudbare toestand voor het Parquet	340
Bloei der Coulisse	341
Gevaar voor afschaffing van het monopolie.	
Introductie der Zuid-Afrikaansche mijnwaarden	342
Verlies van enkele voornaame fondsen.	
Het voorstel Trarieux-Boulanger	343
De beursbelasting van 1898.	
Het amendement Fleury-Ravarin	344
Houding van minister Cochery.	
Vijandelijke stemming tegen de Coulisse.	
Het debat in de Kamer	345
Administratieve sanctie van het monopolie	346
Hare groote beteekenis.	
Solidariteit van het Parquet van Parijs	347
Het amendement Viviani	348
Wettelijke en vrijwillige solidariteit	349
Is de maatregel wettig?	350
Uitbreiding van het aantal Agents de change	351
Meerdere corbeilles.	
De courtage verlaagd	352
Aanleiding daartoe.	
De gevolgen van de regeling van 1898.	353
Omvang van den werkring der Coulisse	354
De Coulissier-commissionnaire	355
Verschil met den Agent de change	
Wat zijn valeurs non cotées?	356
Beteekenis van dit terrein	357
De coulissier als commissionnair in genoteerde fondsen.	358
De Coulissier-contrepartiste.	
Verschil met den Agent de change	359
Erkenning van het contract direct	360
De coulissier tegenover het Parquet.	
Valeurs cotées — non cotées	361
Misbruik van het contrat direct	362
Maisons de contre-partie.	
Verschillende praktijken.	

	Nummer.
De grenslijn door het Hof van Cassatie getrokken.	363
Critiek op deze beslissing.	364
De Instructie der Registratie, n ^o . 2956.	365
Critiek op dezen maatregel	366
Verklaring zijner strekking	367
De coulissier tegenover zijn lastgever	368
De paniek in de Zuid-Afrikaansche mijnwaarden, 1895.	
De exception de contre-partie.	
De gevolgde redeneering in jure	369
Billijkheidsargumenten	370
Twee vragen	371
Waarde van het rechtsmiddel.	374
De restrictie	375
De Coulissier-remisier	376
De conventie van 1901 tusschen Parquet en Coullisse	377
Haar inhoud	378
Een voorbeeld van de Chambre-syndicale	379
Oordeel over de conventie	380

III. Verplichtingen der Coulissiers.

Gering aantal	381
Geen ambtseed	382
Geen verplichte en persoonlijke medewerking.	383
Geen ambtsgeheim	384
Geen zekerheidsstelling	385
Financieele waarborgen voor de Syndicaatsleden onderling.	
Waarborgsom voor de centrale liquidatie	386

IV. Verbodsbepalingen voor de Coulissiers.

Gering aantal	388
Ontbreken van het verbod van zelfintrede.	
Bijzondere verbodsbepalingen.	389
Geen verhandeling van niet-genoteerde fondsen	390
Opérations à l'émission	391
Ventes de résultats	392
Rechtskarakter dezer overeenkomsten	393

V. Organisatie der Coullisse.

Invloed der regeling van 1898	395
Coullisse de la Rente — Coullisse des valeurs	396

	Nummer.
De twee Syndicaten	397
De Coulisse de la Rente.	
Hare verhouding tot het Parquet	398
Hare onmisbaarheid.	
Het Syndicaat voor termijnzaken.	
Samenstelling en doel	399
Lidmaatschap.	
Voorwaarden van benoembaarheid	400
Wijze van benoeming	401
Toetreding van vennootschappen	402
Algemeene vergadering	403
Chambre Syndicale.	
Samenstelling	404
Werkkring	405
Disciplinaire macht	406
Recht van leiding	407
Caisse commune	408
Hare bijzondere beteekenis.	
Officieele prijscourant	409
Sincérité des cours	410
Personeel der Coulissiers.	
Teneurs de carnet en rabatteurs	411
Contante handel op de termijnmarkt.	412
Naschrift.	
De overwegende beteekenis van het Parquet van Parijs voor den fondsenomzet	413

Bijlagen.

I. Reglementeering van het Parquet.

	Pagina.
Wet van 28 ventôse an IX (19 Maart 1801), betrekkelijk de instelling van beurzen van koophandel	5
Besluit van 27 prairial an X (16 Juni 1802), betreffende de beurzen van koophandel	8
Wet van 25 September 1807, wetboek van koophandel.	15
Wet van 28 Maart 1885, houdende bepalingen tot regeling der termijnaffaires	19

	Pagina.
Decreet van 7 October 1890, houdende bepalingen ter uitvoering van art. 90 van den Code en de wet van 1885 op de termijnaffaires	21
Beursreglement van 1899	43
De Reorganisatie van 1898.	60

II. Reglementeering der gesyndikeerde Coulisse.

Statuten van het Syndicaat der Bankiers in fondsen op ter- mijn verhandelbaar aan de Beurs van Parijs	69
Reglement	74
Statuten van het Syndicaat der Bankiers in fondsen à comp- tant verhandelbaar aan de Beurs van Parijs	84
Reglement	89
III. Plattegrond der Beurs van Parijs	98
IV. Inhoudsoverzicht	103

STELLINGEN.

I.

De wetgever behoort te waken, dat aan eene beurs, waar geen wettelijk monopolie van den fondsenhandel geldt, niet dusdanig een feitelijk monopolie ontstaat.

II.

Het is ondoenlijk, van het begrip effecten eene enkelvoudige omschrijving te geven.

III.

De commissionair is niet verplicht, aan zijnen lastgever den naam te noemen van den persoon, met wien hij de koop-overeenkomst sloot.

IV.

Wanneer eene vennootschap onder firma als lasthebster is opgetreden, moet de rekening en verantwoording van die vennootschap en niet van de individueele firmanten gevraagd worden.

V.

Het is af te keuren, dat in de wet van 28 Mei 1901 — wet tot nadere regeling van het Nederlandsche muntwezen — niet uitdrukkelijk en volledig wordt gezegd, welke de aard is onzer verschillende munten.

VI.

Ook de onterfde legitimaris heeft recht van erfgenaamschap.

VII.

Een aanbod van gereede betaling, gevolgd van bewaargoving, gedaan aan des eischers procureur, is niet geldig, wanneer deze bezwaar maakt het aangeboden in ontvangst te nemen, omdat hij daartoe door zijn cliënt niet gemachtigd is en voor dat doel bij hem geen woonplaats gekozen werd.

VIII.

Een tractaat, waarbij rechtstreeksche verplichtingen worden opgelegd aan de onderdanen en dat gesloten is overeenkomstig de vormen en voorwaarden door de grondwet gesteld, heeft dezelfde verbindende kracht als eene rijkswet.

IX.

Eene plaatselijke verordening, die bepaalt, dat de uitbetaling van het salaris van een onderwijzer bij het openbaar lager onder-

wijs tijdens diens ongesteldheid geheel of gedeeltelijk geschorst wordt, is in strijd met de wet.

X.

Medeplichtigheid aan poging tot misdrijf is strafbaar.

XI.

Eene mishandeling, gepleegd met het opzet zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, doch als gevolg waarvan de dood van den mishandelde onmiddellijk is ingetreden, kan niet worden gequalificeerd als zware mishandeling.

XII.

Eene dagvaarding, houdende eene vordering tot schadevergoeding van f 200 of zooveel meer of minder als de rechtbank zal arbitreceren, bevat niet eene duidelijke en bepaalde conclusie en behoort dus nietig te worden verklaard.

XIII.

Een klachtdeliet kan niet worden vervolgd, wanneer de klager zelf als hulpofficier van justitie de klacht in schrift brengt.

XIV.

De *condictio ob turpem causam* moet van de *condictio ob injustam causam* onderscheiden worden.

